

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ ΚΟΙΝΤΙΛΙΑΝΟΥ
ΠΕΡΙ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΝ

Ἄει μὲν ἐμοὶ θαυμάζειν ἔπεισιν, ὧς τιμώτατοί μοι
ἐταῖροι Εὐσέβιε καὶ Φλωρέντιε, τὴν τῶν παλαιῶν φιλοσό-
φων περὶ ἅπαν μάθημα σπουδὴν, καὶ ὡς τὰ μὲν αὐτοὶ παρ'
αὐτοῖς ἀνευρίσκοντες, τὰ δὲ ἄλλοις τισὶν εὐρημένα παρει-
ληφότες εἰς τέλος τε τὸ προσῆκον ἐξεπόνησαν καὶ τοῖς
λοιποῖς ἀφθόνως τὴν ἀπ' αὐτῶν ὠφέλειαν ἔδειξαν τε καὶ
παρέδωκαν· πολὺ δὲ μάλιστα τῶν ἀνδρῶν ἄγαμαι τὴν με-
γαλόνοιαν, ἥνικ' ἂν συνήθως τοὺς περὶ μουσικῆς λόγους
πρὸς ἀλλήλους ποιῶμεθα. οὐ γὰρ τῶν ἐπιτυχόντων ἦν
παρὰ σφίσι τὸ ἐπιτήδευμα, ὡς πολλοὶ τῶν τοῦ πράγματος
ἀπείρως ἐχόντων καὶ μάλιστα τῶν νῦν ὑπενόησαν, ἀλλὰ
καθ' αὐτὴν ὑπῆρχε τιμία καὶ ὡς πρὸς τὰς λοιπὰς
ἐπιστήμας χρήσιμος, ἀρχῆς καὶ σχεδὸν εἰπεῖν τέλους
ἐπέχουσα λόγον, ὑπερφυῶς ἐθαυμάζετο. ἐμοὶ δὲ μάλιστα
κάκεῖνο τῆς τέχνης ἴδιον ἀγαθὸν συνοραῖται· οὐ γὰρ
ὥσπερ αἱ λοιπαὶ περὶ μίαν ὕλην πραγμάτων ἢ περὶ
χρόνου διάστημα μικρὸν χρησιμεύουσα θεωρεῖται, ἀλλὰ
πᾶσα μὲν ἡλικία καὶ σύμπας βίος, ἅπαντα δὲ πρᾶξις μου-
σικῇ μόνῃ τελέως ἂν κατακοσμηθεῖη. γραφικὴ μὲν γὰρ
καὶ αἱ τοιαῦται πᾶσαι τὸ πρὸς ὄψιν μετιοῦσαι καλὸν σμι-
κρὸν μέρος ὠφελείας εἰσφέρονται, καὶ πᾶσιν εὐκατάληπτοι
γενόμεναι οὐδεμίαν εἰς τὸν ἐξῆς χρόνον γνώσεως ποικίλης
ἐπίδοσιν ἐμφαίνουσιν· ἱατρικὴ δὲ καὶ γυμναστικὴ τὴν
μὲν ὠφέλειαν περὶ σῶμα εἰσηγέγκαντο, τοῖς δὲ ἐκ μαθή-
σεως ἀγαθοῖς ἀδυνατοῦσιν ἐκ παιδῶν ὠφελῆσαι τοὺς
πλησιάζοντας. διαλεκτικὴ δὲ καὶ ἡ ταύτης ἀντίστροφος
ψυχὴν μὲν ὤνησε πρὸς φρόνησιν, εἰ μουσικῇ παραλάβοι
κεκαθαρμένην, ἄνευ δὲ ταύτης οὐ μόνον οὐκ ὤνησεν, ἔσθ'
ὅπη δὲ καὶ διέφθειρε· μόνῃ δὲ ἡ προειρημένη διὰ πάσης
ὡς εἰπεῖν ὕλης παρατέταται καὶ διὰ παντὸς διήκει χρόνου,
ψυχὴν τε κοσμοῦσα κάλλεσιν ἁρμονίας καὶ σῶμα καθιστᾶσα
ῥυθμοῖς εὐπρεπέσι, παισὶ τε πρόσφορος τοῖς ἐκ μελωδίας
ἀγαθοῖς καὶ προβαίνουσι τὰ τε τῆς ἐμμέτρου λέξεως καὶ
ἀπλῶς λόγου σύμπαντος παραδιδούσα κάλλη, προϊοῦσι
δὲ τὴν τε τῶν ἀριθμῶν ἐξηγουμένη φύσιν καὶ ἀναλογιῶν
ποικιλίαν, ἁρμονίας δὲ τὰς διὰ τούτων ἐν πᾶσι σώμασιν
ὑποφαίνουσα, τὸ μέγιστον δὲ καὶ τελεώτατον καὶ
περὶ τοῦ δυσκαταλήπτου πᾶσιν ἀνθρώποις ψυχῆς τῆς τε
καθ' ἕκαστον, ἥδη δὲ καὶ τῆς τοῦ παντὸς λόγους ἔχουσα
παρασχέσθαι. μαρτυρεῖ δέ μοι καὶ θεῖος λόγος ἀνδρὸς
σοφοῦ Πανάκεω τοῦ Πυθαγορείου, ὅς φησιν ἔργον εἶναι
μουσικῆς οὐ τὰ φωνῆς μέρη μόνον συνιστᾶν πρὸς ἄλληλα,
ἀλλὰ πάνθ' ὅσα φύσιν ἔχει συνάγειν τε καὶ συναρμόττειν.
τούτων μὲν οὖν καὶ ὕστερον ἀπόδειξις ἔσται συμπροϊόντι
τῷ λόγῳ.

Ἐμὲ δὲ ἐπῆρεν ἐπιχειρῆσαι τῷ συγγράμματι μάλιστα
μὲν ἡ τῶν πλείστων περὶ τὸ πρᾶγμα ὀλιγωρία, ἐπιδείξαι
προηρημένον οἷον μάθημα οὐ προσηκόντως δι' ἀτιμίας
ἄγουσι· τῶν γὰρ ἄλλων ἦτοι διὰ τὸ δυσχερές, ὡς ἱατρι-
κῆς, ἢ διὰ τὸ τοῖς πολλοῖς ἀτερπές, ὡς γεωμετρίας,

ἡμελημένων κατ' οὐδέτερον τούτων τῆς μουσικῆς ἀφεκτέον· οὔτε γὰρ πολλὴν ἐπιφαίνει τὴν δυσκολίαν οὔτ' ἄνευ συμμέτρου τέρψεως τοῖς μετιοῦσι πλησιάζει, ἀλλ' ἔνεστι καὶ διὰ τάχους ὠφεληθῆναι τοῖς φιλοπόνοις καὶ ἡδονὴν ἔνδοξον καὶ οὐ μετρίαν καρπώσασθαι. καίτοι γε ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις τέχναις εἰ ποιοίη τις, ἀλλοιοτέρας αὐτῷ διαγωγῆς χρεῖα πρὸς παραμυθίαν· τοῖς δὲ κατὰ μουσικὴν ἀσκουμένοις ἐν αὐτῷ τῷ πόνῳ καὶ τὰ τῆς ῥαστώνης παραπέπηγεν οὐκ ἐλάττω τῆς κατὰ τὴν γνῶσιν ὠφελείας τὴν θυμηδίαν ἐπιφέροντι. οἱ δὲ πολλοὶ καὶ ταῦτα παρ' οὐδὲν τίθενται τὴν ἐξ ἀργίας καὶ ἀπαιδευσίας ἡδονὴν τῆς μετὰ λόγου καὶ ὠφελείας προτιμήσαντες. ἀλλὰ μὴν καὶ δι' ἐκείνους, οἱ περὶ μὲν τὴν τέχνην οὐ μικρὸν ἔρωτα εἰσηνέγκαντο, τῷ δὲ μὴ σύμπαν αὐτῆς μέρος μετεληλυθέναι οὔτε σεμνόν τι μετέδωκαν τοῖς πλησιάζουσιν αὐτοῖ τε οὐδενὸς ἐπαίνου παρ' αὐτῶν διὰ μουσικὴν ἡξιώθησαν. ἔτι γε μὴν καὶ διὰ τὸ μηδένα σχεδὸν εἰπεῖν τῶν παλαιῶν ἐντελῶς τοὺς περὶ αὐτῆς λόγους μᾶ καταβαλέσθαι πραγματεία, ἀλλὰ κατὰ μέρος ἕκαστον καὶ διεσπαρμένως περὶ τινων ἐξηγήσασθαι, καὶ τὰς μὲν πλείστας ἀρχὰς αὐτῆς καὶ φυσικὰς αἰτίας σεσιωπηκέναι, αὐτοῦ δὲ που περὶ τὴν τεχνολογίαν καὶ τὴν τῶν μελῶν χρῆσιν τὴν σπουδὴν κατατεθεῖσθαι. ἀλλὰ προοιμίων μὲν ἄλλις.

Ἦδη δὲ καὶ ἡμῖν ἐκτέον τοῦ πρόσω θεὸν μουσηγέτην κατὰ νόμον καλεσαμένοις. τοῖς μὲν γὰρ ποιηταῖς, καὶ ταῦτα μηδὲν μουσικῆς πέρι διαπονουμένοις, μικρῷ δέ τινι ταύτης μορίῳ πράξεων παλαιῶν ἀφήγησιν ποιούμενοις, Μοῦσαι τε καλοῦνται καὶ Απόλλων Μουσῶν ἐπιστάτης· ἡμῖν δὲ τοῖς οὐ διὰ μέρους μουσικῆς παλαιοὺς μύθους διηγησομένοις ἀλλ' αὐτὴν τε σύμπασαν ἥτις καὶ ὁποῖα πότε ἔστι παραστήσαι πειρωμένοις καὶ πᾶσαν μὲν ιδέα αὐτῆς τὴν ἐν φωνῇ, πᾶσαν δὲ τὴν ἐν σώμασιν ὑπόστασιν δηλῶσαι πραγματευομένοις, ἔτι δὲ εἴ τινες πρὸς ἀριθμοὺς σχέσεις καὶ τό γε τιμιώτατον τῶν ἐν ἡμῖν, τὴν ψυχὴν, λόγοι τυγχάνουσιν ὁμοιότητος, πρὸς δὲ τούτοις οἷα τις ἀνόδῳ χρώμενος καὶ περὶ τοῦδ' ἔτι τοῦ παντὸς οὐκ ἀμούσως ἂν ἀποφάναιτο, τίνα πρῶτον συλλήπτορα τῶν τηλικούτων προσήκει καλεῖν; ἢ οὐχὶ τὸν ἅπαν μὲν τόδε τὸ ὁρώμενον ἀοράτοις τέχναις ἀρμοσάμενον, πᾶσαν δὲ ψυχὴν ἀρμονίας λόγοις τελεώτατα τεχνησάμενον - εἴτε δημιουργὸν ὀνομάζειν θέμις ἐξ ὧν εἴργασται καλῶς θεμένους τὴν προσηγορίαν, εἴτε εἶδος καλεῖν εὐαγὲς ἐξ οὗ παρέσχε τοῖς μετ' αὐτὸν δυνάμεις ἀνθρώποις σημαίνοντας, εἴτ' οὖν λόγον εἶθ' ἐνάδα __ ἢ, ὥς ἄνδρες θεῖοι καὶ σοφοί, λόγον ἐνιαῖον καλεῖν ἔστιν ἐπιτυγχάνοντας, τῷ μὲν ὥς πάντα ἀρμόττει καὶ κατακοσμεῖ δηλοῦντας, τῷ δὲ ἐμφαίνοντας ὥς πολλὰ τὰ ὄντα καὶ διαφερόμενα παύσας δεσμοῖς ἀλύτοις ἐν ἐνὶ συλλαβῶν ἔχει, τοῦτον δὲ καλῶμεν καὶ εὐχόμεθα πᾶσαν μὲν ἡμῖν βεβαίαν κατάληψιν ὑπουργεῖν, πᾶσαν δὲ τοῦ περὶ τῶν προκειμένων εἰπεῖν ἐπαξίως ῥαστώνην προξενεῖν. καὶ ταυτὶ μὲν ἀρκούντως ἡϋχθῶ· ἦδη δὲ ἀρχώμεθα τοῦ λόγου περὶ πάσης μουσικῆς,

ὥσπερ ὑπεσχόμεθα, ποιούμενοι παράδοσιν.
Μουσική ἐστιν ἐπιστήμη μέλους καὶ τῶν περὶ μέ-
λος συμβαινόντων. ὀρίζονται δ' αὐτὴν καὶ ὠδί· τέχνη
θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ τελείου μέλους καὶ ὀργανικοῦ.
ἄλλοι δὲ οὕτως· τέχνη πρέποντος ἐν φωναῖς καὶ κινήσεσιν.
ἡμεῖς δὲ τελεώτερον ἀκολουθῶς τε τῇ προθέσει· γνῶσις
τοῦ πρέποντος ἐν _φωναῖς τε καὶ _ὶ σωματικαῖς κινήσεσιν.
ἐπιστήμη μὲν οὖν ἐστίν, ἥ γνῶσις ἀσφαλῆς ὑπάρχει καὶ
ἀδιάπτωτος· τῶν γὰρ ἐν αὐτῇ λεγομένων ἢ ὡς προβλη-
μάτων ἢ ὡς ἀποτελεσμάτων οὐκ ἂν ποτε μεταβολὴν ἢ
ἀλλοίωσιν ἐπιδέξαιτο. καὶ μὴν καὶ τέχνην αὐτὴν εὐλόγως
ἂν ἀποκαλοῖμεν· σύστημά τε γὰρ ἐστίν ἐκ καταλήψεων,
καὶ τούτων ἐπ' ἀκριβὲς ἡσκημένων, καὶ οὐκ ἄχρηστος τῷ
βίῳ, ὡς οἱ παλαιοὶ διέγνωσαν καὶ ὁ παρ' ἡμῶν ἐπιδείξει
λόγος. τελείου δὲ μέλους εἰκότως· χρὴ γὰρ καὶ μελωδίαν
θεωρεῖσθαι καὶ ῥυθμὸν καὶ λέξιν, ὅπως ἂν τὸ τέλειον τῆς
ᾠδῆς ἀπεργάζεται· περὶ μὲν γὰρ μελωδίαν ἀπλῶς ἢ
ποιᾷ φωνή, περὶ δὲ ῥυθμὸν ἢ ταύτης κίνησις, περὶ δὲ τὴν
λέξιν τὸ μέτρον· τὰ δὲ περὶ μέλος τέλειον συμβαίοντα
κίνησις φωνῆς τε καὶ σώματος, ἔτι δὲ χρόνοι καὶ οἱ ἐκ
τούτων ῥυθμοί. τὸ δὲ τοῦ πρέποντος εἶναι τέχνην οὐκ
ἀπεικότως· πᾶν γὰρ εὐκαταφρόνητον τὸ τοῦ πρέποντος
ἐστερημένον· πρέπον γὰρ ἐστὶ καλῶν καὶ αἰνετῶν ἢ τοῖς
μὴ φαύλοις κόσμου μετάδοσις ἢ πρὸς ἄλληλα συμφωνίας.
θεωρητικὴν δ' αὐτὴν ἀποφαίνονται καὶ πρακτικὴν διὰ
τοιᾶσδε αἰτίας· ἡνίκα μὲν γὰρ τὰ μέρη τὰ ἐαυτῆς ἐπι-
σκοπεῖ καὶ περὶ τὴν διαίρεσιν καὶ τεχνολογίαν διαγίνεται,
θεωρεῖν αὐτὴν λέγουσιν· ἡνίκα δ' ἂν κατ' αὐτὰ ἐνεργῇ
μελοποιούσα χρησίμως καὶ πρεπόντως, πράττειν αὐτὴν
ἀποφαίνονται. ὅλη δὲ μουσικῆς φωνὴ καὶ κίνησις σώματος.
τὴν δὲ φωνὴν οἱ μὲν ἀέρα πεπληγμένον, οἱ δὲ ἀέρος πλη-
γὴν ἔφασαν, οἱ μὲν αὐτὸ τὸ σῶμα τὸ πεπονθὸς ἦχον, οἱ δ',
ὅπερ ἄμεινον, τὸ τούτου πάθος ὀρισάμενοι. ἢ δὲ δὴ κίνησις
ὑφέστηκεν ἐν διαφόροις χρόνοις· χρόνος γὰρ ἐστὶ μέτρον
κινήσεως καὶ στάσεως. τῆς δὲ κινήσεως ἢ μὲν ἀπλῇ πέφυ-
κεν, ἢ δὲ οὐχ ἀπλῇ· καὶ ταύτης ἢ μὲν συνεχῆς, ἢ δὲ δια-
στηματικὴ, ἢ δὲ μέση. συνεχῆς μὲν οὖν ἐστὶ φωνὴ ἢ τὰς
τε ἀνέσεις καὶ τὰς ἐπιτάσεις λεληθότως διὰ τι τάχος ποιου-
μένη, διαστηματικὴ δὲ ἢ τὰς μὲν τάσεις φανεράς ἔχουσα,
τὰ δὲ τούτων μεταξὺ λεληθότα, μέση δὲ ἢ ἐξ ἀμφοῖν συγ-
κειμένη. ἢ μὲν οὖν συνεχῆς ἐστὶν ἥ διαλεγόμεθα, μέση δὲ
ἢ τὰς τῶν ποιημάτων ἀναγνώσεις ποιούμεθα, διαστη-
ματικὴ δὲ ἢ κατὰ μέσον τῶν ἀπλῶν φωνῶν ποσὰ ποιου-
μένη διαστήματα καὶ μονάς, ἣτις καὶ μελωδικὴ καλεῖται.
Τῆς δὲ πάσης μουσικῆς τὸ μὲν τι θεωρητικὸν καλεῖ-
ται, τὸ δὲ πρακτικόν· καὶ θεωρητικὸν μὲν ἐστὶ τό τε τοὺς
τεχνικοὺς λόγους αὐτῆς καὶ τὰ κεφάλαια καὶ τὰ τούτων
μέρη διαγινώσκον, καὶ ἔτι τὰς ἄνωθεν ἀρχὰς καὶ φυσι-
κὰς αἰτίας καὶ πρὸς τὰ ὄντα συμφωνίας ἐπισκεπτόμενον,
πρακτικὸν δὲ τὸ κατὰ τοὺς τεχνικοὺς ἐνεργοῦν λόγους καὶ
τὸν σκοπὸν μεταδιῶκον, ὃ δὴ καὶ παιδευτικὸν καλεῖται.
τὸ μὲν οὖν θεωρητικὸν εἰς τε τὸ φυσικὸν καὶ τεχνικὸν

διαίρεται· ὧν τοῦ μὲν φυσικοῦ τὸ μὲν ἐστὶν ἀριθμητικόν, τὸ δὲ ὁμώνυμον τῷ γενεῖ, ὃ καὶ περὶ τῶν ὄντων διαλέγεται, τοῦ δὲ τεχνικοῦ μέρη τρία, ἀρμονικόν ῥυθμικόν μετρικόν. τὸ δὲ πρακτικὸν εἷς τε τὸ χρηστικὸν τῶν προειρημένων τέμνεται καὶ τὸ τούτων ἐξαγγελτικόν· καὶ τοῦ μὲν χρηστικοῦ μέρη μελοποιία ῥυθμοποιία ποίησις, τοῦ δὲ ἐξαγγελτικοῦ ὀργανικόν ᾠδικόν ὑποκριτικόν, ἐν ᾧ λοιπὸν καὶ σωματικαὶ κινήσεις ὁμόλογοι τοῖς ὑποκειμένοις μέλεσι παραλαμβάνονται. κίνησις μὲν οὖν ἐστὶ μεταβολὴ ποιότητων εἰς τὰ ὁμογενῆ· τῆς δὲ κατὰ τὴν φωνὴν κινήσεως εἶδη δύο, πολυμερές τε καὶ ἀμερές. περὶ μὲν οὖν τοῦ πολυμεροῦς εἴρηται· τὸ δὲ ἀμερές αὐτῆς καὶ ἀπλοῦν τάσις προσαγορεύεται· τάσις δὲ ἐστὶ μονὴ καὶ στάσις τῆς φωνῆς· ταύτης δὲ εἶδη δύο, ἄνεσις τε καὶ ἐπίτασις. ἄνεσις μὲν οὖν ἐστὶν ἡνίκα ἂν ἀπὸ ὀξυτέρου τόπου ἐπὶ βαρύτερον ἢ φωνὴ χωρῇ, ἐπίτασις δ' ὅταν ἐκ βαρυτέρου μεταβαίνει πρὸς ὀξύτερον. ἐκ δὴ τούτων τὰ γινόμενα τὸ μὲν βαρύτητα, τὸ δὲ ὀξύτητα προσαγορεύομεν. γίνεται δ' ἢ μὲν βαρύτης κάτωθεν ἀναφερομένου τοῦ πνεύματος, ἢ δ' ὀξύτης ἐπιπολῆς προϊεμένου. πᾶσα μὲν οὖν ἀπλῇ κίνησις φωνῆς τάσις, ἢ δὲ τῆς μελωδικῆς φθόγγος ἰδίως καλεῖται. περὶ οὗ λοιπὸν λέγωμεν, ταδὶ προειπόντες, ὅτι τῆς ἀπάσης ἀρμονικῆς μέρη ἐπτά· διαλαμβάνει γὰρ πρῶτον περὶ φθόγγων, δεύτερον περὶ διαστημάτων, τρίτον περὶ συστημάτων, τέταρτον περὶ γενῶν, πέμπτον περὶ τόνων, ἕκτον περὶ μεταβολῶν, ἑβδομον περὶ μελοποιίας. εἵπωμεν οὖν περὶ φθόγγων πρῶτον. ἐὰν δέ τις ἄδιαγνώστοις ὀνόμασι χρώμεθα, συγγνώμη· τεχνικῆς γὰρ ἀνάγκης τὸ ἰδίωμα. Φθόγγος μὲν οὖν ἐστὶ φωνῆς ἐμμελοῦς μέρος ἐλάχιστον· φθόγγων δὲ δυνάμεις ἄπειροι μὲν εἰσι τῇ φύσει, αἱ δὲ παραδεδομέναι συλλήβδην καθ' ἕκαστον τῶν γενῶν εἰκοσιοκτώ. τούτων δὲ εἰσὶν ὀνομασίαι αἷδε· προσλαμβανόμενος, ὑπάτη ὑπάτων, παρυπάτη ὑπάτων, ὑπάτων ἑναρμόνιος, ὑπάτων χρωματική, ὑπάτων διάτονος, ὑπάτη μέσων, παρυπάτη μέσων, μέσων ἑναρμόνιος, μέσων χρωματική, μέσων διάτονος, μέση, τρίτη συνημμένων, συνημμένων ἑναρμόνιος, συνημμένων χρωματική, παρανήτη συνημμένων, νήτη συνημμένων, παράμεσος, τρίτη διεzeugμένων, διεzeugμένων ἑναρμόνιος, διεzeugμένων χρωματική, παρανήτη διεzeugμένων, νήτη διεzeugμένων, τρίτη ὑπερβολαίων, ὑπερβολαίων ἑναρμόνιος, ὑπερβολαίων χρωματική, παρανήτη ὑπερβολαίων, νήτη ὑπερβολαίων. Προσλαμβανόμενος μὲν οὖν εἴρηται, ὅτι τῶν ὀνομαζομένων τετραχόρδων οὐδενὶ κοινωνεῖ, ἀλλ' ἔξωθεν προσλαμβάνεται διὰ τὴν ἐπὶ μέσην συμφωνίαν, τονικὸν ἐπέχων λόγον πρὸς τὴν ὑπάτην τῶν ὑπάτων ὃν ἔχει μέση πρὸς παράμεσον· ὑπάτη δὲ ὑπάτων, ὅτι τοῦ πρώτου τετραχόρδου πρώτη τίθεται· τὸ γὰρ πρῶτον ὕπατον ἐκάλουν οἱ παλαιοί· παρυπάτη δὲ ἢ παρ' αὐτὴν κειμένη. ὑπάτων δὲ ἑναρμόνιος χρωματικὴ τε καὶ διάτονος τῶν γενῶν τῆς μελωδίας εἰσὶ δηλωτικοὶ φθόγγοι· ποικίλη γὰρ καὶ ἡ τῶν τετραχόρδων διάθεσις γίνεται. αὗται γενικῶς ὑπερυπάται

καλοῦνται. ὑπάτη δὲ μέσων ἢ πρώτη πάλιν τοῦ τῶν μέσων τετραχόρδου. τοῦτο γὰρ μόνον μεταξὺ θεωρεῖται τοῦ τε ὑπάτων καὶ τοῦ συνημμένων. παρυπάτη δὲ μέσων ἢ μετὰ ταύτην, καὶ αἱ λοιπαὶ γε ὅμοιαι ταῖς ὑπατοειδέσιν, αἱ καὶ τῷ γένει λιχανοὶ προσηγορεύθησαν, ὁμωνύμως τῷ πλήττοντι δακτύλῳ τὴν ἡχοῦσαν αὐτὰς χορδὴν ἐπονομασθεῖσαι. ἢ δὲ μετὰ ταύτας μέση καλεῖται· τῶν γὰρ καθ' ἕκαστον τρόπον φθόγγων ἐκτιθεμένων μεσαιτάτη κεῖται. μετὰ δὲ ταύτην ἡμιτόνιον μὲν ἐπιτείναντι τρίτη συνημμένων ἐστίν, ἀπὸ τῆς τελευταίας τῶν μετὰ τὴν μέσην τετραχόρδων τοὺς ἀριθμοὺς ἡμῶν ποιουμένων διὰ τὸ λοιπὸν ἡμᾶς ἐφήφθαι τῶν ὀξυτέρων συστημάτων. αἱ δὲ μετὰ ταύτην ἐναρμόνιος χρωματικὴ τε καὶ διάτονος δι' ἧς προεῖπομεν αἰτίας· αὗται δὲ καὶ παρανῆται καλοῦνται διὰ τὸ πρὸ τῆς νήτης κεῖσθαι. ἐπὶ δὲ ταύταις ἡ νήτη, τουτέστιν ἐσχάτη. νέατον γὰρ ἐκάλουν τὸ ἔσχατον οἱ παλαιοί. συνημμένων δὲ ἐκλήθη τὸ ὅλον σύστημα, ὅτι τῷ προκειμένῳ τελείῳ τῷ μέχρι μέσης συνῆπται. πάλιν δὲ ἀπὸ τῆς μέσης ἐπιτείναντι τόνον ἢ παρ' αὐτὴν κειμένη χορδὴ παράμεσος καλεῖται. αἱ δὲ μετὰ ταύτην διὰ τὰς ὁμοίας αἰτίας κατὰ ταῦτά ταῖς ἐπὶ τῶν συνημμένων ἔχουσι τὰς ὀνομασίας. τὸ δὲ σύστημα τοῦτο καλεῖται διεξευγμένων· ἐφ' ἑτέρα γὰρ μέρη καὶ οὐκ ἐξ ἴσου τοῖς πρὸ αὐτοῦ κεῖται συστήμασιν. εἴτ' ἔνεστι τρίτη ὑπερβολαίων καὶ αἱ ταύτης ἐφεξῆς, κατὰ ταῦτά καὶ διὰ ταῦτά ταῖς προκειμέναις τὰς εἰδικὰς ἔχουσιν προσηγορίας. ἢ δὲ γενικὴ τούτων ὑπερβολαίων εἴρηται, ὅτι πέρας ἐν ταύταις ποιησαμένη ἢ φωνῆς ἀνθρωπίνης δύναμις ἴσταται.

Τούτων δὲ τῶν φθόγγων οἱ μὲν εἰσιν ἐστῶτες, οἱ δὲ φερόμενοι, καὶ οἱ μὲν βαρύπυκνοι, οἱ δὲ μεσόπυκνοι, οἱ δὲ ὀξύπυκνοι, οἱ δὲ ἄπυκνοι. πυκνὸν μὲν οὖν ἐστὶ ποῖα τριῶν φθόγγων διάθεσις· καὶ βαρύπυκνοι μὲν εἰσιν οἱ τὰς πρώτας χώρας τοῦ πυκνοῦ κατέχοντες, μεσόπυκνοι δὲ οἱ τὰς μέσας, ὀξύπυκνοι δὲ οἱ τὰς ἐσχάτας, ἄπυκνοι δὲ οἱ τῆς κατὰ τὸ πυκνὸν τετραχόρδου διαθέσεως κατὰ μηδένα κοινωνοῦντες τόπον. τούτων ἐστῶτες μὲν εἰσιν οἱ τε ἄπυκνοι καὶ οἱ βαρύπυκνοι, οἱ καὶ ὑπατοειδεῖς καλοῦνται, διὰ τὸ μὴ δέχεσθαι ποικίλας τάσεις, φερόμενοι δὲ οἱ λοιποὶ τούτων, διὰ τὸ ποτὲ μὲν ἐλάττω, ποτὲ δὲ μείζω δηλοῦν διαστήματα κατὰ τὰς ποιάς τῶν τετραχόρδων συνθέσεις. τούτων δὲ τῶν φερομένων οἱ μὲν παρυπατοειδεῖς, οἱ δὲ λιχανοειδεῖς καλοῦνται. πάλιν τῶν φθόγγων οἱ μὲν εἰσι πρὸς ἀλλήλους σύμφωνοι, οἱ δὲ διάφωνοι, οἱ δὲ ὁμόφωνοι, σύμφωνοι μὲν ὧν ἅμα κρουομένων οὐδὲν μᾶλλον τῷ ὀξυτέρῳ ἢ τῷ βαρυτέρῳ τὸ μέλος ἐμπρέπει, διάφωνοι δὲ ὧν ἅμα κρουομένων ἢ τοῦ μέλους ιδιότης θατέρου γίνεται, ὁμόφωνοι δὲ οἵτινες δύναμιν μὲν ἀλλοίαν φωνῆς, τάσιν δὲ ἴσην ἐπέχουσιν. διαφοραὶ δὲ φθόγγων πλείους, πρώτη μὲν ἢ κατὰ τὴν τάσιν ἐν ὀξύτητι καὶ βαρύτητι, δευτέρα δὲ ἢ κατὰ διαστήματος μετοχὴν, ὅταν ὁ μὲν ἐνὶ κοινωνῶν, ὁ δὲ πλείοσι θεωρῇται, τρίτη — ἢ κατὰ συστήματος, ὅταν ὁ μὲν ἐνός, ὁ δὲ δυεῖν μετέχη συστημάτων,

τετάρτη ἢ κατὰ τὸν τῆς φωνῆς τόπον, ὅταν ὁ μὲν μείζονος, ὁ δὲ ἐλάττωνος ἢ τόπου _τίς δ' ὁ τῆς φωνῆς τόπος, ὕστερον λέξομεν_, πέμπτη δὲ ἢ κατὰ τὸ ἦθος· ἕτερα γὰρ ἦθη τοῖς ὀξυτέροις, ἕτερα τοῖς βαρυτέροις ἐπιτρέχει, καὶ ἕτερα μὲν παρυπατοειδέσιν, ἕτερα δὲ λιχανοειδέσιν.

Διάστημα δὲ λέγεται διχῶς, κοινῶς καὶ ἰδίως, καὶ κοινῶς μὲν πᾶν μέγεθος τὸ ὑπὸ τινων περάτων ὀριζόμενον· ἰδίως δὲ κατὰ μουσικὴν γίνεται διάστημα μέγεθος φωνῆς ὑπὸ δυεῖν φθόγγων περιγεγραμμένον. τῶν δὲ διαστημάτων τὰ μὲν ἐστὶ σύνθετα, τὰ δὲ ἀσύνθετα, ἀσύνθετα μὲν τὰ ὑπὸ τῶν ἐξῆς περιεχόμενα φθόγγων, σύνθετα δὲ τὰ ὑπὸ τῶν μὴ ἐξῆς, καὶ ὅσα δυνατόν ἐστι μελωδοῦντας ἀναλύειν εἰς πλείονα. τούτων δὲ τῶν διαστημάτων ἐλάχιστον μὲν ἐστὶν ὡς ἐν μελωδίᾳ δίεσις ἐναρμόνιος, εἶθ' ὡς παχύτερον εἰπεῖν τὸ ταύτης διπλάσιον ἡμιτόνιον, εἶθ' ὁ τούτου διπλασίων τόνος καὶ ἔτι τούτου τὸ διπλάσιον δίτονον. πάλιν τούτων ἃ μὲν ἐστὶν ἐλάττω, ἃ δὲ μείζω, καὶ ἃ μὲν σύμφωνα, ἃ δὲ διάφωνα, καὶ ἃ μὲν ἐναρμόνια, ἃ δὲ χρωματικά, ἃ δὲ διατονικά, καὶ ἃ μὲν ῥητά, ἃ δὲ ἄλογα, ῥητὰ μὲν ὧν καὶ λόγον ἔστιν εἰπεῖν ποιόν _λόγον δὲ φημι τὴν πρὸς ἄλληλα κατ' ἀριθμὸν σχέσιν_, ἄλογα δὲ ὧν οὐδεὶς πρὸς ἄλληλα λόγος εὐρίσκεται. τοῦ μὲν οὖν διὰ τεσσάρων λόγος ἐστὶν ἐπίτριτος, τοῦ δὲ διὰ πέντε ἡμιόλιος, τοῦ δὲ διὰ πασῶν ὁ διπλασίων, τόνου δὲ ὁ ἐπόγδοος. σύμφωνα δὲ καὶ διάφωνα, καθὼς καπὶ τῶν φθόγγων εἵπομεν. περὶ δὲ ἐναρμονίων καὶ τῶν λοιπῶν ἐν καιρῷ λέξομεν.

ἔτι τινὰ μὲν αὐτῶν ἐστὶν ἀσύνθετα, ὡς ἡ δίεσις, τινὰ δὲ σύνθετα, ὡς τὸ διὰ τεσσάρων, τινὰ δὲ καὶ σύνθετα καὶ ἀσύνθετα, ὡς τὸ ἡμιτόνιον καὶ ὁ τόνος. ἔτι δ' αὐτῶν ἃ μὲν ἐστὶν ἄρτια, ἃ δὲ περισσά, ἄρτια μὲν τὰ εἰς ἴσα διαιρούμενα, ὡς ἡμιτόνιον καὶ τόνος, περισσὰ δὲ τὰ εἰς ἄνισα, ὡς αἱ γ διέσεις καὶ ε καὶ ζ. γίνεται δὲ ἡ σύνθεσις αὕτη τοιαύτη· δύο διέσεις ἐφεξῆς τίθενται, πλείους δὲ οὐκέτι· δύο ἡμιτόνια ἐφεξῆς τίθεται, πλείω δὲ οὐκέτι. δύο τόνοι τίθενται καθ' ἓνα, πλείους δ' οὐκέτι· περίσταται γὰρ τὸ ὅλον εἰς ἀσυμφωνίαν. ἔτι τῶν διαστημάτων ἃ μὲν ἐστὶν ἀραιά, ἃ δὲ πυκνά, πυκνὰ μὲν τὰ ἐλάχιστα, ὡς αἱ διέσεις, ἀραιὰ δὲ τὰ μέγιστα, ὡς τὸ διὰ τεσσάρων. εἰσὶ δὲ ποικίλαι τοῦ διτόνου διαιρέσεις· πρώτη μὲν ἡ εἰς _κδ_ δωδεκατημόρια, δευτέρα δὲ ἡ εἰς _ς_ διέσεις ἢ τόνου τεταρτημόρια η, δευτέρα, δ' ἡ εἰς ἡμιτόνιον, τουτέστιν ἡμισυ τόνου, τρίτη δ' ἡ εἰς τριτημόρια, τετάρτη δ' ἡ εἰς δ ἡμιτόνια, τουτέστι διέσεις ὀκτώ· οὕτω δὲ καὶ οἱ ἀρχαῖοι συνετίθεσαν τὰ συστήματα ἐκάστην χορδὴν ἐν διέσει περιορίζοντες. διέσεις μὲν οὖν ἐκαλεῖτο τὸ μικρότατον τῆς φωνῆς διάστημα, οἷον διάλυσις τῆς φωνῆς οὕσα, τόνος δὲ τὸ διὰ μέγεθος πρῶτον διατεῖνον τὴν φωνήν, ἡμιτόνιον δὲ ἥτοι τὸ ἡμισυ τοῦ τόνου ἢ τὸ ἀπλῶς τόνῳ παραπλήσιον· οὐ γὰρ φασιν εἰς ἴσα τέμνεσθαι τοῦτον, ὥσπερ ἴσως καὶ τάληθές ἔχει.

ὑπόκειται δὲ καὶ ἡ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις κατὰ διέσεις ἀρμονία, ἕως κδ διέσεων τὸ πρότερον διάγουσα διὰ πασῶν, τὸ δὲ δεύτερον διὰ τῶν ἡμιτονίων αὐξήσασα.

Q

α β γ δ ε ζ η θ ι ια ιβ

— — @™
* @ —™

ιγ ιδ ιε ι ιζ ιη ιθ κ κα κβ κγ κδ

— Q —

β κ κη λ λβ λδ λ λη μ μβ μδ μ μα

— — ^
— — ^

Αὕτη ἐστὶν ἡ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις κατὰ διέσεις ἀρμονία, ἕως κδ διέσεων τὸ πρότερον διάγουσα διὰ πασῶν, τὸ δὲ δεύτερον διὰ τῶν ἡμιτονίων αὐξήσασα.

Σύστημα δέ ἐστι τὸ ὑπὸ πλειόνων ἢ δυεῖν διαστημάτων περιεχόμενον. τῶν δὲ συστημάτων διαφοραὶ αἱ μὲν ὅμοιαι ταῖς ἐπὶ τῶν διαστημάτων εἰρημέναις, αἱ δὲ πλείους, ὥς αἶδε· τὰ μὲν αὐτῶν ἐστὶ συνεχῇ, ὥς τὰ διὰ τῶν ἐξῆς φθόγγων, τὰ δ' ὑπερβατά, ὥς τὰ διὰ τῶν μὴ ἐφεξῆς μελωδούμενα· καὶ τὰ μὲν ἀπλᾶ, ᾧ καθ' ἓνα τρόπον ἔκκεται, τὰ δὲ οὐχ ἀπλᾶ, ᾧ κατὰ πλειόνων τρόπων πλοκὴν γίνεται· ἢ τῷ τὰ μὲν εἶναι συνημμένα, τὰ δὲ διεζευγμένα, τὰ δὲ κοινά· καὶ συνημμένα μὲν ἐστὶν ὧν εἷς φθόγγος γίνεται κοινός, ᾧ καὶ κατάλληλα λέγεται, διεζευγμένα δὲ ὧν εἷς φθόγγος μέσος ἐμπίπτει χωρίζων ἑκάτερον, ᾧ καὶ παράλληλα καλεῖται, κοινὰ δὲ τὰ ποτὲ μὲν κατὰ συναφὴν, ποτὲ δὲ κατὰ διάζευξιν κείμενα. ἔτι τῶν συστημάτων ᾧ μὲν ἐστὶ τετράχορδα, ᾧ ὑπὸ τεσσάρων φθόγγων κατὰ φύσιν κειμένων περιέχεται, ᾧ δὲ πεντάχορδα, ᾧ δὲ ὀκτάχορδα· τὸν δ' αὐτὸν ὅρον κάπὶ τούτων νοητέον. τούτων δ' ᾧ μὲν ἐστὶ σύμφωνα, ᾧ δὲ διάφωνα· σύμφωνα μὲν οὖν ἐστὶ τετράχορδα τὰ ὑπὸ συμφώνων φθόγγων περιεχόμενα πεντάχορδά τε καὶ ὀκτάχορδα, ἀσύμφωνα δὲ τὰ μὴ οὕτως ἔχοντα. τίς δὲ ἡ φθόγγων συμφωνία, προειρήκαμεν. γίνεται δὲ αὐτῶν ἡ ἑκθεσις ἐξ ἀνομοίων διαστημάτων, οἷον διέσεως, ἡμιτονίου, τόνου. ἐστὶ δὲ αὐτῶν καὶ ἡ κατ' εἶδος διαφορά· τὰ μὲν γὰρ ὑπὸ ἐστῶτων, τὰ δὲ ὑπὸ φερομένων φθόγγων περιέχεται. καὶ ᾧ μὲν αὐτῶν ἐστὶ τέλεια, ᾧ δὲ οὐ, ἀτελῇ μὲν τετράχορδον πεντάχορδον, τέλειον δὲ ὀκτάχορδον, ἐπεὶ πᾶς ὁ μετ' αὐτὸ φθόγγος ὅμοιός ἐστι πάντως ἐνὶ τῶν προηγησαμένων. τὸ μὲν οὖν τετράχορδον καλεῖται διὰ τεσσάρων, συνέστηκε δ' ἐκ τόνων δύο καὶ ἡμιτονίου, ἡμιτονίων ε, διέσεων ι· τὸ δὲ πεντάχορδον καλεῖται μὲν διὰ πέντε, σύγκειται δ' ἐκ τόνων γ ἡμίσεος, ἡμιτονίων ζ, διέσεων ιδ· τὸ δὲ δι' ὀκτὼ καλεῖται μὲν διὰ πασῶν, διατίθεται δὲ ἐκ τόνων , ἡμιτονίων ιβ, διέσεων κδ. ἔτι τῶν ὅλων συστημάτων ᾧ μὲν ἐστὶ πυκνά, ᾧ δὲ ἀραιά, καὶ τὰ μὲν ἀμετάβολα, τὰ μίαν ἔχοντα μέσην, τὰ δὲ μεταβαλλόμενα, τὰ πλείους ἔχοντα μέσας. καὶ τὰ μὲν διὰ τῶν ἐξῆς φθόγγων, τὰ δὲ δι' ὑπερβατῶν μελωδεῖται. σχήματα δ' αὐτῶν ποικίλα ἀπὸ τῆς τῶν διαστημάτων ἡγεμονίας ἢ ποιᾶς τάξεως θεωρούμενα· ἢ γὰρ α ἐστὶν ἡμιτόνιον ἢ β ἢ γ ἢ ὅποστον-

οὖν. τετράχορδα μὲν οὖν ἐν ἐκάστῳ τόνῳ τυγχάνει κατὰ διαίρεσιν θεωρούμενα πέντε, ὑπάτων μέσων συνημμένων διεζευγμένων ὑπερβολαίων, πεντάχορδα δὲ σύμφωνα τρία, μέσων συνημμένων διεζευγμένων, ὀκτάχορδα δὲ δύο, συνημμένων τε καὶ διεζευγμένων. εἶδη δὲ αὐτῶν πλείονα, καθ' ἐκάστου φθόγγου παραύξησιν λαμβανόμενα. παρὰ μέντοι τοῖς παλαιοῖς τὸ μὲν διὰ τεσσάρων ἐκαλεῖτο συλλαβή, τὸ δὲ διὰ πέντε δι' ὀξειῶν, τὸ δὲ διὰ πασῶν ἁρμονία, ὃ καὶ ποικίλων κατ' εἶδος ὀνομασιῶν τετυχήκει· τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ ὑπάτης ὑπάτων ἐκαλεῖτο μιζολύδιον, τὸ δὲ ἀπὸ παρυπάτης λύδιον, τὸ δ' ἀπὸ διατόνου φρύγιον, τὸ δ' ἀπὸ μέσων ὑπάτης δώριον, τὸ δ' ἀπὸ παρυπάτης ὑπολύδιον, τὸ δ' ἀπὸ διατόνου ὑποφρύγιον, τὸ δ' ἀπὸ μέσης ὑποδώριον. ἐκ δὴ τούτου φανερόν ὥς καὶ ταῦτὸν ὑποθεμένοις σημεῖον πρῶτον, ἄλλοτε ἄλλη δυνάμει φθόγγου κατονομαζόμενον, ἐκ τῆς τῶν ἐφεξῆς φθόγγων ἀκολουθίας τὴν τῆς ἁρμονίας ποιότητα φανεράν γενέσθαι συμβαίνει. περὶ μὲν οὖν συστημάτων, ἃ καὶ ἀρχὰς οἱ παλαιοὶ τῶν ἡθῶν ἐκάλουν, ἀρκεῖται ταῦτα.

Γένος δὲ ἐστὶ ποιά τετραχόρδου διαίρεσις. γένη δὲ μελωδίας γ' ἁρμονία χρῶμα διάτονον, ἐκ τῆς τῶν διαστημάτων ἐγγύτητος ἢ μακρότητος λαμβάνοντα τὰς διαφοράς. ἁρμονία μὲν οὖν καλεῖται τὸ τοῖς μικροτάτοις πλεονάσαν διαστήμασιν ἀπὸ τοῦ συνηρμόσθαι, διάτονον δὲ τὸ τοῖς τόνοις πλεονάζον, ἐπειδὴ σφοδρότερον ἢ φωνὴ κατ' αὐτὸ διατείνεται, χρῶμα δὲ τὸ δι' ἡμιτονίων συντεινόμενον. ὥς γὰρ τὸ μεταξὺ λευκοῦ καὶ μέλανος χρῶμα καλεῖται, οὕτω καὶ τὸ διὰ μέσων ἀμφοῖν θεωρούμενον χρῶμα προσείρηται. τούτων δὲ ἕκαστον μελωδεῖται, τὸ μὲν ἐναρμόνιον κατὰ δίεσιν καὶ δίεσιν καὶ δίτονον ἀσύνθετον ἐπὶ τὸ ὀξύ, ἐπὶ δὲ τὸ βαρὺ ἐναντίως, τὸ δὲ χρῶμα ἐπὶ μὲν τὸ ὀξύ κατὰ ἡμιτόνιον καὶ ἡμιτόνιον καὶ τριημιτόνιον, ἐναντίως δὲ ἐπὶ τὸ βαρὺ, τὸ δὲ διάτονον καθ' ἡμιτόνιον καὶ τόνον καὶ τόνον ἐπὶ τὸ ὀξύ, ἐπὶ δὲ τὴν βαρύτητα ἐναντίως. τούτων δὲ φυσικώτερον μὲν ἐστὶ τὸ διάτονον _πᾶσι γὰρ καὶ τοῖς ἀπαιδεύτοις παντάπασι μελωδητόν ἐστ_ι, τεχνικώτερον δὲ τὸ χρῶμα _παρὰ γὰρ μόνοις μελωδεῖται τοῖς πεπαιδευμένοις_, ἀκριβέστερον δὲ τὸ ἐναρμόνιον· παρὰ γὰρ τοῖς ἐπιφανεστάτοις ἐν μουσικῇ τετύχηκε παραδοχῆς, τοῖς δὲ πολλοῖς ἐστὶν ἀδύνατον· ὅθεν ἀπέγνωσάν τινες τὴν κατὰ δίεσιν μελωδίαν, διὰ τὴν αὐτῶν ἀσθένειαν καὶ παντελῶς ἀμελῶδητον εἶναι τὸ διάστημα ὑπολαμβάνοντες. τούτων δὲ τῶν γενῶν ἕκαστον μελωδοῦμεν ἔν τε ἀγωγῇ καὶ πλοκῇ. καὶ ἀγωγή μὲν ἐστὶν, ὅτε διὰ τῶν ἐξῆς φθόγγων ποιούμεθα τὴν μελωδίαν, πλοκὴ δέ, ὅτε διὰ τῶν καθ' ὑπέρβασιν λαμβανομένων. ἔτι τῆς μελωδίας ἢ μὲν εὐθεῖα καλεῖται, ἢ δὲ ἀνακάμπουσα, ἢ δὲ περιφερής, εὐθεῖα μὲν ἢ ἀπὸ βαρύτητος εἰς ὀξύτητα, ἀνακάμπουσα δὲ ἢ ἐναντία, περιφερὴς δὲ ἢ ἐμμετάβολος, οἷον εἴ τις κατὰ συναφὴν τετράχορδον ἐπιτείνας ταῦτὸν ἀνείη κατὰ διάζευξιν. πάλιν τῶν γενικῶν συστημάτων ἃ μὲν εἰς εἰδικὰ διαιρεῖται, ἃ δὲ οὐ. τὸ μὲν οὖν ἐναρμόνιον ἅτε δὴ ἐξ ἐλα-

χίστων διέσεων συγκείμενον ἀδιαίρετόν ἐστι· τὸ δὲ χρῶμα
 διαιρεθήσεται εἰς διαστήματα ὅσα ἂν ῥητὰ μεταξὺ τοῦ τε
 ἡμιτονίου καὶ τῆς ἐναρμονίου διέσεως εὐρίσκηται, καὶ τὸ
 διάτονον δηλαδὴ εἰς τοσαῦτα ὅσα ἂν μεταξὺ τοῦ τε ἡμι-
 τονίου καὶ τόνου ῥητὰ διαστήματα θεωρῇται. γίνεται τοί-
 νυν τοῦ μὲν χρώματος εἶδη γ, τοῦ δὲ διατόνου β, ὥς εἶναι
 τὰ πάντα τῷ ἐναρμονίῳ προστιθέμενα μελωδιῶν εἶδη
 ἕξ. τὸ μὲν οὖν πρῶτον τὸ ἐναρμόνιον χαρακτηρίζε-
 ται ἐκ τῶν τεταρτημοριαίων διέσεων τοῦ τόνου καὶ κα-
 λεῖται ἐναρμόνιον, τὸ δὲ δεύτερον τριτημοριαία διέσει
 καὶ καλεῖται μαλακὸν χρῶμα· τὸ δὲ τρίτον χαρακτηρί-
 ζεται μὲν ἐκ διέσεων ἡμιολίων τῆς ἐναρμονίου διέσεως, κα-
 λεῖται δὲ ἡμιολίου χρώματος· τὸ δὲ τέταρτον ἴδιον μὲν ἔχει
 τὴν ἐκ δυεῖν ἡμιτονίων ἀσυνθέτων _τόνο_υ σύστασιν, κα-
 λεῖται δὲ τονιαίου χρώματος· τὸ δὲ πέμπτον σύγκειται
 μὲν ἐξ ἡμιτονίου καὶ γ διέσεων καὶ λοιπῶν ε, καλεῖται δὲ
 μαλακοῦ διατόνου· τὸ δὲ ἕκτον ἔχει μὲν ἡμιτόνιον καὶ
 τόνον καὶ τόνον, λέγεται δὲ συντόνου διατόνου. ἵνα δὲ
 δῆλον ᾗ τὸ λεγόμενον, ἐπ’ ἀριθμῶν ποιησόμεθα τὴν διαί-
 ρεσιν, ὑποθέμενοι τὸ τετράχορδον μονάδων ξ. ἐναρμονίου
 διαίρεσις μὴ ἐναρμόνιον, κατὰ διέσιν καὶ δίεςιν καὶ
 δίτονον. _μαλακο_ῦ χρώματος διαίρεσις η η μδ μαλα-
 κοῦ χρώματος, κατὰ διέσιν καὶ δίεςιν καὶ τριημι-
 τόνιον καὶ δίεςιν. ἡμιολίου χρώματος θ θ μβ κατὰ
 διέσιν καὶ δίεςιν ἡμιόλιον καὶ τριημιτόνιον καὶ δίεςιν·
 τονιαίου χρώματος ιβ ιβ λ· μαλακοῦ διατόνου ιβ ιη λ·
 συντόνου διατόνου ιβ κδ κδ ἢ κδ κδ ιβ ἄλλως η κδ κη.
 γίνονται δὲ καὶ ἄλλαι τετραχορδικαὶ διαιρέσεις, αἷς καὶ
 οἱ πάνυ παλαιότατοι πρὸς τὰς ἁρμονίας κέχρηται. ἐνίοτε
 μὲν οὖν αὗται τέλειον ὀκτάχορδον ἐπλήρουν, ἔσθ’ ὅπη δὲ
 καὶ μείζον ἐξατόνου σύστημα, πολλάκις δὲ καὶ ἔλαττον·
 οὐδὲ γὰρ πάντας παρελάμβανον ἀεὶ τοὺς φθόγγους· τὴν
 δὲ αἰτίαν ὕστερον λέξομεν. τὸ μὲν οὖν λύδιον σύστημα
 συνετίθεσαν ἐκ διέσεως καὶ διτόνου καὶ τόνου καὶ διέ-
 σεως καὶ διέσεως καὶ διτόνου καὶ διέσεως _καὶ τοῦτο μὲν
 ἦν τέλειον σύστημα_ α, τὸ δὲ δώριον ἐκ τόνου καὶ διέσεως
 καὶ διέσεως καὶ διτόνου καὶ τόνου καὶ διέσεως καὶ διέσεως
 καὶ διτόνου _ἦν δὲ τοῦτο τόνῳ τοῦ διὰ πασῶν ὑπερέχον_,
 τὸ δὲ φρύγιον ἐκ τόνου καὶ διέσεως καὶ διέσεως καὶ δι-
 τόνου καὶ τόνου καὶ διέσεως καὶ διέσεως καὶ τόνου _ἦν δὲ
 καὶ τοῦτο τέλειον διὰ πασῶν_· τὸ δὲ ἰάστιον συνετίθεσαν
 ἐκ διέσεως καὶ διέσεως καὶ διτόνου καὶ τριημιτονίου καὶ
 τόνου _ἦν δὲ τοῦτο τοῦ διὰ πασῶν ἐλλεῖπον τόν_ω, τὸ δὲ
 μιξολύδιον ἐκ δύο διέσεων κατὰ τὸ ἐξῆς κειμένων καὶ
 τόνου καὶ τόνου καὶ διέσεως _καὶ διέσεω_ς καὶ τριῶν
 τόνων _ἦν δὲ καὶ τοῦτο τέλειον σύστημα_ α· τὸ δὲ λεγό-
 μενον σύντονον λύδιον ἦν δίεςις καὶ δίεςις καὶ δίτονον
 καὶ τριημιτόνιον. δίεςιν δὲ νῦν ἐπὶ πάντων ἀκουστέον
 τὴν ἐναρμόνιον. σαφηνείας δὲ ἕνεκεν καὶ διάγραμμα
 τῶν συστημάτων ὑπογεγράφθω. τούτων δὲ καὶ ὁ θεῖος
 Πλάτων ἐν τῇ Πολιτείᾳ μνημονεύει λέγων θρηνώδεις
 μὲν εἶναι τὴν τε μιξολυδιστὶ καὶ τὴν συντονολυδιστὶ, συμ-

ποτικὰς δὲ καὶ λίαν ἀνειμένας τὴν τε ἰαστὶ καὶ λυδιστί. καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιφέρει λέγων · κινδυνεύει σοι δωριστὶ λελεῖσθαι καὶ φρυγιστί. τοιαύτας γὰρ ἐποι- οῦντο τῶν ἀρμονιῶν τὰς ἐκθέσεις πρὸς τὰ προκείμενα τῶν ἡθῶν τὰς τῶν φθόγγων ποιότητος ἀρμοττόμενοι. περὶ μὲν οὖν τούτων ὕστερον ἀκριβῶς ἐροῦμεν.

Q

α λυδιστί β δωριστί

TM — — — — — " \ — :

γ φρυγιστί δ ἰαστί

— — — — — " — — — — — * * TM — — — — —

ε μιξολυδιστί συντονολυδιστί

* TM — — — — — " \ * TM — — — — —

Τανῦν δὲ περὶ τόνων λέγωμεν. τόνον δὴ κατὰ μουσικὴν καλοῦμεν τριχῶς· ἢ γὰρ ὅπερ τὴν τάσιν, ἢ μέγεθος ποιὸν φωνῆς, οἷον ᾧ τὸ διὰ ε τοῦ διὰ δ ὑπερέχει, ἢ τρόπον συ- στηματικόν, οἷον λύδιον ἢ φρύγιον· περὶ οὗ νῦν πρόκειται λέγειν. τόνοι δὲ εἰσὶ κατὰ μὲν Ἀριστόξενον τρεῖσκαίδε- κα, ὧν οἱ προσλαμβανόμενοι περιέχονται τῷ διὰ πασῶν, κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους πεντεκαίδεκα, ὧν οἱ μὲν προς- λαμβανόμενοι περιέχονται τῷ διὰ πασῶν καὶ τόνῳ τοῦ κατὰ διάζευξιν ἐφαπτόμενοι. ὀνομάζει δ' αὐτοὺς οὕτως Ἀριστόξενος· ὑποδῶριος· ὑποφρύγιοι δύο, ὁ μὲν βαρὺς, ὃς καὶ ὑποιάστιος καλεῖται, ὁ δὲ ὀξύς· ὑπολύδιοι δύο, ὁ μὲν βαρὺς, ὃς καὶ ὑποαιόλιος, ὁ δὲ ὀξύς· δῶριος εἷς· φρύ- γιοι δύο, ὁ μὲν βαρὺς, ὃς καὶ ἰάστιος, ὁ δὲ ὀξύς· λύδιοι δύο, ὁ μὲν βαρὺς, ὃς νῦν αἰόλιος, ὁ δὲ ὀξύς. μιξολύδιοι δύο, ὁ μὲν βαρὺς, ὃς νῦν ὑπερδῶριος, ὁ δὲ ὀξύς, ὃς νῦν ὑπερ- ἰάστιος· ὑπερμιξολύδιος εἷς, ὃς καὶ ὑπερφρύγιος. τούτοις ὑπὸ τῶν νεωτέρων προστέθινται ὃ τε ὑπεραιόλιος καὶ ὁ ὑπερλύδιος, ὅπως γ' ἂν ἕκαστος βαρύτητά τε ἔχοι καὶ με- σότητα καὶ ὀξύτητα. ἕκαστος δ' ἂν αὐτῶν ἡμιτονίῳ μὲν ὑπερέξει τοῦ προτέρου ἀπὸ τοῦ βαρυτάτου βουλομένων ἄρ- χεσθαι, ἡμιτονίῳ δὲ ἐλάττων ἔσται, εἴ γε τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ ὀξυτάτου ποιησόμεθα. περιέχονται μὲν οὖν αὐτῶν, ὡς ἔφην, οἱ προσλαμβανόμενοι τῷ διὰ πασῶν καὶ τόνῳ. λαμ- βάνοιντο δ' ἂν διὰ τοῦτο καὶ διὰ συμφωνιῶν· ἀρξάμενος γὰρ ἀπὸ τοῦ βαρυτάτου καὶ βουλόμενος ἐπιτείνειν καὶ πάλιν ἀνιέναι κατὰ ποικίλα διαστήματα πάντως ἐνός τινος αὐτῶν ἐφάψομαι προσλαμβανομένου. τούτων δὲ οἱ μὲν μελωδοῦν- ται διόλου, οἱ δὲ οὐχί. ὁ μὲν οὖν δῶριος σύμπας μελωδεῖ- ται διὰ τὸ μέχρι τῶν ιβ τόνων τὴν φωνὴν ἡμῖν ὑπηρετεῖσθαι καὶ διὰ τὸ μέσον αὐτοῦ τὸν προσλαμβανόμενον τοῦ διὰ πασῶν εἶναι ὑποδωρίου· τῶν δὲ λοιπῶν οἱ μὲν βαρύτεροι τοῦ δωρίου μέχρι τοῦ συμφωνοῦντος φθόγγου * * * τῇ νήτῃ τῶν ὑπερβολαίων. οὕτως οὖν καὶ τὰς ᾠδὰς ἢ τὰ κῶλα τοῖς τρόποις συστήσόμεθα, εἰ τὸν κοιλότατον τῶν φθόγγων τοῦ συστήματος ἐνὶ τῶν προσλαμβανομένων ὑποβάλλοιμεν καὶ τὰ ἀπὸ τούτου μελωδοίημεν ἐπὶ τὸ

βάρος. εἰ μὲν γὰρ μὴ δυνηθείημεν ἀνιέναι περαιτέρω, δώριος ἔσται διὰ τὸ τὸν πρῶτον ἀκουστὸν φθόγγον δωρίου προσλαμβανομένῳ ὀρίσθαι· εἰ δὲ ἐξακούοιτο, θεωρῆσαι πειρασόμεθα πόσῳ τοῦ δωρίου προσλαμβανομένου, τουτέστι τοῦ τῇ φύσει βαρυτάτου, τὴν ὑπεροχὴν ἔχει, κάκεῖνος ἡμῖν ὁ τρόπος ὀρισθήσεται ὅς ὑπερέχει τοῦ δωρίου προσλαμβανομένου τοσούτῳ ὅσῳ καὶ τοῦ μέλους ὁ κοιλότατος φθόγγος τοῦ τῇ φύσει κοιλοτάτου μείζων ἐθεωρήθη. εἰ δ' ὁ βαρυτάτος τῆς ψῆδης φθόγγος ὑπερεκπίπτει τοῦ δωρίου τὸ διὰ πασῶν ὀξὺς ὑπάρχων, ληψόμεθα μὲν αὐτοῦ τὸ διὰ πασῶν ἐπὶ τὸ βάρος, τῇ δὲ προειρημένην χρησάμενοι μεθόδῳ τὴν ἀρμονίαν αὐτὴν οὐ δυσχερῶς ἐκληψόμεθα.

Μεταβολὴ δὲ ἐστὶν ἀλλοίωσις τοῦ ὑποκειμένου συστήματος καὶ τοῦ τῆς φωνῆς χαρακτῆρος· εἰ γὰρ ἐκάστῳ συστήματι καὶ ποιός τις ἐπακολουθεῖ τῆς φωνῆς τύπος, δῆλον ὡς ἅμα ταῖς ἀρμονίαις καὶ τὸ τοῦ μέλους εἶδος ἀλλοιωθήσεται. μεταβολαὶ δὲ ἐν τοῖς τόνοις γίνονται ποικίλαι καθ' ἕκαστον τῶν διαστημάτων τῶν τε συνθέτων καὶ ἀσυνθέτων, ἀλλ' αἱ μὲν ἐκ συμφώνων λαμβανόμεναι διαστημάτων χαριέστεραι, αἱ δὲ λοιπαὶ τούτων οὐ πάντῳ καὶ τὰ σχήματα καὶ τὰς πλοκάς δυνατόν θεωρεῖν κατὰ τόνον ἢ ἡμιτόνιον ἀπὸ φθόγγου μεταβάλλοντα καὶ ὅλως κατὰ πᾶν ἥτοι περισσὸν ἢ ἄρτιον διάστημα καὶ ἢ ἀνιέντα ἢ ἐπιτείνοντα. γίνονται δ' αὐτῶν καὶ κατὰ τετράχορδα κοινωνίαι· οἱ μὲν γὰρ ἡμιτονίῳ ἀλλήλων ὑπερέχουσιν, οἱ δὲ τόνῳ, οἱ δὲ τοῖς τούτων μείζοσι διαστήμασιν, ὥστε συμβαίνειν τὰς τοῦ κοιλοτέρου μέσας ὑπάτας γίνεσθαι τοῦ ὀξυτέρου ἢ ἀνάπαλιν, καὶ κατὰ τὸ ἐξῆς ὁμοίως. Εἰσὶ δὲ τῷ γένει τόνοι γ'· δώριος φρύγιος λύδιος. τούτων ὁ μὲν δώριος πρὸς τὰ βαρύτερα τῆς φωνῆς ἐνεργήματα χρήσιμος, ὁ δὲ λύδιος πρὸς τὰ ὀξύτερα, ὁ δὲ φρύγιος πρὸς τὰ μέσα. οἱ δὲ λοιποὶ μᾶλλον ἐν ταῖς ὀργανικαῖς θεωροῦνται συνθέσεσιν· ἐκεῖνα γὰρ ἐν μηκίστοις ἐξείργασται συστήμασιν. τῶν δὲ τόνων πάντων ἐκ τῆς τῶν κδ γραμμάτων τάξεως ἀνάπαλιν συγκειμένων τοῦ μὲν βαρυτάτου πάντων ὑποδωρίου τόνον ἐπὶ τὸ βάρος ἀνέντες τὸ λαμβάνομεν ἀρχὴν τῶν σημείων, ἔπειτα τὸ μετὰ τοῦτο, ἐν μὲν ἀρμονία διέσεως ἐπέχον λόγον, ἐν δὲ χρώματι καὶ διατόνῳ ἡμιτονίου, εἶτα τὸ μετὰ τοῦτο· εἶτα τὸ τέταρτον τόνον ἐπέχειν ὀρίζομεθα· καὶ τοῦτο ἀρχὴν τοῦ κοιλοτάτου τῶν τρόπων ποιησάμενοι, πάλιν ἡμιτόνιον ἐπιτείναντες τοῦ μετ' αὐτὸν τάττομεν τὸν προσλαμβανόμενον, καὶ τοὺς ἐξῆς ταῖς αὐταῖς ὑπεροχαῖς συντιθέντες τὸν τῶν ιε τρόπων πληροῦμεν ἀριθμόν. ὑπόκειται δὲ ἢ καθ' ἡμιτόνιον τῶν στοιχείων ἔκθεσις καὶ ἢ κατὰ τόνον καὶ λοιπὸν οἱ ἐκ τούτων τρόποι· διπλῇ δὲ ἢ ἔκθεσις τῶν σημείων γέγονεν ἡμῖν, ἢ ἐκ τῆς τῶν κάτω γραφομένων ὁμοιότητος τὴν τῶν ἄνω θεωρῶμεν ἀκολουθίαν, καὶ ὅπως τοῖς μὲν κάτω τὰ κῶλα καὶ τὰ ἐν ταῖς ψδαῖς μεσανυλικά ἢ ψιλὰ κρούματα, τοῖς δὲ ἄνω τὰς ψδαῖς χαρακτηρίζωμεν, καὶ ὅπως τὰ κατὰ μουσικὴν ἀπόρρητα συγκρύπτωμεν εὐκόλως, ἀντὶ

τῶν ἐν χρήσει γραμμάτων _τ_ ἂ κατὰ τὴν τονικὴν ἔκ-
 θεσιν ὑπογεγραμμένα κατατάττοντες. πτέρυγι δὲ τὸ διά-
 γραμμα τῶν τρόπων γίνεται παραπλήσιον, τὰς ὑπεροχὰς
 ἃς ἔχουσιν οἱ τόνοι πρὸς ἀλλήλους ἀναδιδάσκον· ἐκτέ-
 θεινται δὲ οὗτοι κατὰ τὰ γ γένη καὶ τὰς συμφωνίας περι-
 ἔχοντες· συμφωνία δὲ ἐστὶν ὅταν δύο στοιχείων κατὰ τὸ
 ἑναρμόνιον δύο διαστήματα περιεχόντων θάτερον τούτων
 ἐν ἄλλῳ γένει μόνον τὰ δύο συναφθέντα σημαίνει.

Q

ἔκθεσις τῶν κατὰ τόνον

- _ ` \* ` *
 - _ :
 . / ' ` \ / '
 { | * } \ _ _ ~ _ _ _ _
 ' , * _ / ` . _ f - „
 ... _ _ \" _ ‡ _ } ^
 , _ % Š < Œ _ Ů
 ™ * _ | Ž ů ů œ ~ ‘

τῶν δεκαπέντε τρόπων αἱ μετα-
 πώσεις καὶ τίς πρὸς τίνα διὰ τεσσάρων
 καὶ διὰ πέντε καὶ διὰ πασῶν
 ταῦτα διαγράμματα ἐστὶ τῶν στοιχείων·
 ἐπεὶ καὶ τῶν γενῶν ἕτερά ἐστὶ καὶ τῶν
 τρόπων ὁμοίως· καὶ ἐξ
 ἔκθεσις τῶν κατὰ ἡμιτόνιον

{ _ - _ . ` / '
 { | _ * } _ _ _ _ _
 “ < Š _ % _ „ f _ _
 ” ů Ž _ ™ ^ ‡ " _ _

- -

* ^ /* '

~ : _ _
 , ů ; _ ,
 ... ‘ ů _ ...

—

πάντα τὰ γράμματα δι' ὧν ἡ πᾶσα
 μελωδία γράφεται τῆς λέξεως καὶ
 τῆς κρούσεως· τουτέστι τῶν ιε τρόπων
 αὕτη τῆς τριγενείας γάρ ἐστὶ κανόνιον
 Πυθαγόρου τῶν στοιχείων ὅλων
 ἐκθέσεις τῶν ιε τρόπων κατὰ τὰ
 τρία γένη· πόσοις γὰρ σχήμασι
 σημαίνεται ἕκαστον ἐκ τούτου δῆλον

' , * _ / ` . _ f - „
 , ™ _ : % ... Š _ < " Œ ů
 ~ _ } “ { _ _
 ‘ Š ” ~ _
 ů ‡ > ^
 |
 : œ Ž

—
—
Ῥητέον λοιπὸν περὶ ἐκλύσεως σπονδειασμοῦ τε καὶ ἐκβολῆς· καὶ γὰρ τούτων τῶν διαστημάτων ἡ χρεῖα πρὸς τὰς διαφορὰς τῶν ἁρμονιῶν παρείληπτο τοῖς παλαιοῖς. ἐκλυσίς μὲν οὖν ἐκαλεῖτο τριῶν διέσεων ἀσυνθέτων ἄνεσις, σπονδειασμός δὲ ἡ ταύτου διαστήματος ἐπίτασις, ἐκβολὴ δὲ ἐ διέσεων ἐπίτασις· ταῦτα δὲ καὶ πάθη τῶν διαστημάτων διὰ τὸ σπάνιον τῆς χρήσεως προσηγορεύετο. Μέλος δὲ ἐστὶ τέλειον μὲν τὸ ἔκ τε ἁρμονίας καὶ ῥυθμοῦ καὶ λέξεως συνεστηκός, ἰδιαίτερον δέ, ὡς ἐν ἁρμονικῇ, πλοκὴ φθόγγων ἀνομοίων ὀξύτητι καὶ βαρύτητι. μελοποιία δὲ δύναμις κατασκευαστικὴ μέλους· ταύτης δὲ ἡ μὲν ὑπατοειδὴς ἐστίν, ἡ δὲ μεσοειδὴς, ἡ δὲ νητοειδὴς κατὰ τὰς προειρημένας ἡμῖν περὶ φωνῆς ιδιότητας· μέρη δὲ αὐτῆς λῆψις μίξις χρήσις· λῆψις μὲν, δι' ἧς εὐρίσκειν τῷ μουσικῷ περιγίνεται ἀπὸ ποίου τόπου τῆς φωνῆς τὸ σύστημα ποιητέον, πότερον ὑπατοειδοῦς ἢ τῶν λοιπῶν τινος· μίξις δέ, δι' ἧς ἤτοι τοὺς φθόγγους ἀλλήλοις ἢ τοὺς τόπους τῆς φωνῆς ἁρμόζομεν ἢ γένη μελωδίας ἢ τρόπων συστήματα· χρήσις δὲ ἡ ποία τῆς μελωδίας ἀπεργασία. ταύτης δὲ πάλιν εἶδη γ, ἀγωγή πεττεία πλοκὴ. ἀγωγῆς μὲν οὖν εἶδη γ, εὐθεῖα ἀνακάμπουσα περιφερής· εὐθεῖα μὲν οὖν ἐστὶν ἡ διὰ τῶν ἐξῆς φθόγγων τὴν ἐπίτασιν ποιουμένη, ἀνακάμπουσα δὲ ἡ διὰ τῶν ἐπομένων ἀποτελοῦσα τὴν βαρύτητα, περιφερὴς δὲ ἡ κατὰ συνημμένων μὲν ἐπιτείνουσα, κατὰ διεξευγμένων δ' ἀνιῶσα, ἢ ἐναντίως· αὕτη δὲ καὶ ταῖς μεταβολαῖς θεωρεῖται. πλοκὴ δὲ ἐστὶν ἡ διὰ τῶν ὑπερβατῶν διαστημάτων ἢ φθόγγων δύο ἢ καὶ πλείονων ἓνα προεμένη τόνον, ἢτοι τὰ βαρέα τούτων ἢ τὰ ὀξύτερα προτάττουσα καὶ τὸ μέλος ἀπεργαζομένη. πεττεία δέ, ἣ γινώσκουμεν τίνας μὲν τῶν φθόγγων ἀφετέον, τίνας δὲ παραληπτέον καὶ ὁσάκις ἕκαστον αὐτῶν, ἀπὸ τίνος τε ἀρκτέον καὶ εἰς ὃν καταληκτέον· αὕτη δὲ καὶ τοῦ ἤθους γίνεται παραστατικὴ. διαφέρει δὲ μελοποιία μελωδίας· ἡ μὲν γὰρ ἀπαγγελία μέλους ἐστίν, ἡ δὲ ἕξις ποιητικὴ. τρόποι δὲ μελοποιίας γένει μὲν γ' διθυραμβικὸς νομικὸς τραγικός. ὁ μὲν οὖν νομικὸς τρόπος ἐστὶ νητοειδής, ὁ δὲ διθυραμβικὸς μεσοειδής, ὁ δὲ τραγικὸς ὑπατοειδής· εἶδει δὲ εὐρίσκονται πλείους, οὓς δυνατόν δι' ὁμοιότητα τοῖς γενικοῖς ὑποβάλλειν· ἐρωτικοί τε γὰρ καλοῦνται τινες, ὧν ἴδιοι ἐπιθαλάμιοι, καὶ κωμικοὶ καὶ ἐγκωμιαστικοί. τρόποι δὲ λέγονται διὰ τὸ συνεμφαίνειν πῶς τὸ ἦθος κατὰ τὰ μέλη τῆς διανοίας. διαφέρουσι δ' ἀλλήλων αἱ μελοποιίαι· γένει, ὡς ἑναρμόνιος χρωματικὴ διάτονος· συστήματι, ὡς ὑπατοειδὴς μεσοειδὴς νητοειδής· τόνῳ, ὡς δώριος φρύγιος· τρόπῳ νομικῷ διθυραμβικῷ· ἡθελί, ὡς φαμεν τὴν μὲν συστατικὴν, δι' ἧς πάθη λυπηρὰ κινούμεν, τὴν δὲ διαστατικὴν, δι' ἧς τὸν θυμὸν ἐξεγείρομεν, τὴν δὲ μέσην, δι' ἧς εἰς ἡρεμίαν τὴν ψυχὴν περιάγομεν. ἡθελί δὲ ταῦτα ἐκαλεῖτο, ἐπειδήπερ τὰ τῆς ψυχῆς καταστήματα διὰ τούτων πρῶτον ἐθεωρεῖτο τε καὶ

διωρθοῦτο. ἀλλ' οὐκ ἐκ μόνων· ἀλλὰ γὰρ ταῦτα μὲν ὥς μέρη συνεργεῖ πρὸς τὴν θεραπείαν τῶν παθῶν, τὸ δὲ τέλειον ἦν μέλος τὸ καὶ τὴν παιδείαν ἀνελλιπῇ προσάγον. ὥς γὰρ ἐπὶ τῶν ἱατρικῶν φαρμάκων οὐ μία τις ὕλη πέφυκεν ἰᾶσθαι τὰ πεπονθότα τοῦ σώματος, ἡ δ' ἐκ πλειόνων σύμμικτος ἐντελῇ ποιεῖ τὴν ὄνησιν, οὕτω δὲ κἀνθάδε σμικρὸν μὲν ἢ μελωδία πρὸς κατόρθωσιν, τὸ δ' ἐξ ἀπάντων τῶν μερῶν συμπληρωθὲν αὐταρκέστατον. ὁ μὲν οὖν ἀρμονικὸς τῆς μουσικῆς τρόπος ἀρκούντως ἂν ἡμῖν ἔχοι· μεταβῶμεν δὲ λοιπὸν ἐπὶ τὴν ρυθμικὴν θεωρίαν. Ῥυθμὸς τοίνυν καλεῖται τριχῶς· λέγεται γὰρ ἐπὶ τε τῶν ἀκινήτων σωμάτων ὥς φαμεν εὐρυθμον ἀνδριάντ_α καὶ πᾶσι πάντων τῶν κινουμένων οὕτως γὰρ φαμεν εὐρύθμως τινὰ βαδίζειν_ καὶ ἰδίως ἐπὶ φωνῆς· περὶ οὗ νῦν πρόκειται λέγειν.

Ῥυθμὸς τοίνυν ἐστὶ σύστημα ἐκ χρόνων κατὰ τινα τάξιν συγκεκμημένων· καὶ τὰ τούτων πάθη καλοῦμεν ἄρσιν καὶ θέσιν, ψόφον καὶ ἡρεμίαν. καθόλου γὰρ τῶν φθόγγων διὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς κινήσεως ἀνέμφατον τὴν μέλους ποιουμένων πλοκὴν καὶ ἐς πλάνην ἀγόντων τὴν διάνοιαν τὰ τοῦ ρυθμοῦ μέρη τὴν δύναμιν τῆς μελωδίας ἐναργῆ καθίστησι, παρὰ μέρος μὲν, τεταγμένως δὲ κινουῦντα τὴν διάνοιαν. ἄρσις μὲν οὖν ἐστὶ φορὰ μέρους σώματος ἐπὶ τὸ ἄνω, θέσις δὲ ἐπὶ τὸ κάτω ταύτου μέρους. ρυθμικὴ δὲ ἐστὶν ἐπιστήμη τῆς τῶν προειρημένων χρήσεως.

Πᾶς μὲν οὖν ρυθμὸς τρισὶ τούτοις αἰσθητηρίοις νοεῖται· ὄψει, ὥς ἐν ὀρχήσει· ἀκοῇ, ὥς ἐν μέλει· ἀφῇ, ὥς οἱ τῶν ἀρτηριῶν σφυγμοί· ὁ δὲ κατὰ μουσικὴν ὑπὸ δυεῖν, ὄψεως τε καὶ ἀκοῆς. ρυθμίζεται δὲ ἐν μουσικῇ κίνησις σώματος, μελωδία, λέξις. τούτων δὲ ἕκαστον καὶ καθ' αὐτὸ θεωρεῖται καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν, ἰδίᾳ τε ἑκατέρου καὶ ἀμφοῖν ἅμα. μέλος μὲν γὰρ νοεῖται καθ' αὐτὸ μὲν ἐν τοῖς διαγράμμασι καὶ ταῖς ἀτάκτοις μελωδίαις, μετὰ δὲ ρυθμοῦ μόνου, ὥς ἐπὶ τῶν κρουμάτων καὶ κώλων, μετὰ δὲ λέξεως μόνης ἐπὶ τῶν καλουμένων κεχυμένων ᾠσμάτων· ρυθμὸς δὲ καθ' αὐτὸν μὲν ἐπὶ ψιλῆς ὀρχήσεως, μετὰ δὲ μέλους ἐν κώλοις, μετὰ δὲ λέξεως μόνης ἐπὶ τῶν ποιημάτων μετὰ πεπλασμένης ὑποκρίσεως, οἷον τῶν Σωτάδου καὶ τινῶν τοιούτων· λέξις δ' ὅπως μεθ' ἑκατέρου θεωρεῖται, προείπομεν. ταῦτα δὲ σύμπαντα μιγνύμενα τὴν ᾠδὴν ποιεῖ. διαιρεῖται δὲ ὁ ρυθμὸς ἐν μὲν λέξει ταῖς συλλαβαῖς, ἐν δὲ μέλει τοῖς λόγοις τῶν ἄρσεων πρὸς τὰς θέσεις, ἐν δὲ κινήσει τοῖς τε σχήμασι καὶ τοῖς τούτων πέρασιν, ἃ δὴ καὶ σημεῖα καλεῖται.

Μέρη δὲ ρυθμικῆς πέντε· διαλαμβάνομεν γὰρ περὶ πρώτων χρόνων, περὶ γενῶν ποδικῶν, περὶ ἀγωγῆς ρυθμικῆς, περὶ μεταβολῶν, περὶ ρυθμοποιίας.

Πρῶτος μὲν οὖν ἐστὶ χρόνος ἄτομος καὶ ἐλάχιστος, ὃς καὶ σημεῖον καλεῖται. ἐλάχιστον δὲ καλῶ τὸν ὥς πρὸς ἡμᾶς, ὃς ἐστὶ πρῶτος καταληπτὸς αἰσθήσει. σημεῖον δὲ καλεῖται διὰ τὸ ἀμερὲς εἶναι, καθὸ καὶ οἱ γεωμέτραι τὸ παρὰ σφίσιν ἀμερὲς σημεῖον προσηγόρευσαν. οὗτος

δὲ ὁ ἀμερῆς μονάδος οἶονεὶ χώραν ἔχει· θεωρεῖται γὰρ ἐν μὲν λέξει περὶ συλλαβὴν, ἐν δὲ μέλει περὶ φθόγγον ἢ περὶ ἓν διάστημα, ἐν δὲ κινήσει σώματος περὶ ἓν σχῆμα. λέγεται δὲ οὗτος πρῶτος ὡς πρὸς τὴν ἐκάστου κίνησιν τῶν μελωδούντων καὶ ὡς πρὸς τὴν τῶν λοιπῶν φθόγγων σύγκρισιν. πολλαχῶς γὰρ $\_ \alpha \nu \_$ ἓνα αὐτῶν ἕκαστος ἡμῶν προενέγκαιτο πρὶν εἰς τὸ τῶν δυεῖν διαστημάτων ἐμπεσεῖν μέγεθος· ἐκ δὲ τοῦ τῶν ἐξῆς μεγέθους, ὡς ἔφην, ἀκριβέστερον συνορᾶται.

Σύνθετος δὲ ἐστὶ χρόνος ὁ διαιρεῖσθαι δυνάμενος. τούτων δὲ ὁ μὲν διπλασίον ἐστὶ τοῦ πρώτου, ὁ δὲ τριπλασίον, ὁ δὲ τετραπλασίον· μέχρι γὰρ τετράδος προῆλθεν ὁ ρυθμικὸς χρόνος· καὶ γὰρ ἀναλογεῖ τῷ πλήθει τῶν τοῦ τόνου διέσεων καὶ πρὸς τὴν διαστηματικὴν φωνὴν ἐκ φύσεως ἔχει. τούτων δὲ τῶν χρόνων οἱ μὲν ἔρρυθμοι λέγονται, οἱ δὲ ἄρρυθμοι, οἱ δὲ ρυθμοειδεῖς, ἔρρυθμοι μὲν οἱ ἐν τινι λόγῳ πρὸς ἀλλήλους σφύζοντες τάξιν, οἷον διπλασίονι ἡμιολίῳ τοῖς τοιούτοις $\_ \text{λόγος γὰρ ἐστὶ δύο}$ μεγεθῶν ὁμοίων ἢ πρὸς ἄλληλα σχέσι $\_ \varsigma$, ἄρρυθμοι δὲ οἱ παντελῶς ἄτακτοι καὶ ἀλόγως συνειρόμενοι, ρυθμοειδεῖς δ' οἱ μεταξὺ τούτων καὶ πῇ μὲν $\_ \tau \eta \_ \varsigma$ τάξεως τῶν ἐρρυθμῶν, πῇ δὲ τῆς ταραχῆς τῶν ἀρρυθμῶν μετειληφότες. τούτων δὲ οἱ μὲν στρογγύλοι καλοῦνται οἱ μᾶλλον τοῦ δέοντος ἐπιτρέχοντες, οἱ δὲ περίπλεοι οἱ πλέον ἢ δεῖ τὴν βραδυτῆτα διὰ συνθέτων φθόγγων ποιούμενοι. ἔτι τῶν χρόνων οἱ μὲν ἀπλοῖ, οἱ δὲ πολλαπλοῖ, οἱ καὶ ποδικοὶ καλοῦνται. Ποὺς μὲν οὖν ἐστὶ μέρος τοῦ παντὸς ρυθμοῦ δι' οὗ τὸν ὅλον καταλαμβάνομεν· τούτου δὲ μέρη δύο, ἄρσις καὶ θέσις. διαφοραὶ δὲ ποδῶν ἐπτά· κατὰ μέγεθος, ὡς οἱ τρίσημοι τῶν δισημῶν διενηνόχασιν· κατὰ γένος, ὡς ἡμιολίου καὶ διπλασίονος· συνθέσει, ἥ τοὺς μὲν ἀπλοῦς εἶναι συμβέβηκεν, ὡς τοὺς δισημούς, τοὺς δὲ συνθέτους, ὡς τοὺς δωδεκασήμους $\_ \alpha \pi \lambda \omicron \iota \_ \mu \epsilon \nu \_ \gamma \alpha \rho \_ \epsilon \iota \sigma \iota \nu \_ \omicron \iota \_ \epsilon \iota \varsigma \_ \chi \rho \omicron \nu \omicron \upsilon \varsigma \_ \delta \iota \alpha \iota \rho \omicron \upsilon \mu \epsilon \nu \omicron \iota$, σύνθετοι δὲ οἱ καὶ εἰς πόδας ἀναλυόμενοι $\_ \iota \_$ τετάρτη ἢ τῶν ῥητῶν, ὧν μέλλομεν λόγον εἰπεῖν τῆς ἄρσεως πρὸς τὴν θέσιν, καὶ ἀλόγων, ὧν οὐκ ἔχομεν διόλου τὸν λόγον τὸν αὐτὸν τῶν χρονικῶν μερῶν εἰπεῖν πρὸς ἄλληλα· πέμπτη δὲ ἐστὶν ἢ κατὰ διαίρεσιν ποιάν, ὅτε ποικίλως διαιρουμένων τῶν συνθέτων ποικίλους τοὺς ἀπλοῦς γίνεσθαι συμβαίνει· ἕκτη ἢ κατὰ τὸ σχῆμα τὸ ἐκ τῆς διαιρέσεως ἀποτελούμενον· ἐβδόμη ἢ κατὰ ἀντίθεσιν, ὅταν δύο ποδῶν λαμβανομένων ὁ μὲν ἔχη τὸν μείζονα χρόνον καθηγούμενον, ἐπόμενον δὲ τὸν ἐλάττονα, ὁ δὲ ἐναντίως. Γένη τοίνυν ἐστὶ ρυθμικὰ τρία, τὸ ἴσον, τὸ ἡμιόλιον, τὸ διπλάσιον $\_ \pi \rho \omicron \sigma \tau \iota \theta \epsilon \alpha \sigma \iota \_ \delta \epsilon \_ \tau \iota \nu \epsilon \varsigma \_ \kappa \alpha \iota \_ \tau \omicron \_ \epsilon \pi \iota \tau \rho \iota \tau \omicron \nu \_$, ἀπὸ τοῦ μεγέθους τῶν χρόνων συνιστάμενα· ὁ μὲν γὰρ εἰς ἑαυτῷ συγκρινόμενος τὸν τῆς ἰσότητος γεννᾷ λόγον, ὁ δὲ β πρὸς τὸν ἓνα τὸν διπλασίῳ, ὁ δὲ γ πρὸς τὸν β τὸν ἡμιόλιον, ὁ δὲ δ πρὸς τὸν γ τὸν ἐπίτριτον. τὸ μὲν οὖν ἴσον ἄρχεται μὲν ἀπὸ δισημοῦ, πληροῦται δὲ ἕως ἐκκαίδεκάσημου διὰ τὸ ἐξασθενεῖν ἡμᾶς τοὺς μείζους τοῦ τοιούτου γένους διαγινώσκειν ρυθμούς· τὸ δὲ διπλάσιον ἄρχεται

μὲν ἀπὸ τρισήμου, περαιοῦται δὲ ἕως ὀκτωκαιδεκασήμου· οὐκέτι γὰρ τῆς τοῦ τοιούτου ῥυθμοῦ φύσεως ἀντιλαμβάνομεθα· τὸ δὲ ἡμιόλιον ἄρχεται μὲν ἀπὸ πεντασήμου, πληροῦται δὲ ἕως πεντεκαιεικοσασήμου· μέχρι γὰρ τοσούτου τὸν τοιούτον ῥυθμὸν τὸ αἰσθητήριον καταλαμβάνει· τὸ δ' ἐπίτριτον ἄρχεται μὲν ἀπὸ ἐπτασήμου, γίνεται δὲ ἕως τεσσαρεσκαίδεκασήμου· σπάνιος δὲ ἡ χρῆσις αὐτοῦ. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα γένη ἅπερ ἄλογα καλεῖται, οὐχὶ τῷ μηδένα λόγον ἔχειν ἀλλὰ τῷ μηδενὶ τῶν προκειμένων λόγων οἰκείως ἔχειν, κατὰ ἀριθμοὺς δὲ μᾶλλον ἢ κατὰ εἶδη ῥυθμικὰ σφῆζιν τὰς ἀναλογίας.

Τῶν ῥυθμῶν τοίνυν οἱ μὲν εἰσι σύνθετοι, οἱ δὲ ἀσύνθετοι, οἱ δὲ μικτοί, σύνθετοι μὲν οἱ ἐκ δύο γενῶν ἢ καὶ πλειόνων συνεστώτες, ὡς οἱ δωδεκάσημοι, ἀσύνθετοι δὲ οἱ ἐνὶ γένει ποδικῷ χρώμενοι, ὡς οἱ τετράσημοι, μικτοὶ δὲ οἱ ποτὲ μὲν εἰς χρόνους, ποτὲ δὲ εἰς ῥυθμοὺς ἀναλυόμενοι, ὡς οἱ ἐξάσημοι. τῶν δὲ συνθέτων οἱ μὲν εἰσι κατὰ συζυγίαν, οἱ δὲ κατὰ περίοδον. κατὰ συζυγίαν μὲν οὖν ἔστι δύο ποδῶν ἀπλῶν καὶ ἀνομοίων σύνθεσις, περίοδος δὲ πλειόνων.

Τῶν δὲ ποδικῶν γενῶν πρῶτόν ἐστι διὰ τὴν ἰσότητα τὸ δακτυλικόν, περὶ οὗ πρῶτον λέγωμεν. ἐν τῷ δακτυλικῷ γένει ἀσύνθετοι μὲν εἰσι ῥυθμοὶ ἕξ· ἀπλοῦς προκελευματικὸς ἐκ βραχείας θέσεως καὶ βραχείας ἄρσεως, προκελευματικὸς διπλοῦς ἐκ δύο βραχειῶν ἐπὶ θέσιν καὶ δύο βραχειῶν ἐπ' ἄρσιν καὶ ἀνάπαλιν, ἀνάπαιστος ἀπὸ μείζονος ἐκ μακρᾶς θέσεως καὶ δύο βραχειῶν ἄρσεων, ἀνάπαιστος ἀπ' ἐλάσσονος ἐκ δύο βραχειῶν ἄρσεων καὶ μακρᾶς θέσεως, ἀπλοῦς σπονδεῖος ἐκ μακρᾶς θέσεως καὶ μακρᾶς ἄρσεως, σπονδεῖος μείζων, ὁ καὶ διπλοῦς, ἐκ τετρασήμου θέσεως καὶ τετρασήμου ἄρσεως· κατὰ δὲ συζυγίαν γίνονται ῥυθμοὶ δύο, ὧν ὁ μὲν ἀπὸ μείζονος ἰωνικός, ὁ δ' ἀπ' ἐλάσσονος καλεῖται, καὶ ὁ μὲν ἀπὸ μείζονος συνίσταται ἐξ ἀπλοῦ σπονδείου καὶ προκελευματικοῦ δισήμου, ὁ δὲ ἐναντίως.

Δακτυλικὸς μὲν οὖν ἐκλήθη διὰ τὴν τῶν συλλαβῶν τάξιν ἀναλογοῦσαν τοῖς μέρεσι τοῦ δακτύλου, ἀνάπαιστος δὲ ἢ διὰ τὸ ἀνάπαλιν τετάχθαι ἢ τὸ τὴν φωνὴν διαθεῖν μὲν τὰς βραχείας, ἀναπαύεσθαι δὲ καταντῶσαν ἐπὶ τὴν μακράν, προκελευματικὸς δέ, ὁ καὶ πυρρίχιος, ἀπὸ τοῦ κᾶν ταῖς πυρρίχαις κᾶν τοῖς ἀγῶσιν αὐτοῖς χρῆσθαι, σπονδεῖος δὲ διὰ τὸ ἐπὶ ταῖς σπονδαῖς αὐτὸν ἄδεσθαι, ἰωνικὸς δὲ διὰ τὸ τοῦ ῥυθμοῦ φορτικόν, ἐφ' ᾧ καὶ οἱ Ἴωνες ἐκωμωδήθησαν. περὶ μὲν οὖν τοῦ δακτυλικοῦ ταῦτα.

Ἐν δὲ τῷ ἱαμβικῷ γένει ἀπλοῖ μὲν πίπτουσιν οἷδε ῥυθμοί· ἱάμβος ἐξ ἡμισείας ἄρσεως διπλασίου θέσεως, τροχαῖος ἐκ διπλασίου θέσεως καὶ βραχείας ἄρσεως, ὄρθιος ὁ ἐκ τετρασήμου ἄρσεως καὶ ὀκτασήμου θέσεως, τροχαῖος σημαντὸς ὁ ἐξ ὀκτασήμου θέσεως καὶ τετρασήμου ἄρσεως· σύνθετοι δὲ οἱ κατὰ συζυγίαν βακχεῖοι δύο, ὧν ὁ μὲν πρότερον ἔχει τὸν ἱάμβον, δεύτερον δὲ τὸν τροχαῖον, ὁ δὲ ἐναντίως· κατὰ δὲ περίοδον ἰβ, τέσσαρες μὲν ἐξ ἑνὸς ἱάμβου καὶ τριῶν τροχαίων, τούτων ὁ μὲν πρῶτον τὸν

ἴαμβον ἔχων καλεῖται τροχαῖος ἀπὸ ἰάμβου, ὁ δὲ δεύτερον τροχαῖος ἀπὸ βακχείου, ὁ δὲ τρίτον βακχεῖος ἀπὸ τροχαίου, ὁ δὲ τέταρτον ἴαμβος ἐπίτριτο_ς, τέσσαρες δὲ ἓνα τροχαῖον, τοὺς δὲ λοιποὺς ἰάμβους ἔχοντες_ὁ μὲν οὖν πρῶτον ἔχων τροχαῖον, τοὺς δὲ λοιποὺς ἰάμβους καλεῖται ἴαμβος ἀπὸ τροχαίου, ὁ δὲ δεύτερον ἴαμβος ἀπὸ βακχείου ἢ μέσος βακχεῖος, ὁ δὲ τρίτον βακχεῖος ἀπὸ ἰάμβου, ὁ δὲ τέταρτον τροχαῖος ἐπίτριτο_ς, τέσσαρες δὲ δύο τροχαίους, ἴσους δὲ ἰάμβους, ἥτοι κατὰ τὸ ἐξῆς κειμένους ἢ τοὺς μὲν περιέχοντας, τοὺς δὲ περιεχομένους_ὁ μὲν οὖν πρώτους τοὺς ἰάμβους ἔχων, ἐπομένους δὲ τοὺς τροχαίους λέγεται ἀπλοὺς βακχεῖος ἀπὸ ἰάμβου, ὁ δὲ τοὺς τροχαίους προηγουμένους ἔχων, ἐπομένους δὲ τοὺς ἰάμβους ἀπλοὺς βακχεῖος ἀπὸ τροχαίου, ὁ δὲ περιεχομένους τοὺς ἰάμβους μέσος ἴαμβος, ὁ δὲ τοὺς τροχαίους μέσος τροχαῖο_ς.

Ἰαμβος μὲν οὖν ἐκλήθη ἀπὸ τοῦ ἱαμβίζειν, ὃ ἐστὶ λοιδορεῖν, παρὰ τὸν ἰὸν εἰρημένος_πρὸς τοῦτο γὰρ ὁ ρυθμὸς διὰ τὸ λογοειδὲς καὶ τὴν ἀνισότητα τῶν αὐτοῦ μερῶν πρόσφορο_ς, τροχαῖος δὲ ἀπὸ τοῦ τὴν βάσιν ἐπίτροχον ποιῆσθαι, ὁ δὲ ὄρθιος διὰ τὸ σεμνὸν τῆς ὑποκρίσεως καὶ βάσεως, σημαντὸς δὲ ὅτι βραδὺς ὢν τοῖς χρόνοις ἐπιτεχνηταῖς σημασίαις χρῆται παρακολουθήσεως ἔνεκεν διπλασιάζων τὰς θέσεις· βακχεῖος δὲ ἐκλήθη ἀπὸ τοῦ τοῖς βακχείοις ἀρμόζειν μέλεσιν. αἱ δ' εἰδικαὶ τούτων σχέσεις ἀπὸ τῶν ποδικῶν τάξεων τὴν ὀνομασίαν εἰλήφασιν.

Ἐν δὲ τῷ παιωνικῷ γένει ἀσύνθετοι μὲν γίνονται πόδες δύο, παίων διάγνιος ἐκ μακρᾶς θέσεως καὶ βραχείας καὶ μακρᾶς ἄρσεως, παίων ἐπιβατὸς ἐκ μακρᾶς θέσεως καὶ μακρᾶς ἄρσεως καὶ δύο μακρῶν θέσεων καὶ μακρᾶς ἄρσεως, διάγνιος μὲν οὖν εἴρηται οἶον δίγνιος_δύο γὰρ χρῆται σημείοι_ς, ἐπιβατὸς δέ, ἐπειδὴ τέτρασι χρώμενος μέρεσιν ἐκ δυεῖν ἄρσεων καὶ δυεῖν διαφόρων θέσεων γίνεται.

Μιγνυμένων δὲ τῶν γενῶν τούτων εἶδη ρυθμῶν γίνεται πλείονα· δύο μὲν δοχμιακά, ὧν τὸ μὲν συντίθεται ἐξ ἰάμβου καὶ παίωνος διαγνίου, τὸ δὲ δεύτερον ἐξ ἰάμβου καὶ δακτύλου καὶ παίωνος· εὐφυνέστεραι γὰρ αἱ μίξεις αὗται κατεφάνησαν_δόχμιοι δὲ ἐκαλοῦντο διὰ τὸ ποικίλον καὶ ἀνόμοιον καὶ μὴ κατ' εὐθὺ θεωρεῖσθαι τῆς ρυθμοποιΐας· γίνονται δὲ καὶ οἱ καλούμενοι προσοδιακοί· τούτων δὲ οἱ μὲν διὰ τριῶν συντίθενται, ἐκ πυρριχίου καὶ ἰάμβου καὶ τροχαίου, οἱ δὲ διὰ τεσσάρων, ἰάμβου τῇ προειρημένην τριποδία προστιθεμένου, οἱ δὲ ἐκ δύο συζυγιῶν, βακχείου τε καὶ ἰωνικοῦ τοῦ ἀπὸ μείζονος.

Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι χορεῖοι δύο· ἱαμβοειδής, ὃς συνέστηκεν ἐκ μακρᾶς ἄρσεως καὶ δύο θέσεων καὶ τὸν μὲν ρυθμὸν ἔοικε δακτύλῳ, τὰ δὲ τῆς λέξεως μέρη κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἱάμβῳ· ὁ δὲ τροχαιοειδής ἐκ δύο ἄρσεων καὶ μακρᾶς θέσεως κατ' ἀντιστροφὴν τοῦ προτέρου.

Εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι ρυθμοὶ μικτοὶ τὸν ἀριθμὸν ἔξ· κρητικός, ὃς συνέστηκεν ἐκ τροχαίου θέσεως καὶ τροχαίου ἄρσεως· δάκτυλος κατ' ἴαμβον, ὃς σύγκειται ἐξ ἰάμβου

θέσεως καὶ ἰάμβου ἄρσεως· δάκτυλος κατὰ βακχεῖον τὸν ἀπὸ τροχαίου, ὃς γίνεται ἐκ τροχαίου θέσεως καὶ ἰάμβου ἄρσεως· δάκτυλος κατὰ βακχεῖον τὸν ἀπὸ ἰάμβου, ὃς ἐναντίως ἐσχημάτισται τῷ προειρημένῳ· δάκτυλος κατὰ χορεῖον τὸν ἰαμβοειδῆ τὸν μὲν γὰρ αὐτῶν εἰς θέσιν, τὸν δὲ εἰς ἄρσιν δέχεται· δάκτυλος κατὰ χορεῖον τὸν τροχαιοειδῆ ἀναλόγως τῷ προειρημένῳ συγκείμενος. κρητικὸς μὲν οὖν ἀπὸ ἔθνους ὠνόμασται· οἱ δὲ λοιποὶ ἀπὸ τῶν προειρημένων ποδῶν τὰς ὀνομασίας ἔχουσιν.

Οἱ μὲν οὖν συμπλέκοντες τῇ μετρικῇ θεωρίᾳ τὴν περὶ ῥυθμῶν τοιαύτην τινὰ πεποίηται τὴν τεχνολογίαν. οἱ δὲ χωρίζοντες ἐτέρως ποιοῦσιν. ἀρξάμενοι γὰρ ἀπὸ δισήμου συντιθέασιν ἀριθμοὺς μέχρι τῶν συνθέτων ῥυθμῶν, καὶ τούτους κατὰ τοὺς προειρημένους σχηματίζοντες λόγους, ἴσον τε καὶ διπλάσιον ἡμιόλιόν τε καὶ ἐπίτριτον· καὶ τοὺς μὲν ἀπὸ θέσεως, τοὺς δὲ ἀπὸ ἄρσεως, καὶ τοὺς μὲν ἀπὸ μακρῶν, τοὺς δ' ἀπὸ βραχειῶν συντιθέασιν· καὶ ἔτι τοὺς μὲν ἐκ πασῶν βραχειῶν, τοὺς δ' ἀπὸ μακρῶν, τοὺς δ' ἀναμιξ ἀποτελοῦσιν ἢ * * * πλεονάζουσιν μακρῶν ἢ βραχειῶν, ἢ δι' ὁμοίων χρόνων ἢ δι' ἀνομοίων τὰς ἄρσεις ταῖς θέσεσιν ἀνταποδιδόντες, καὶ τοὺς μὲν ὀλοκλήρους, τοὺς δ' ἀπὸ λειμμάτων ἢ προσθέσεων, ἐν οἷς καὶ τοὺς κενοὺς χρόνους παραλαμβάνουσιν. κενὸς μὲν οὖν ἐστὶ χρόνος ἄνευ φθόγγου πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ ῥυθμοῦ, λείμμα δὲ ἐν ῥυθμῷ χρόνος κενὸς ἐλάχιστος, πρόσθεσις δὲ χρόνος κενὸς μακρὸς ἐλαχίστου διπλασίων.

Πάλιν δὲ τοὺς συνθέτους ὧδὶ ποιοῦσι· σύμπαντα τὸν ἀριθμὸν ἐκτίθενται καὶ μερίζουσι τοῦτον εἰς σχήματα ῥυθμικά· κἂν μὲν ἔχη λόγον τινὰ ταῦτα πρὸς ἄλληλα ὃν οἱ τῶν ἀπλῶν ῥυθμῶν σφάζουσι χρόνοι, ἔρρυθμον ἀποφαίνονται τὸ σχῆμα· εἰ δὲ μή, πάλιν μετασχηματίζουσιν, ἕως ἂν εἰς λόγους ῥυθμικοὺς ἢ τοῦ ἀριθμοῦ διαίρεσις καταστήσῃ. οἷον ἐκκειμένης δεκάδος θεωρεῖσθω τὰ σχήματα ὡς ἐπὶ ῥυθμοῦ γενέσεως. ἐκ δυάδος μὲν οὖν καὶ ὀκτάδος οὐκ ἔσται ῥυθμός· οὐ γὰρ ἔρρυθμος ὁ τετραπλασίων λόγος, ὥστ' οὐδὲ ὁ δεκάσημος ἔσται ἐκ δισήμου καὶ ὀκτασήμου. μερίζω τὴν ὀκτάδα πάλιν εἰς τριάδα καὶ πεντάδα· οὐδ' οὕτως ἔσται ῥυθμικὸς λόγος. τὸν πέντε πάλιν εἰς τρία καὶ δύο· λέγω τὸν τρία πρὸς ἕκαστον τῶν δισήμων λόγον ἔχειν ἡμιόλιον, ὥστε καὶ τὸν δεκάσημον συνεστάναι διὰ τούτων. πάλιν εἰ μερίσαιμι τὸν αὐτὸν εἰς τριάδα καὶ ἐπτάδα, οὐκ ἔσται λόγος τῶν ἀριθμῶν ῥυθμικός. μερίζω τὸν ἐπτά εἰς τρία καὶ τέσσαρα· σφάζεται λόγος ἐπίτριτος, ἐξ οὗ φημι συντίθεσθαι τὸν δεκάσημον. πάλιν ποιῶ τὸν αὐτὸν ἐκ τετρασήμου καὶ ἐξασήμου· συνέστη λόγος ῥυθμικὸς ἡμιόλιος. πάλιν εἰς δύο πεντασήμους * * *· εἰ μὲν οὖν ἀπλοῦς ἀμφοτέρους, τὸν ἴσον καὶ ῥυθμικὸν ἔξουσιν λόγον· εἰ δὲ συνθέτους, καθὰ προεῖπον ποιησάμενος τὴν διαίρεσιν συνίστημι τὸν δεκάσημον.

Ἀγωγή δὲ ἐστὶ ῥυθμικὴ χρόνων τάχος ἢ βραδυτής, οἷον ὅταν τῶν λόγων σφωζομένων οὗς αἱ θέσεις ποιοῦνται πρὸς τὰς ἄρσεις διαφόρως ἐκάστου χρόνου τὰ μεγέθη

προφερόμεθα. ἀρίστη δὲ ἀγωγῆς ῥυθμικῆς ἔμφασις ἡ κατὰ μέσον τῶν θέσεων καὶ τῶν ἄρσεων ποσὴ διάστασις. Μεταβολὴ δὲ ἐστὶ ῥυθμικὴ ῥυθμῶν ἀλλοιώσις ἢ ἀγωγῆς. γίνονται δὲ μεταβολαὶ κατὰ τρόπους δώδεκα· κατ' ἀγωγήν· κατὰ λόγον ποδικόν, ὅταν ἐξ ἑνὸς εἰς ἓνα μεταβαίῃ λόγον ἢ ὅταν ἐξ ἑνὸς εἰς πλείους ἢ ὅταν ἐξ ἀσυνθέτου εἰς μικτόν ἢ ἐκ ῥητοῦ εἰς ἄλογον ἢ ἐξ ἀλόγου εἰς ἄλογον ἢ ἐκ τῶν ἀντιθέσει διαφερόντων εἰς ἀλλήλους ἢ ἐκ μικτοῦ εἰς μικτόν.

Ῥυθμοποιία δὲ ἐστὶ δύναμις ποιητικὴ ῥυθμοῦ· τελεία δὲ ῥυθμοποιία ἐν ἣ πάντα _τ_ ἂ ῥυθμικὰ περιέχεται σχήματα. διαιρεῖται δὲ εἰς ταῦτά τῇ μελοποιίᾳ· λήψει, δι' ἧς ἐπιστάμεθα ποίῳ τινὶ ῥυθμῷ χρηστέον· χρήσει, δι' ἧς τὰς ἄρσεις ταῖς θέσεσι πρεπόντως ἀποδίδομεν· μίξει, καθ' ἣν τοὺς ῥυθμοὺς ἀλλήλοις συμπλέκομεν, εἴ που δέοι. τρόποι δέ, ὥσπερ ἀρμονίας, καὶ ῥυθμοποιίας τῷ γένει τρεῖς, συσταλτικὸς διαστατικὸς ἡσυχαστικὸς. τούτων ἕκαστον εἰς εἶδη διαιροῦμεν κατὰ ταῦτά τοις ἐπὶ τῆς μελοποιίας εἰρημένους. ἀρίστη δὲ ῥυθμοποιία _ή_ τῇ _ς_ ἀρετῆς ἀποτελεστική, κακίστη δὲ ἡ τῆς κακίας. πῶς δὲ γίνεται τούτων ἑκάτερον, ἐν τῷ παιδευτικῷ λελέξεται. τινὲς δὲ τῶν παλαιῶν τὸν μὲν ῥυθμὸν ἄρρεν ἀπεκάλουν, τὸ δὲ μέλος θῆλυ· τὸ μὲν γὰρ μέλος ἀνενέργητόν τ' ἐστὶ καὶ ἀσχημάτιστον, ὕλης ἐπέχον λόγον διὰ τὴν πρὸς τοῦναντίον ἐπιτηδειότητα, ὁ δὲ ῥυθμὸς πλάττει τε αὐτὸ καὶ κινεῖ τεταγμένως, ποιοῦντος λόγον ἐπέχων πρὸς τὸ ποιοῦμενον.

Συμπεπληρωμένου δὴ λοιπὸν ἡμῖν τοῦ ῥυθμικοῦ λόγου δεόντως ἂν καὶ τοῦ μετρικοῦ δι' ὀλίγων ἐφαψαίμεθα.

Ἀρχὴ μὲν οὖν ἐστὶ τῆς μετρικῆς ὁ περὶ στοιχείων λόγος, εἴθ' ὁ περὶ συλλαβῶν, εἴθ' ὁ περὶ ποδῶν, εἴθ' οὕτως ὁ περὶ τῶν μέτρων, τελευταῖος δὲ ὁ περὶ ποιήματος, πρὸς ἔνδειξιν τοῦ σκοποῦ τῆς μετρικῆς παρατιθέμενος.

Στοιχεῖον μὲν οὖν ἐστὶ φωνῆς ἐνάρθρου μέρος ἐλάχιστον· τῶν δὲ στοιχείων τὰ μὲν τορὸν καὶ ἐξάκουστον προΐεντα τὸν ἦχον φωνήεντα λέγεται, τὰ δὲ ἀμυδρῶς τῆς ἀκοῆς καθικνούμενα ἡμίφωνα· τὰ δὲ μικρὸν καὶ ἀμαυρὸν ἠχοῦντα παντάπασιν ἄφωνα, οἷον ὀλιγόφωνα, προσαγορεύεται. τῶν μὲν οὖν φωνηέντων τὰ μὲν ἐλαχίστῳ χρόνῳ προενεχθῆναι δυνάμενα βραχέα λέγεται, τὰ δ' ἐξ ἀνάγκης μείζονι μακρά· τὰ δ' ἐπαμφοτερίζοντα τῷ χρόνῳ καλεῖται δίχρονα. τῶν δ' ἡμιφώνων τὰ μὲν δύο συμφώνοις ἐν τοῖς μέτροις ἰσοδυναμοῦντα λέγεται διπλᾶ· τὰ δὲ ἔλαττον ἑνὸς συμφώνου δυνάμενα κατὰ συμπλοκὴν ὕγρα καλεῖται, τὸ δὲ μηδετέρας τούτων κοινωνοῦν διαφορᾶς _ς_ ἰδιάζον. τῶν μέντοι γε ἀφώνων τὰ μὲν ἐπιπολῆς κινοῦντα τὸ πνεῦμα ψιλὰ, τὰ δ' ἐνδοθεν μετὰ σφοδρότητος ἐξάγοντα δασέα, τὰ δὲ μεταξὺ ποιοῦντα μέσα προσαγορεύεται.

Τούτων συντιθεμένων γίνονται συλλαβαί, ταῖς τῶν φωνηέντων διαφοραῖς ὧν _ ἐπέχουσιν _ ὁμώνυμοι· καὶ αἱ μὲν ἐξ ἑνὸς ἔχουσι τὰς δυνάμεις, αἱ δὲ ἐκ πλειόνων· καὶ τούτων αἱ μὲν ἐκ φωνηέντων, ὡς αἱ δίφθογγοι, ἃς ἦτοι

κατὰ κρᾶσιν ἢ κατὰ συμπλοκὴν ἢ κατ' ἐπικράτειαν γίνε-
σθαί φαμεν, αἱ δὲ καὶ διὰ συμφώνων, ὥς αἱ θέσει σχηματι-
ζόμεναι. αἱ μὲν οὖν μακρὸν ἔχουσαι στοιχεῖον ἢ δίχρονον
ἐκτεινόμενον ἢ βραχὺ στοιχεῖον διχρόνῳ συμπλακέν ἢ
δίχρονα δύο ἀλλήλοις συμπλακέντα καλοῦνται μακραί·
αἱ δὲ βραχὺ φωνῆεν ἢ δίχρονον συστελλόμενον, ἥτοι καθ'
αὐτὸ ἢ μετὰ ἀπλοῦ συμφώνου, βραχεῖαι λέγονται. καὶ
αὗται μὲν φυσικαὶ τῶν συλλαβῶν διαφοραί. γίνονται δέ
τινες καὶ κατὰ πρόσθεσιν τῶν συμφώνων μακραὶ συλλα-
βαί, ἥτοι διὰ τὴν ἰδίαν θέσιν προσλαβοῦσαι μῆκος, ὥς ἡ
εἰς δύο σύμφωνα λήγουσα ἢ εἰς ἓν διπλοῦν, ἢ ἀπὸ τῶν
ἐξῆς, ὥς ἡ ἔχουσα δύο σύμφωνα ἐπιφερόμενα ἢ ἓν διπλοῦν,
ἢ ἀπ' ἀμφοτέρων, ὥς ἡ λήγουσά τε εἰς ἀπλοῦν ἔχουσά τε
ἐπιφερόμενον ἀπλοῦν.

Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων δέδεικται τὰ μεγέθη τῶν
στοιχείων τοῖς διαστήμασιν ἰσάριθμα τοῦ τόνου· τὸ μὲν
γὰρ ἐλάχιστον αὐτῶν τοῦ μεγίστου τεταρτημόριόν ἐστιν,
ὥς ἡ δέσσις τοῦ τόνου, τὸ δὲ μέσον ἡμισυ μὲν τοῦ μείζονος,
διπλάσιον δὲ τοῦ ἐλάττονος. τῆς μὲν γὰρ μακρᾶς ἡμίσειά
ἐστὶ βραχεῖα, τῆς δὲ βραχεῖας ἀπλοῦν σύμφωνον· δῆλον
δὲ ἐκ τοῦ τὴν βραχεῖαν ἢ διπλοῦ συμφώνου παρατεθέντος
ἢ ἐνὸς φωνήεντος γενέσθαι μακράν. ἔτι τῶν συλλαβῶν αἱ
μὲν οἷαι καθ' ἑαυτὰς θεωροῦνται τοιαῦται κὰν ταῖς παρα-
θέσεσι τῶν ἐπομένων φαίνονται, αἱ δὲ μεταβάλλουσαι,
ὥς ἔκ τε τῶν θέσει μακρῶν κὰκ τῶν κοινῶν ἐστὶ συνιδεῖν.
_ἐκ γοῦν τῶν εἰρημένων διαφορῶν ἐν ταῖς συλλαβαῖς δια-
φοραὶ συνίστανται τῶν λεγομένων κοινῶν ἢ μέσων ἐν τοῖς
ποσί._ μέσαι μὲν οὖν εἴρηγται καὶ κοιναὶ διὰ τὸ ποτὲ μὲν
βραχεῖας, ποτὲ δὲ μακρᾶς ἐκπληροῦν χρεῖαν. τούτων δὲ
αἱ μὲν ἀπὸ τῶν φύσει μακρῶν λαμβάνονται, ὅταν εἰς φω-
νῆεν μακρὸν λήγη συλλαβή, τῆς ἐξῆς ἀπὸ φωνήεντος
ἀρχομένης _τῷ γὰρ οὐκ ἔχειν μεταξὺ σύμφωνον τὸ συν-
άπτον αὐτὰς κεχηνότας ἀπεργαζόμεναι τοὺς ἤχους τὴν
τῆς φωνῆς διαλύουσιν εὐτονίαν, ἢ τε ἡμετέρα σπουδὴ τοῦ
τὴν δευτέραν ἐπιλαβεῖν συλλαβὴν διὰ τὴν τῆς φωνῆς συν-
έχειαν πρὶν ἐντελῇ προενέγκασθαι τὴν προτέραν τῆς
τοῦ καθηγουμένου τόνου μακρότητος ἀποτέμετα_ι, αἱ δ'
ἀπὸ τῶν φύσει βραχειῶν, ὅταν εἰς μέρος λόγου συλλαβὴ
λήγη _ἢ γὰρ μεταξὺ διάστασις τῆς τε τοῦ προτέρου τε-
λευτῆς καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ δευτέρου μῆκος τῇ συλλαβῇ
παρέχετα_ι, αἱ δὲ ἀπὸ τῶν θέσει μακρῶν, ὅτε δυεῖν ἐπι-
φερομένοιν συμφώνοιν τὸ μὲν ἄφωνόν ἐστὶ, τὸ δὲ ὑγρόν·
ὑπὸ γὰρ τοῦ καθηγουμένου τῆς συμπλοκῆς στοιχείου
παχυφωνοτέρου τυγχάνοντος ὁ _ῆχος_ ὁ τοῦ δευτέρου
λεπτότερος ὢν ἐκθλίβεται τε καὶ πιέζεται. πάλιν τούτων
τινὲς ἀπὸ μὲν τῶν φύσει μακρῶν ἥττον κοιναὶ γίνονται,
ὅταν ἡ φωνήεντων πάσχουσα συλλαβὴ σύγκρουσιν εἰς
μέρος λόγου τε λήγη καὶ διφθόγγων γίνηται τῶν κατὰ
συμπλοκὴν _λέγω δὲ τῶν διὰ τοῦ * * * συντιθεμένων·
εὐτονωτέρους γὰρ αὗται ποιοῦνται τοὺς ἤχους, ἀμφοτέρα
φανερῶς ἐκβοῶσαι τὰ φωνήεντ_α, ἀπὸ δὲ τῶν βραχειῶν,
ὅταν μὲν εἰς μέρος λόγου λήγουσα συλλαβὴ φωνήεντων

πάσχη σύγκρουσιν λίαν ἀσθενής, μῆκος δὲ προσλαμβάνουσα πλέον ἢ κατὰ κοινήν, εἰ τὸ ἀρκτικὸν τῆς μετ' αὐτὴν συλλαβῆς στοιχεῖον συμβαίη δασύνεσθαι· αἱ δ' ἀπὸ τῶν θέσει μακρῶν, ὅτε καθηγησαμένου κατ' ἐπιφορὰν ἀφώνου τὸ μ τῶν ἀμεταβόλων συμπλέκεται· τῶν γὰρ λοιπῶν ὑγρῶν κατὰ πρόεσιν πνεύματος ἐκφωνουμένων τοῦτο μόνον ἐμφράττοντες ἡμῶν τοὺς πόρους ἐκφωνεῖν βιαζόμεθα· κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐναντιοπαθοῦν τὸ φωνητικὸν ὄργανον οὐκ ἀπεικότως κολούει τὴν τῆς φωνῆς ὁμολότητα. τοιγαροῦν κἂν ἀμετάβολον αὐτῷ συμπλέξωμεν ἀμφοτέρᾳ τε τρανῶς ἐθέλωμεν ἐκφωνεῖν, οὐκέτι κοινήν, θέσει δὲ μακρὰν τὴν συλλαβὴν ποιησόμεθα. ἀμέλει καὶ τῶν ἀρχαίων τινές, βουλευθέντες τὴν προκειμένην τούτων βραχεῖαν πολλαχοῦ ποιεῖν, τὸν μὲν τοῦ μ παρατρέχουσι φθόγγον, τὸν δὲ τοῦ ν μόνον ἐξάκουστον ἀποστέλλουσιν. χρή δὲ κάκεῖνο θεωρεῖν ὥς, εἰ μὲν μόνην τὴν συλλαβὴν ἐθέλοισμεν κρίνειν, ἐκ τῶν ἐαυτῆς στοιχείων τὸ μέγεθος αὐτῆς ἡμῖν ἐπιγνωστέον· εἰ δὲ ἐν ποδικῷ σχήματι, καὶ τὴν ἐξῆς προσληπτέον πρὸς ἐντελῇ γνῶσιν τῆς τοῦ ποδὸς ἐπισκέψεως. αὐτίκα παντὸς μέτρου τὴν τελευταίαν ἀδιάφορον ἀποφαινόμεθα μηδεμιᾶς αὐτῇ συλλαβῆς ἐπιφερομένης δι' ἧς ἀφορισμένως ἐνὸς μεγέθους αὐτὴν ἂν εἰπεῖν προσήκοι.

Τούτων δὲ συντιθεμένων ἀλλήλαις γίνονται πόδες, παρ' ὃ καὶ συστήματα συλλαβῶν εἴρηται. δύο μὲν οὖν συντεθεισῶν γίνονται τέσσαρες· ἡ γὰρ ἄμφω βραχείας ἔχων γίνεται πυρρίχιος, ὃ καὶ παρίαμβος, ἡ μακρὰς σπονδεῖος, ἡ βραχεῖαν καθηγουμένην, ἐπομένην δὲ μακρὰν ἱαμβος, ἡ ἐναντίως τροχαῖο_ς, τριῶν δὲ συγκειμένων ὀκτώ_ ἡ γὰρ τὰς τρεῖς βραχείας ἔχει καὶ ποιεῖ χορεῖον, ἡ τὰς τρεῖς μακρὰς καὶ ποιεῖ μολοσσόν, ἀπὸ ἔθνους οὕτω προσγορευόμενον, ἡ μίαν μακρὰν, τὰς δὲ λοιπὰς βραχείας κατὰ τὰς τρεῖς χώρας καὶ ποιεῖ δάκτυλον ἀμφίβραχυν ἀνάπαιστον, ἡ μίαν βραχεῖαν καὶ δύο μακρὰς ἀμοιβαδὶς καὶ γίνεται βακχεῖος ἀμφίμακρος παλιμβάκχειο_ς. τεσσάρων δὲ συλλαβῶν ἐκτεθεισῶν γίνονται πόδες δεκαῆξ, οὓς δυνατόν διὰ τῶν ὁμοίων θεωρεῖν μεθόδων· ἡ γὰρ τέσσαρας ἔχων βραχείας καλεῖται προκελευσματικός, ἡ τέσσαρας μακρὰς δισπὸνδεῖος, ἡ δύο βραχείας ἡγουμένας ἔχων, δύο δὲ μακρὰς ἐπομένας ἰωνικός ἀπ' ἐλάσσονος, ἡ ἐναντίως ἐσχηματισμένος ἀπὸ μείζονος, ἡ περιεχούσας ἔχων τὰς μακρὰς, ἐν μέσῳ δὲ τὰς βραχείας χορίαμβος, ἡ ἐναντίως ἔχων ἀντίσπαστος, ἡ τὰς μὲν μακρὰς ἐν περιτταῖς ἔχων χώραις, τὰς δὲ βραχείας ἐν ταῖς ἀρτίοις διτροχάιος, ἡ ἐναντίως ἔχων δίαμβος - ἡ μίαν μὲν μακρὰν ἔχων, τὰς δὲ λοιπὰς βραχείας παίωνας ποιεῖ τέσσαρας, ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς μακρᾶς τὴν ὀνομασίαν λαμβάνοντας, τὸν μὲν πρῶτην ἔχοντα πρῶτον, τὸν δὲ δευτέραν δεύτερον καὶ τοὺς ἐξῆς ἀνάλογον· εἰ δὲ μίαν μὲν ἔχοι βραχεῖαν, τὰς δὲ λοιπὰς μακρὰς, τοὺς ἐπιτρίτους ἀποτελεῖ, ἀπὸ τῆς χώρας ἐν ἣ τίθεμεν τὴν βραχεῖαν κατὰ ταῦτά τοις παίωσι τὴν ὀνομασίαν λαμβάνοντας. _ἐπίτритον δὲ καλεῖται τὸ σχῆμα,

ἐπεὶ συνέστηκεν ἐκ ποδῶν λόγον ἔχόντων ἐπίτριτον ὄν
ἔχει τέσσαρα πρὸς τρία· ὁ μὲν γὰρ τῶν δισυσλλάβων ἐν
αὐτῷ τρίσημος, ὁ δὲ τετράσημος_ς. τούτων πάλιν συντιθε-
μένων γίνονται πόδες δισυσλλάβων μὲν καὶ τρισυσλλάβων
πεντασύλλαβοι λβ, τῶν δὲ τρισυσλλάβων ἀλλήλοις παρα-
τιθεμένων ἑξασύλλαβοι ξδ, οὓς καὶ μετρικὰς προσαγο-
ρεῦουσιν συζυγίας· μέχρι γὰρ ἑξάδος ηὔξηθη συλλαβὴ τε
καὶ ποὺς καὶ μέτρον διὰ τὴν τοῦ ἀριθμοῦ τελειότητα καὶ
τὸ περιέχεσθαι πάντας ἐν αὐτῷ τοὺς τῆς συμφωνίας λόγους.
Ἐκ δὴ τῶν ποδῶν συνίστανται τὰ μέτρα. μέτρον
μὲν οὖν ἐστὶ σύστημα ποδῶν ἐξ ἀνομοίων συλλαβῶν συγκει-
μένων ἐπὶ μῆκος σύμμετρον· διαφέρειν δὲ τοῦ ῥυθμοῦ φασιν
οἱ μὲν ὡς μέρος ὅλου_τομὴν γὰρ ῥυθμοῦ φασιν αὐτό, παρ' ὃ
καὶ μέτρον εἰρησθαι διὰ τὸ μείρειν, ὃ σημαίνει μερίζειν_, οἱ
δὲ κατὰ τὴν ὕλην· τῶν γὰρ γινομένων ἐκ δυεῖν ἀνομοίων
τοῦλάχιστον γεννωμένων τὸν μὲν ῥυθμὸν ἐν ἄρσει καὶ
θέσει τὴν οὐσίαν ἔχειν, τὸ δὲ μέτρον ἐν συλλαβαῖς καὶ
τῇ τούτων ἀνομοιότητι· ταύτη τοι ῥυθμὸν μὲν συνίστα-
σθαι καὶ διὰ τῶν ὁμοίων συλλαβῶν καὶ διὰ τῶν ἀντιθέτων
ποδῶν, μέτρον δὲ διὰ μὲν τῶν πάσας ὁμοίας ἔχόντων
μηδεπώποτε, διὰ δὲ τῶν ἀντιθέτων ὀλιγάκις.
Τῶν δὴ μέτρων πρωτότυπα μὲν ἐστὶ καὶ ἀπλᾶ τὸν
ἀριθμὸν ἐννέα· δακτυλικὸν ἀναπαιστικὸν ἱαμβικὸν τρο-
χαϊκὸν χοριαμβικὸν ἀντισπαστικὸν ἰωνικὰ δύο παιωνι-
κόν. τούτων τὰ μὲν ἄλλα μέχρι τεσσάρων ποδῶν εὐπρε-
πῶς ηὔξεται, τὸ δὲ δακτυλικόν, ὅτε καταληκτικόν γίνεται,
μέχρις ἑξ· τὸ μὲν γὰρ καθ' ἓνα βαίνεται πόδα καὶ προ-
χωρεῖ σύνεγγυς εἰκοσιτεσσάρων χρόνων, ἰσαριθμῶν ταῖς
ἐν τῷ διὰ πασῶν διέσεσι, τὰ δὲ κατὰ διποδίαν ἢ συζυγίαν
καὶ_μέχρι τριάκοντ_α προχωρεῖ χρόνων ἢ ὀλίγῳ πλείονων,
ὅθεν τινὲς τὰ ὑπερβαίνοντα τὸ προειρημένον τῶν χρόνων
πλῆθος διαιροῦντες εἰς δύο σύνθετα προσηγόρευσαν.
Τῶν δὲ μέτρων τὰ μὲν ἀκατάληκτα καλεῖται, ὅσα ταῖς
ἐνούσαις συλλαβαῖς συναπαρτίζει τοὺς πόδας, ἃ δὲ κατα-
ληκτικά, ὅσα συλλαβὴν ἀφαιρεῖ τοῦ τελευταίου ποδὸς
σεμνότητος ἕνεκεν τῆς μακροτέρας καταλήξεως, τὰ δὲ
βραχυκατάληκτα, οἷς ποὺς δυσύλλαβος ἐλλείπει, τὰ δ'
ὑπερκατάληκτα, ἐν οἷς μία συλλαβὴ περιτετεύει· εἰ γὰρ
ποὺς πλεονάζει, ταῦτόν γίνεται τῷ βραχυκαταλήκτῳ.
Καὶ μὴν ἃ μὲν αὐτῶν ἐστὶ δίμετρα, ἃ δὲ τρίμετρα, ἃ δὲ
τετράμετρα, ἕως ἑξ. ἔτι τὰ μὲν διὰ μόνων τῶν ἰσοχρόνων
γίνεται ποδῶν, τὰ δὲ καὶ διὰ πλεοναζόντων τοῖς χρόνοις·
καὶ τὰ μὲν δέχεται τοὺς ἰσοχρονοῦντας, εἰ δύναιτο τὴν
αὐτῶν διατηρεῖν φύσιν, τὰ δ' οὐχί, ὅσα διὰ ταύτην τὴν
αἰτίαν εἰς ἑτέρου μέτρου φαντασίαν περίσταται. πάλιν
τὰ μὲν αὐτῶν ἐξ ὀλοκλήρων ἄρχεται τῶν ποδῶν ὧν τὰς
ἐπωνυμίας ἔχει, τὰ δὲ ἐξ ἐλαττόνων, ὡς τὰ λογαοιδικά·
καὶ τὰ μὲν ποιεῖται συνεκφωνήσεις συλλαβῶν χρείας ἕνε-
κεν μέτρου, τὰ δὲ οὐχί. συνεκφώνησις δὲ ἐστίν, ὅτε διὰ
τὴν τοῦ ποδὸς συμμετρίαν δύο συλλαβὰς σύμφωνον οὐκ
ἐχούσας μεταξύ, ἥτοι δύο βραχείας ἀντὶ μιᾶς βραχείας ἢ
βραχεῖαν καὶ κοινήν ἀντὶ κοινῆς_ὅπερ γίνεται σπανίῳ_ς,

πάλιν δύο βραχείας ἢ βραχεῖαν καὶ μακρὰν ἢ κοινὴν καὶ μακρὰν ἀντὶ μακρᾶς παραλαμβάνομεν.

Εἵπωμεν δὴ βραχέα περὶ ἐκάστου ποιησάμενοι τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ δακτυλικοῦ· σεμνότερον γὰρ ἀπάντων διὰ τὸ τὴν μακρὰν αἰεὶ ποτε καθηγουμένην ἔχειν. τὸ δὲ δακτυλικὸν ἐπιδέχεται δάκτυλον, σπονδεῖον ὡς ἰσόχρονον, προκελευσματικὸν δὲ οὐδαμῶς _ἀπρεπὲς γὰρ διὰ τὸ τῶν βραχειῶν πληθο_ς. ἄρχεται δὲ ἀπὸ διμέτρου καὶ πρόεισιν ἕως ἑξαμέτρου, ὅτε μὲν ἀκατάληκτον, ὅτε δὲ καταληκτικόν, ἡνίκα καὶ τοῦ τροχαίου κατὰ τέλος δεκτικὸν γινόμενον ἰδίως ἡρῶον καλεῖται. μόνον δὲ τὸ ἑξάμετρον ταύτης τυγχάνει τῆς προσηγορίας· σεμνότερον γὰρ γίνεται διὰ τε τὸ μέγεθος καὶ διὰ τὸ συλλαβὴν μὲν κατάρχειν αὐτοῦ μακρὰν, λήγειν δὲ εἰς κατάληξιν εὐμεγέθους διαστήματος. τομαὶ δὲ εὐπρεπεῖς αὐτοῦ· πρώτη μὲν ἢ μετὰ δύο πόδας εἰς συλλαβὴν, ἢ καὶ διπλασιαζομένη ποιεῖ τὸ ἐλεγεῖον, οὗ πέφυκεν ἀρετὴ τὸ τὴν μὲν τῆς προτέρας συζυγίας συλλαβὴν περιττὴν ἐξ ἀνάγκης μακρὰν ἔχειν, τὴν δὲ δευτέραν συζυγίαν ἀναμφιλόγως ἐξ ἀμφοῖν συγκεῖσθαι δακτύλων· δευτέρα ἢ μετὰ δύο πόδας _εἰς τροχαῖον_· τρίτη δὲ ἢ μετὰ τρεῖς εἰς συλλαβὴν· τετάρτη κατ' ἐνίους τέσσαρες δάκτυλοι ἢ, ὅπερ ἄμεινον, τέταρτος τροχαῖος· ἢ γὰρ εἰς ὅμοια μέρη διαίρεσις μᾶλλον ἢ τομὴ καλεῖται. τομὴ δὲ ἐστὶ μόριον μέτρου τὸ πρῶτον ἐν αὐτῷ λόγον ἀπαρτίζον ὑπὲρ δύο πόδας, εἰς ἀνόμοια μέρη διαιροῦν τὸ μέτρον. τοῦ δὲ γενικοῦ δακτυλικοῦ πεποιήκασιν οἱ μὲν ταῦτα εἶδη· δίμετρον τρίμετρον τετράμετρον πεντάμετρον· βαίνουσι δὲ τινες αὐτὸ καὶ κατὰ συζυγίαν ποιοῦντες τετράμετρα καταληκτικά· τινὲς δὲ κἂν ταῖς πρώταις χώραις μόναις ἀμείβοντες τὸν δάκτυλον καὶ τοὺς ἀνισοχρόνους αὐτῷ τῶν δισυλλάβων τιθέντες ποιοῦσι τὰ καλούμενα λογαοιδικά.

Τὸ δ' ἀντίστροφον τούτῳ τὸ ἀναπαιστικὸν δέχεται πόδας δάκτυλον _σεμνότερον γὰρ ὑπ' αὐτοῦ γίνετα_ι καὶ τὸν ἰσόχρονον σπονδεῖον καὶ τὸν προκελευσματικόν· καὶ ἄρχεται μὲν ἀπὸ διμέτρου καὶ προχωρεῖ μέχρι τετραμέτρου· καὶ ὅτε μὲν ἐστὶν ἀπλοῦν, καθ' ἓνα πόδα γίνεται, ὅτε δὲ σύνθετον, δι' ἣν προεῖπομεν αἰτίαν, κατὰ συζυγίαν ἢ διποδίαν _διποδία δὲ ἐστὶ πούς τετρασύλλαβος· τί δ' ἢ συζυγία, προειρήκαμεν_· καὶ τὰ εἶδη δὲ τῶν καταλήξεων ἐπιδέχεται πασῶν καὶ τὴν τῶν λογαοιδικῶν μέθοδόν τε καὶ χρῆσιν, οὐ κατὰ τὰς πρώτας χώρας μόνον πόδας δισυλλάβους βραχυσημοτέρους παραλαμβάνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς τελευταίας τὸν βακχεῖον.

Τὸ δὲ ἱαμβικὸν δέχεται δάκτυλον τρίβραχυν ἀνάπαιστον, τροχαῖον δὲ οὐδ' ὅλως· εἰς ἕτερον γὰρ τραπίζεται μέτρον. σπονδεῖον δὲ δέχεται μὲν ἐν ταῖς περιτταῖς, ἐν δὲ ταῖς ἀρτίοις οὐδαμῶς· ὁ γὰρ χωρίσας αὐτὸ τῆς πρὸς τὸ δακτυλικὸν ὁμοιότητος ὁ κατὰ τὴν ἄρτιον χώραν ἱαμβός ἐστι· διὸ καὶ τοὺς ἰσοχρόνους τῷ σπονδεῖῳ λίαν σπανίως καὶ κατὰ τὰς περιττὰς παραλαμβάνει. δέχεται δὲ ἐπὶ τελευτῆς ἐν τοῖς ἀκαταλήκτοις καὶ πυρρίχιον, σπον-

δεῖον δέ, ὅτε τὸ καλούμενον χωλὸν γίνεται, ἐν δὲ τοῖς καταληκτικοῖς ἀμφίβραχυν ἢ βακχεῖον διὰ τὴν ἀδιάφορον. ἀρξάμενον δὲ ἀπὸ διμέτρου προχωρεῖ μέχρι τετραμέτρου καὶ βαίνεται κατὰ διποδίαν. ἐπιδέχεται δὲ καὶ τὰ τῶν καταλήξεων εἶδη πάντα καὶ τομὰς εὐπρεπεῖς τὴν τε μετὰ δύο πόδας εἰς συλλαβὴν, ἢ πενθημιμερὴς καλεῖται, καὶ τὴν μετὰ τρεῖς, ἣτις ἐφθημιμερὴς ὠνόμασται.

Τὸ δ' ἀντικείμενον τούτῳ τροχαϊκὸν δέχεται τρίβραχυν δάκτυλον ἀνάπαιστον, σπονδεῖον δὲ ἐν ταῖς ἀρτίοις μόναις διὰ τε τὰς ἐπὶ τοῦ ἱάμβου προρρηθείσας ἡμῖν αἰτίας καὶ ὅτι ἐφεξῆς πολλῶν κειμένων μακρῶν ἢ τῆς φωνῆς συνέχεια τοῖς ἐπαλλήλοις μεγέθεσι τῶν συλλαβῶν διακόπτεται· εἰ δὲ εἴη καταληκτικόν, καὶ ἀμφίμακρον ἢ δάκτυλον. καὶ ἄρχεται μὲν ἀπὸ διμέτρου, πρόεισι δ' ἄχρι τετραμέτρου. γίνεται δὲ καὶ χωλόν, ὅταν τις ἐν τῇ τελευταίᾳ τῶν περιττῶν χώρα σπονδεῖος ἐμπέσῃ. χαριεστέρα δ' αὐτοῦ τομὴ — ἢ εἰς τρεῖς τροχαίους· ἐπιδέχεται δὲ καὶ τὰς ἄλλας.

Τὰ δ' ἐκ τούτων συγκείμενα χοριαμβικόν τέ ἐστι καὶ ἀντισπαστικόν. τὸ μὲν οὖν χοριαμβικὸν ἐπιδέχεται διποδίαν ἱαμβικὴν καθαρὰν καὶ τὴν ἐπτάσημον, σπανίως — δ' ἐ καὶ συζυγίαν καὶ τὴν ἰσόχρονον αὐτῷ· ἄρχεται δ' ἀπὸ διμέτρου καὶ πρόεισιν ἕως τετραμέτρου, ὅτε ἐστὶν ἀπλοῦν· ἔτι δὲ καὶ τῶν καταλήξεων τὰς διαφορὰς ἐπιδέχεται. τὸ δὲ ἀντισπαστικὸν μετρεῖται μὲν τῷ ὁμῳνύμῳ ποδί, πολλάκις δὲ τὸν πρότερον δισύλλαβον καὶ εἰς τοὺς ἄλλους δισυλλάβους μεταβάλλει — εὐπρεπέστερον μὲν ἡνίκα εἰς σπονδεῖον, σπανίως δὲ εἰς τοὺς λοιποὺς — ς· καὶ ἀρξάμενον ἀπὸ διμέτρου πρόεισιν ἄχρι τετραμέτρου. τὰς — δ' ἐ εἰρημένας χρήσεις τοῦ κατ' ἀρχὴν ποδὸς ἐν πάσῃ χώρᾳ παραλαμβάνον τὴν κατάληξιν εὐπρεπείας ἕνεκεν εἰς ἱαμβικὴν καθαρὰν ποιεῖται· ὅτε δὲ καταληκτικὸν γίνεται, δέχεται καὶ τὸν ἀμφίβραχυν ἢ τὸν βακχεῖον· καὶ ὅτε μὲν — ἐν — ταῖς περιτταῖς προκειμένης ἀντισπαστικῆς ἐπιφέρει τὴν ἱαμβικὴν, ὅτε δὲ τοῦναντίον ποιεῖ, ὁμοίως καὶ τῆς ἱαμβικῆς τὸν πρότερον πόδα τρέπον εἰς τοὺς λοιποὺς δισυλλάβους, ἐνίοτε δὲ εἰς τρίβραχυν ἢ ἀνάπαιστον διὰ τὴν πρὸς τὸν ἱάμβον συγγένειαν.

Τῶν δὲ ἰωνικῶν τὸ μὲν ἀπὸ μείζονος σύγκειται διὰ σπονδείου καὶ πυρριχίου· τρέπει δὲ πολλάκις ἐν τῇ πρώτῃ διποδίᾳ τὸν σπονδεῖον εἰς ἱάμβον κατὰ πᾶν μέγεθος μέτρου. πρόεισι δ' ἀπὸ διμέτρου μέχρι τετραμέτρου καὶ τὰ τῶν καταλήξεων εἶδη δέχεται· τροχαϊκὴν δὲ δέχεται διποδίαν κατὰ μὲν τὴν περιττὴν χώραν καθαρὰν, κατὰ δὲ τὴν ἄρτιον καὶ ἐπτάσημον· πολλάκις δὲ καὶ τὸν μολοσσὸν παραλαμβάνει συνάγον τὰς βραχείας εἰς μακράν, ἢ συζυγίαν ἱαμβικὴν πεντασύλλαβόν τε καὶ ἑξασύλλαβον, λύον τὰς μακρὰς εἰς βραχείας. τὸ δ' ἀπ' ἐλάσσονος μετρεῖ μὲν ὁ ποὺς ὁ ὁμώνυμος, πολλάκις δὲ καὶ ὁ διτρόχαιος· ὃν ὅταν παραλαμβάνωμεν, τὴν προκειμένην διποδίαν τρίτον παῖωνα ποιοῦμεν, ἵνα μὴ τριῶν ἐφεξῆς μακρῶν κειμένων σκληρὸν γίνηται τὸ ποῖημα· δέχεται δὲ καὶ τὰ τῆς καταλήξεως

εἶδη καὶ ποικίλλεται τὰς τε βραχείας εἰς μακρὰς συνάγον καὶ λύον τὰς μακρὰς εἰς βραχείας.

Τὸ δὲ παιωνικὸν καλεῖται μὲν καὶ κρητικὸν διὰ τὸ ποτὲ μὲν τοῖς παίωσι καθαροῖς, ποτὲ δὲ τοῖς κρητικοῖς μετρεῖσθαι· αὖξεται δὲ μέχρι τετραμέτρου· τινὲς δὲ καὶ πεντάμετρα πεποιήκασιν. γίνεται δὲ ταῦτα καὶ διὰ τοῦ τετάρτου παίωνος καθαροῦ, οὗ πολλάκις ἦτοι τὰς δύο μέσας βραχείας συνάγοντες εἰς μακρὰν διὰ βακχείου καθαροῦ ποιοῦσι βακχειακὸν ἢ τὴν τελευταίαν μακρὰν εἰς δύο βραχείας λύοντες δι' ὅλων βραχειῶν ταυτοποιοῦσι τὴν κατακλεῖδα μόνην τέταρτον παίωνα τηροῦντες διὰ τὸ τῆς μακρᾶς εἰς ἀνάπαυσιν εὐπρεπές. τὰ μὲν οὖν ἀπλᾶ μέτρα καὶ πρωτότυπα ταῦτά ἐστιν.

Γίνεται δὲ ἐκ τούτων τῶν αὐτῶν μὲν διπλασιαζομένων μέτρων σύνθετα, τῶν δ' ἀνομοίων ἀσυνάρτητα· τούτων δὲ τὰ μὲν ἐκ δυεῖν μέτρων ἐν ἀποτελεῖ κῶλον, τὰ δὲ ἐκ μέτρου καὶ τομῆς ἢ μέτρου καὶ τομῶν ἢ ἐκ πασῶν τομῶν, ἢ ἀνάπαλιν τομῆς καὶ μέτρου _ἢ τομῶν_ καὶ μέτρου· ὧν ποικίλη μὲν ἢ τε χρῆσις καὶ ἢ ἐπ' ἀκριβὲς τεχνολογία, εὐχερὴς δὲ τοῖς ἐπιστήμοσιν εἰς κατανόησιν. γίνεται δὲ καὶ κατ' ἀντιπάθειαν μέτρα δύο· ὧν τὸ μὲν ἐπιωνικὸν καλεῖται, ὅτε διποδίας ἱαμβικῆς προκειμένης ἰωνικὴν ἐπιφέρεισθαι συμβαίνει, ἣτις οἰκειότητα πρὸς τροχαϊκόν, ὡς ἐπεδειξάμεν, ἔχουσα δεόντως ἂν ἀντιπάσχειν τῇ ἱαμβικῇ λέγοιτο, τὸ δὲ ἐπιχωριαμβικόν, ὅτε τροχαϊκῆς προκειμένης διποδίας ἐπιφέρεται χοριαμβική, οἰκειότητα πρὸς τὴν ἐναντίαν τοῦ τροχαϊκοῦ τὴν ἱαμβικὴν, ὡς προειρήκαμεν, ἔχουσα. ἐπιφέρεται δ' αὐτῇ πολλάκις καὶ ἰωνική, ἢ συμπέπονθε τῇ τροχαϊκῇ· ἐπιφέρεται δὲ καὶ τῇ πρὸς αὐτὴν ἀντικειμένη, λέγω δὲ τῇ ἀντισπαστικῇ. αὖξεται δὲ καὶ ταῦτα μέχρι τετραμέτρων, καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἀκατάληκτα, τὰ δὲ καταληκτικὰ γίνεται. μέσα δὲ καλεῖται μέτρα, ὅτε δύο ποδῶν ἀντιθέτων εἷς μεταξὺ πίπτων, οἰκειότητα πρὸς ἀμφοτέρους ἔχων, δυσδιάκριτον ποιεῖ τὴν βᾶσιν· οἷον _ε_ ἰ ἐκκειμένου μὲν ἐνὸς δακτύλου, διμέτρου δὲ ἀναπαιστικοῦ κατὰ μέσον πέσοι σπονδεῖος, ἄδηλον πότερα δύο φήσομεν εἶναι μέτρα, τὸ μὲν δακτυλικόν, τὸ δ' ἀναπαιστικόν, ἄμφω δίμετρα, ἢ τὸ σύμπαν τετράμετρον ἀναπαιστικόν· καὶ ἐπ' ἄλλων δὲ μέτρων ταῦτον θεωρεῖται. συγκεχυμένα δ' ἐστὶ τὰ διὰ τῶν συνθέτων γινόμενα ποδῶν, ὅταν τῶν μὲν μακρῶν λυομένων, τῶν δὲ βραχειῶν συναγομένων ἐν αὐτῇ _τ_ ἢ διποδία δυσχερὲς ἢ ποτέραν ἀποφαντέον· οἷον εἴ τις διαλύσειε μὲν τὴν πρώτην μακρὰν τοῦ ἀπὸ μείζονος ἰωνικοῦ, συναγάγοι δὲ τὰς βραχείας, ἄδηλον πότερον ὁ μείζων πέφυκεν ἰωνικὸς ἢ ὁ ἐλάττων. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα τῶν μέτρων ἦτοι ἐκ τῶν καθαρῶν διποδιῶν αἷς παρατίθεται καταλαμβάνεται ἢ ἐκ τῶν ἐπομένων κῶλων ἢ ἐκ τῶν ταῖς ἀντιστρόφοις ἀποδιδομένων· καλεῖται δὲ τινα καὶ ἀπεμφαίνοντα, ὅταν ἐν τοῖς συνθέτοις ποσίν, ὅπου χρεῖα βραχείας, μακρὰ παραληφθῇ, ᾧ τινες καὶ τῶν ἀρχαίων κέχρηται διὰ τὴν τῶν ὀνομάτων ἀνάγκην.

Τὸ δ' ἐκ τῶν μέτρων εὐπρεπὲς σύστημα καλεῖται ποίημα. τούτων δὲ τὰ μὲν γίνεται κατὰ στίχον, ὡς τὰ Ὀμήρου, τὰ δὲ ἐκ δύο μέτρων, ὡς τὰ ἐλεγεία, τὰ δὲ ἐκ τριῶν, ὡς ὅταν ἐλεγείῳ προστιθῇ τις ἱαμβεῖον ἢ ἄλλο τι, τὰ δ' ἐκ πλειόνων· καὶ τούτων τὰ μὲν ἀπολελυμένα, τὰ δὲ κατὰ σχέσιν, ἀπολελυμένα μὲν ὡς παρὰ τοῖς κωμικοῖς αἱ παραβάσεις, κατὰ σχέσιν δὲ ὡς τὰ ἀντιστρέφοντα· καὶ πάλιν τούτων ἃ μὲν διμερῆ, ἃ δὲ τριμερῆ, ὡς τὰ καὶ τὴν ἐπὶ δὸν προσλαμβάνοντα· καὶ τὰ μὲν ὁμοίως τῇ τάξει, τὰ δὲ ἐναντίως ἔχει, ὁμοίως μὲν ὡς ὅταν τὸ πρῶτον τῆς ἀντιστροφῆς τῷ τῆς στροφῆς ἀποδοθῇ πρῶτῳ, τὸ δὲ δεύτερον τῷ δευτέρῳ καὶ τὰ ἐξῆς ὁμοίως, ἐναντίως δὲ ὡς ὅταν τὸ πρῶτον τῷ τελευταίῳ, τὸ δὲ δεύτερον τῷ παρατελεύτῳ, καὶ τὰ λοιπὰ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. ἀρκεῖ καὶ ταῦτα περὶ τε μέτρων καὶ ποιήματος· ἱκανῶς γὰρ ἡμῖν ὁ τεχνικὸς τῆς μουσικῆς πεπέρανται λόγος.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ ΚΟΙΝΤΙΛΙΑΝΟΥ
ΠΕΡΙ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Τὸ δὲ μετὰ τοῦτο δεόντως ἂν ἐπισκεψαίμεθα πότερον δυνατόν παιδεύειν διὰ μουσικῆς ἢ τοῦναντίον, καὶ χρήσιμον ἢ οὐδαμῶς, καὶ σύμπαντας ἢ τινάς, καὶ διὰ μιᾶς μελοποιίας ἢ διὰ πλειόνων, καὶ πρὸς τούτοις εἴτε καθάπαξ οὐδεμία χρήσις τῶν εἰς παιδευσιν ἀποδοκιμαζομένων ἢ καὶ τούτων ἔστιν εὑρεῖν ἐνιαχοῦ τὴν ὠφέλειαν· ταύτας γὰρ τὰς ἀπάσας ἀμφισβητήσεις ὁ παιδευτικὸς ἐπιδέχεται τρόπος. πρότερον δὲ περὶ ψυχῆς ἡμῖν ἀναγκαίως διαληπτέον· ὥσπερ γὰρ οὐδὲ τῶν ἄλλων τεχνῶν ἐκάστην οἷόν τε διαγνῶναι, πρὶν ἐφ' ᾧ τὴν σπουδὴν τίθεται κατανοήσαιμεν, οὕτως οὐδὲ τὴν κατὰ μουσικὴν παιδείαν δυνατόν μαθεῖν μὴ πρότερον ψυχῆς ἡμῖν, ἥς πᾶσαν ποιεῖται τὴν ἐπιμέλειαν, διεγνωσμένης. τί μὲν οὖν ἔστι τοῦτο καὶ ὧν συνέστηκεν ἐν καιρῷ λελέγεται· τανῦν δ' ὅσον ἀπόκρισις διὰ βραχέων εἰπώμεν.

Παλαιοὶ γὰρ ἄνδρες, ὡς ἔοικε, καὶ θεῖοι πρὸς πολλοῖς ἄλλοις καὶ τουτὶ περὶ αὐτῆς ἰσχυρίσαντο ὡς ἄρα οὐ τῶν ἀπλῶν πέφυκεν οὐδὲ τῶν μονήρη τινὰ φύσιν ἢ δύναμιν ἐχόντων. τῶν γὰρ ἐνθαδί, διοικήσεως εἶπερ ἔμελλε ρυθμοῦ τινος καὶ τάξεως τεύξεσθαι, ψυχῆς ἀρξούσης δεομένων, ταύτης δὲ οὔτε παρεῖναι καὶ πράττειν τὰ πηγῆς δυναμένης, εἰ μὴ τοῖς σώματος περιέχοιτο δεσμοῖς, ὅπερ ἐπὶ συγγενῇ βαρύτητα καταφερόμενον κατασπᾶ τε αὐτὴν καὶ ἀποφοιτᾶν κωλύει, οὔτε μὴν ὀρθῶς ἂν ποτε καὶ τῷ παντὶ συμφώνως τὴν τῶν δεῦρο πρόνοιαν ἐπιτελεῖν οἷας τε οὔσης, εἰ μὴ καὶ τῶν ἐκεῖθεν καλῶν σύνεσιν τε ἔχοι καὶ κατάληψιν, διπλῆς τινος ἐδέησε φύσεως, ἢ καὶ φρονήσεως ἣν ἐπήβολος καὶ σώματος οἰκειότητι τὰ τῆδε οὐκ ἂν ἀπέστερξεν. ὁ δὲ τὸ σύπαν, φασί, διοικῶν ψυχὴν συνιστὰς ἐπίσταθμον σωμάτων ἐσομένην λόγου τε ὑπόστασιν αὐτῇ τῆς θείας μοίρας ἐνεδάσατο, ἢ τὰνθάδε κατακοσμήσειν ἔμελλεν, ἐπιθυμίαν τε, δι' ἣν τῶν τῆδε ἐπορέγεται, τῆς ἀλόγου μερίδος προσῆψε· προνοῶν δὲ μὴ τῇ δεῦρο πολλῇ διατριβῇ τῶν μὲν ἐκεῖθι καλῶν τελέως ἐπιλάθοιτο, τῇ δὲ πρὸς τὰ αὐτῆς ἀτιμότερα προσπαθεῖα πεδηθεῖν, μνήμην τε ἐνέθηκεν αὐτῇ τῆς ἀλογίας ἀλεξιφάρμακον ἐπιστημῶν τε κάλλος ἀμύθητον ὅσον κατιούση συναπέστειλεν, εἰς ὃ τρέπουσα τὸν σύμφυτον ἔρωτα τὸν τε ἐνταῦθα βίον ὁσίως ἂν διαγάγοι ὁρμαῖς ἀγαθαῖς καὶ πράξεσι κατακοσμουμένη τὴν τε ἀπαλλαγὴν κατὰ δύναμιν εὐδαίμονα ποιήσεται. δύο μὲν οὖν αὐτῆς αἶδε ιδέαι· λογικὴ μὲν, ἣ τὰ κατὰ τὴν φρόνησιν ἐπιτελεῖ, ἄλογος δέ, ἣ περὶ τὸ σῶμα τευτάζει. αὕτη δὲ πάλιν ἐξ ὧν ἐνεργεῖ διττὴν εἴληχε διαφοράν· τὴν μὲν γὰρ πολλῇ προσπεπονθυῖαν ἀνέσει προσηγόρευσαν ἐπιθυμητικὴν, τὴν δὲ ἐν ἐπιτάσει θεωρουμένην ἀσυμμέτρῳ θυμικὴν προσεῖπον.

Γεγένηται δὲ καὶ τῶν μαθήσεων διτταὶ διαφοραί· αἱ μὲν γὰρ τὸ λογικὸν ἐν τῇ κατὰ φύσιν ἐλευθερίᾳ διασφύζουσι, φρονήσεως μεταδόσεσι νηφάλιον τε ποιῶσαι καὶ ἀκήρατον διατηροῦσαι, αἱ δὲ συνηθεία τὸ ἄλογον, ὥσπερ

τι θηρίον ἀτάκτως κινούμενον, ἰῶνται τε καὶ τιθασεύουσιν, οὔτε τὰς ὑπερβολὰς διώκειν οὔτε μὴν παντελῶς ὑπτιάζειν ἐπιτρέπουσαι. ἐκείνων μὲν ἡγεμῶν καὶ μυσταγωγὸς φιλοσοφία· τῶν δ' ἑτέρων ἄρχει μουσικὴ πλάττουσά τε εὐθὺς ἐκ παίδων ἁρμονίαις τὰ ἦθη καὶ τὸ σῶμα ῥυθμοῖς ἐμμελέστερον κατασκευάζουσα. τὴν γὰρ δὴ τῶν σφόδρα νέων ἡλικίαν οὔτε λόγοις ψιλοῖς οἷόν τε ἦν παιδεύειν νουθεσίαν ἀηδὴ μόνην ἔχουσιν οὔτε παντελῶς ἔαν ἡμελημένους. ἐλείπετο ἄρα τοιούτοις παιδεία ἢ μήτε τὸ λογικὸν ἄωρον ἐκίνει μένον ἐφ' ἡσυχίας διὰ νεότητα καὶ τὸ λοιπὸν ὠφέλει σὺν ἡδονῇ παιδαγωγοῦσα τῇ συνηθείᾳ. ἐδίδασκε δὲ καὶ ἡ φύσις αὐτὴ δι' οὗ τὴν παιδείαν προσάγειν ἔδει· οὐ γὰρ δι' ὧν ἀγνοοῦμεν ἀλλὰ διὰ τῶν λόγῳ τε καὶ πείρᾳ γινωσκομένων οἱ μὲν ἐς πειθὼ προαγόμεθα, οἱ δὲ τὰ ἐς αὐτὴν πραγματευόμεθα. πᾶσι δὲ παισὶν ἔνεστιν ἰδεῖν τὴν τε ὥδὴν αἰεὶ πρόχειρον καὶ τὰ ἐς φαιδρὰν κίνησιν εὐσταλῇ καὶ οὐδεὶς ἔμφρων τῆς ἐκ τῶν τοιῶνδε ἡδονῆς ἀπείργει, εἴτ' οὖν ἡ τοῦ πράγματος χάρις δελεάζει τὴν διάνοιαν, εἴτε ἡ ψυχὴ τῆς ἐν νηπιότητι νωθρείας, ἣ συνείχετο διὰ τὴν τῶν περικειμένων ἀπαλότητα, ἐλευθερωθεῖσα, ὅτε πρῶτον αἰσθοίτο στερεωτέρου τοῦ σώματος, ἄθρόον ἐς τὴν κατὰ φύσιν ἐκπηδᾷ κίνησιν.

Τούτων δὴ οὕτως ἐχόντων δυνατὸν ἀποκρίνασθαι πρὸς τοὺς ἀμφισβητοῦντας μὴ σύμπαντας τὴν μελωδίαν κινεῖν ὥς ἄρα ἡγνόησαν πρῶτον μὲν ὅτι παίδων ἢ μάθησις, οὗς φύσει πάντας ἔστιν ἰδεῖν τέρψεως τῆς τοιαύτης ἡττημένους, ἔπειθ' ὅτι, κἂν μὴ δι' εὐθέως αἰρῇ τοὺς ἀνεπιτηδείους ἢ διὰ βίον ἢ διὰ ἡλικίαν, οὐ πολλῷ γε χρόνῳ κατεδουλώσατο· ὥς γὰρ ἐν καὶ ταῦτ' ὁ φάρμακον πρὸς ἐν ὁμοιότητι πάθος πλείοσι σώμασι προσιὸν οὐχ ὁμοίως ἂν ἐνεργήσκει παρά τὴν τῶν πραγμάτων ἥτοι μετριοπάθειαν ἢ χαλεπότητα ἀλλὰ τὰ μὲν θάπτον, τὰ δὲ βράδιον ἰάσατο, οὕτως δὲ καὶ μέλος τὸν μὲν ἐπιτηδειότερον κινεῖ παραχρῆμα, τὸν δὲ ἥττον διὰ πλείονος αἰρεῖ χρόνου. Φανερά δὲ καὶ τὰ αἷτια τῆς ἐνεργείας· τῆς γὰρ δὴ πρώτης ἡμῖν μαθήσεως δι' ὁμοιοτήτων γινομένης, ἃς ταῖς αἰσθήσεσιν ἐπιβάλλοντες τεκμαιρόμεθα, γραφικὴ μὲν καὶ πλαστικὴ δι' ὅψεως παιδεύει μόνον καὶ ὁμοίως διεγείρει τε τὴν ψυχὴν καὶ ἐκπλήττει, μουσικὴ δὲ πῶς οὐκ ἂν εἴλεν, οὐ διὰ μιᾶς αἰσθήσεως, διὰ πλειόνων δὲ ποιουμένη τὴν μίμησιν; καὶ ποίησις μὲν ἀκοῇ μόνῃ διὰ ψιλῶν χρήται λέξεων ἀλλ' οὔτε πάθος αἰεὶ κινεῖ δίχα μελωδίας οὔτε δίχα ῥυθμῶν οἰκείοι τοῖς ὑποκειμένοις. σημεῖον δέ· καὶ γὰρ εἴ ποτε δέοι κινεῖν κατὰ τὴν ἐρμηνεῖαν πάθος, οὐκ ἄνευ τοῦ παρεγκλίνειν πῶς τὴν φωνὴν ἐπὶ τὴν μελωδίαν τὸ τοιοῦτο περιγίνεται. μόνῃ δὲ μουσικῇ καὶ λόγῳ καὶ πράξεων εἰκόσι παιδεύει, οὐ δι' ἀκινήτων οὐδὲ ἐφ' ἐνὸς σχήματος πεπηγότων ἀλλὰ δι' ἐμψύχων, ἃ καθ' ἕκαστον τῶν ἀπαγγελλομένων ἐς τὸ οἰκεῖον τὴν τε μορφήν καὶ τὴν κίνησιν μεθίστησιν. δῆλα δὲ ταῦτα καὶ τῆς τῶν παιδῶν χορῶν ὀρχήσεως, ἥς διδάσκαλος ἢ ῥυθμικὴ, καὶ

τῶν περὶ ὑποκρίσεως τοῖς πολλοῖς συγγεγραμμένων.
κάκειναι μὲν ἰδιαζούσας ἔχουσαι τὰς ὕλας οὐκ ἂν ταχέως
εἰς ἔννοιαν ἀγάγοιεν τῆς πράξεως. τοῖς μὲν γὰρ χρώματα,
τοῖς δὲ ὄγκοι, τοῖς δὲ λόγος ἀλλότρια τῆς ἀληθείας ὑπο-
βέβληται, μουσικὴ δὲ ἐνεργέστατα πείθει· τοιούτοις γὰρ
ποιεῖται τὴν μίμησιν οἷς καὶ τὰς πράξεις αὐτὰς ἐπ' ἀλη-
θείας τελεῖσθαι συμβαίνει. ἐν γοῦν τοῖς γινομένοις βου-
λῆς μὲν καθηγουμένης, ἐπομένου δὲ λόγου, μετὰ δὲ
ταῦτα τῆς πράξεως ἀποτελουμένης, ψυχῆς μὲν ἐννοίαις
ἦθη μιμεῖται καὶ πάθη, λόγους δὲ ἀρμονίαις καὶ φωνῆς
πλάσει, πρᾶξιν δὲ ῥυθμοῖς καὶ κινήσει σώματος. διὸ καὶ
μάλιστα τοῖς παισὶν ἢ τοιαύτη παιδεὶα μετελευστέα,
ὅπως διὰ τῶν ἐν νεότητι μιμήσεών τε καὶ ὁμοιώσεων
εἰδέναι τε καὶ ἐπιθυμεῖν σφίσι διὰ συνήθειαν καὶ μελέτην
συμβαίνει τῶν ἐν ἡλικίᾳ μετὰ σπουδῆς ἐπιτελουμένων.
Τί δὴ θαυμάζομεν εἰ συνέβη τοὺς παλαιοὺς πλείστην
ἐπανόρθωσιν πεποιθῆσθαι διὰ μουσικῆς; ἐώρων γὰρ τὴν
τε τοῦ πράγματος ἰσχὺν καὶ τὴν ἐνέργειαν τὴν κατὰ
φύσιν. ὥσπερ οὖν καὶ τῶν ἄλλων ἡμῖν ὑπαρχόντων ἐποι-
οῦντο τὴν φροντίδα, ὑγιείας τέ φημι καὶ εὐεξίας, τὰ μὲν
τηρεῖν πειρώμενοι, τὰ δὲ αὖξιν πραγματευόμενοι, τὰ δ' ἐς
περιττὸν χωροῦντα μέχρι τοῦ συνοίσοντος ὀρίζοντες, οὕτως
δὲ καὶ τὰ κατὰ τὰς ψδᾶς καὶ τὰς ὀρχήσεις φύσει πᾶσι
προσγινόμενα παισὶν ἀποκωλύειν μὲν οὐκ ἦν δυνατόν ἢ
καὶ τὴν φύσιν αὐτὴν συναναιρεῖν ἔδει, θεραπεύοντες δὲ
κατὰ μικρὸν καὶ λεληθότως διαγωγὴν τε ἐπενόησαν σὺν
ἡδονῇ κόσμιον καὶ χρήσιμον ἐξ ἀχρήστου πεποιήκασιν.
Οὐκ οὖν ἔνεστι πρᾶξις ἐν ἀνθρώποις ἣτις ἄνευ μουσικῆς
τελεῖται. θεοὶ μὲν ὕμνοι καὶ τιμαὶ μουσικῇ κοσμοῦνται,
έορται δὲ ἴδιαι καὶ πανηγύρεις πόλεων ἀγάλλονται, πόλε-
μοι δὲ καὶ ὁδῶν πορεῖαι διὰ μουσικῆς ἐγείρονται τε καὶ
καθίστανται· ναυτιλίας τε καὶ εἰρεσίας καὶ τὰ χαλεπώ-
τατα τῶν χειρωνακτικῶν ἔργων ἀνεπαχθῇ ποιεῖ τῶν πόνων
γινομένη παραμύθιον. παρὰ δὲ τισι τῶν βαρβάρων κἂν τοῖς
κῆδεσι παρείληπται τῆς κατὰ τὸ πάθος ἀκρότητος τῇ
μελωδίᾳ παραθραύσουσα. καὶ μὴν οὐκ ἀπὸ μιᾶς ἡμᾶς
αἰτίας ἐώρων εἰς τὸ μελωδεῖν τρεπομένους ἀλλὰ τοὺς μὲν
ἐν εὐθυμίαις ὑφ' ἡδονῆς, τοὺς δ' ἐν ἀχθηδόσιν ὑπὸ λύπης,
τοὺς δὲ ὑπὸ θείας ὀρμῆς καὶ ἐπιπνοίας κατεχομένους ὑπὸ
ἐνθουσιασμοῦ, ἢ καὶ τούτων μιγνυμένων πρὸς ἄλληλα
κατὰ τινὰς συντυχίας τε καὶ περιστάσεις, ἥτοι παίδων
διὰ τὴν ἡλικίαν τοῖς τοιούτοις πάθεσιν ἢ καὶ τῶν προ-
βεβηκότων δι' ἀσθένειαν φύσεως ὑπαγομένων.
Εἰ δὲ καὶ μὴ πάντα ἐκίνει ταῦτα, ὥς τοὺς σοφοὺς, ἢ
καὶ μὴ πάντα πρὸς ψδὴν ἐξάγει, ὥς τὰ ἄκρατα, ἀλλ' οὖν
τῶν γε συμβαινόντων καὶ οἷς προσεγίνετο τὴν θεραπείαν
προσάγειν ἔδει χρήσιμους ἐν καιρῷ σπουδῆς τοὺς πολίτας
ἀπεργαζομένους. οὐδὲ γὰρ ἦν πάνυ τῆς ἐκ λόγου τυγχά-
νειν ἰατρείας τοὺς ὑπὸ τῶν παθῶν ἐνοχλουμένους· τὴν τε
γὰρ ἡδονὴν ἰσχυρότατον εἶναι δέλεαρ, ἢ καὶ τὰ ἄλογα τῶν
ζώων ἀλίσκεται, ὥς δηλοῦσι ποιμένων τε σύριγγες καὶ
αἰπόλων πηκτίδες, τὴν τε λύπην πολλοὺς ἐς ἀνιάτους

καταβάλλειν νόσους ἀπαραμύθητον μένουσαν, τοὺς τε ἐνθουσιασμούς, εἰ μὴ τυγχάνοιεν συμμετρίας, οὐκ ἐς ὀρθὸν προβαίνειν δεισιδαιμονίας τε καὶ ἀλόγους φόβους περιάπτοντας. ταῦτα δ' ἐκ τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν ἐθεωρεῖτο· περὶ μὲν γὰρ τὸ ἐπιθυμητικὸν αὐτῇ τὴν ἡδονὴν πλεονάζουσιν, περὶ δὲ τὸ θυμικὸν λύπην καὶ ταύτης ὀργὴν ἔκγονον, περὶ δὲ τὸ λογικὸν τὸν ἐνθουσιασμὸν ἑώρων. ἐκάστου δὴ τούτων διὰ μουσικῆς θεραπείας ἦν ἀρμόττων τρόπος ἀγνοοῦντας ἐκ προσαγωγῆς ἐς ὀρθὴν κατάστασιν ὑπαγόμενος· αὐτὸς μὲν γὰρ ἕκαστος ἐκὼν μουσουργεῖ μετρίως τινὶ τῶν εἰρημένων παθῶν ἐνεχόμενος, ὃ δ' ἐς ἄκρατον ἐμπεσὼν ἀκοῇ παιδεύεσθαι δύναται· ἄν. οὐ γὰρ οἶόν τ' ἄλλως ὠφελῆσαι ψυχὴν ἐν ὑπερβολαῖς ἀταξίας ἢ οἷς ἐνεργεῖ συμμετρῶς ἐνεχομένη. εἰσὶ _ γε τοῖσι _ καὶ κατὰ γένη καὶ ἡλικίας πρὸς εἶδη τινὰ μελωδίας ἐπιτηδειότητες· αἱ μὲν γὰρ παίδων δι' ἡδονήν, αἱ δὲ γυναικῶν κατὰ πολὺ διὰ λύπην, αἱ δὲ πρεσβυτῶν δι' ἐνθουσιασμόν, οἷον διὰ τὰς ἐν ἐορταῖς ἐπιπνοίας, εἰς τὸ ἄδειν ἐξάγονται.

Ταῦτ' οὖν ὁρῶντες ἐκ παίδων ἠνάγκαζον διὰ βίου μουσικὴν ἀσκεῖν, καὶ μέλεσι καὶ ῥυθμοῖς καὶ χορείαις ἐχρῶντο δεδοκιμασμέναις, ἐν τε ταῖς ἰδιωτικαῖς εὐφροσύναις κὰν ταῖς δημοσίαις θείαις ἐορταῖς συνήθη μέλη τινὰ νομοθετήσαντες, ἃ καὶ νόμους προσηγόρευον, μηχανήν τέ τινα εἶναι τῆς βεβαιότητος αὐτῶν τὴν ἱερουργίαν ποιησάμενοι· καὶ μένειν δὲ ἀκίνητα διὰ τῆς προσηγορίας ἐπεφήμισαν. ἔτι γε μὴν ἐπειρῶντο καὶ τὰς τῆς ψυχῆς κινήσεις ἃς ἐνίστε ποιεῖται ἐπιθυμίαις ἀκράτοις ἐνεχομένη καταστέλλειν ἀμωσγέπως, ἐς τὴν δι' ἀκοῆς καὶ ὄψεως μετάγοντες γλυκυθυμίαν, ὥσπερ τι ῥεῦμα διὰ κρημνῶν ἀβάτων φερόμενον ἢ ἐν ἐλώδεσι τόποις διαφθειρόμενον ἐς βάσιμον καὶ εὐγεῶν πεδιάδα μετοχετεύοντες. Ἦν δὲ καὶ διττὸς αὐτοῖς φόβος περὶ τῶν κατὰ μουσικὴν· τοὺς μὲν γὰρ οὗτ' ἐν μέλεσιν αὐτῆς οὗτ' ἐν ψιλῇ ποιήσει μετεσχηκότας ἀγροικώδεις παντάπασι καὶ ἡλιθίους ἑώρων, τοὺς δὲ οὐχ ὥς ἔδει τὴν πρὸς τὸ πρᾶγμα πεποιημένους ὁμιλίαν οὐ μικροῖς περιπίπτοντας ἀμαρτήμασιν ἄλλ' ὑπὸ τῆς ἐς τὰ μὴ σπουδαῖα τῶν μελῶν ἢ ποιημάτων φιλοχωρίας ιδιότητά τινα ἦθους οὐκ ἀστείαν ἀποματτομένους. διὸ τοῖς μὲν παιδευτικοῖς τῶν μελῶν ἐπὶ πλεῖστον ἐχρῶντο, τοῖς δὲ ἀνειμένοις ἐπ' ὀλίγον τε καὶ σπανίως, ἥτοι πρὸς ἡθῶν κατανόησιν, ὥς καὶ τῇ διὰ μέθης πείρᾳ πολλάκις _καθὰ καὶ ὁ θεῖος Πλάτων τοὺς ἐν Πολιτείᾳ νέους ἡδοναῖς τισι δοκιμάζε_ι, ἢ τὸ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἐπτοημένον, ὥς ἔφην, ἐς παιδείαν ἐκτρέποντες· πάσης γὰρ παιδεύσεως ἥτοι διὰ πάθους, ὥς τῆς ἀπὸ νόμων, ἢ διὰ πειθοῦς, ὥς τῆς ἐν ὁμιλίαις, τὰς προτροπὰς ποιουμένης ἀμφοτέροις ἡ μουσικὴ κρατεῖ, καὶ λόγῳ καὶ μέλει τὸν ἀκροατὴν δουλουμενὴ καὶ ποικίλαις μεταβολαῖς φωνῆς τε καὶ σχημάτων ἐς οἰκειότητα τῶν λεγομένων ἐπισπωμένη. τὴν μὲν οὖν παιδευτικὴν καὶ μέχρι τῶν ἑκατὸν ἡμερῶν παρελάμβανον, τὴν δὲ πρὸς ἄνεσιν ὅσον ἐς τριάκοντα· καὶ τῇ μὲν σεμνῇ μελωδίᾳ τε καὶ χορείᾳ ἥτοι

θεωμένους ἢ καὶ αὐτοὺς ἐνεργοῦντας _ἐπαίδευον_ τοὺς ἐνδοξοτέρους, τῇ δ' ἡδεῖα τοὺς ἀγελαίους ἀνίσταν. ὅπου μὲν γὰρ σπουδαῖοι σύμπαντες οἱ τῆς πολιτείας φύλακες, ὡς παρὰ τῷ σοφῷ Πλάτωνι, τῶν πρὸς παιδείαν συντεινόντων μελῶν χρεῖα μόνων· ποικίλων δὲ ὄντων τῶν τὸ πλήρωμα τῆς κοινωνίας συγκροτούντων, ὡς ἐν ταῖς λοιπαῖς πόλεσι, προσφόρου καὶ τῆς ψυχαγωγίας ἐκάστοις ἔδει.

Ἄπερ ἀγνοήσαντες πολλοὶ καὶ τῶν ἐν τῇ Πολιτεία ῥηθέντων τὰς αἰτίας οὐ συνιέντες οἱ μὲν τὰ πρὸς ἡδονὴν τῶν μελῶν παντάπασιν ἀπεδοκίμασαν, οὐ διακρίναντες οἷς τε ἤρμοττε καὶ ὅπῃ παρελαμβάνετο, οἱ δὲ καὶ τὴν ἅπασαν μελοποιίαν ὡς τοιούτων μόνων ἀπεργαστικὴν ἐξώρισαν, οὐκ εἰδότες ὡς, εἰ καὶ παιδεία μόνῃ, πολλῶν ἐπεφύκει ἄλλων χρησιμώτερα· τῆς δὲ φύσεως καὶ τὰ τοιαῦτα ἀπαιτούσης ἐμποδίζειν μὲν ἀδύνατον _εὖ γὰρ εἴρηται τῷ σοφῷ καὶ τὸ περὶ τοῦ τόξου_, τῶν δὲ ἀνέσεων τὴν ὠφέλιμον προκρίτεον. λέγω δὲ ταῦτα οὔτε τὰ πάντῃ διαβεβλημένα τῶν μελῶν ἀποδεχόμενος _οὐδὲ γὰρ μουσικὴ τούτων ἐπιστάτις ἀλλὰ, καθάπερ αἱ λοιπαὶ τέχναι τῆς σφετέρως ὕλης, ἐκ τῶν βελτίστων διακρίνει τὰ χεῖριστ_α οὔτε τοὺς διὰ τὴν φαύλην μελωδίαν τῇ πάσῃ τέχνῃ λοιδορουμένους ἐπαινῶν· οὐδὲ γὰρ τὰς διὰ λόγων ψιλῶν προτροπὰς ἀποσιωπητέον, ὅτι καὶ τούτων οἱ μὲν ἐπ' ἀρετὴν, οἱ δὲ ἐς κακίαν παρακαλοῦσιν· ἀλλ' ὥσπερ ἐκεῖ διττῆς ἐνούσης φύσεως τὴν ἀμείνω προτιμῶμεν, οὕτω κὰν τῇ μελοποιίᾳ τὴν βελτίω προαιρέσεως _ἀξιώτεον ἀλλ' οὐ παντάπασιν ὡς_ ἡδονὴν ἐπιφέρουσιν τὴν ὠδὴν φευκτέον. οὔτε γὰρ ἅπασα τέρψις μεμπτὸν οὔτε τῆς μουσικῆς αὕτη τέλος, ἀλλ' ἢ μὲν ψυχαγωγία κατὰ τὸ συμβεβηκός, σκοπὸς δὲ ὁ προκείμενος ἢ πρὸς ἀρετὴν ὠφέλεια.

Ὅπερ πολλοὺς τε ἄλλους ἔλαθε καὶ τὸν ἐν τοῖς Κικέρωνος τοῦ Ῥωμαίου Πολιτικοῖς τὰ κατὰ μουσικῆς _ῥηθέντα_· οὐ γὰρ ἔγωγ' ἂν φαίην ἐκείνῳ τὰ τοιαῦτα εἰρησθαι. πῶς γὰρ ἂν τις αὐτὸν ἰσχυρίσαιτο μουσικὴν λοιδορεῖν τε καὶ ὡς φαύλην εὐθύνειν, τέχνην ἀρμονιῶν τε καὶ ῥυθμῶν ἀρετὰς τε καὶ κακίας διορίζουσιν, ἄνδρα ὃς τὸν τηνικαῦτα ῥυθμοῖς μόνοις καὶ τούτοις ἀγεννέσι καὶ φαύλοις ἐπιδεικνύμενον Ῥώσκιον τὸν ὀρχηστὴν οὕτως σφόδρα ἐξεπλήτετο ὥστε φάσκειν αὐτὸν προνοίᾳ θεῶν ἐς ἀνθρώπους παρελθεῖν; καὶ γὰρ εἴ τις αὐτὸν φάσκοι τὰ μὲν ἐν ἧ συγγέγραφε Πολιτεία λέγειν ἐκουσίως, τὰ δὲ περὶ Ῥώσκιον τῆς προκειμένης ἔνεκεν ὑποθέσεως, ἀντιστρέφειν μὲν καὶ ἡμᾶς οὐδὲν κωλύσει τὸν αὐτὸν λόγον, ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτως λάθοι τις ἂν ἀποδοκιμάζων μᾶλλον, ὅσον εἰς τὴν παροῦσαν σκέψιν, ἢ συνιστὰς τὸν ῥήτορα· ἀναξιόπιστος γὰρ πρὸς ἀληθείας εὗρεσιν ἢ δικαίαν κρίσιν ὁ ταῖς _κατ' αὐλὴν_ ἢ κατὰ τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν ἀλλὰ μὴ ταῖς κατ' οὐσίαν δουλεύων ὑποθέσεις. οἶμαι δὲ ὡς οὐδ' ἂν αὐτὴν ἔψεγε ῥητορικὴν διὰ τοὺς δεκαζομένους τῶν ῥητόρων. οὕτω δὴ καί, εἴ τινες τῶν τεχνιτῶν διὰ τὸ τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν τὰ ἀγεννῇ μελωδοῦσιν, οὐ τῆς τέχνης τὸ

αἰτίημα.

Ἀλλὰ καὶ ἡ πατρις αὐτῶν τοὺς μὲν ἐπὶ Νομᾷ καὶ τοὺς ὀλίγῳ μετ' αὐτὸν ἔτι τυγχάνοντας ἀγριωτέρους μουσικῇ παιδευομένους εἶχε _καθὰ καὶ αὐτός φησιν_, ἰδίᾳ τε ἐν εὐωχίαις κοινῇ τε ἐν ἀπάσαις τελεταῖς σφίσι συνοργαζούσῃ· ἐν δὲ τοῖς πολέμοις, ἐν οἷς μάλιστα εὐδοκίμησε καὶ εὐδοκιμεῖ _προσθήσω δὲ καὶ εὐδοκιμοί_η, τὴν μὲν κατὰ πυρρίχην τῶν τακτικῶν μελέτην ὡς διὰ μουσικῆς ποιεῖται, τί δεῖ λέγειν; πᾶσι γὰρ δήπου ταυτὶ φανερά· ἄλλ' ὃ τοῖς πλείστοις ἄδηλον, ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀγῶσι καὶ τοῖς κινδύνοις τὰ μὲν διὰ λόγων πολλάκις ἀποδοκιμάζει παραγγέλματα ὡς βλάψοντα, εἰ τοῖς ὁμοφώνοις τῶν πολέμιων διαγνωσθεῖη, διὰ μουσικῆς δὲ ποιεῖται τὰ σύμβολα, ὄργανον μὲν ἀρήϊόν τε καὶ καταπληκτικὸν μεταχειριζομένη τὴν σάλπιγγα, ἐκάστῳ δὲ παρεγγυήματι μέλος ἴδιον ἀφορίζουσα· ἐπιδρομῆς οὖν τῆς κατὰ μέτωπον καὶ ἐφ' ὁδοῦ τῆς κατὰ κέρας ἰδιάζοντα κατατάσσονται μέλη, καὶ ἀνακλητικὸν ἕτερον, ἐξελίζεων τε τῶν ἐπ' ἀσπίδα ἢ ἐπὶ δόρυ πάλιν ἐκάστης ἴδια, καὶ πάντα οὕτως ἐφεξῆς περαίνει τὰ σοφίσματα συμβόλοις τοῖς μὲν πολέμοις ἀδήλοις, τοῖς δὲ φιλίοις σαφεστάτοις τε καὶ δι' εὐχερείας γινωσκομένοις· οὐ γὰρ κατὰ μέρος τούτων διακούουσιν, ἀλλ' ἡχῇ μιᾷ τὸ σύμπαν ἔπεται σύνταγμα. ὃ δὲ δὴ μέγιστον ἀπάντων, ὅτι καὶ κατὰ τινὰς καιροὺς ἀμουσοτέρων τῶν προστατῶν τῆς πολιτείας πεπειραμένη τῶν ὑπὸ Πλάτωνος ἐν Πολιτείᾳ λόγῳ χρησμοδουμένων ἔργῳ πεπείραται, ἐν μέσαις ἀγυαῖς καὶ ἱερῶν κάλλεσιν ὁμοτάτην τῶν πολιτῶν κατ' ἀλλήλων ἐσιδοῦσα μαιφονίαν.

Ὅτι γὰρ ἰσχυρότατόν τε πρὸς παιδείαν ἢ μουσικὴ καθάπερ οὐδὲν ἕτερον αἶ τε φύσεις ἡμῶν ἀνεπανόρθωτοι μείναισαι πολλάκις διεφθάρησαν _ἢ γὰρ ἐς τὰ χαμαίζηλα τῶν παθῶν ἢ ἐς τὰ χαλεπὰ προάγοντα_ι, δῆλον ἐνθένδε· ποιήσομαι δὲ τὸν λόγον οὐκ ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστον _δυσχερὲς γὰρ ἐν τούτοις ἢ κατανόησι_ς, ἀλλ' ἐπὶ πόλεων καὶ ὅλων ἔθνων _εὐμαρὲς γὰρ ἐν τοῖς μείζουσιν ἢ θεωρί_α. δύο μὲν οὖν ταυτὶ περὶ τὸν τῆς παιδείας λόγον δυστυχήματα, ἀμουσία τε καὶ κακομουσία. τὸ μὲν οὖν ἕτερον ὑπ' ἀμαθίας, θάτερον δὲ ὑπὸ πονηρᾶς γίνεται διδασκαλίας. δεῖν δὲ καὶ περὶ τὴν ψυχὴν, ὡς γένει φάναι, θεωρουμένων παθῶν, θυμοῦ τε καὶ ἐπιθυμίας, οἱ μὲν ἄγευστοι παντάπασιν τῶν ἐκ μουσικῆς καλῶν, εἰ μὲν τὸ ἐπιθυμητικὸν κολακεύοιεν, ἀναίσθητοί τέ εἰσι καὶ βοσκηματώδεις, ὡς οἱ τε περὶ τὴν Ὀπικίαν καὶ Λευκανίαν, εἰ δὲ τὸ θυμικὸν ἐγείροιεν, ἄγριοι τε καὶ θηριώδεις, ὡς οἱ τε περὶ τὴν Γαραμαντίδα καὶ τὴν Ἰβηρίαν· πάλιν δὲ οἷς εἰς τὸ παρὰ φύσιν διεστράφη τὰ τῆς μουσικῆς, ἐς φαυλότητα καὶ κακομουσίαν, τούτων οἱ μὲν τὸ ἐπιθυμητικὸν θεραπεύοντες τάς τε ψυχὰς εἰσι λίαν ἀνειμένοι καὶ τὰ σώματα οὐ δέον ὠραίζοντες, ὡς οἱ τε περὶ τὴν Φοινίκην καὶ οἱ τούτων κατὰ τὴν Λιβύην ἔκγονοι, οἱ δὲ τῷ θυμικῷ πειθαρχοῦντες τὴν τε διάνοιάν εἰσιν ἄτακτοι, μέθυσοί τε ὄντες καὶ πέρα τοῦ καιροῦ φιλορρηχταὶ τὰ ἐνόπλια, τὴν τε ὀργὴν περιττοί, ἀρειμάνιοι,

ὥς οἱ τε περὶ τὴν Θράκην καὶ τὸ Κελτικὸν ἅπαν ἔθνος· τὸ δὲ δὴ τὴν τε μάθησιν αὐτῆς καὶ χρῆσιν τὴν ἐπιδέξιον ἀσπασάμενον, λέγω δὲ τὸ Ἑλληνικὸν καὶ εἴ τι τοῦτο ἐζήλωκεν, εὐδαιμόν τε ἀρετῆς ἔνεκεν καὶ ἐπιστήμης ἀπάσης καὶ ὑπεραῖρον φιλανθρωπία. εἶτα πόλεις μὲν ὅλας καὶ ἔθνη τέρπειν οἷα τε καὶ μεταπλάττειν μουσική, τὸν δὲ καθ' ἓνα οὐκ ἂν παιδεύσειεν; ἔγωγε οἶμαι.

Καὶ μὴν οὐδὲν οὕτω τῶν λοιπῶν ἐπιτηδευμάτων πολιτεῖαν τε συστήσασθαι δύναιτ' ἂν καὶ συστάσαν διαφυλάξαι· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα συγκαταβάλλεται τῆς καταστάσεως προτέρας ἐπὶ θάτερα ῥεπούσης, ἡ δὲ καθηγεῖται πάσης μεταβολῆς· πρώτη γὰρ καὶ τάξει καὶ δυνάμει παντὸς μαθήματος, προαίρεσιν ἐκ πρώτης ἡλικίας ἐκάστω πλάττουσα τοῖς μέλεσι προσφόρως. ἔστω σοι καὶ τοῦτ' ἐκμήριον ἦθους ἐπιγνώσεως· οἷσι γὰρ ἕκαστοι δημοσία τε καὶ ἰδία μέλεσιν ἡδονταὶ καὶ ῥυθμοῖς, τοιούτοις ἂν καὶ τοῖς ἡθεσιν εὐρεθεῖεν ἀρεσκόμενοι· ἐκ γὰρ τοῦ δι' ὥδης μὲν ὀλιγορεῖν τὰ φαῦλα προσφέρεσθαι συνήθειά τις καὶ οἰκειότης περιγίνεται, ἐκ δὲ ταύτης φύσις, ἐξ ἧς ὀρέξεις εἰς τὰς πράξεις ἀναφύονται, αἷς ἡδονὴ προσελθοῦσα βεβαιοῖ τε καὶ ἐπιτείνει τὸ δεινόν, οὔτε σχήματος οὔτε μορφῆς οὔτε μὴν λόγων ποιουμένη διάκρισιν, ἕως ἂν ἅπαντα τὸν βίον ἰδία τε καὶ κοινῇ τελευτῶσα ἀνατρέψῃ. ἔστιν οὖν καὶ κατὰ τοῦναντίον λέγειν ὥς ἐκ μὲν καλῆς ὥδης ἀγαθοὶ λόγοι φύσεις τε καὶ ἔξεις, καλαὶ δὲ ὀρέξεις, ἄρισται δὲ συμβαίνουσι πράξεις. τοιγάρτοι κατὰ τοὺς παλαιοτάτους χρόνους πολιτείας οὐδαμόθι παγίως ἐρηρυσμένης μουσικῆ μετὰ ἀρετῆς μελετωμένη τάς τε παρ' ἐκάστοις διωρθοῦτο στάσεις καὶ πρὸς τοὺς πέλας πόλεων τε καὶ ἐθνῶν ἔχθρας ἔπαυσε, πανηγύρεων μὲν ἀποδείξασα τεταγμένους χρόνους, ταῖς δὲ ἐν ταύταις συνήθεσιν εὐφροσύναις τε καὶ θυμηδαῖς τῆς μὲν ἐς ἀλλήλους ἀγριότητος παύσασα, τὸ δ' ἥπιον ἀντισταγαγοῦσα, ὥσπερ οἱ δεινοὶ τὰ γεωργικὰ πάσης πρότερον βοτάνης ὀχληρᾶς καὶ ἀκάρπων θάμνων τὸ τε πεδῖον καθηράμενοι τὰ χρησιμώτατα τῶν σπερμάτων ἐν ἀσφαλεῖ καταβάλλουσιν. εἰ δὲ νῦν ἅπαντα μὲν πόλεις, σύμπαν δὲ ὀλίγου δεῖν ἔθνος τό τε κόσμιον ἡγάπηκε καὶ φιλάνθρωπον, οὐ δὴπου διὰ τοῦτ' ἄχρηστος ἡ μουσική· οὐδὲ γὰρ ἰατρικῇ παράκλησιν μὲν προσοιστέον, εἰ τῷ νοσεῖν συμβαίνοι, ὑγιαίνοντος δὲ ἀχαριστητέον, ἀλλὰ καὶ τῆς ὑγιείας δίκαιον χάριν εἰδέναι καὶ τοῦ λοιποῦ βίου παντὸς ἐπιστάτιν ποιήσασθαι, ὅπως μὴ δι' ἀργίαν ἢ τρυφὴν τοῖς ἐξ ἀρχῆς περιπέσοιμεν· τῆς γὰρ αὐτῆς δὴπου τέχνης οὐκ οὐσάν τε ἀρετὴν ἐνθεῖναι καὶ ἐνοῦσαν διαφυλάξαι τε καὶ αὐξῆσαι. οὕτως οὖν καὶ περὶ μουσικῆς ῥητέον· χάριν δεῖ γινώσκειν ἐς φιλίαν ἕκαστον αὐτῷ καὶ κοινῇ πρὸς ἀλλήλους συναγούσῃ, ἀναληπτέον δὲ ἐς ἀεὶ, τήρησιν τῆς πρὸς ἀλλήλους ὁμονοίας μνωμένους. καὶ οὐ δημοσία μόνον ἀλλὰ καὶ ἰδία πονητέον· ὥς γὰρ ὑγίειά τις ἐστὶ καὶ κοινῇ καὶ καθ' ἕκαστον, οὕτως δὲ καὶ συμφωνία πόλει τε ὅλῃ πρὸς ἑαυτὴν καὶ μιᾷ ψυχῇ πρὸς τὰ αὐτῆς μέρη. Ὅτι μὲν οὖν ἡμῖν τούς τε νέους παιδευτέον μουσικῇ καὶ

αὐτοῖς διὰ βίου προσεκτέον ὅπη παρείκοι, οὐδένα ἄν
ἀντειπεῖν οἴομαι.

Καιρὸς δὲ λοιπὸν ἐξηγεῖσθαι ποῖα μὲν μέλη, ποῖοι δὲ
ῥυθμοὶ καταρτύσουσι τὰ τῆς φύσεως παθήματα. λέξω
δὴ τὰ μὲν παλαιοῖς τισιν εἰρημένα, τὰ δὲ εἰσέτι νῦν σιωπη-
θέντα οὐτ' ἀγνωσία τῶν συγγραφέων οὔτε βασκανία·
τοῦτο μὲν γὰρ οὐδ' εἶπεῖν θέμις ἀνδρῶν πέρι φιλοσόφων
μουσικῇ τετελεσμένων· ἀλλὰ γὰρ τὰ μὲν αὐτοῖς ἐν συγ-
γράμμασι κατετάττετο, τὰ δ' ἀπορρητότερα ταῖς πρὸς
ἀλλήλους ὁμιλίαις διεσφάζετο. αἰτία δ' ἦν ἡ τῶν τότε
περὶ τὰ κάλλιστα ὁρμὴ τε καὶ φιλοχωρία· νυνὶ δὲ τοσαύ-
της ἐπιπολαζούσης δεῖ γὰρ εὐφημεῖν ἀφιλομουσίας
ἄρ' ἀγαπητὸν ἔσται τοῖς μετρίως ἐπιμελέσιν, εἰ βίβλω
οὐ σαφές τι περιεχούση περιπέσοιεν;

Τεττάρων δὴ μάλιστα τούτων στοχαστέον τῷ παιδεύοντι
διὰ μουσικῆς, ἐννοίας τε πρεπούσης καὶ λέξεως καὶ πρὸς
τούτοις ἁρμονίας τε καὶ ῥυθμοῦ. προκαθηγεῖται μὲν γὰρ
ἐννοια πάντως, ἥς ἄνευ οὔτε αἵρεσις οὔτε φυγὴ τινος
ἐγγίνεται· ταύτης δὲ μίμημα λέξις, ἥ πρὸς τὴν τοῦ πέλας
ἀκοήν τε καὶ πειθῶ πρώτως ἀναγκαία· αὕτη δὲ ὀξύτητάς
τε καὶ βαρύτητας προσλαβοῦσα μετὰ διαστημάτων συγκε-
χυμένη μὲν ἐγέννησεν ἁρμονίαν, λόγοις δὲ τοῖς συμφώνοις
τεταγμένη ῥυθμόν. ἀλλ' ἐπεὶ παθῶν ψυχικῶν ἡ μουσικὴ
θεραπεία, πρότερον διαληπτέον ὅπως ταυτὶ καὶ πόθεν
περὶ ψυχὴν εἴωθε συμβαίνειν· μὴ γὰρ τούτων ὠρισμένων
ἄσαφής ὁ περὶ τῶν ἐξῆς ἡμῖν γενήσεται λόγος.

Φαίνεται μοι τοίνυν ἡ ψυχὴ, πόρρω μὲν τῶνδε ἡνίκα
ἐστὶν ὁμιλοῦσα τῷ κρείττονι, λόγῳ τε ὁμέστιος εἶναι καὶ
καθαρεύειν ἐπιθυμίας· ἐπὶ δὲ ἐπὶ τάδε ἀγκλίνη καὶ τὴν ἐν-
ταῦθα διατριβὴν πείρα μαθεῖν ἐπιχειρήσει, τηνικαῦτα αὐτῇ
σώματός τε ἐγγίνεται χρεῖα καὶ σῶμα ἐπιζητεῖ πρόσφορον.
ὑπόκειται δ' αὐτῇ θεωρεῖν τὴν ἐν τούτοις διπλόην, ἄρρε-
νότητά τε φημι καὶ θηλυτητα, ἣτις οὐκ ἐν ἐμψύχοις
μόνοις ἄρα ἦν ἀλλὰ καὶ τοῖς φύσει μόνῃ διοικουμένοις,
φυτῶν τε ὅσα μετὰλλων τε γένη καὶ ἁρωμάτων· καὶ γὰρ
τούτων δυάς τις ἐπιφαίνεται, ἥτοι δι' ἀπαλότητος ἢ λειότη-
τος ἢ εὐχροίας ἢ εὐωδίας ἢ καὶ τῶν ἐναντίων τὴν ἐτέραν
ἐπιδεικνυμένων φύσιν. αὐτὴ μὲν οὖν καθ' αὐτὴν ἀπλῆ τέ
ἐστὶ καὶ ὥς ἐν μορφῇ ἀδιάφορος, εἶδος δὲ τουτὶ τὸ ἀνθρώ-
πειον ἡμφιεσμένη τὸ μὲν κατὰ φύσιν αὐτῆς ἀπέκρυψε
κάλλος, ἐς δὲ τὸν τοῦ ἐλύτρου τόπον τε καὶ τύπον τὰ μὲν
ἐκουσίως, τὰ δ' ὑπ' ἀνάγκης σχηματίζεται. οὐ μόνον οὖν
ἐφίεται σῶματος ἀλλὰ καὶ τούτου ποιοῦ τινος· ἡ γὰρ
ἄρρεν ἠγάπηκεν ἢ θῆλυ. καὶ τούτων ὅτε μὲν ἄκρατον θά-
τερον, ὅτε δὲ ἐξ ἀμφοῖν ἔχον δεινὴν τινα καὶ ὄντως ἄτο-
πον μίξιν. αὐτίκα, καὶ μὴ φύσει τοῦ τοιούτου τύχωσι
σώματος, αὐταὶ ταῖς σφετέραις τροπαῖς μετερρύθμισάν
τε καὶ ἐς τὸ αὐταῖς ὅμοιον μετέστησαν. οὕτως ἐν μὲν
ἄρρεσι θῆλυς ἐπιτρέχει μορφὴ, δι' ἣν καὶ ὁ βίος ὥπται
τοιούτος, ἐν δὲ γυναιξὶν ἀνδρεῖον εἶδος, ὃ καὶ τὸ ἦθος
ὅμοιον τεκμαιρόμεθα· καὶ ἄνδρες μὴν ἀγένειοι καὶ γενειά-
σκουσι γυναῖκες, καὶ τις ἄρρην ἔβλεψεν ὑγρὸν καὶ γυναῖκες

γοργὸν προσεῖδον, ὥστε καὶ τῶν ἡθῶν ἕκαστα θηράσεις
ἐκάστη μορφῇ συνωδὰ. ἐκ δὲ τῆς πρὸς τὸ ἄρρεν ἢ θῆλυ
προσπαθείας ἢ πρὸς ἀμφοτέρων τὰ πάθη συνίσταται περὶ
ψυχὴν. τὸ μὲν οὖν θῆλυ λίαν ἀνειμένον, ὃ συνάδει τὸ ἐπι-
θυμητικόν, τὸ δ' ἄρρεν σφοδρόν τε καὶ δραστήριον, ὃ τὸ
θυμικὸν ὁμοίωται. περὶ μὲν οὖν τὸ θῆλυ ψυχῆς τε μέρος
καὶ ἀνθρώπων γένος πλεονάζουσι λῦπαι τε καὶ ἡδοναί,
περὶ δὲ τὸ ἄρρεν ὀργὴ καὶ θράσος. πάλιν δὲ τούτων γίνον-
ται συζυγίαι, λυπῶν τε πρὸς ἡδονὰς καὶ ὀργῆς πρὸς θράσος,
καὶ θράσους πρὸς ἡδονὴν καὶ λύπην, καὶ ὀργῆς αὐθις πρὸς
ἐκάτερον, καὶ πάλιν ἐκάστου πρὸς τε ἓν καὶ πρὸς πλείω
μίξεις· καὶ μυρίας ἂν τις ἐκ τούτων εὖροι τῶν παθῶν εἰκό-
νας ἐν ποικιλίᾳ θεωρουμένων.

Τούτων οὖν ἕκαστω κατὰ φύσιν διαφόρως ὑποκειμένων
καὶ τῶν ἐννοιῶν γίνονται διαφοραί. οὕτως ὁ μὲν λευκό-
τητα ἰδὼν ἡγάσθη, ὁ δὲ μελανίαν ἐθαύμασε, καὶ τῷ
μὲν τὸ γλυκὺ δι' ἡδονῆς, ἐτέρῳ δὲ τὸ πικρὸν ἀρέσκει.
τῆς γὰρ ἐναντιότητος, ὡς ἔφην, κὰν τοῖς πάθεσι θεωρου-
μένης κὰν τοῖς ἐκτὸς ὑποκειμένοις πράγμασιν, οἷς ἐπι-
βάλλουσάν φασι τὴν ψυχὴν φαντασίας ἀναλαμβάνειν, τὰ
τοῖς σφετέροις εἰκότα παθήμασιν ἕκαστος ἡμῶν δι'
ἀρεσκειᾶς ἄγει. ἔστι γὰρ πρῶτον μὲν ἐν ὁρατοῖς ἐκατέραν
ἰδεῖν τὴν φύσιν, τὸ μὲν ἀνθηρόν τε καὶ ἐς ὥραϊσμόν προς-
φυεῖς χρῶμά τε καὶ σχῆμα διαιροῦντα θηλύτητι, τὸ δὲ
στυγνόν τε καὶ ἐς σύννοιαν ἄγον ἄρρενότητι, πάλιν δὲ
ἐν ἀκοαῖς τοὺς μὲν λείους καὶ προσηνεῖς ἤχους ἐς τὸ θῆλυ,
τοὺς δὲ τραχυτέρους εἰς τοῦναντίον ἀρμόττοντα· καί, ἵνα
μὴ τὰ καθ' ἕκαστον λέγω, κοινῶς περὶ πάντων ἀπο-
φαντέον ὡς ὅσα μὲν τῶν αἰσθητῶν ἔς τε ἡδονὴν δελεάζει
καὶ ἡρέμα διαχεῖν τὴν γνώμην πέφυκε, ταῦτα εἰς τὸ θῆλυ
κριτέον, ὅσα δὲ κινεῖ τε εἰς σύννοιαν καὶ ἐγείρει τὸ δραστή-
ριον, ταῦτα εἰς τὴν ἄρρενος μοῖραν ἀπονεμητέον, τὰ δὲ τοι
μηδέτερον ἢ κατὰ μίξιν ἄμφω δρῶντα ταῦτα τῶν μέσων
ἀποφαντέον. κατὰ δὴ ταῦτα καὶ περὶ ἐκείνων λέγωμεν αἷ
λόγῳ μὲν εἰσι καταληπταὶ τέχναι τε καὶ ἀρεταὶ καὶ ἐπι-
στήμαι, ἐκ δὲ τῆς τῶν ὑλῶν ποιότητος περὶ ἧς ἐκάστη
τευτάζει τὰς πρὸς ἀλλήλας διαφορὰς καὶ ὁμοιότητας
εἰλήχασιν, αἷ τε ἀρεταὶ πρὸς τὰς ἀρετὰς αἷ τε ἐπιστήμαι
πρὸς τὰς ἐπιστήμας, κακίαι τε αὖ πρὸς κακίας καὶ ἀν-
επιστημοσύνη πρὸς ἀμαθίας, πάλιν δὲ ἀρεταὶ πρὸς κακίας
ἢ ἐπιστήμας ἢ ἀγνωσίας, κακίαι τε αὖ πρὸς τὰς εἰρημένας,
ποικίλης τινὸς καὶ τῆς κατὰ ταῦτα πλοκῆς τε οὔσης καὶ
μίξεως.

Πρώτη μὲν οὖν ἡ δι' ἐννοιῶν ἐν βίῳ συγκατάθεσις ἢ
εὐτυχὴς ἕκαστα δι' αὐτομαθείας κατειληφόντων ἢ ὕστε-
ρον μεταπεισθέντων· αἷ γὰρ τῶν πολλῶν διαβοήσεις
ἦθος ἐμποιεῖν _οὐχ ἥττον_ ἢ αἷ τῶν ἐπιστημῶν δόξα
πεφύκασι· πάντων γὰρ ἡ ψυχὴ τύπους ἐν ἑαυτῇ καὶ εἰκό-
νας ἔχουσα τοῖς ὑπὸ τῶν λόγων κινουμένοις ἐννοήμασιν
ἐκάστοτε συσχηματίζεται, κἄτα ἐκ τῆς τοιαύτης συνη-
θείας τε καὶ μελέτης ἔλαθεν ἢ εὐδαίμονα κατὰ μικρὸν
ἔξιν ἢ ἐναντίαν βεβαιώσασα. καθόλου μὲν οὖν τῆς ἠθικῆς

παιδεύσεως εἶδη δύο· τὸ μὲν γάρ ἐστι θεραπευτικόν, ὃ κακίαν διορθούμεθα, καὶ τούτου πάλιν εἶδη δύο, τὸ μὲν μειωτικόν, ἡνίκα πείθειν ἀθρόως ἀδυνατοῦντες κατὰ μικρὸν ἐλαττώσεσιν ἐς ἀπάθειαν ἄγομεν, τὸ δὲ ἀναιρετικόν, ὅταν ἐκ πρώτης εἰς παντελῇ τὸν ἀκροατὴν ἄγωμεν μετάστασιν· τὸ δ' ἐστὶν ὠφελητικόν, * * * ὅτε τὴν βελτίστην ἔξιν βεβαιοῦντες τοῖς παιδεύμασι διαφυλάττομεν ἐν ταυτότητι, τὸ δὲ προσθετικόν, ὅτε τὴν μέτριον καλοκάγαθίαν ἐκ προσαγωγῆς ἐς ἄκραν ἀγαγεῖν τὴν ἀρετὴν πραγματευόμεθα. τῆς δὲ ἐκ τῶν ἐννοιῶν παιδεύσεως ἡ τέχνη διττὴ· εἰ μὲν γὰρ ἐκ τῆς ὑποκειμένης τῶν πραγμάτων ὕλης τὰ χρειώδη πρὸς τὴν ψυχαγωγίαν εὐρίσκοι τις σημαίνόμενα, τούτοις χρῆσόμεθα· εἰ δ' ἀποροίημεν, μεθόδοις ἀνιχνεύσομεν τὰ ἀναγκαῖα. τῶν δὲ μεθόδων αὐταὶ χρησιμώταται· ἐπίθετα, μεταλήψεις, μεταφοραί, ὁμοιώσεις, συνεκδοχαί, περιφράσεις, ἀλληγορίαι, καὶ ἄλλαι πλείους.

Ὅρα δὴ ὅπως ὁ ποιητὴς ἀνατολὴν βραδεῖαν εἰπεῖν ἡλίου πειρώμενος, χρησίμην τοῖς λεχθησομένοις περὶ τῆς ἐν τῷ λυκόφωτι τῶν ἡρώων ταφῆς, βραδυτῆτος δηλωτικοῖς ἐπιθέτοις χρῆται· τούτων δὲ μὴ οἰκείως ἐπὶ τοῦ ταχίστου τῶν ἄστρον λεγομένων τὸν μὲν λόγον ἐπὶ τῆς ἡλιακῆς αὐγῆς ἐποιήσατο εἰπὼν Η`

ἡέλιος μὲν ἔπειτα νέον προσέβαλλεν ἀρούρας·
τῶν δ' ἐπιθέτων ἐπὶ τοῦ βραδυκινήτου στοιχείου τοῦ ὕδατος ποιεῖται τὴν κατασκευὴν, ὅπου μὲν τὸ ἡρεμαῖον δηλῶν τῆς ἐπιρροῆς _φῆσιν οὖν ἐξ ἀκαλαρρεΐτα_ο, ὅπου δὲ τὴν αἰτίαν ἐμφαίνων τῆς βραδυκινήσεως· λέγει γὰρ βαθυρρόου ὠκεανοῖο· πᾶν μὲν γὰρ τέναγος εὐκίνητον, περὶ τὴν ὑποκειμένην τῆς γῆς κυρτότητα κυλιόμενον, βάθος δὲ βραδὺ καὶ σταδαῖον, ἐπὶ πολλὰ μέρη τῆς ὑφ' αὐτὸ κοιλότητος τὴν ὁρμὴν σκεδαννύμενον. ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνόδου τὸ σχολαῖον ἐνέφηνε· μακροτέρα γὰρ οὐκ ἀπεικότως ἢ ἀπὸ βάθους διέξοδος. ταχυτῆτα δὲ πάλιν ἀνατολῆς δηλῶν ἔμψυχον τῷ ἄστρῳ καὶ ὁρμητικὴν περιτίθησι τὴν ἀναφοράν· λέγει γὰρ γ`

ἡέλιος δ' ἀνόρουσε λιπὼν περικαλλέα λίμνην.
ἐνθα δὴ καὶ ἡδύνων τὸν λόγον θηλυκῶς ὀνομάζει τὸν ὠκεανόν. πάλιν δι' ἡδονῆς ἐντελῶς τὰς ἀνατολάς διαγράφων τοῖς μὲν ἅμα τῇ τε χροίᾳ προσηνέσι καὶ ἐς ὄσφρησιν ἡδέσι κοσμεῖ τὸν λόγον, οὐκέτι δὲ ἐπὶ τοῦ ἡλίου τοῦτον, ἐπὶ δὲ θήλεος προσώπου τῆς ἡοῦς ποιεῖται, λέγων Θ`

Ἦώς μὲν κροκόπεπλος ἐκίδνατο πᾶσαν ἐπ' αἴαν·
καὶ Α`

ἦμος δ' ἡριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος Ἦώς.
αὐθις συστέλλειν ἡμᾶς βουλόμενος ἐπὶ τῶν πολεμικῶν τάξεων φησὶ Δ`

κυάνειαι σάκεσιν τε καὶ ἔγχεσι πεφρικυῖαι.

ὁ γὰρ ἐκ τῶν κατὰ φύσιν ὀνομάτων οὐκ ἂν ἐποίησε τοῦτο διὰ τῶν μεταφορικῶς σημασινομένων ἐνήργησε· τό τε γὰρ μέλαν ὀλίγου ταυτὸν ἀκουόμενον ὥσπερ καὶ ὀρώμενον δρᾷ, τό τε τῆς φρίκης ὄνομα διὰ τὸ φοβερὸν τὴν ἐν τῷ πο-

λέμφω διαδείκνυσιν ἀγωνίαν. πάλιν ἐναργείας ἔνεκέν φησι
Υ`

πάντες δ' ἐσσεύοντο πόδες πολυπιδάκου Ἴδης
καὶ κορυφαί·
μᾶλλον γὰρ ἡμᾶς εἰς ἔννοιαν τῆς ταραχῆς ἤγαγεν ἀπὸ
τῶν φύσει κινουμένων τῶν ἡμετέρων σωμάτων τὴν ἐπὶ
τὰ ἀκίνητα μετὰστασιν ποιησάμενος. καὶ μὴν ἐπὶ ταύτῳ
πράγματος τὰ μὲν περὶ Ἄρεα καὶ Ἀφροδίτην διὰ τραχέων
ὀνομάτων ἀφηγεῖται θ`, τὸ ἐμίγησαν καὶ τὸ
λάθρη καὶ τὸ ἥσυχνε λέγων, ὧν τὸ μὲν τὸν ἐξ ἡδονῆς
μιασμόν, τὸ δὲ τὸ ἐπίψογον τῆς πράξεως, τὸ δὲ τὴν αἰσχροὺς
ἀδικίαν ἐμφαίνει· ἐπὶ δὲ τοῦ Ὀδυσσέως σεμνοῖς ῥήμασι
κοσμεῖ τὸν λόγον· τὴν γὰρ ἐν δίκῃ καὶ νόμιμον πρᾶξιν
ἐνέφηνεν, εἰπὼν ψ`

ἀσπᾶσιοι λέκτροιο παλαιοῦ θεσμὸν ἴκοντο.
ἐπὶ δέ γε τῆς οὔτε μεμπτῆς κατὰ νόμον οὔτε ἐπαινουμένης
ὁμιλίας συμπλοκῇ τῆς τῶν σημαινομένων ἐναντιότητος
πεποίηται τὴν μεσότητά, εἰπὼν Ι`
μήποτε τῆς εὐνῆς ἐπιβήμεναι ἢ δὲ μιγῆναι,
ἢ θέμις ἀνθρώπων πέλει, ἀνδρῶν ἢ δὲ γυναικῶν.
Ὅπου δὲ τροπαῖς ἀδύνατον μεταλαβεῖν, ταῖς ὁμοιώσεσι
χρησόμεθα. συστέλλει μὲν οὖν ἡμῖν τὴν διάνοιαν ἐν οἷς
φησιν Δ`

ὥς δ' ὅτ' ἀπὸ σκοπιῆς εἶδεν νέφος αἰπόλος ἀνὴρ.
διαχεῖ δὲ ἐν οἷς ἔφη κ`
γάλακτι δὲ εἵκελον ἄνθος·
πολλῶν γὰρ χιτῶνων λευκῶν ὄντων τὸ καὶ γλυκύτητος
ἐμφασιν ποιησόμενον ἐπελέξατο. αὖθις ἐπὶ μὲν τῶν
Ἀχιλλέως θρήνων Σ` τοῖς συγγέουσιν τῶν ὀνο-
μάτων τὴν διάνοιαν χρῆται πλείοσι, νεφέλην μέλαιναν καὶ
κόνιν αἰθαλόεσσαν καὶ μέλαιναν τέφραν ὀνομάζων, ἐλάττω
δὲ τίθησι τὰ φαιδρότερα· τὰ δὲ κατὰ τὸν Εὐφορβὸν ἀν-
θηρῶς ἀπαγγέλλειν ἐθέλει, τοῦ κατὰ τὸν Πάτροκλον
ἡμᾶς ἀπολύων πάθους· πλεονάζει γοῦν ἐκεῖθι Ρ`
τὰ φαιδρὰ τῶν ὀνομάτων, Χάρισι μὲν ὅμοιοι πλοκαμοί,
ῥῆμα δὲ ἀνθηρῶν χρυσὸς καὶ ἄργυρος, τά τε ἐφεξῆς εὐθαλῆς
τε ἐλαία καὶ χωρίον ἀναπεπταμένον καὶ ὑδάτων ἀνα-
βλυστάνουσαι ῥοαὶ καὶ ἀνέμων εὐπνοιαὶ καὶ ἄνθους φαι-
δρόν τι χρῆμα καὶ τιμαλφέςτατον.

Μέγεθός γε μὴν καὶ ἀξίωμα ἐμποιεῖ τῷ λόγῳ διὰ
συνεκδοχῆς ἐν τῷ Μ`

οἱ δ' ἰθὺς πρὸς τεῖχος εὐδμητον βόας αὔας
ὑψόσ' ἀνασχόμενοι ἔκινον μεγάλῳ ἀλαλητῷ.
μεγέθει μὲν γὰρ τῶν διαστημάτων ἐξῆρε τὸν λόγον·
ἀπρεποῦς δ' ὄντος τοῦ τῆς ἀσπίδος ὀνόματος ὥς ἐς ἀδρο-
τήτα τὸ συνεμφανίζον μέγεθος βοῶν ὠνόμασε· πάλιν δ'
ὄντος ἀσυμφώνου τούτου τῷ ἀνασχόμενοι προσέθηκεν
αὖθις· διὰ γὰρ τῆς κατὰ τὴν ξηρότητα συνεμφαινόμενης
κουφότητος τῇ τε πράξει πιθανότητα περιῆψε καὶ ταῖς
ἐννοίαις ἀνυπεύθυνον τὴν φαντασίαν ἐχαρίσατο. καὶ μὴν
ἀλλαχοῦ φησιν Φ`
ἀμφὶ δὲ σάλπιγξεν μέγας οὐρανός.

τούτῳ τοίνυν τὸ μὲν κατὰ τὴν μάχην ἐς ὄγκον αἴρων,
ἀπρεπῶς δὲ ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ χρώμενος, μεθόδοις μετα-
διώκει τὸ πρέπον, τῷ μὲν ἐπιθέτῳ καὶ τὸ ἐκ τῆς σάλπιγ-
γος συναύξων μέλος, τῇ δὲ προσθήκῃ τῆς προθέσεως ἐκ
παντὸς μέρους οὐρανίου τὸν ἦχον ἐξάγων. φανερὸν μὴν
τὸ καὶ τὰ χαμαίζηλα τῶν ὀνομάτων ἰσχνότητα ἐμποιεῖν
τῷ λόγῳ, ὥς ἔχει τὸ υ `

δίφρον ἀεικέλιον παραθεῖς ὀλίγην τε τράπεζαν.

Ἐννόει δὴ καὶ τῆς τῶν περιφράσεων ποικιλίας ὥς ἅμα
τὸ ἐναργὲς τῷ χαρακτῆρι καὶ τὸ ἡδὺ τῷ λόγῳ περιγίνεται·
νέων γοῦν ἡρώων πρόσωπα μετὰ τῆς οἰκείας ἀρετῆς ἐκά-
τερον ἀπαγγέλλειν ἐθέλων ὅπου μὲν φησι βίης Ἐτεοκλη-
εῖης Δ ` , ὅπου δὲ ἱερῇ ἱς Τηλεμάχοιο π ` ,
ἐφ' οὗ μὲν τὸ κατὰ τὴν ῥώμην ἐξοχόν, ἐφ' οὗ δὲ τὸ κατὰ
τὴν σωφροσύνην θεοφιλὲς ἐπισημαίνων.

Καὶ μὴν καὶ ἀλληγορίαι πολλοῖς ὀνόμασιν ἐφεξῆς μετα-
κειμένοις τρέπουσιν ἐφ' ἐτέραν ποιότητα τὴν διάνοιαν·
ὄρα γὰρ ὥς ἀπαθῶς καὶ ἀλύπως εἰπεῖν περὶ τῶν ἐν τῷ πο-
λέμῳ τετελευτηκότων προηρημένος ὥς περὶ πυρῶν συγ-
κομιδῆς ποιεῖται τὸν λόγον, λέγων Τ `

αἰψά τε φυλόπιδος πέλεται κόρος ἀνθρώποισιν,
ἧς τε πλείστην μὲν καλάμην χθονὶ χαλκὸς ἔχευεν,
ἄμητος δ' ὀλίγιστος.

Τούτων δὴ τῶν ἐννοημάτων πλεκομένων ἀλλήλοις
γίνονται λόγοι καὶ λόγων εἶδη, οἷον ἐκ ποικίλων χυλῶν
τε καὶ χυμῶν φάρμακά τε καὶ ἡδύσματα. τὰ μὲν οὖν ἐς
ἄνεσιν ἄγοντα καὶ φαιδρότητα τὸν ἀφελῆ τε καὶ ἡδὺν
λόγον ἐγέννησε· τὰ δὲ τὸ σύννουν κινοῦντα καὶ τὸ ὀρμη-
τικὸν τὸν πολιτικόν τε καὶ ἀγωνιστικὸν ἐξέφεηνεν. τοῦ μὲν
οὖν πολιτικοῦ κατὰ τὸ ἄρρεν τὰ εἶδη συντομίαι τε καὶ
βραχύτητες καὶ ἀξίωμα καὶ μεγαλοπρέπεια, τραχύτης
τε καὶ σφοδρότης καὶ μέγεθος καὶ μεστότης, ἅπερ τήν τε
φυσικὴν ἐμφαίνει μεγαλόνοιαν τοῦ ἄρρενος, μέγεθός τε
σώματος καὶ ἀδροτήτα διανοίας καὶ τὸ ἐς τὰ μέγιστα τῶν
ἔργων ἀνυτικὸν τάχος· τοῦ δὲ ἀφελοῦς ἀραιότης ἀβρότης
κάλλη τε καὶ γλυκύτητες, ὧν τὰ μὲν τὸ ἀνειμένον τοῦ θή-
λεος, τὰ δὲ τὸ ἐς ὠραῖσμον διαδείκνυσιν ἐπτοημένον.

γένοιτο δ' ἂν τι καὶ τῇ τούτων πλοκῇ, οἷον ἡ δριμύτης, τὸ
μὲν τάχος ὥς ἄρρεν, τὸ δὲ μικροπρεπὲς ὥς ἐναντίον ἐπι-
φαίνουσα, ἢ τ' ἐπιμέλεια, τὸ μὲν γλίσχρον ἔχουσα κατὰ
τὸ θῆλυ, τὸ δὲ τῆς φιλοπονίας παρεκτεταμένον ὥς ἄρρεν.
τούτοις δὴ τοῖς εἶδεσι τῶν λόγων πρὸς ψυχὴν ἐκάστην
χρώμενος ἢ ἀπλοῖς ἢ κατὰ μίξιν ὅτε μὲν ὁμοιότητι
πεῖσεις, ὅτε δὲ ἀνομοιότητι καταγωνιῇ.

Περὶ δὲ τῆς τῶν σχημάτων φύσεως οἷς προσάγειν
χρὴ τὰ νοήματα οὐ πολλὰ δεῖν ἡγοῦμαι λέγειν· ἱκανὴ γὰρ
ἡ ὑπόκρισις ταῦτα δηλῶσαι. καὶ γὰρ τούτων ἕκαστον ἢ
συστέλλει πῶς, ὥς αἱ παραιτήσεις, ἢ ἀνίησιν, ὥς αἱ συγ-
χωρήσεις, τὴν διάνοιαν, καὶ ἥτοι μικροπρεπεῖς, ὥς αἱ
προδιορθώσεις, ἢ μεγαλείους, ὥς αἱ γνωμολογίαι καὶ
ἀφηγήσεις, ἀπεργάζονται. ὧν ἐκάστου τὴν ἐνέργειαν ἐκ
τῶν τύπων ἄριστ' ἂν διαγνοίημεν ὧν ἕκαστον κατὰ τὸν

τῆς ὑποκρίσεως καιρὸν τοῖς σώμασιν ἐντίθησι· παρ' ἧ καὶ σχήμασιν αὐτοῖς συνέβη κληθῆναι.
 Περί γε μὴν τῶν ὑποθέσεων καὶ τῶν κεφαλαίων οἷς τὰς μιμήσεις καὶ ἀφηγήσεις τεταγμένως ποιησόμεθα ἐν τῷ περὶ ποιητικῆς ἡμῖν ἀκριβῶς εἴρηται· ἥς μέρη μὲν μίμησις καὶ διήγησις, τούτων δὲ ἑκατέρας μόρια ἠθοποιῶν τε καὶ διηγήματα, ἃ πολλαχοῦ καθ' ἑαυτὰ μόνον γινόμενα εἶδη τε καὶ ποιήματα προσαγορεύεται. ὅτι γὰρ καὶ ἡ διὰ τούτων ἐν μουσικῇ χρησιμεύει παιδεύσις, Ὅμηρος ἡμῖν ἱκανὸς μάρτυς. ὁ μὲν γὰρ Ἀχιλλεὺς ἐν Ἰλιάδι πόρρω καθίστασθαι τοῦ διὰ τὴν Βρισηίδα πάθους βουλόμενος, οὐδ' ὅτι οὖν ἐρωτικὸν ἄδων εἰσάγεται ἄλλ' ἐς τὸ ἀνδρίζεσθαι τὴν ψυχὴν ἐκκαλεῖται τὰς τῶν παλαιοτέρων εὐοπλίας πρὸς κίθάραν ἀναπεμπαζόμενος· τῶν δὲ ἐν Ὀδυσσεΐᾳ διὰ μουσικῆς παιδευόντων ὁ μὲν ἀνακρούων τοὺς μνηστῆρας τῆς τε ἐς τὴν Πηνελόπην ὕβρεως καὶ τῆς ἐς τὴν Ὀδυσσέως κηδεμόνα θεὸν ἀσεβείας ἄδει τὰ διὰ τὴν τοῦ Λοκροῦ παρανομίαν Ἀχαιῶν δυστυχήματα α `

ὁ δ' Ἀχαιῶν φησὶ νόστον ἄειδε
 λυγρόν, ὃν ἐκ Τροίης ἐπετείλατο Παλλὰς Ἀθήνη.
 ὁ δὲ τὴν τῶν Φαίακων τρυφὴν παιδεύων καὶ εἰς ἧ πεφύκει ἐξάγειν κολούων δεσμοὺς Ἄρεος ἄδει καὶ Ἀφροδίτης, ὡς οὐδὲ τούτους ἀθῶνους ἐφ' οἷς ἐπλημμέλησαν γεγενημένους. αὐτὸς γε μὴν ὁ Ὀδυσσεὺς οὐ πρότερον αὐτὸν ἐξέφηνε τοῖς Φαίαξιν, εἰ μὴ διὰ μουσικῆς ὁ Δημόδοκος τήν τε ἀρετὴν τάνδρὸς ἐδίδαξε καὶ διὰ πειθοῦς μελωδικῆς ἔρωτα τῆς γνώσεως τοῦ σοφοῦ περιεποίησε· φησὶ γοῦν πρὸς αὐτὸν θ `

ἀλλ' ἄγε δὴ μετάβηθι καὶ ἵππου κόσμον ἄεισον·
 καὶ προστίθῃσιν θ `

ὃν ποτ' ἐς ἀκρόπολιν δόλον ἤγαγε δῖος Ὀδυσσεύς.
 ταυτὶ γὰρ ἔχεται μὲν πῶς καὶ τοῦ προτέρου σκοποῦ
 τοὺς γὰρ παρανόμως ἀλλοτρίοις ἐπικεχειρηκότας γάμοις
 διαγράφει δίκην ὑπέχοντα ς· ὁρῶμεν δὲ ὅπως ὁ σοφὸς ἀναγκαίως μὲν ἑαυτῷ, τοῖς δὲ ἀκούουσιν ἀνεπαχθῶς ἐπαινεθῆναι πρότερον, ὡς περὶ ἄλλου του λέγων, ὑπὸ τοῦ μουσικοῦ βούλεται. τοιγαροῦν ὥσπερ ἐπιθυμοῦσιν αὐτοῖς ὕστερον μαθεῖν πιθανώτερός τε καὶ ἡδίων γίνεται, φάσκων ι `

εἴμ' Ὀδυσσεὺς Λαερτιάδης, ὃς πᾶσι δόλοισιν
 ἀνθρώποισι μέλω, καὶ μευ κλέος οὐρανὸν ἥκει.
 Μετάγωμεν δὴ τὸν λόγον, ὥσπερ ὁ φαιδρότατος τῶν κωμικῶν φησι, Μουσῶν στόματα ἡνιοχοῦντες, - μετάγωμεν εἰς τὰ περὶ λέξεως, ὧν τὰ ἀναγκαῖα καὶ πρῶτα περὶ στοιχείων ῥητέον. καὶ τοίνυν τὰς τούτων ιδιότητας ἐς τὴν ἐναντιότητα τῶν προειρημένων γενῶν εὐστόχως ἀνακτέον. τούτων δὴ τὰ μὲν λειοτέρους ἀποτελεῖ τοὺς φθόγγους, ὡς τὰ φωνήεντα, τὰ δὲ τραχεῖς, ὡς τὰ ἄφωνα, τὰ δὲ μεταξύ, ὡς τὰ ἡμίφωνα. καὶ τῶν φωνηέντων τὰ μὲν ἀκώλυτον προφερόμενα τὸν ἦχον εὐφωνότερ_α, διὸ καὶ σεμνότερα, πέφυκεν, ὡς τὰ μακρά, τὰ δ' εὐθέως περιγράφοντα ἥττον, ὡς τὰ βραχέα· τὰ δὲ μεταξύ

κατὰ τὴν τῶν χρόνων ποιότητα καὶ τῆς εὐφωνίας μετείλη-
φεν. τῶν ἡμιφῶνων τὰ μὲν ἐξ ἄκρων τῶν χειλῶν συριγμὸν
προϊέντα στενὸν τραχύτερα, ὡς τὰ διπλᾶ καὶ τὸ ἰδιάζον,
τὰ δὲ λοιπὰ εὐφωνότερα. καὶ τούτων τὰ μὲν τῆς γλώτ-
της τὸ τε πνεῦμα καὶ τὸ στόμα πληττούσης ἰδίως, ὥς
τὸ λ καὶ τὸ ρ, τὰ δ' ἀποκλειομένων τῶν πνευματικῶν
πόρων ἢ καὶ διὰ ῥινὸς προχωροῦντα μόνῃς ἔλαττον, ὡς τὸ
μ καὶ τὸ ν. πάλιν τῶν ἀφῶνων τὰ μὲν διὰ τῶν χειλῶν ἡχεῖ-
ται μόνων, τοῦ πνεύματος τὴν ἔμφραξιν αὐτῶν κατὰ μέ-
σον ἐκβιαζομένου, ὡς τὸ β καὶ τὰ τούτου περιεκτικά, τὰ
δὲ τῆς μὲν παρειᾶς ὑποσαιρούσης, τοῦ δὲ πνεύματος ῥαγ-
δαίως καὶ εἰς πλάτος προϊεμένου, ὡς τὸ γ καὶ τὰ ἐκατέ-
ρωσε ἄκρα, τὰ δὲ τῶν μὲν ὀδόντων ἐπ' ὀλίγον διαζευ-
χθέντων, τῆς δὲ γλώττης οἶονεῖ σφενδονώσης κατὰ μέσον
ἄθρόως τὸ πνεῦμα, ὡς τὸ τ καὶ θ καὶ τὸ τούτων μέσον.
τούτων δὲ τὰ μὲν ἡρεμαίως προάγοντα τὸν ἀέρα κακ τῶν
περὶ τοὺς ὀδόντας τόπων κέκληταί τε ψιλὰ καὶ ἐστὶν εὐφω-
νότερα, τὰ δ' ἔνδοθεν ἐκ φάρυγγος ὠνόμασται δασέα καὶ
ἐστὶ λίαν τραχέα, τὰ δ' ἐκ μέσου τοῦ φωνητικοῦ τόπου
μέσα τε εἴρηται καὶ τῆς ἀμφοτέρων εἴληχε φύσεως.
Ἐκ δὲ τῆς τούτων ποιότητος αἱ τῶν συλλαβῶν συν-
ίστανται κράσεις, τοῖς πλεονάζουσι τῶν στοιχείων ἢ
κατακρατοῦσιν ἐν ταῖς ἐκφωνήσεσι τοὺς χαρακτῆρας
ὁμοιούμεναι. καὶ αἱ μὲν μακραὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐν ταῖς
λέξεσιν, αἱ δὲ βραχεῖαι τὸ ὑναντίον ἐμποιοῦσι. κακ τῆς
τούτων συνθέσεως γίνονται πόδες, ὧν οἱ μὲν τὰς μακρὰς
ἦτοι καθηγουμένας ἢ λύειν ἀμηχάνους ἢ περιεχούσας ἢ
πλεοναζούσας ἔχοντες ἀστειότεροί τε καὶ σεμνότεροι καὶ
τὰ ἐκ τούτων κόμματα καὶ κῶλα καὶ περίοδοι καὶ μέτρα,
οἱ δὲ ταῖς βραχεῖαις κατὰ τινα τῶν εἰρημένων τρόπων
περιττεύοντες ἰσχνότεροί τε καὶ ταπεινότεροι. ὁ μὲν οὖν
περὶ τε ἐννοιῶν λέξεώς τε καὶ συνθέσεως λόγος, ὡς ἦν
ἐφικτόν, εἴληφε τέλος.
Φέρε δὲ καὶ τῶν τῆς μουσικῆς ἰδιαιτάτων μελῶν τε
καὶ ῥυθμῶν περὶ καὶ ὀργάνων εἰπωμεν, καθὰ μουσικοῖς
ἐπέβαλλεν, ἀφθόνως τὴν δύναμιν ἐξηγούμενοι. τὴν δὲ
ἀρχὴν τῆς ἀρμονίας ποιητέον ἀπὸ τῶν ἐλαχίστων, ἃ δὲ
καλοῦνται φθόγγοι.
Ὅνπερ οὖν ἐλέγομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ῥυθμοῦ πρὸς
ἀρμονίαν εἶναι λόγον, οἷον ἄρρενος πρὸς θῆλυ, τουτονὶ
καὶ νῦν ἐκκαλυπτέον, ὅτι ἄρα τούτων αἱ μὲν ἀκρότητες
κατ' ἐναντιότητα τοῦ ποιοῦ θεωροῦνται, τὰ δὲ μεταξὺ
τῆς ἀμφοτέρων ἔξωθεν μετέχει. καὶ γὰρ ἀρμονία πρὸς
ἀρμονίαν, πάλιν εἰδικῶς ῥυθμὸς πρὸς ῥυθμὸν τὴν αὐτὴν
εἴληχε διαφοράν. ὡς γὰρ κατ' οὐσίαν ἐστὶ μεταξὺ
ῥυθμοῦ τε καὶ ἀρμονίας τὸ προσαγορευόμενον ῥυθμο-
εἰδὲς μέλος, οὕτως κὰν ταῖς ἐκατέρων ποιότησι τὰ μὲν
μεταξὺ ποικίλης ἐστὶν εἰληχότα κράσεως κατὰ τὴν τῶν
ἄκρων καὶ τῶν μέσων ἀπόστασιν, τὰ δὲ τέλεον ἀφεστῶτα
τὴν τῆς ἐναντιότητος πρὸς ἄλληλα κεκλήρωται φύσιν.
Ἔστιν οὖν καπὶ τῶν φθόγγων αὕτη πρὸς ἀλλήλους ἢ
διαφορὰ ἦν ἐν τοῖς κατ' ἀρχὰς κατὰ τὸ ἦθος ὠριζόμεθα.

οἱ μὲν γὰρ στερεοὶ τέ εἰσι καὶ ἄρρενες, οἱ δὲ ἀνειμένοι καὶ θηλύτεροι· καὶ τούτων ἕτεροι μεταξύ, μεμιγμένοι μὲν ἐξ ἀμφοῖν, θατέρου δὲ τῶν γενῶν πλεόν ἢ ἔλαττον μετεσχηκότες. κακ τούτων λοιπὸν τά τε ποιὰ τῶν διαστημάτων λαμβάνεται καὶ τὰ συστήματα πληροῦται, ὧν ἐκ τοῦ μεγίστου τοῦ διὰ πασῶν, ὃ καὶ καλοῦμεν ἁρμονίαν, εὐδιάγνωστος ἡ φύσις. ἐντεῦθεν καὶ ὀργάνων ἐπενοήθη διαφορότης· οὐ γὰρ ταῦτὸν ὥδης εἶδος ἐν τε κιθάρα καὶ αὐλῷ πρέπον· εἰ γὰρ τοῦτο, οὐτ' ἂν τῆς ποικιλίας ἐδέησεν αὐτῶν οὐτ' ἂν διαφόρως οἱ ἀκούοντες ἐκηλοῦντο. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων μικρὸν ὕστερον.

Τῆς δὲ μελωδίας ἐν τε ταῖς ᾠδαῖς κὰν τοῖς κώλοις ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῆς πρὸς τοὺς ὀργανικοὺς ἤχους λαμβανομένης τὰ τῶν στοιχείων ἀρμόττοντα πρὸς τὴν τῶν μελῶν ἐκφώνησιν ἐπελεξάμεθα. ἐπτὰ γοῦν τῶν φωνηέντων ὄντων ἐν τε τοῖς μακροῖς καὶ τοῖς βραχέσι τὰς προειρημένας διαφορὰς ὀρῶμεν. καθόλου γὰρ τὰ μὲν ἐς μῆκος αἶροντα τὸ στόμα σεμνοτέρους τε τοὺς ἤχους καὶ ἄρρενο-πρεπεῖς, τὰ δ' ἐς πλάτος διαιροῦντα καὶ τὰς ἐκφωνήσεις ἥττους τε καὶ θηλυτέρας ἔχει. πάλιν δὲ εἰδικῶς ἐν μὲν τοῖς μακροῖς ἄρρην μὲν ὁ τοῦ ω φθόγγος, στρογγύλος τε ὢν καὶ συνεστραμμένος, θῆλυς δὲ ὁ τοῦ η· διαχεῖται γὰρ πως ἐν αὐτῷ τὸ πνεῦμα καὶ διηθεῖται. ἐν μέντοι τοῖς βραχέσι τὸ μὲν ο τὸν ἄρρενα δηλοῖ, τό τε φωνητικὸν συνίλλον ὄργανον καὶ τὸν φθόγγον πρὶν ἐκφωνηθῆναι συναρπάζον, τεθήλυνται δὲ τὸ ε, κεχηνέναι πως ἀναγκάζον κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν. τῶν δὲ διχρόνων ἐς μελωδίαν τὸ α κράτιστον· εὐφυὲς γὰρ διὰ πλάτος τῆς ἡχήσεως ἐς μακρότητα· τὰ δὲ λοιπὰ διὰ λεπτότητα οὐχ οὕτως ἔχει. ἔστι δέ τινα κὰν τούτοις ἰδεῖν μεσότητα· τὸ μὲν γὰρ α κοινωνίαν τε ἔχον καὶ ἀντιπάθειαν πρὸς τὸ η, ἥ μὲν ἐς ἀντίστροφον χρείαν ἐκείνου παραλαμβάνεται πέφυκεν ἄρρεν, ἥ δὲ τὴν ὁμοίαν ποιεῖται σημασίαν τεθήλυνται. δηλοῦσι δὲ τοῦτο καὶ αἱ τῶν διαλέκτων ἀλλήλαις ἀντιπεπονθυῖαι τῇ τῶν ἐθνῶν ἀναλόγως ἐναντιοτροπία, ἡ Δωρίς τε καὶ Ἰᾶς· ἡ μὲν γὰρ Δωρίς τὴν θηλυτὴν φεύγουσα τοῦ η τρέπειν αὐτοῦ τὴν χρῆσιν ὥς ἐς ἄρρεν τὸ α νενόμικεν, ἡ δὲ Ἰᾶς τὸ στερεὸν ὑποστελλομένη τοῦ α καταφέρεται πρὸς τὸ η. τὸ δὲ ε θῆλυ μὲν ἔστι κατὰ τὸ πλεῖστον, ὥς προεῖρηται, τῷ δὲ τὸν ὅμοιον ἤχον ἐπιφαίνειν, εἰ ἐκταθείη, τῇ αὖ διφθόγγῳ γραφομένη διὰ τοῦ α ἐπ' ἐλάχιστον ἠρρένεται. ἀλλὰ καὶ τῶν ἄρθρων καὶ τῶν καταλήξεων τὰ καθ' ἀπάσας τὰς πτώσεις εἴ γε ἐξετάζειν ἐθέλοις, σαφῶς εὐρήσεις ὥς τῶν μὲν ἄρρενικῶν ὀνομάτων ἄρρενικὰ στοιχεῖα καθηγεῖται καὶ ἐπὶ τελευτῆς τίθεται, τῶν δὲ θηλυκῶν τὰ ὅμοια καὶ ὅμοιοι φθόγγοι, τῶν δ' οὐδετέρων τὰ μεταξύ.

Τέτταρα μὲν οὖν τῶν φωνηέντων τὰ εὐφυῆ πρὸς ἑκτασιν διὰ τῆς μελωδικῆς φωνῆς διαστήματα πρὸς τοὺς φθόγγους ἐχρησίμευσεν· ἐπεὶ δὲ ἔδει καὶ συμφώνου παραθέσεως, ὅπως μὴ διὰ μόνων τῶν φωνηέντων γινόμενος ὁ ἤχος κεχήνη, τῶν συμφώνων τὸ κάλλιστον παρατίθεται τὸ τ· τά τε γὰρ προτακτικὰ τῶν ἄρθρων ἐδήλωσε, μόνον

τε ταῖς τῶν ὀργάνων χορδαῖς ἐμφερῶς ἤχει, τήν τε φωνήν ἐστὶ λειότατον· οὔτε γὰρ πνεύματι τραχύνεται ποσῶ, ὥς τὰ δασέα, οὔτ' ἀκίνητον ἔῃ τὴν γλῶτταν, ὥς τῶν λοιπῶν ψιλῶν ἐκάτερον, οὔτε συριγμὸν ἀγεννῇ προΐησι καὶ ἄγροικον, ὥς τὰ διπλᾶ καὶ τὸ ἰδιάζον, οὔτε λεπτὸν ἐστὶ καὶ ἀσθενές, ὥς τὰ ὑγρά.

Τούτων οὕτως ἐχόντων οἱ μὲν διὰ τοῦ ἡ γινόμενοι φθόγγοι ὑγροὶ τέ εἰσι καὶ ὅλως παθητικοὶ καὶ τεθηλυσμένοι, οἱ δὲ διὰ τοῦ ω δραστήριοι τε καὶ ἡρρενωμένοι, τῶν δὲ μέσων οἱ μὲν διὰ τοῦ α πλέον ἔχοντες ἀρρενότητος, οἱ δὲ διὰ τοῦ ε θηλότητος. τούτοις ὅμοια γίνεται τὰ ἐξ αὐτῶν διαστήματα, καὶ πάλιν τοῖς διαστήμασιν ὁμόλογα τὰ ἐκ τούτων περιεχόμενα συστήματα, ἅκρα μὲν τὰ ὑπὸ τῶν ὁμοίων, μέσα δὲ τὰ ὑπὸ τῶν ἀνομοίων ταῖς φωναῖς· καὶ ἦτοι κατὰ τὴν τοῦ συστήματος ἀγωγὴν τῆς ποιότητος μεταλαμβάνει ἢ κατὰ τὴν ὑπερβατὸν μελοποιίαν τοῖς πλεονάζουσι τῶν ἤχων συνεξομοιοῦται.

Τοῦ δὲ πρώτου συστήματος, ὃ ἐστὶ τετράχορδον, ὁ μὲν πρώτος διὰ τοῦ ε προῖκται φθόγγος, οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ τὸ ἐξῆς ἀκολουθῶς τῇ τάξει τῶν φωνηέντων, ὁ μὲν δεύτερος διὰ τοῦ α, ὁ δὲ τρίτος διὰ τοῦ η, ὁ δὲ τελευταῖος διὰ τοῦ ω, εὐπρεπῶς κατὰ τὸ πολὺ τῶν ἤχων δι' ἀμεσότητος ἀλλήλους διαδεχομένων. καὶ οἱ μὲν ἐξῆς τοῖς προειρημένοις τρισὶ κατὰ συμφωνίαν λαμβάνονται, μόνος δὲ ὁ τοῦ ε κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ τε πρώτου διὰ πασῶν καὶ τοῦ δευτέρου _ κατὰ τὴν ὁμόφωνον τῶ προσλαμβανομένῳ τὴν μέσην διάξει _ διὰ τί δέ, ὕστερον λέξομεν. πάλιν μὴν τῶν φθόγγων ἦτοι περιεχόντων ἢ πλεοναζόντων ἢ κατ' ἀμφοτέρα τὴν κυρείαν ἐχόντων ἢ τῶν ἐτέρων καθ' ἕτερον τρόπον ὥς ἐν μίξει κατακρατούντων τὰ ποιά γίνεται συστήματα, ἐκ δὲ τούτων αἱ ἀρμονίαι. αἷς κατὰ τὰ προειρημένα χρώμενος, ἢ καθ' ὁμοιότητα ἐκάστη ψυχῇ προσφέρων ἀρμονίαν ἢ κατ' ἐναντιότητα, τό τε φαῦλον ὑποικουροῦν ἦθος ἐκκαλύψεις καὶ ἰάση καὶ βέλτιον ἐνθήσεις. καὶ πειθῶ ποιήσεις, εἰ μὲν ἀγεννές ἢ σκληρὸν ὑπεῖη, διὰ μεσότητος ἄγων ἐς τοῦναντίον, εἰ δ' ἀστεῖον καὶ χρηστὸν, δι' ὁμοιότητος αὔξων ἐς σύμμετρον. καὶ εἰ μὲν εἴη σαφές, ἐνδὲς χρεῖα τοῦ προσφόρου τρόπου καὶ μέλους· εἰ δ' ἄδηλον καὶ δύσγνωστον, τὴν μὲν τυχοῦσαν μελωδίαν ἐν ἀρχῇ προσακτέον καὶ ψυχαγωγουμένου μὲν ἐπὶ τῆς αὐτῆς διατριπτέον, μένοντος δὲ ἀκινήτου μεταβολὴν ἐμποιητέον· τὸν γὰρ δυσχεραίνοντα τὸ τοιόνδε μέλος οὐδὲν ἀπεικὸς ἀγαπήσειν τὸ ἐναντίον.

Ἐοίκασι γάρ, ὥς ἔφην, αἱ μὲν ἀρμονίαι τοῖς πλεονάζουσι διαστήμασιν ἢ τοῖς περιέχουσι φθόγγοις, οὗτοι δὲ τοῖς τῆς ψυχῆς κινήμασι τε καὶ παθήμασιν. ὅτι γὰρ δι' ὁμοιότητος οἱ φθόγγοι καὶ συνεχοῦς μελωδίας πλάττουσί τε οὐκ ὄν ἦθος ἐν τε παισὶ καὶ τοῖς ἤδη προβεβηκόσι καὶ ἐνδομυχοῦν ἐξάγουσιν, ἐδήλουν καὶ οἱ περὶ Δάμωνα· ἐν γοῦν ταῖς ὑπ' αὐτοῦ παραδεδομέναις ἀρμονίαις τῶν φερομένων φθόγγων ὅτε μὲν τοὺς θήλεις, ὅτε δὲ τοὺς ἄρρενας ἐστὶν εὐρεῖν ἦτοι πλεονάζοντας ἢ ἐπ' ἔλαττον

ἢ οὐδ' ὅλως παρειλημμένους, δῆλον ὡς κατὰ τὸ ἦθος ψυχῆς ἐκάστης καὶ ἁρμονίας χρησιμευούσης. διὸ καὶ τῶν μερῶν τῆς μελοποιίας ἡ καλουμένη πεττεία τὸ χρησιμώτατον ἐν ἐκλογῇ τῶν ἀναγκαιοτάτων φθόγγων ἐκάστοτε θεωρουμένη.

Ἔτι τῶν συστημάτων τὰ μὲν βαρύτερα τῷ τε ἄρρενι κατὰ φύσιν καὶ ἦθει κατὰ τὴν παιδείυσιν πρόσφορα, τῇ πολλῇ καὶ σφοδρᾷ κάτωθεν ἀναγωγῇ τοῦ πνεύματος τραχυνόμενα καὶ πλείονος ἀέρος πληγῇ διὰ τὴν τῶν πόρων εὐρύτητα τὸ τε γοργὸν δηλοῦντα καὶ ἐμβριθέες, τὰ δ' ὀξέα τῷ θήλει, τῇ τοῦ περὶ τὰ χεῖλη καὶ ἐπιπολῆς ἀέρος πληγῇ διὰ λεπτότητα γοερά τε ὄντα καὶ ἐκβοητικά. καὶ τὰ μὲν διὰ τῶν ἐξῆς φθόγγων _ οὕτω προχωρούντων _ δι' ὁμαλότητος καὶ ῥαστώνης, τὰ δὲ διὰ τῶν ὑπερβατῶν τραχύτερα καὶ ἄλλως παρακεκινημένα καὶ διὰ τῆς ἐξαίφνης εἰς τοὺς ἐναντίους τόπους μεταβολῆς βίᾳ τὴν διάνοιαν ἀντιτείνοντα. καὶ τῶν τρόπων τοίνυν ὁ μὲν δώριος βαρύτατος καὶ ἄρρενι πρέπων ἦθει _ τοῦτον γὰρ καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ κατὰ τὸν ᾠδικὸν τύπον πρῶτον ὅρον ἐποίησάμεθα, τοῦ βαρυτάτου διὰ πασῶν μεταξὺ τυγχάνοντα καὶ πέρας τοῦ τε ὑπατοειδοῦς διὰ τεσσάρων ἐπὶ τὴν ὀξύτητα καὶ τοῦ διὰ πέντε μεσοειδοῦς ἐπὶ τὸ βάρος κατὰ τὴν ὑποδώριον ἁρμονίαν_, ὁ δὲ τούτου τόνῳ πλεονάζων μέσος κατὰ τὸ ἦθος, ὁ δὲ τῷ μεγίστῳ τῶν ἀσυνθέτων διαστημάτων ὀξύτερος τῷ διτόνῳ θηλύτερος· οἱ δὲ μέσοι λογιζέσθωσαν ὡς ἐπαμφοτερίζοντες. πάλιν δὲ ἐπὶ τῶν ὀργάνων _ αἱ γὰρ τούτων χορδαὶ πολυχούστερα_ ἡ οἱ μὲν ἀπὸ προσλαμβανομένου δωρίου κατὰ τὸ βάρος κοιλότατοι καὶ ἡρρενωμένοι, οἱ δ' ἐπὶ τὴν ὀξύτητα μέχρι τῆς διατόνου μέσοι, οἱ δὲ μετὰ τούτους κατὰ παραύξησιν ὀξύτατοί τε καὶ θηλύτεροι. περὶ μὲν δὴ τῶν μελῶν ταῦτα· ὧν τὰ μὲν ἀνδρώδη καὶ κόσμια πρὸς παιδείυσιν, τὰ δὲ ἀλλοιότερα πρὸς τινὰς ἀναγκαῖα ψυχ-αγωγίας.

Τῶν δὲ ῥυθμῶν ἡσυχαιότεροι μὲν οἱ ἀπὸ θέσεων προκαταστέλλοντες τὴν διάνοιαν, οἱ δ' ἀπὸ ἄρσεων τῇ φωνῇ τὴν κροῦσιν ἐπιφέροντες τεταραγμένοι· καὶ οἱ μὲν ὀλοκλήρους τοὺς πόδας ἐν ταῖς περιόδοις ἔχοντες εὐφυέστεροι * * *· καὶ οἱ μὲν βραχεῖς τοὺς κενοὺς ἔχοντες ἀφελέστεροι καὶ μικροπρεπεῖς, οἱ δ' ἐπιμήκεις μεγαλοπρεπέστεροι· καὶ οἱ μὲν ἐν ἴσῳ λόγῳ τεταγμένοι δι' ὁμαλότητα χαριέστεροι, οἱ δ' ἐν ἐπιμορίῳ διὰ τὸν ἀνάντιον κεκινημένοι, μέσοι δὲ οἱ ἐν τῷ διπλασίονι, ἀνωμαλίας μὲν διὰ τὴν ἀνισότητα μετειληφότες, ὁμαλότητος δὲ διὰ τὸ τῶν ἀριθμῶν ἀκέραιον καὶ τοῦ λόγου τὸ ἀπηρτισμένον.

Τῶν δ' ἐν ἴσῳ λόγῳ οἱ μὲν διὰ βραχειῶν γινόμενοι μόνων τάχιστοι καὶ θερμότεροι, _οἱ δὲ διὰ μακρῶν μόνων βραδύτερο_ ἡ καὶ κατεσταλμένοι, οἱ δ' ἀναμιξ ἐπίκοινοι. εἰ δὲ διὰ μηκίστων χρόνων συμβαίη γίνεσθαι τοὺς πόδας, πλείων ἢ κατάστασις ἐμφαίνεται· ἂν τῆς διανοίας. διὰ τοῦτο τοὺς μὲν βραχεῖς ἐν ταῖς πυρρίχαις χρησίμους ὁρῶμεν, τοὺς δ' ἀναμιξ _ἐν_ ταῖς μέσαις ὀρχήσεσι, τοὺς δὲ μηκίστους ἐν τοῖς ἱεροῖς ὕμνοις, οἷς ἐχρῶντο παρεκτεταμένους τὴν τε περὶ

ταῦτα διατριβὴν _ μίαν _ καὶ φιλοχωρίαν ἐνδεικνύμενοι τὴν τε αὐτῶν διάνοιαν ἰσότητι καὶ μήκει τῶν χρόνων ἐς κοσμιότητα καθιστάντες ὡς ταύτην οὕσαν ὑγίειαν ψυχῆς. τοιγάρτοι κὰν ταῖς τῶν σφυγμῶν κινήσεσιν οἱ διὰ τοιούτων χρόνων τὰς συστολὰς ταῖς διαστολαῖς ἀνταποδιδόντες ὑγιεινότατοι. τοῖς δ' ἐν ἡμιολίῳ λόγῳ θεωρουμένοις ἐν-θουσιαστικωτέροις εἶναι συμβέβηκεν, ὡς ἔφην. τούτων δὲ ὁ ἐπιβατὸς κεκίνηται μᾶλλον, συνταράττων μὲν τῇ διπλῇ θέσει τὴν ψυχὴν, ἐς ὕψος δὲ τῷ μεγέθει τῆς ἄρσεως τὴν διάνοιαν ἐξεγείρων. τῶν δ' ἐν διπλασίονι γινομένων σχέσει οἱ μὲν ἀπλοῖ τροχαῖοι καὶ ἱαμβοὶ τάχος τε ἐπιφαίνουσι καὶ εἰσι θερμοὶ καὶ ὀρχηστικοί, οἱ δὲ ὄρθιοι καὶ σημαντοὶ διὰ τὸ πλεονάζειν τοῖς μακροτάτοις ἤχοις προ-άγουσιν ἐς ἀξίωμα. καὶ οἱ μὲν ἀπλοῖ τῶν ῥυθμῶν τοιοῖδε. Οἷ γε μὴν σύνθετοι παθητικώτεροί τέ εἰσι, τῷ κατὰ τὸ πλεῖστον τοὺς ἐξ ὧν σύγκεινται ῥυθμοὺς ἐν ἀνισότητι θεωρεῖσθαι, καὶ πολὺ τὸ ταραχῶδες ἐπιφαίνοντες, τῷ μὴδὲ τὸν ἀριθμὸν ἐξ οὗ συνεστᾶσι τὰς αὐτὰς ἐκάστοτε δια-τηρεῖν τάξεις ἄλλ' ὅτε μὲν ἀπὸ μακρᾶς ἄρχεσθαι, λήγειν δ' εἰς βραχεῖαν, ἢ ἐναντίως, καὶ ὅτε μὲν ἀπὸ θέσεως, ὅτε δὲ ὡς ἐτέρως τὴν ἐπιβολὴν τῆς περιόδου ποιεῖσθαι. πεπόνθασι δὲ μᾶλλον οἱ διὰ πλειόνων ἢ δυεῖν συνεστῶτες ῥυθμῶν· πλείων γὰρ ἐν αὐτοῖς ἡ ἀνωμαλία· διὸ καὶ τὰς τοῦ σώματος κινήσεις ποικίλας ἐπιφέροντες οὐκ ἐς ὀλίγην ταραχὴν τὴν διάνοιαν ἐξάγουσιν. πάλιν οἱ μὲν ἐφ' ἐνὸς γένους μένοντες ἤττον κινουσιν, οἱ δὲ μεταβάλλοντες εἰς ἕτερα βιαίως ἀνθέλκουσι τὴν ψυχὴν, ἐκάστη δια-φορᾷ παρέπεσθαι τε καὶ ὁμοιοῦσθαι τῇ ποικιλίᾳ κατ-αναγκάζοντες. διὸ κὰν ταῖς κινήσεσι τῶν ἀρτηριῶν αἱ τὸ μὲν εἶδος ταὐτὸ τηροῦσαι, περὶ δὲ τοὺς χρόνους μικρὰν ποιούμεναι διαφορὰν ταραχώδεις μὲν, οὐ μὴν κινδυνώδεις, αἱ δὲ ἥτοι λίαν παραλλάττουσαι τοῖς χρόνοις ἢ καὶ τὰ γένη μεταβάλλουσαι φοβεραὶ τέ εἰσι καὶ ὀλέθριοι. ἐν γε μὴν ταῖς πορείαις τοὺς μὲν εὐμήκη τε καὶ ἴσα κατὰ τὸν σπον-δεῖον βαίνοντας κοσμίους τε τὸ ἦθος καὶ ἀνδρείους ἂν τις εὖροι, τοὺς δ' εὐμήκη μὲν, ἄνισα δὲ κατὰ τοὺς τροχαίους ἢ παίωνας θερμοτέρους τοῦ δέοντος, τοὺς δὲ ἴσα _ μὲν _ , μικρὰ δὲ λίαν κατὰ τὸν πυρρίχιον ταπεινοὺς καὶ ἀγεννεῖς, τοὺς δὲ βραχὺ καὶ ἄνισον καὶ ἐγγὺς ἀλογίας ῥυθμῶν παν-τάπασιν ἐκλελυμένους· τοὺς γε μὴν τούτοις ἅπασιν ἀτάκ-τως χρωμένους οὐδὲ τὴν διάνοιαν καθεστῶτας, παραφό-ρους δὲ κατανοήσεις.

Ἔτι τῶν ῥυθμῶν οἱ μὲν ταχυτέρας ποιούμενοι τὰς ἀγω-γὰς θερμοὶ τέ εἰσι καὶ δραστήριοι, οἱ δὲ βραδείας καὶ ἀναβεβλημένας ἀνειμένοι τε καὶ ἡσυχαστικοί· ἔτι δὲ οἱ μὲν στρογγύλοι καὶ ἐπίτροχοι σφοδροὶ τε καὶ συνεστραμ-μένοι καὶ εἰς τὰς πράξεις παρακλητικοί, οἱ δὲ περίπλεω τῶν φθόγγων τὴν σύνθεσιν ἔχοντες ὑπτιοὶ τέ εἰσι καὶ πλαδαρώτεροι, οἱ δὲ μέσοι κεκραμένοι τε ἐξ ἀμφοῖν καὶ σύμμετροι τὴν κατάστασιν.

Περὶ γε μὴν ὑποκρίσεως ἐκεῖνο ῥητέον, ὅτι τῶν σω-ματικῶν κινήσεων ἐν αἷς ἔχει τὴν ὑπόστασιν τὰς μὲν τὸ

σεμνὸν καὶ ἄρρενωπὸν νοημάτων καὶ λέξεων μελῶν τε καὶ
ῥυθμῶν ἀπομιμουμένας καὶ εἰς τὸ ἀνδρίζεσθαι συναι-
ρομένας, ταύτας μὲν καὶ ὁρατέον τοῖς πᾶσι καὶ μιμητέον·
τῶν δὲ τῆς ἐναντίας φύσεως θεαταὶ μὲν καὶ μιμηταὶ γε-
νέσθων οἱ ἀγελαῖοι, καὶ τούτων οὔτε πασῶν οὔτε ἅπαντες·
οἳ γε μὴν τὴν τε φύσιν γενναῖοι καὶ τὰ ἥθη σπουδαῖοι
παντελῶς τῆς τε μιμήσεως καὶ τῆς θέας ἀναχωροῦντων.

Ἔφην τι διαλέξεσθαι καὶ περὶ τῶν ὀργάνων, ὧν τὴν
χρεῖαν καὶ τῆς προσηγορίας ῥάδιον γινῶναι. λεγόντων γὰρ
ἡμῶν ὄργανον ἦτοι δι' οὗ μόνου δυνατόν τι δρᾶν ὥς δι'
ὀμμάτων ὄρᾶν_ ἢ δι' οὗ κάλλιστα ποιεῖν ὥς κλῆμα δρε-
πάνῳ τεμεῖν_, κατὰ γοῦν τὴν δευτέραν σημασίαν ἀναγκαῖα
τὰ κατὰ μουσικὴν ὄργανα· εἰ γὰρ καὶ φωνῇ δυνατόν ὥδῃν
προενέγκασθαι καὶ μέλος, ἀλλ' ὅμως ἔνι καὶ τούτων χρεῖα.
ὥσπερ γὰρ οὐδ' ἡ αὐτὴ φωνή τε καὶ ἁρμονία τὸν ἅπαντα
ἄκροατὴν τέρπειν πέφυκεν, ἀλλ' ἢ μὲν ἐτέρους, ἢ δ' ἄλ-
λους οἷα τε εὐφραίνειν, οὕτως δὲ καπὶ τῶν ὀργάνων ἔχει·
οἷς γὰρ ἕκαστος φθόγγοις ὁμοίωται κατὰ τὸ ἦθος,
τούτοις καὶ τὰ πρόσφορα τῶν ὀργάνων ἀγαπᾷ τε καὶ τε-
θαύμακεν.

Ἐν μὲν οὖν τοῖς ἐμπνευστοῖς ἄρρεν μὲν ἂν τις ἀποφή-
ναιτο τὴν σάλπιγγα διὰ τὸ σφοδρὸν, θῆλυ δὲ τὸν αὐλὸν
τὸν φρύγιον γοερὸν τε ὄντα καὶ θρηνώδη, τῶν δὲ μέ-
σων αὖ τὸν μὲν πυθικὸν πλεον ἄρρενότητος μετέχοντα διὰ
τὸ βάρος, τὸν δὲ χορικὸν θηλύτητος διὰ τὸ ἐξ ὀξύτητα
εὐχερές. πάλιν ἐν τοῖς κατατεινόμενοις τὴν μὲν λύραν
ἔστιν εὐρεῖν πρὸς τὸ ἄρρεν ἀναλογουσαν διὰ τὴν πολλὴν
βαρύτητα καὶ τραχύτητα, τὴν δὲ σαμβύκην πρὸς θηλύ-
τητα, ἀγεννῇ τε οὖσαν καὶ μετὰ πολλῆς ὀξύτητος διὰ τὴν
μικρότητα τῶν χορδῶν εἰς ἔκλυσιν περιάγουσαν, τῶν δὲ
μέσων τὸ μὲν πολύφθογγον πλεον μετέχον θηλύτητος, τὸ
δὲ τῆς κιθάρας οὐ πολὺ τῆς κατὰ τὴν λύραν ἀπᾶδον ἄρρε-
νότητος. εἰ δὲ χᾶτερ' ἅττα μεταξὺ τούτων ἔστιν εὐρεῖν,
οὐκέτι δυσδιάγνωστος αὐτῶν ἡ φύσις, ἐχόντων ἡμῶν
καθόλου χαρακτῆρας οἷς τὰ καθ' ἕκαστον ὑποτάζομεν.
οὕτω καὶ ἁρμονιῶν ἐκάστη κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν καὶ
ῥυθμὸς ἕκαστος ὀργάνῳ τινὶ πρόσφορος, καὶ οὐκ ἂν ὁμοίως
δι' ἀνοικείου κινήσειεν_.

Ἐν τελείᾳ δὲ μουσικῆς ἐνεργείᾳ καὶ ἔννοια λαμβάνεται
πρόσφορος καὶ λέξις πρέπουσα καὶ σύστημα παραπλήσιον
καὶ ἁρμονία φθόγγων καὶ ῥυθμοῦ ποιότητες καὶ ὄργανον
χρήσις ὁμολογουμένη. τέλεια μὲν οὖν προσακτέον τὰ τῆς
μουσουργίας, ὅτε ἡ ἀκρότης οὐδαμῶς βλαβερά· ἐνίοτε δὲ
μικτέον καὶ τῆς ἐτερότητος φυλαττομένους μὴ πη διὰ τὴν
ἀκρότητα λάθοιμεν εἰς τοῦναντίον ἀγαγόντες τὸ ὑποκεί-
μενον ἦθος· καὶ γὰρ οἱ σοφοὶ τῶν Ἀσκληπιαδῶν οὐ πάντη
τὰ ἔντονα τῶν φαρμάκων προσφέρουσιν ἀσθένειαν τῆς
ὑποκειμένης φύσεως ὑποστελλόμενοι. τὴν δὲ μίξιν ποιη-
τέον οὐ διὰ ψιλῶν τῶν ἐναντίων_ ἀπρεπὲς γὰρ καὶ ἀντί-
τυπον_, ἀλλὰ τῶν μέσων πρὸς τὰ ἄκρα συναρμοττομένων,
οἷον * * * ἄρρενι συστήματι μὴ τὸν θῆλυν ἀλλὰ καὶ τὸν
μέσον ῥυθμὸν ἢ ῥυθμῷ θηλυτέρῳ τὸ μέσον σύστημα καὶ

ὄργανον, μὴ μόνον τούναντίον, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὡσαύ-
τως, ἐξ ἀρρενότητος καὶ μεσότητος ἢ θηλότητος καὶ
μεσότητος, ἐνὸς πρὸς τὰ λοιπὰ ἢ δυεῖν ἢ καὶ πλειόνων
πρὸς πλείω τὴν μίξιν ἀπεργαζόμενοι.

Ἄρ' οὖν οὐ μᾶλλον τούτων ἐπακούουσιν ἐγγίνεται
πόθος τὴν τε αἰτίαν ἐπιζητῆσαι καὶ μαθεῖν τί τὸ τὴν ψυχὴν
οὕτω προχείρως ἀλίσκεσθαι τῇ διὰ τῶν ὀργάνων μελωδία
καταναγκάζον; λέξω δὲ λόγον παλαιὸν μὲν, σοφῶν δὲ
ἀνδρῶν καὶ οὐκ ἄπιστον· εἰ γὰρ καὶ κατ' ἄλλα ἀπίθανος
εἶη, κατὰ γοῦν τὸ φαινόμενον ἀναμφιλέκτως ἀληθεύει.
ὅτι μὲν γὰρ ψυχὴ κινεῖται φυσικῶς ὑπὸ τῆς δι' ὀργάνων
μουσικῆς, ἅπαντες μὲν ἴσασι· τούτου δ' οὕτως ὑποκειμέ-
νου εἰ μὲν ἄλλην αἰτίαν οἶόν τε εὔρεῖν καὶ εἰ βελτίω, τηνι-
καῦτα τὴν λεχθησομένην ἀποδοκιμαστέον· εἰ δ' ἀδύνατον,
πῶς οὐκ ἐκ τῶν ἐναργῶν καὶ τοῖς ἀκολουθοῦσι ἐξ ἀνάγκης
καταπιστεύσομεν;

Ὁ μὲν οὖν λόγος ὡς ἁρμονία τις ἡ ψυχὴ καὶ ἁρμονία δι'
ἀριθμῶν· καὶ μέντοι καὶ ἡ κατὰ μουσικὴν ἁρμονία διὰ
τῶν αὐτῶν ἀναλογιῶν συνεστῶσα· κινουμένων δὲ τῶν
ὁμοίων καὶ τὰ ὁμοιοπαθῆ συγκινεῖται. τοῦτον μὲν οὖν
ὑστερον τελέως ἐπισκεψόμεθα. ἕτερος δὲ λόγος τοιόνδε τί
φησι· τῇ γὰρ δὴ προτέρᾳ τῆς ψυχῆς συστάσει, δι' ἧς
συναφὴν πρὸς τουτὶ πεποιήται τὸ σῶμα, τὴν τῶν ὀργά-
νων ἀναλογεῖν ὕλην τε καὶ φύσιν· ταύτην γάρ, ἕως μὲν
ἐν τῷ καθαρωτέρῳ τοῦ παντὸς ἴδρυται ἀμιγῆς οὖσα σώ-
μασιν, ἀκίβδηλόν τε εἶναι καὶ ἄχραντον καὶ τῷ τοῦδε τοῦ
παντὸς ἡγεμόνι συμπεριπολοῦσαν· ἐπὶ δὲ ἐκ τῆς ἐπὶ
τάδε νεύσεως φαντασίας τινὰς ἐκ τῶν περὶ τὸν γῆϊνον
ἀναλαμβάνη τόπον, τηνικαῦτα τῶν μὲν ἐκεῖθι καλῶν
κατὰ μικρὸν αὐτὴν λήθην τε ἴσχειν καὶ ὑφίζανειν· ὅσῳ δὲ
τῶν ἄνω χωρίζεται, τοσούτῳ τοῖς ἐνθαδὶ προσάγουσαν
πλείονος ἐμπίπλασθαι τῆς ἀνοίας καὶ ἐς τὸ σωματικὸν
τρέπεσθαι σκότος, διὰ μὲν ἐλάττωσιν τῆς προτέρας ἀξίας
οὐκέτι τῷ παντὶ νοητῶς συμπαρεκτείνεσθαι δυναμένην,
ὑπὸ δὲ λήθης τῶν ἐκεῖθι καλῶν καὶ ἐκπλήξεως τῆς ἐπὶ
γῆϊνοῖς ἐς τὰ στερεώτερα καὶ ὕλη σύντροφα καταφερο-
μένην. διὸ δὴ σώματος ἐφιεμένη, φασίν, ἀφ' ἐκάστου
τῶν ἀνωτέρω τόπων μοίρας τινὰς τῆς σωματικῆς συγ-
κρίσεως λαμβάνει τε καὶ ἐφέλκεται. διὰ μὲν οὖν τῶν αἰ-
θερίων ἰοῦσα κύκλων πᾶν ὅσον αὐγοειδὲς τέ ἐστι καὶ ἐς
τὸ ἀλεαίνειν τὸ σῶμα καὶ φυσικῶς συνέχειν ἐπιτήδειον
μεταλαμβάνει, δεσμούς τινας ἐκ τούτων αὐτῇ τῶν κύκλων
καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς γραμμῶν _ ταῖς ἀλλήλων φοραῖς _
ἀτάκτῳ φορᾷ δικτύου τρόπον διαπλέκουσα· διὰ δὲ τῶν
περὶ σελήνην φερομένην τόπων, ἀεροειδῶν τε καὶ πνεύματι
λοιπὸν ἀντιτύπῳ κεκοινωνηκότων, πολὺν τὸν ῥοῖζον καὶ
σφοδρὸν διὰ τὴν φυσικὴν ποιουμένη κίνησιν τοῦ τε ὑπο-
κειμένου πνεύματος ὑποπίμπλαται, καὶ παρατεινομένη τὰς
τῶν κύκλων ἐπιφανείας τε καὶ γραμμάς, τὰ μὲν ὑπὸ τῶν
τοῦ πνεύματος ὄγκων καθελκομένη, τὰ δὲ φυσικῶς τῶν
ἐπέκεινα ἀντεχομένη, τὸ σφαιροειδὲς ἀπόλλυσι σχῆμα, ἐς
δὲ τὸ ἀνδρεῖον μεταβάλλεται. τὰς μὲν οὖν ἐπιφανείας, κατὰ

τὴν αὐγοειδῇ γενομένης καὶ αἰθέριον ὕλην, ἐς τὴν ὕμενο-
ειδῇ μορφήν ἐναλλάττει, τὰς δὲ γραμμάς, περὶ τὸν ἐμ-
πύριον καταντησάσας καὶ τῇ τοῦ πυρὸς ἐπιχρωσθείσας
ξανθότητι, ἐς τὴν τῶν νεύρων ιδέαν τρέπει, πνεῦμα δὲ
ὕγρὸν ἐκ τῶν τῇδε προσλαμβάνει λοιπόν, ὥς εἶναι τοῦτο
πρῶτον αὐτῇ σῶμά τι φυσικόν, ἔκ τινων ἐπιφανειῶν
ὕμενοειδῶν τε καὶ γραμμῶν νευροειδῶν καὶ πνεύματος
συγκεκροτημένον· τοῦτο καὶ ῥίζαν εἶναι σώματος, τοῦτο
καὶ ἁρμονίαν ὠνόμασαν· τούτῳ καὶ τρέφεσθαι τουτὶ τὸ
ὀστρεῶδες ὄργανον καὶ συνέχεσθαι φασιν. δηλοῖ δὲ καὶ ὁ
ποιητὴς τοιάνδε αὐτῆς τὴν σύστασιν· φησὶ γοῦν λ`
οὐ γὰρ ἔτι σάρκας τε καὶ ὀστέα ἴνες ἔχουσιν.
ἀλλαχόθι δὲ τὴν μὲν ψυχὴν Ἀφροδίτην, τὴν δὲ σωματικὴν
φύσιν διὰ τὸ τὴν ὑπόστασιν ἔχειν ἐν αἵματι καλῶν Ἄρεα,
τοιούτοις τισὶ δεσμοῖς αὐτὴν ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ συν-
εἶρχθαι φησιν, ὃν Ἥφαιστον ὀνομάζει· λέγει γὰρ ὧδε·
θ`

ἀμφὶ δ' ἄρ' ἐρμῖσιν χέε δέσματα κύκλω ἀπάντη·
πολλὰ δὲ καὶ καθύπερθε μελαθρόφιν ἐξεκέχυντο,
ἥϊτ' ἀράχνια λεπτά.
τοὺς μὲν οὖν ἐρμῖνας, Ἑρμοῦ λογίου τυγχάνοντας ἐπωνύ-
μους, τοὺς λόγους εἶναι καὶ τὰς ἀναλογίας δι' ὧν ἐνδε-
δέσθαι τῷ σώματι συμβέβηκεν αὐτὴν οὐκ ἂν ἀπὸ τρόπου
λέγοιμεν, τὰ δ' ἀράχνια τὰς ἐπιφανείας καὶ τὰς μορφὰς
αἷς τὸ ἀνθρώπειον ὀρίζεται σχῆμα, τὸ δὲ μέλαθρον αὐτὸ
δήπου τὸ τῇ ψυχῇ δημιουργηθὲν οἰκητήριον. ὅτι γὰρ
αὐτῷ περὶ ψυχῆς ὁ λόγος, δηλοῖ καὶ τὰ ἐξῆς· τὸν γὰρ χωρι-
σμόν αὐτῶν ἐς τὰ οἰκεῖα ἀπαγγέλλων τὸν μὲν ἐς τὸν σύμ-
φυλον τῆς ἀλογίας ἀποστέλλει τόπον, ἐς βαρβάρους καὶ
Παίονας, περαιτέρω μὴδ' ὅτιοῦν ἐπισημηνάμενος, τὴν
δὲ ἐς τε τὸν τῆς γενέσεως ἀρχηγὸν καὶ μακαρίου δια-
γωγῆς, ἐς Κύπρον, θ`
ἐνθα τέ οἱ τέμενος βωμός τε θυήεις,
καὶ ὥς ἐκ φαυλοτέρων ἀναχωροῦσαν καθαίρει τε καὶ
ἀφαγνίζει· φησὶ γοῦν
ἐνθα δέ μιν Χάριτες λοῦσαν καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ.
Λέγει δὲ πού τοι καὶ ὁ σοφὸς Ἡράκλειτος τοιάδε οὐκ
ἀπάδων· τὴν γὰρ εὐπαθοῦσαν ἐν αἰθέρι δηλῶν φησι
· ψυχὴ αὕη ξερὴ σοφωτάτη· τὴν δὲ ὑπὸ τῆς
ἀερίου ζάλης τε καὶ ἀναθυμιάσεως θολουμένην ἐμφαίνει,
λέγων ψυχῇσι θάνατον ὑγρῇσι γενέσθαι.
Τεκμηριοῦσι δὲ τοῦτο καὶ ἰατρῶν παῖδες· τὰ γάρ τε
πρῶτα καὶ ἀναλογοῦντα τοῖς φυσικοῖς ὄγκοις καὶ συνεκ-
τικώτατα τοῦ σώματος μέρη, ὧν καὶ σμικρὸν πεπονθό-
των κινδυνεύειν φασὶ τὸ ζῶον, μὴνιγγας εἶναι λέγουσι καὶ
ἄρτηρίας, οὐδὲν ἄλλ' ἢ νευρώδεις τινὰς καὶ ἀραχνοειδεῖς
ὕμενας σωληνώδεις κὰν τῷ μέσῳ πνεύματος ὄντας περι-
εκτικούς, δι' ὧν ἡ ψυχὴ κινεῖται καὶ οὐχὶ τὸ σῶμα αὐ-
ξομένων μὲν συνεκτεινομένη, φθινόντων δὲ συνιζάνουσα.
δηλοῦσι δὲ τοῦτο καὶ τῶν σφυγμῶν, ὧν τὴν μὲν εὐτακτον
κίνησιν ὑγίειαν τοῦ ζώου διαγορεύουσι, τὴν γε μὴν ἄτα-
κτον καὶ ταραχώδη φθορᾶς ἀπειλὴν καταμαντεύονται, τὴν

δέ γε ἀτρεκεστάτην ἀκινήσιαν παντελῇ τῆς ψυχῆς ἀνα-
χώρησιν ἰσχυρίζονται.

Τί δὴ θαυμαστὸν εἰ τοῖς κινουῦσι τὰ ὄργανα, νευ-
ραῖς τε καὶ πνεύματι, σῶμα ὅμοιον ἢ ψυχῇ φύσει λαβοῦσα
συγκινεῖται κινουμένοις καὶ πνεύματός τε ἐμμελῶς καὶ
ἐρρύθμως ἡχοῦντος τῷ παρ' αὐτῇ πνεύματι συμπάσχει
καὶ πληττομένης νευρᾶς ἐναρμονίως νευραῖς ταῖς ἰδίαις
συνηγεῖ τε καὶ συντείνεται, ὅπου γε κὰν τῇ κιθάρᾳ τὸ τοιόν-
δε συμβαῖνον θεωρεῖται; εἰ γάρ τις δύο χορδῶν ὁμοφώ-
νων ἐς μὲν τὴν ἐτέραν σμικρὰν ἐνθείη καὶ κούφην καλάμην,
θατέραν δὲ πόρρω τεταμένην πλήξειεν, ὥσεται τὴν καλαμη-
φόρον ἐναργέστατα συγκινουμένην· δεινὴ γὰρ ὥς ἔοικεν
ἡ θεία τέχνη καὶ διὰ τῶν ἀψύχων δρᾶσαι τι καὶ ἐνεργῆσαι.
πόσῳ δὴ πλέον ἐπὶ τῶν ψυχῇ κινουμένων τὴν τῆς ὁμοιό-
τητος αἰτίαν ἐνεργεῖν ἀνάγκη;

Τῶν ὀργάνων τοίνυν τὰ μὲν διὰ νευρῶν ἡρμοσμένα τῷ τε
αἰθερίῳ καὶ ξηρῷ καὶ ἀπλῷ παρόμοια κόσμου τε τόπῳ καὶ
φύσεως ψυχικῆς μέρει, ἀπαθέστερά τε ὄντα καὶ ἀμετά-
βολα καὶ ὑγρότητι πολέμια, ἀέρι νοτίῳ τῆς εὐπρεποῦς
στάσεως μεθιστάμενα, τὰ δ' ἐμπνευστὰ τῷ πνευματικῷ
καὶ ὑγροτέρῳ καὶ εὐμεταβόλῳ, λίαν τε θηλύνοντα τὴν
ἄκοήν καὶ ἐς τὸ μεταβάλλειν ἐξ εὐθέος ἐπιτήδεια τυγχά-
νοντα καὶ ὑγρότητι τὴν τε σύστασιν καὶ τὴν δύναμιν λαμ-
βάνοντα. βελτίῳ μὲν οὖν τὰ τοῖς βελτίοσιν ὅμοια, ἐλάττω
δὲ θάτερα. ταῦτα γὰρ δὴ καὶ τὸν μῦθον ἐνδείκνυσθαί φασι,
τῶν Μαρσίου τὰ Ἀπόλλωνος ὄργανά τε καὶ μέλη προτι-
μήσαντα. τὸν μὲν γὰρ Φρύγα τὸν κρεμασθέντα ὑπὲρ ποτα-
μὸν ἐν Κελαιναῖς ἀσκοῦ δίκην τὸν ἀέριον καὶ πλήρη πνευ-
μάτων καὶ ζοφώδη τυγχάνειν τόπον, ὑπεράνω μὲν ὕδατος
ὄντα, τοῦ δὲ αἰθέρος ἐξηρημένον, τὸν δὲ Ἀπόλλωνα καὶ
τὰ ὄργανα τούτου τὴν καθαρωτέραν οὐσίαν καὶ αἰθέριον
καὶ τὸν ταύτης εἶναι προστάτην.

Ἐν γε μὴν τῷ περὶ τῆς χρήσεως τῶν ὀργάνων
λόγῳ τάδε ἡμῖν ὑποφαίνουσιν οἱ παλαιοί. τὴν μὲν γὰρ βλα-
βερὰν καὶ φευκτὴν μελωδίαν ὥς ἐς κακίαν καὶ διαφθορὰν
ὑπαγομένην θηριώδεσι τὴν μορφήν καὶ θνηταῖς γυναιξὶ ταῖς
Σειρήσι περιέθηκαν, ἃς νικῶσι μὲν αἱ Μοῦσαι, φεύγει
δὲ προτροπάδην ὁ σοφὸς Ὀδυσσεύς· διττῆς δὲ οὐσῆς τῆς
χρησίμου μουσουργίας καὶ τῆς μὲν πρὸς ὠφέλειαν τῶν
σπουδαίων, τῆς δὲ πρὸς ἄνεσιν ἀβλαβῇ τῶν ἀγελαίων καὶ
εἴ τινες τούτων ταπεινότεροι χρησιμευούσης, τὴν μὲν ἐν
κιθάρᾳ παιδευτικὴν ἀνδρώδη τυγχάνουσιν ἀνέθεσαν Ἀπόλ-
λωνι, τὴν δὲ τὸ τερπνὸν ἀναγκαίως μεταδιώκουσαν διὰ
τὸ τῶν πολλῶν στοχάζεσθαι θηλεῖα θεῶν, μιᾷ τῶν Μου-
σῶν, Πολυμνίᾳ περιτεθείκασιν· τῆς δὲ κατὰ τὴν λύραν τὴν
μὲν πρὸς παιδείαν χρήσιμον ὥς ἀνδράσι πρόσφορον ἀφώ-
ρισαν Ἑρμῇ, τὴν δὲ πρὸς διάχυσιν ἐπιτήδειον ὥς τὸ τῆς
ψυχῆς θῆλυ πολλάκις καὶ ἐπιθυμητικὸν ἐκμειλιττομένην
Ἑρατοῖ περιῆσαν. πάλιν δὲ ἐπὶ τῶν αὐλῶν τὴν μὲν τὸ τῆς
ἡδονῆς ἐφιέμενον πλῆθος ἀνδρῶν καὶ μέρος ψυχῆς κολα-
κεύουσιν μελωδίαν τῇ μετὰ τοῦ καλοῦ τὸ ἡδὺ παραι-
νούση ζηλοῦν κατὰ τὴν προσηγορίαν Εὐτέρπη προσένειμαν,

τὴν δ' ὠφελεῖν δυναμένην σπανίως διὰ πολλὴν ἐπιστήμην καὶ σωφροσύνην, οὐ μὴν τέλεον τῆς φυσικῆς ἀποφοιτῶσαν θηλότητος οὐκέτι ἄρρενι θεῶν, τῇ δὲ θηλείᾳ μὲν κατὰ γένος, σῶφροني δὲ καὶ πολεμικῇ κατὰ τὸ ἦθος Ἀθηναῖς νέμουσιν. τοιγαροῦν βραχεῖαν εἶναι τὴν δι' αὐτῆς ὠφέλειαν ἐπιδεικνύμενοι καὶ τοῖς σοφοῖς φεύγειν κατὰ τὸ πολὺ τὴν δι' αὐλητικῆς ῥαστώνην παραινούντες, ἀπορρῖψαι τὴν θεόν φασι τοὺς αὐλοὺς ὥς οὐ πρόσφορον ἡδονὴν ἐπιφέροντας τοῖς σοφίας ἐφιεμένοις, τοῖς δὲ διὰ τὰς συνεχεῖς δημιουργίας τε καὶ ἐργασίας καματηροῖς τε καὶ ἐπιπόνοις τῶν ἀνθρώπων χρησιμεύουσιν· οἷον δὴ καὶ τὸν Μαρσύαν παρεισήγαγον, ὃν παρ' ἀξίαν σεμνύνοντα τὴν αὐτοῦ μουσικὴν δίκη μετήλθεν· οὗ τὰ ὄργανα τοσοῦτον ἐλέλειπτο τῶν Ἀπόλλωνος ὅσον οἱ τε χειρώνακτες καὶ ἀμαθεῖς ἄνθρωποι τῶν σοφῶν καὶ αὐτὸς ὁ Μαρσύας τοῦ Ἀπόλλωνος. ταῦτα καὶ Πυθαγόραν συμβουλεῦσαι τοῖς ὁμιληταῖς αὐλοῦ μὲν αἰσθομένοις ἀκοὴν ὥς πνεύματι μιανθεῖσαν ἀποκλύζεσθαι, πρὸς δὲ τὸ λύριον ἐναισίοις μέλεσι τὰς τῆς ψυχῆς ἀλόγους ὁρμὰς ἀποκαθαίρεσθαι· τὸν μὲν γὰρ τὸ τῆς χείρονος μοίρας προεστὼς θεραπεύειν, τὸ δὲ τῷ τῆς λογικῆς ἐπιμελουμένῳ φύσεως φίλιόν τε εἶναι καὶ κεχαρισμένον. μαρτυροῦσι δέ μοι καὶ οἱ παρ' ἐκάστοις τῶν ἀνθρώπων λόγιοι μὴ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς μόνον ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ παντὸς τοιαύτη κεχρῆσθαι συστάσει· οἱ μὲν γὰρ τὸν ὑπὸ σελήνην θεραπεύοντες τόπον, πνευμάτων πλήρη καὶ ὑγρᾶς ὄντα συστάσεως, ἐκ δὲ τῆς αἰθερίου ζωῆς τὴν ἐνέργειαν ποριζόμενον, ἀμφοτέροις τοῖς ὀργάνοις ἐμπνευστοῖς τε καὶ νευροδέτοις ἀπομειλίττονται, οἱ δὲ τὸν καθαρὸν καὶ αἰθέριον πᾶν μὲν τὸ ἐμπνευστὸν ὥς ψυχὴν μαῖνον καὶ ἐπὶ τάδε καθέλκον ἀπέστερξαν, κιθάρα δὲ καὶ λύρα μόνοις ὀργάνων ὥς εὐαγεστέροις ὕμνησάν τε καὶ ἐτίμησαν· οὗ δὴ τόπου καὶ οἱ σοφοὶ μιμηταί τέ εἰσι καὶ ζηλωταί, τῆς μὲν τῶν ἐνθαδὶ ταραχῆς τε καὶ ποικιλίας, καὶ τῷ σώματι παρῶσι, τῇ γε προαιρέσει χωριζόμενοι, τῆς δὲ τῶν ἐκεῖθι καλῶν διηνεκοῦς τε ἀπλότητος καὶ πρὸς ἄλληλα συμφωνίας διὰ τῆς κατὰ τὴν ἀρετὴν ὁμοιώσεως ἀντεχόμενοι.

Τὸ χρωματικὸν γένος διατονικὸν ἐστὶν ἠὺξημένον καὶ πεπυκνωμένον ἡμιτονίοις· τὸ δ' ἐναρμόνιον διατονικὸν ἐστὶ τόνῳ μὲν διπλασιασθέν, τῷ δ' ἡμιτονίῳ δίχα διηρημένον. διάτονον δὲ καλεῖται διότι πεπύκνωται τοῖς τόνοις κατὰ τὰ διαστήματα· ἄρρενωπὸν δ' ἐστὶ καὶ αὐστηρότερον. χρωματικὸν δὲ καλεῖται παρὰ τὸ χρώζειν αὐτὸ τὰ λοιπὰ διαστήματα, μὴ δεῖσθαι δὲ τινος ἐκείνων· ἔστι δὲ ἡδιστόν τε καὶ γοερόν· τὸ δ' ἐναρμόνιον διὰ τὸ ἐν τῇ τοῦ ἡρμοσμένου τελείᾳ διαστάσει λαμβάνεσθαι· οὔτε γὰρ διτόνου πλέον οὔτε διέσεως ἔλαττον ἐνεδέχετο κατὰ αἴσθησιν λαβεῖν τὰ διαστήματα· διεγερτικὸν δ' ἐστὶ τοῦτο καὶ
— ἥπιον —.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ ΚΟΙΝΤΙΛΙΑΝΟΥ
ΠΕΡΙ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΡΙΤΟΝ

Τὰ μὲν δὴ παιδείας τε πέρι καὶ χρήσεως τῶν κατὰ μουσικὴν τότε ἡμῖν ἐχέτω τέλος· τὰντεῦθεν δέ μοι περὶ τῶν φυσικῶς ἂν κατὰ ταύτην ῥηθησομένων ὁ λόγος, πρότερον δι' ἀριθμῶν τὰς τῶν διαστημάτων συμφωνίας παραδεδωκότι. οἱ γὰρ δὴ πρῶτοι τοῦ τε σώματος τὸ φύσει ῥευστὸν καὶ μηδαμῇ στερεόν, ὅπερ διὰ τῆς ἐκ νεότητος ἐπὶ γῆρας κατὰ μικρὸν μεταβολῆς θεωρεῖται, καταμαθόντες κακὰ τούτου μάλιστα πρὸς τοῖς ἄλλοις τῶν αἰσθήσεων συνιδόντες τὸ ἀβέβαιον ἀτρεκεῖ καταλήψει τῇ δι' ἀριθμῶν ἕκαστον τῶν ἐν μουσικῇ διαστημάτων σαφηνίζειν ἐπενόησαν. λαβόντες οὖν δύο χορδὰς ἀπὸ μονάδος ἀρξάμενοι συνετίθεσαν τοὺς ἀριθμούς. ἐκ μὲν οὖν τῆς ἐτέρας μίαν ὀκτὴν ἐξαρτήσαντες, ἐκ δὲ τῆς λοιπῆς δύο, καὶ τὰς ἀμφοτέρας πλήξαντες τὴν διὰ πασῶν συμφωνίαν εὔρον, καὶ ταύτην ἐν διπλασίονι λόγῳ τυγχάνειν ἀπεφάναντο. πάλιν δὲ ἐξ ἄλλης τρεῖς ὀκτὰς ἀποδήσαντες καὶ καθαψάμενοι τῆς χορδῆς πρὸς ἣν μὲν εὔρον αὐτὴν ἠχοῦσαν τὸ διὰ πέντε, πρὸς δὲ τὴν πρώτην τὸ διὰ πασῶν καὶ διὰ πέντε. θάτερον μὲν οὖν τριπλασίονα λόγον ἔχειν εὐρήκασι, θάτερον δὲ τὸν ἡμιόλιον. πάλιν δὲ ἄλλην προσθέντες χορδὴν καὶ ταύτην ἐκ τεσσάρων ὀκτῶν καθελεύσαντες εὕρισκον πρὸς μὲν τὴν τρίτην ἠχοῦσαν τὸ διὰ τεσσάρων ἐν ἐπιτρίτῳ, πρὸς δὲ τὴν δευτέραν τὸ διὰ πασῶν, πρὸς δὲ τὴν πρώτην τὸ δις διὰ πασῶν. τὸ μὲν οὖν διὰ τεσσάρων ἐν ἐπιτρίτῳ λόγῳ θεωρεῖσθαι διωρίσαντο, τὸ δὲ διὰ πέντε ἐν ἡμιολίῳ, τὸ δὲ διὰ πασῶν ἐν διπλασίονι, ὅς ἐξ ἀμφοῖν ἐστὶ σύνθετος· ὁ μὲν γὰρ τρία πρὸς τὸν δύο τὸν ἡμιόλιον δείκνυσιν, ὁ δὲ τέσσαρα πρὸς μὲν τὸν τρία τὸν ἐπίτριτον, πρὸς δὲ τὸν δύο τὸν διπλασίονα· τὰ δὲ μείζω διαστήματα πάλιν ἐκ τῆς συνθέσεως τῶν προειρημένων λόγων θεωρεῖται.

Βουλευθέντες δὲ καὶ τοὺς τῶν ἐλαττόνων τοῦ διτόνου καταμαθεῖν λόγους, τόνου τε καὶ ἡμιτονίου καὶ διέσεως, οὕτως ἐποίησαν. εἰδότες γὰρ ὡς τὸ διὰ πέντε τοῦ διὰ τεσσάρων ὑπερέχει τόνῳ συνέθεσαν ἀριθμοὺς κατὰ τὸ ἐξῆς τρεῖς, ὧν ὁ πρῶτος πρὸς μὲν τὸν δεύτερον τὸν ἐπίτριτον συνίστη λόγον, πρὸς δὲ τὸν τρίτον τὸν ἡμιόλιον. εἰσὶ δὲ οὗτοι· ἕξ ὀκτὼ ἐννέα. ὁ μὲν οὖν ὀκτὼ πρὸς τὸν ἕξ τὸν ἐπίτριτον ἔχει, ὁ δὲ ἐννέα πρὸς μὲν τὸν ἕξ τὸν ἡμιόλιον, πρὸς δὲ τὸν ὀκτὼ τὸν ἐπόγδοον· τὸ δὲ διὰ πέντε τοῦ διὰ τεσσάρων ὑπερεῖχε τόνῳ· ἐπόγδοον ἄρα λόγον ἔχειν τὴν τοῦ διὰ πέντε πρὸς τὸ διὰ τεσσάρων ὑπεροχὴν, ὅπερ ἐστὶ τόνος, ἐθεώρουν. ἐβουλήθησαν δὲ καὶ τὸν τῶν ἡμιτονίων κατανοῆσαι λόγον. μεταξὺ δὲ τοῦ ὀκτὼ καὶ τοῦ ἐννέα μηδενὸς ἀριθμοῦ θεωρουμένου τοὺς προκειμένους ὅρους διπλασιάσαντες ἐποίησαν μὲν ἑκκαίδεκα καὶ ὀκτωκαίδεκα, μεταξὺ δὲ τούτων εὔρον ἐμπεσόντα τὸν ἑπτακαίδεκα. τούτῳ δὴ εἰρήκασι μερίζεσθαι τὸν τόνον εἰς ἡμιτόνια. εὐρίσκεται δὲ ταῦτ' οὐκ εἰς ἴσα διαιρούμενα, ἀλλ' ἐς τε μείζον καὶ ἔλαττον· ὁ μὲν γὰρ ἑπτακαίδεκα πρὸς

τὸν ἑκκαίδεκα τὸν ἐφεκκαιδέκατον ἔχει λόγον, ὁ δὲ ὀκτω-
καίδεκα πρὸς τὸν ἑπτακαίδεκα οὐκ ἴσον, ἀλλ' ἐλάττω
τούτου τὸν ἐφεπτακαιδέκατον· δι' ἃ κὰν τῇ καθ' ἡμιτό-
νιον διαγραφῇ διπλῇ γίνεται τῶν στοιχείων ἑκθεσις, ἵν'
ὅτε μὲν τοῦλαττον ἡμιτόνιον ἡγεῖν δέοι, πρὸς τὸ ἕγγιον
τὴν ἐπίτασιν ἢ τὴν ἄνεσιν ποιῶμεθα, ὅτε δὲ τὸ μεῖζον, πρὸς
τὸ ἀπωτέρω· ὅθεν καὶ λείμμα τοῦτο τὸ διάστημα διὰ τὸ
δυστέκμαρτον τῆς ἰσότητος ἐκάλεσαν οἱ παλαιοί. πάλιν
δὴ τοὺς προειρημένους ὅρου_ς διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας δι-
πλασιάσαντες εὗρον καὶ τὰς διέσεις οὐ τεμνούσας διχῇ τὸ
ἡμιτόνιον. ἐποίησαν γὰρ τριακονταδύο τριακοντατές-
σαρα τριακονταῆς· μεταξὺ δὲ τούτων πάλιν ἕτεροι πί-
πτουσιν ὅροι, τοῦ μὲν τριακονταδύο καὶ τριακοντα-
τέσσαρα ὁ τριακοντατρία, τοῦ δὲ τριακοντατέσσαρα καὶ
τριακονταῆς ὁ τριακονταπέντε, ὡς μεταξὺ τριακονταδύο
καὶ τριακοντατέσσαρα γίνεσθαι δύο διαστήματα, τὸ μὲν
ἔχον λόγον ἐπιτριακοστοδεύτερον, τὸ δ' ἐπιτριακοστό-
τριτον, τῶν δὲ τριακοντατέσσαρα καὶ τριακονταῆς ὁμοίως
δύο, τὸ μὲν ἐπιτριακοστοτέταρτον, τὸ δ' ἐπιτριακοστό-
πεμπτον. ὁρῶμεν δὴ καὶ τὴν τῶν διέσεων φύσιν εἰς ἄνισα
διηρημένην.

Τούτου δὴ οὕτως ἔχοντος οὐ χαλεπὸν συνιδεῖν ὅτι τὸ
διὰ τεσσάρων οὐ συνέστηκεν ἀκριβῶς ἐκ δύο τόνων καὶ
ἡμιτονίου. εἰ γὰρ θέλομεν δύο λόγους κατὰ τὸ ἐξῆς
ἐπογδόους λαβεῖν κῆτα προσθεῖμεν ὅρον τέταρτον ὃς
ἔξει πρὸς τὸν πρῶτον ὅρον λόγον τὸν ἐπίτριτον, οὗτος
οὐχ ἔξει πρὸς τὸν τρίτον οὔτε ἐφεκκαιδέκατον οὔτε ἐφ-
επτακαιδέκατον, ἀλλὰ σύνεγγυς ἐπεννεακαιδέκατον καὶ
ἐπιπεντακοσιοστοτέταρτον. ἔκκεινται δὲ καὶ κατὰ τὸ
ἐξῆς ἀριθμοὶ τέσσαρες, ρβ σι σμγ σν· ὧν δὴ καὶ
ὁ θεῖος Πλάτων ἐν Τιμαίῳ μνημονεύει, τὴν αἰσθητὴν
μουσικὴν τῆς νοητῆς ἀκριβεῖα πολὺ λείπεσθαι διελέγχων.

Τούτων ἡμῖν θεωρηθέντων εἴ γε θέλομεν χορδὴν
ἐπὶ τινος ἐπιπέδου συμμέτρου τείναντες ὅπερ ἡμῖν τοὺς
ἅπαντας ἀριθμοὺς καταδέξεται διὰ τῶν προκειμένων ἀνα-
λογιῶν ψάλλειν, εὐρεθήσονται σύμπαντες ἡμῖν οἱ φθόγ-
γοι οἱ μὲν τοῖς ἀριθμοῖς συμφωνίαν ἔχοντες, οἱ δὲ κατ'
ἀσυμφωνίαν ἐλαττούμενοι. διὸ καὶ Πυθαγόραν φασὶ τὴν
ἐντεῦθεν ἀπαλλαγὴν ποιούμενον μονοχορδίζειν τοῖς ἐταί-
ροις παραινέσαι δηλοῦντα ὡς τὴν ἀκρότητα τὴν ἐν μου-
σικῇ νοητῶς μᾶλλον δι' ἀριθμῶν ἢ αἰσθητῶς δι' ἀκοῆς
ἀναληπτέον. ὅρους τοίνυν ποιησόμεθα τοῦτο θεωρεῖν πει-
ρώμενοι προσλαμβάνόμενον μὲν θ_σι· μέση δὲ ἔσται
δ_χη· νήτη δὲ ὑπερβολαίων β_τδ. καὶ τούτων τῶν ἀριθμῶν
συντάττοντες τοὺς προειρημένους λόγους καὶ κατὰ τὰς
μονάδας ἀπολαμβάνοντες ἐν τῷ κανόνι, καθάπερ ἐπὶ γραμ-
μῆς σημεία, διὰ τῶν μικροτέρων διαστημάτων ἐλάττωσι
μέρεσι τῆς χορδῆς ἐλάττω πλήττοντες ἀέρα τὰ ὀξύτερα
ἡγήσομεν, τῷ δ' ἐναντίῳ λόγῳ δηλαδὴ τὰ βαρύτερα. ἀλλ'
ἐπειδὴ διὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἀριθμοῦ δυσχερὴς ἡ τοιαύτη τῆς
χορδῆς ἑκθεσις, διὰ γραμμικῆς ἐφόδου τοῦτο ποιητέον.
Εἰ γοῦν ἐκτεθεῖη χορδὴ τις ἐπὶ κανόνος, αὐτὴ δὲ ἡχοίη

προσλαμβανόμενον, τὸ μὲν ἥμισυ διαλαβόντες αὐτῆς μέσῃν ἤχεϊν ποιήσομεν, τὸ δὲ τέταρτον νήτην ὑπερβολαίων, τὰ δὲ τρία τέταρτα ὑπάτων διάτονον. εἰ δ' αὐτὰ ταῦτα δίχα διέλοιμεν, ληψόμεθα νήτην συνημμένων· εἰ δὲ τῆς ἡμισείας τὸ δίμοιρον, ὅπερ ἐστὶ τῆς ὅλης τρίτον, ἠχῆσαι ποιήσομεν νήτην διεzeugμένων· εἰ δὲ τῆς ἀπάσης τὸ δίμοιρον, ὑπάτην μέσων. εἰ δὲ τοῦ διμοίρου τῆς ὅλης ἀπολάβοιμεν τριτημόριον, ἐκφωνηθήσεται παράμεσος· εἰ δὲ τοῦ διμοίρου τὸ δίμοιρον δι' ἑξήκοντα θήσομεν, ἠχῆσομεν ὑπάτην ὑπάτων. ἵνα δὲ καὶ τὰ ἐλάττω ληφθῇ διαστήματα, ποιήσωμεν οὕτως· τῆς γὰρ ὅλης τὸ τέταρτον εἰς ὀκτὼ διελόντες ἴσα καὶ τούτων ἐνὶ τῷ ἴσῳ ἀπολαβόντες εὐρήσομεν τοῦ τόνου τὴν ὑπεροχὴν· καὶ τοῦτο πάλιν εἰς ὀκτὼ διελόντες ὁμοίως ἴσα καὶ ὄγδοον αὐτῶν ἀπολαβόντες εὐρήσομεν τρίτην ὑπερβολαίων· κὰν τοῖς λοιποῖς δὲ τεταρτημορίοις τὰ ὅμοια μεταχειριούμεθα, καὶ διαλαμβάνοντες κατὰ τοὺς ὁμοίους λόγους ἠχῆσομεν τῶν φθόγγων τὰς διαφοράς, παραθέντες μὲν κανόνα ψιλὸν καὶ αὐτὸν μὲν προδιαροῦντες, ἀπὸ δὲ τῶν ἐν αὐτῷ σημείων παραλλήλους ἄγοντες ἐπὶ τὸν ὑποκείμενον τῇ χορδῇ κανόνα, κἄπειθ' οὕτως τούτου μὲν τοῦ κανόνος τὰ μέρη σημειούμενοι, τὴν δὲ χορδὴν κατὰ τὰ σημεῖα διαλαμβάνοντες. ἡ μὲν τοῦ κανόνος λεγομένη κατατομὴ τοιάδε.

Εἰσὶ δὲ οἱ καὶ διὰ πλείονων χορδῶν ἐπέδειξαν τὰς συμφωνίας. τέσσαρας γὰρ ἐκτιθέμενοι χορδὰς ἰσοτόνους ἐπὶ τινος ὀργάνου τετραγώνου, ὃ δὴ καλοῦσιν ἐλικῶνα, καὶ τῆς τετάρτης τὸν ὑποκείμενον κανόνα σημηνάμενοι δίχα, διάγουσι κανόνιον ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῆς πρώτης χορδῆς πρὸς τὸ ληφθὲν ἐν τῇ τετάρτῃ σημεῖον· καὶ διαγώνιον πάλιν ἀγαγόντες ἀπὸ τῆς βάσεως τῆς πρώτης ἐπὶ τὴν κορυφὴν τῆς τετάρτης τοὺς τῶν συμφωνιῶν πάντας ἐπιδεικνύουσι λόγους· αἱ γὰρ χορδαὶ διαλαμβανόμεναι τοὺς καταλλήλους φθόγγους τοῖς λόγοις τῶν διαιρούντων αὐτὰς ἀριθμῶν ἠχῆσουσιν. τὸ δὲ ὄργανον ἢ τοιοῦτο ἔκκεται τὰς συμφωνίας ἔχον ἐν ταῖς τέτρασι χορδαῖς, πάντας δὲ τοὺς φθόγγους ἠχοῦν, εἰκὼν εἰ διὰ χορδῶν ἰσοτόνων ἀναπληρωθεῖη.

Παραιτητέοι τοίνυν οἱ τοὺς ἀριθμοὺς ὑποδειγματικῶς εἰληφθαι λέγοντες ἀνίσους, ἐπεὶ καὶ αἱ ὑπεροχαὶ τῶν ὀξυτήτων ἄνισοι, διὰ δὲ τὰς συμφωνίας πρώτου πρὸς τέταρτον φθόγγον καὶ πέμπτον καὶ τετάρτου φθόγγου καὶ πέμπτου πρὸς ὄγδοον λαμβάνοντες ἀριθμοὺς ἐξ ὀκτὼ ἐννέα δώδεκα, ὧν ἐστὶν ἀναλογία ὡς πρῶτος πρὸς δεῦτερον, τρίτος πρὸς τέταρτον ὡς προσλαμβανόμενος πρὸς ὑπάτων διάτονον, ὑπάτη μέσων πρὸς μέσῃν, πάλιν δὲ ὡς πρῶτος πρὸς τρίτον, δεῦτερος πρὸς τέταρτον ὡς προσλαμβανόμενος πρὸς ὑπάτην μέσων, ὑπάτων διάτονος πρὸς μέσῃν· ὃν ὁ δεῦτερος πρὸς τρίτον δηλοῖ τὸ ἐπὶ ὄγδοον ὅτι τὸ διὰ πέντε τοῦ διὰ τεσσάρων ὑπερέχει. ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον.

Ἀκόλουθον δ' ἂν εἴη λοιπὸν ἐπιζητῆσαι τί δήποτε πολλῶν διαστημάτων εὕρισκομένων ταυτὶ μόνον θεωρεῖ-

ται σύμφωνα πρὸ τοῦ τελείου συστήματος· τὸ ἐπίτριτον τὸ ἡμιόλιον τὸ διπλάσιον. ἐπεὶ τοίνυν τὸ σύστημα τὸ τέλειον ἐν διπλασίονι θεωρεῖται λόγῳ, οὗτος δ' ἀναλύεται εἷς τε τὸ ἡμιόλιον καὶ ἐπίτριτον, λαμβάνομεν ἀριθμοὺς ἡμιόλιον μὲν πρῶτον τὸν τρία καὶ τέλειον πρῶτον ἐν ἀριθμοῖς, ἐπίτριτον δὲ πρῶτον τὸν τέσσαρα καὶ πρῶτον ἐπίπεδον ἐν γεωμετρίᾳ, κα ὶ τὰς τούτοις ἴσας εὐθείας τεμνούσας ἀλλήλας πρὸς ὀρθὰς ἐκτιθέμεθα, ὧν ἡ μὲν πρὸς τὸ αὐτῆς μέρος τὸν ἡμιόλιον λόγον, ἡ δὲ τὸν ἐπίτριτον ἔξει. καὶ δὴ σημείων ἡμῖν ἐν αὐταῖς ληφθέντων κατὰ τὰς ὑποκειμένας μονάδας εἰ παραλλήλους ἀγάγοιμεν, τὸ μὲν ὅλον ἡμῖν ἐμβαδὸν πῇ μὲν δώδεκα γίνεται μονάδων κατὰ γεωμετρίαν τοὺς λόγους ἐκτιθεμένοις, πῇ δὲ κατὰ ἀριθμητικὴν τριακονταπέντε τελῶν τὰ τῶν ἀριθμῶν σύμβολον καταδειχθήσεται· ἕκαστον δὲ τῶν ὑπὸ τῶν μερῶν τῶν εὐθειῶν ἐναλλάξ καὶ ὑπὸ ὅλης καὶ μέρους περιεχομένων παραλληλογράμμων τοὺς προειρημένους τῶν συμφώνων διαστημάτων ἐπιδείξει λόγους καὶ οὔτε πλείους τούτων οὔτε ἐλάττους. σαφηνείας δὲ ἕνεκεν ὑποκείσθω καὶ τὰ διαγράμματα.

Δύο δὲ εὐθείας εἰλήφαμεν τὴν μὲν ἀριθμὸν πρῶτον τέλειον περιέχουσιν ἀρχὴν γὰρ καὶ μέσον καὶ τέλος, ἐναντιότητά τε καὶ μεσότητα πρῶτος ἐξέφηγεν ὁ τρία, τὴν δὲ ἐπιπέδου φύσιν ἐν γεωμετρίᾳ δείξασαν πρῶτον· ὁ μὲν γὰρ εἷς ἐφ' ἑαυτὸν γινόμενος γεωμετρικῶς οὐδὲν οἷός τε πληθὸς ἐμφῆναι, ὁ δὲ δις δύο πρῶτον ἐπίπεδον καὶ τετράγωνον ἐγέννησε τὸν τέσσαρα. διττῶς δὲ τὰς δυνάμεις ἀριθμητικῶς τε καὶ γεωμετρικῶς ἐξεθέμεθα, ὅτι τὴν ἀρμονικὴν ἀναλογίαν ἐξ ἀμφοῖν τῆς τε ἀριθμητικῆς καὶ γεωμετρικῆς συντεθεῖσαν γίνεσθαι συμβαίνει· ἡ μὲν γὰρ ἀριθμητικὴ τοὺς ὄρους ὑπερέχοντάς τε καὶ ὑπερεχομένους τοῖς ἴσοις ἀριθμοῖς ἔχει, ἡ δὲ γεωμετρικὴ τὰς ἴσας ὑπεροχὰς κὰν τοῖς λόγοις πρὸς ἀλλήλους ἄσπερ κὰπὶ τῶν ὄρων συνίστησιν, ἡ δ' ἀρμονικὴ τὴν μὲν προτέραν ὑπεροχὴν ἐκ τῆς ἀριθμητικῆς λαμβάνουσα, τὴν δὲ ἐτέραν ἐκ τῆς γεωμετρικῆς γεννᾶται. διττοῦ δὲ ὄντος τοῦ ποσοῦ τοῦ μὲν συνεχοῦς ἐπιστάτις οὕσα γεωμετρία κατὰ μέγεθος ποιεῖται τοὺς λόγους ὅλα μέρεσι τοῖς αὐτῶν συγκρίνουσα, τὸ δὲ διαστηματικὸν ἀριθμητικὴ γνωματεύουσα, μερίζουσα τὸ ὅλον, τὰς τῶν μερῶν πρὸς ἀλλήλα ποιεῖται συγκρίσεις. ὑπόκειται δὲ ἐκάστη ἀναλογία ἀριθμοὶ, ἀριθμητικῇ δύο τρία τέσσαρα, γεωμετρικῇ δύο τέσσαρα ὀκτώ, μουσικῇ τρία τέσσαρα ἕξ· βουλόμενοι γὰρ τοὺς περιέχοντας λόγους τὰς τρεῖς συμφωνίας ἐπιδεικνύναι κατὰ τὸ ἐξῆς, ἀναγκαίως τὸν μὲν κατὰ τὸν ἐπίτριτον ἀριθμὸν ὑπερέχοντα, τὸν δὲ κατὰ τὸν διπλασίῳ πλεονάζοντα συνίσταμεν. καθόλου δὲ εἰπεῖν, εἰ μεταξὺ γεωμετρικῆς ἀναλογίας ἀριθμητικὰς παραβάλλοις μεσότηας, ἀρμονικὴν ἀναλογίαν ἢ ἐπίπεδον ἢ στερεὰν ἀπεργάσῃ. ἔστω γὰρ ἀναλογία γεωμετρικὴ διπλασίῳ· δύο τέσσαρα ὀκτώ· ταύτης εἰ ἐκατέρῳ τῶν λόγων ἀριθμητικὴν παραβάλλοις μεσότητα, ἀρμονικὴν ποιήσεις ἀναλογίαν καὶ ἐπίπεδον οἷον δύο τρία τέσσαρα ἕξ

ὀκτώ. πάλιν δὲ ἔστω τις ἀναλογία κατὰ τὸ τριπλάσιον·
 τρία ἐννέα εἰκοσιεπτὰ. ταύτης τῶν λόγων εἰ παραβάλλοις
 ἑκατέρῳ μεσότητος δύο, μεταξὺ μὲν τοῦ τρία καὶ ἐννέα
 _τέσσαρα καὶ ἕξ, μεταξὺ δὲ τοῦ ἐννέ_α καὶ εἰκοσιεπτὰ δώ-
 δεκα καὶ δεκαοκτώ, μουσικὴν στερεὰν ἀποτελεῖς ἀναλογίαν.
 Ἐπειδὴ δὲ ἀριθμῶν ἀναγκαίως ἐπεμνήσθημεν, οὐκ
 ἀηδὲς περὶ τούτων ἐπὶ πλέον εἰπεῖν· ποικιλωτέρα γὰρ ἢ
 ἐξέτασις καὶ ἅμα πλείστη τοῖς κατὰ μουσικὴν ἐπιδειχθή-
 σεται συμφωνία. τὴν μὲν γε μονάδα ὡς ἀρχὴν τῆς τῶν ὅλων
 συμφωνίας καὶ ποιητικὴν αἰτίαν ἐλογίζοντο οἱ παλαιοί·
 πάντα γὰρ γίνεσθαι διὰ τῆς εἰς ἓν ἀρμονίας συνεχό-
 μενα· τὴν δὲ δυάδα κατὰ τὴν ὕλην ἔταττον ἐναντιότητος
 οὗσαν πρώτην ἐμφαντικὴν. τριάδα δὲ τὸ σύμπαν ἐκά-
 λουν ἐναντιότητι καὶ μεσότητι πεπληρωμένον. τετράδα
 δὲ στερεὸν προσεῖπον· ἀρξαμένοις γὰρ ἀπὸ σημείου καὶ
 κατὰ τὸ ἐξῆς αὖξουσιν τὰ διαστήματα τέταρτον τὸ στερεὸν
 εὐρίσκεται, ἕξ ἀριθμοῦ πρώτου τριῶν δεκτικοῦ διαστη-
 μάτων ἐπιφαινόμενον. τὴν δὲ πεντάδα αἰσθησιν ἔφασαν
 _φανερὰ δὲ ἢ αἰτί_α, τὴν δὲ ἐξάδα τελειότητα σώματος συν-
 τιθέμενον ἐκ πρώτου περιττοῦ καὶ ἀρτίου καὶ κατὰ γεω-
 μετρίαν _διὸ καὶ γάμος αὐτοῖς προσηγορεύθ_η, τὴν δὲ
 ἐπτάδα ἀγνείαν _μόνος γὰρ οὗτος τῶν ἐντὸς δεκάδος οὔτε
 γεννᾶται γεωμετρικῶς ὕφ' ἐτέρων οὔθ' ἕτερον γενν_ᾷ, τὴν
 δὲ ὀκτάδα σῶμα ἔνυλον _ἐκ γὰρ τοῦ πρώτου _ἀρτίο_υ
 πολυπλασιαζομένου κυβικῶς συνίστατα_ι. τὴν δὲ ἐννεάδα
 μουσικὴν ἐκάλουν, ὅτι πρῶτος ἐξ ἀριθμῶν τοὺς τρεῖς συμ-
 φώνους παριστάντων λόγους συντίθεται _δύο γὰρ καὶ τρία
 καὶ τέσσαρα τὸν ἐννέα πληρο_ῖ, ἀλλὰ καὶ _διὰ τ_ὸ τὴν
 τοῦ παντὸς ἀρμονίαν τε καὶ περιφορὰν ἐς τοσοῦτον συμ-
 βαίνειν τὸν ἀριθμὸν ἐπτὰ μὲν πλανητῶν, δυεῖν δὲ τῆς τε
 ἀπλανοῦς σφαίρας καὶ τῆς μενούσης ὀνομαζομένων. τὴν
 γε μὴν δεκάδα πρώτην ἐκάλουν συμφωνίαν· εἰ γὰρ τις τὸ
 πρῶτον ἐν μουσικῇ σύστημα σύμφωνον, ὅπερ ἐστὶ τὸ διὰ
 τεσσάρων, εἰς τὰ ἐλάχιστα διέλοι διαστήματα _λέγω δὲ
 τὰς διέσει_ς, δέκα ταύτας γινομένης εὐρήσει, καὶ θέμενος
 ἀντὶ διέσεως μονάδα καὶ τὰς λοιπὰς ἰσομεγέθως τοῖς δια-
 στήμασι συντιθεὶς κατὰ τὰ τρία τῆς μελωδίας γένη τὸν
 αὐτὸν ἀριθμὸν συμβαίνοντα θεωρήσει. ἀλλὰ καὶ πρῶτος
 ἐκ δυεῖν ἀριθμῶν ἐστὶν ὧν μέσος εἷς ἀνάλογον πίπτει, τοῦ
 τε δύο καὶ ὀκτώ, οἷον δύο τέσσαρα ὀκτώ, ὃ καὶ πρώτη
 παρά τισιν ἀρμονία κέκληται· τὰς γὰρ ἐπιπέδους κατὰ γεω-
 μετρίαν ἀναλογίας οὕτως ἐκάλουν οἱ παλαιότεροι. ἀλλὰ
 καὶ τῆς ἐννεάδος, ἣ τὴν τῶν ὅλων ἀρμονίαν σημαίνει, μετὰ
 τῆς ἐς τὸ πρῶτον ἀναφορᾶς καὶ εἰς ἓν συγκεφαλαιώσεως, οὗ
 μετασχοῦσα συνδέεται, λογιζομένοις ὁ δέκα συμβαίνει.
 ἔστι δὲ τις καὶ περὶ τὸν ἑνδεκα λόγος· ὁ γὰρ τόνος πρὸς
 τὴν πρώτην δίεσιν, ἐὰν _ἐπίτασιν_, τὸν ἐπώνυμον αὐτοῦ
 λόγον ἔχων ἀναφανήσεται. ὃ γε μὴν δώδεκα μουσικώτατος
 ἀριθμῶν· τῶν γὰρ πρὸ αὐτοῦ πάντων οὐδεὶς πρὸς τοὺς
 πλείστους τῶν προκειμένων τὰς ἀρμονικὰς ἐπιδείκνυσι
 συμφωνίας, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα διαιρούμενοι λόγους τινὰς
 πρὸς ἄλλα πλάτη μερῶν ἐπιφαίνουσιν. ἀλλὰ γὰρ οὐτοσί

μόνος πρὸς μὲν τὸν ἐννέα λόγον ἔχει τὸν ἐπίτριτον, πρὸς δὲ τὸν ὀκτὼ τὸν ἡμιόλιον, πρὸς δὲ τὸν ἕξ τὸν διπλασίω, καὶ ἔτι πρὸς μὲν τὸν τέσσαρα τὸν τριπλασίω, πρὸς δὲ τὸν τρία τὸν τετραπλασίω τοῖς ἀπὸ μονάδος ἐφεξῆς τρισὶ συμπληρωτικοῖς οὖσι δεκάδος καὶ τριῶν διαστημάτων τοὺς λόγους ἐπιδεδεγμένοις· διὸ καὶ μέχρι τῆσδε τῆς ποσότητος _λέγω δὲ τῶν δώδεκα τόνων_ ἡ φύσις ἡμῶν ἤρκεσε προαγαγεῖν τὴν τῆς φωνῆς ὀξύτητα.

Τάχ' οὖν ἂν τις ὑπολάβοι μὴ συνεστάναι τὸν λόγον ἡμῖν τὴν μὲν ἐξέτασιν τῶν κατὰ μουσικὴν ἐπ' ἀριθμῶν ποιούμενοις, αὐτῶν δὲ τούτων φάσκουσι καὶ μὴ τελείως εἶναι δεκτικὰ τὰ διαστήματα. τούτου δὴ τὴν αἰτίαν εἰ μέλλοιμεν ἐρεῖν, κινητέος ἡμῖν θεῖός τε καὶ ἀπόρρητος λόγος. τῶν γὰρ ἐνταυθοῖ κατὰ μίμησιν τὴν πρὸς τὰ τιμιώτερα συνισταμένων καὶ πρὸς τὴν ἐκείνων φορὰν τε καὶ τροπὴν τὴν τε γένεσιν λαμβανόντων καὶ τὸ εἶναι ποριζομένων, διαφορᾶς δὲ οὔσης ἐν ἀμφοτέροις τοῖς τόποις καὶ τοῦ μὲν καθαροῦ τε ὄντος καὶ ἀδιαφθόρου, τοῦ δὲ θολεροῦ καὶ ἰλυώδους, ἐκεῖθι μὲν ἡ ἐνέργεια τελεία καὶ ἀνεμπόδιστος γίνεται, ἐνταυθοῖ δὲ ἐλλιπής τε καὶ χωλεύουσα καὶ δύσκολος, οὐ διὰ τὴν τοῦ δρῶντος αἰτίαν, διὰ δὲ τὴν τῆς ὕλης ταραχὴν τε καὶ ἀδυναμίαν. ὥς γὰρ τὸν λιθοξόον ἐν μὲν λίθῳ φασὶν εὐχερῶς ἐνθήσειν οὓς ἂν προέλῃται τύπους, ἐν κισήριδι δὲ οὐδεπώποτε ἢ δυσκόλως, οὐ κατὰ ἀτεχνίαν ἢ ἀσθένειαν τὴν αὐτοῦ, διὰ δὲ τὴν ἀνεπιτηδεϊότητα τῶν ὑποκειμένων, οὕτως δὲ καὶ τὴν ἐκ τοῦ παντὸς ἐνέργειαν τῶν μὲν ἐπέκεινα διὰ τὸ θεϊότερον ἐπιτηδεῖως ἐχόντων μᾶλλον καθικνεῖσθαι, τῶν δ' ἐνθάδε διὰ τὴν πολλὴν ἀπόστασιν καὶ διὰ τὴν σωματικὴν ἀχλύν τε καὶ ὑποστάθμην τεθολωμένων ἀμαυρότερον. οἷον γὰρ ἀκτὶς ἡλιακή, φασί, θεωρεῖται ἐν μὲν ἀέρι καθαρωτάτη, ἐν δὲ θαλαττίοις βάθεσιν ἀμυδρὰ καὶ ἐξίτηλος, οὐκ αὐτὴ τοιαύτη τυγχάνουσα, τῆς δ' ἡμετέρας αἰσθήσεως ὑπὸ τοῦ περιέχοντος παραποδιζομένης, οὕτως δὲ καὶ τὰς ἄνωθεν διηκούσας ἀπορροίας οὐχ ὁμοίως κατὰ πάντα ἐνεργεῖν

τόπον, κατ' ἀξίαν δὲ ἐκάστου τῶν ὑποκειμένων. διὸ καὶ αὐτοὺς ἡμᾶς, ὅτε μὲν τῇ τῶν ἐνθαδὶ ταραχῇ τε καὶ ἀταξίᾳ προσπεπόνθαμεν, ὀλίγης τινὸς καὶ ἀναγκαίας ὑπὸ τοῦ κρείττονος τυγχάνειν ἐπικουρίας διὰ τὴν τοῦ παντὸς ἑνώσιν τε καὶ κοινωνίαν· ἡνίκα δ' ἂν αὐτοὺς τε γνόντες καὶ ὄθεν ἡμῖν ἡ ἀρχὴ μαθόντες ἐπὶ τὰ τιμιώτερα τὴν τε ὁρμὴν καὶ τὸν βίον τρέψωμεν, τηνικαῦτα τῆς ὅλης προνοίας δέχεσθαι τὸ ἀκραιφνὲς καὶ τελεώτατον, τῆς ἡμετέρας τότε φύσεως ἐς τὸ ἐπιτήδειον συμβαλλομένης ὁμοιώσει τῇ πρὸς τὸ κάλλιστον. τῆς δὲ τῶν ἐνθαδὶ πρὸς τὰ ἐκεῖθι συμπαθείας τάς τε ὥρας ἀκριβῆ φέρουσι τεκμήρια, τροπὰς τε ἀέρων καὶ ὑδάτων φορὰς, θάλην τε καὶ εὐκρασίας, ἃς κατὰ τὴν τῶν ἐκεῖθι ποιὰν σχέσιν γίνεσθαι συμβαίνει, ἔτι δὲ τὰ καθ' ἕκαστον καιρὸν ὥς εἶπεῖν γινόμενα, φυτῶν τε αὐξήσεις καὶ φθίσεις, ζώων τε πληρώσεις καὶ κενώσεις, ἅπερ αὐξομένῳ τε καὶ μειουμένῳ τῷ σεληνιακῷ κύκλῳ

συμπάσχει τε καὶ συντρέπεται, καὶ μὴν καὶ θαλάττης παλιρροίας τε καὶ ὑποχωρήσεις, αἱ τῆς αὐτῆς θεοῦ τῷ δρόμῳ καὶ φάσεσι καθ' ἕκαστα συµμεταβάλλουσιν, οἷον δὴ κατὰ μὲν τὸν ἔκπλουν τὸν δι' Ἡρακλείων στηλῶν παρ' ἕκαστα γίνεσθαι φιλεῖ, κατὰ δὲ τὴν Αἴγυπτον περὶ τὸ Νειλῶον ῥεῦμα ταῖς αὐταῖς ἐνιαυσίοις ὥραις ἀνόδους τε καὶ ὑποχωρήσεις ταῖς ἡλιακαῖς ἀναλόγως πορεύαις τε καὶ κινήσεσιν. μουσικὴν δὴ καὶ αὐτὴν ἀρχὴν μὲν ἔχειν ἐκ τῶν ὅλων, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα, εἰπεῖν οὐκ ἀπίθανον, τῇ δὲ πρὸς τὴν σωματικὴν ὕλην μίξει τῆς κατὰ τοὺς ἀριθμοὺς ἀποπίπτειν ἀκριβείας τε καὶ ἀκρότητος, ἐπεὶ ἔν γε τοῖς ὑπὲρ ἡμᾶς τόποις ἀτρεκῆς τέ ἐστὶ καὶ ἀδιάφθορος. οὕτως καὶ τὰς εἰς ἴσα τῶν διαστημάτων διαιρέσεις ἀδυνατοῦμεν καὶ τὰς τῶν συστημάτων συμφωνίας ἐλλιπεῖς ἔχομεν τῆς σωματικῆς παχύτητος παρεμποδίζουσας.

Δῆλον δὲ ἔσται τὰς ἄλλας ἐπιδόντι τέχνας ὅσων ἐξ ἀριθμῶν ἐρανίζονται τὴν ὠφέλειαν. γραφικὴν τε γὰρ εἴ τις ἐθέλοι θεωρεῖν, οὐδὲν ἄνευ ἀριθμῶν καὶ ἀναλογιῶν δρῶσαν εὐρήσει ἀλλὰ καὶ σωμάτων συµμετρίας καὶ χρωμάτων κράσεις δι' ἀριθμῶν θηρωμένην κακ τούτων τὸ ἐς τὰς γραφὰς ποιουμένην κάλλος. αὐτὴν δὲ ταύτην ἔστιν ἰδεῖν δι' ἀριθμῶν καὶ τῆς πρώτης φύσεως οὔσαν μιμητικὴν· οἷα γοῦν ἐν τοῖς φυσικοῖς σώμασιν ἀναλογία προσιούσα κάλλος ἐποίησε, ταύτην κὰν τοῖς μέτροις τῶν σχημάτων κὰν ταῖς τῶν χροίων συγκράσεσι μεταδιώκουσιν. εἰσὶν οὖν καὶ παρ' αὐτοῖς μορφαί τε καὶ χροιαὶ καὶ σχήματα βίων καὶ ἡθῶν δηλωτικά, συνίσταται τε ἡ πᾶσα τέχνη κατ' ἀντιστροφὴν τῆς τῶν φυσιογνωμονούντων· ὅπου μὲν γὰρ μορφῆς ὑποκειμένης συνορᾶται βίος, ὅπου δὲ ἡθους θεωρουμένου τυποῦται μορφή. ἰατρικὴ δὲ καὶ αὐτὴ πάντα μὲν δι' ἀριθμῶν, παλμῶν τε καταλήψεις καὶ περιοδικῶν τύπων ἀναλογίας, παρίστησιν· ὧν οἱ μὲν τοῖς συμφώνοις ἀναλογοῦντες λόγοις, διπλασίῳ τε, ὥς ὁ ἀφημερινός, ἡμιολίῳ τε, ὥς οἱ διὰ τρίτης, ἐπιτρίτῳ τε, ὥς οἱ διὰ τετάρτης ἐπισημαίνοντες, οὐ πάντως κινδύνους ἐπιφέρουσιν, οἱ δὲ _χαλεποὶ_ μὲν, ἔχοντες δὲ πρὸς αὐτοὺς ὁμοιότητάς τινας, ὥς τῶν ἡμιτριταίων οἱ τούτοις παρακείμενοι, κίνδυνον μὲν ἐπιφέρουσι, σμικρὸν δέ τι χρηστῆς ἐλπίδος ἔχουσιν, οἱ δὲ παντελῶς ἀσύμφωνοι τυγχάνοντες, ὥς οἱ συνεχεῖς, φοβεροὶ τέ εἰσι καὶ ὀλέθριοι· φαρμάκων δὲ ποιότητος καὶ δυνάμεις οὐδαμῶς ἄλλως ἢ διὰ συµμετριῶν τῶν κατὰ ποσότητος ἐτεχνήσατο.

Καθόλου δὲ πάντα εἴ τις ἀνιχνεύει, καὶ τὰ δόξαντα ἀπιθάνως ἂν ῥηθῆναι κατ' ἀριθμὸν εὐρήσει σύμφωνα, βίων τε καὶ ἡθῶν τὰς σύνεγγυς ὁμοιότητος ὁμόνοιαν ἐπιφερούσας, τύχης τε ὑπόστασιν καὶ φρονήσεως μετοχὴν πράξεων τε καὶ ἐπιτηδευμάτων _συμφωνίαν_ καὶ τὴν λοιπὴν τοῦ βίου κατάστασιν ἐν μὲν συμφώνοις λόγοις φιλίαν, ἐν δ' ἀσύμφωνοις τοῦναντίον ἐπιφέροντα. ὧν πολλάκις τὴν ἀναρμοστίαν μέση τις ἤρμοσεν ἀναλογία, ὥσπερ ἀσύμφωνα διαστήματα μέση τεθεῖσα συμφωνία. εἰ δέ γε καὶ τὰς ἐν ψυχῇ μεσότητος θεωρεῖν ἐθέλοις,

εὐρήσεις λογισμοῦ καὶ ἐπιθυμίας μέσῃν τὴν κατὰ τὸ θυμικὸν ἀμφοῖν ἀναλογίαν. εἰ δὲ καὶ πολιτικὰς διατάξεις θεωρήσεις, θαυμάσεις ὡς τοῦ μὲν βουλευτικοῦ καὶ δημοτικοῦ μέσον τάττεται τὸ πολεμικὸν οὐποτε τῆς αὐτοῦ λειτουργίας ἐν ταῖς ἀρίσταις πολιτείαις ἀφιστάμενον, τούτου δ' αὐτοῦ τὸ μὲν ὀπλιτικὸν καὶ ἵππικὸν ἀκρότητες, μεσότης δ' ἀμφοῖν τὸ γυμνητικὸν ὁμοιότητα πρὸς τοὺς ἄκρους ἐν πεζῇ κουφότητι κεκληρωμένον, πάλιν δ' αὖ τὸ πλήρωμα τὸ σύμπαν βουλευτικοῦ καὶ δημοτικοῦ μεσότητα τὸ ἵππικὸν ἔχον ἀξιώματος ὑφειμένου μετοχῇ τοῖς ἄκροις ὁμοιωμένον. τὸ δὴ ταῦτα μὲν οὕτως ἐναργῶς δι' ἀριθμῶν καὶ μεσοτήτων συνεστάναι, μουσικὴν δὲ μὴ ἂν ὑπονοεῖν παντελῶς ἀμαθοῦς καὶ ἀμούσου τὴν φύσιν ἐστίν.

Ἦδη τοίνυν καὶ τὰ καθ' ἕκαστα τῶν ἐν μουσικῇ λεγομένων διεξιόμεν ἐκάστου τὴν πρὸς τὸ σύμπαν ὁμοιότητα διασαφούντες. ὡς γὰρ οὐδὲ τῶν ἄλλων καλῶν ἕκαστον δίχα τῆς πρὸς ἐκεῖνο συνίσταται συμφωνίας, οὕτως οὐδὲ μουσικὴν οὔτε συστήναι συνέβη ποτὲ οὔτε μὴν συστάσαν οὕτω δυνατῶς ἐνεργεῖν, εἰ μὴ διὰ τὴν πολλὴν πρὸς τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς ὁμοιότητα βεβαίαν καὶ θεῖαν ὡς ἀληθῶς τὴν ἰσχὺν ἐπεπόριστο. ἔσται δὲ τῶν λεχθησομένων σμικρὰ μὲν καὶ ἄλλων κοινὰ τεχνῶν, τὰ δὲ πλεῖστα καὶ μέγιστα μουσικῆς ἴδια· ἰδιαίτερον δὲ μάλιστα ὅτι τε ἐξ ἐναντίων ἢ σύστασις αὐτῆς τῇ φυσικῇ γενέσει παραπλησίως καὶ τῆς τοῦ παντὸς ἁρμονίας τὴν εἰκὼ φέρει. Πάλιν τὸν αὐτὸν ἡμῖν θεὸν ὄν καὶ κατ' ἀρχὰς παραληπτέον τὸν πάσης μὲν σωματικῆς συστάσεως, πάσης δὲ ψυχικῆς ἁρμονίας ἐπιστάτην, καὶ δεητέον, εἰ μὲν τι τῶν λεχθησομένων δόξη τε ὀρθῇ λελέγεται καὶ ὅσιον πολλοῖς ἐκφαίνειν, σφῆζειν τε εἰς ἀεὶ τὸν λόγον καὶ ἄξιον ἀκοαῖς τε καὶ γνώσει παρασχεῖν, εἰ δέ τι τούτων ἢ παρὰ τὴν τῶν ὄντων αἰτίαν ἐκμελῶς ἔχει ἢ οὐ προσηκόντως ἐς τήνδε τὴν γραφὴν σιγᾶν δέον κατατάττεται, συγγνώμην μὲν ἡμῖν νέμειν τοῦ τε συντόνου τῆς φιλοπονίας καὶ τῆς εἰς τὸ ὁμόφυλον φιланθρωπίας, τοὺς δὲ λόγους ἥτοι κατακρύψαι τέλεον ἢ οἷς ἀνεπίνογον παραδοῦναι.

Πρῶτον μὲν οὖν κινήσεως πέρι τῆς κατὰ τὴν φωνὴν τίς ἂν ἀμφισβητήσκειν ὡς οὐχὶ τῷ παντὶ συμφώνως ἔχει; τούτου γὰρ ἔκ τε τοῦ ποιητικοῦ κάκ τῆς ὕλης συνεστηκότος, ὕλης δὲ οὔσης ἀπλῆς τε καὶ ἀμορφώτου καὶ παντὸς εἶδους ἐστερημένης, ταῖς μὲν τῶν ἄλλων τεχνῶν ὑποβάθραις τε καὶ ἀρχαῖς ὡς μὲν πρὸς τὰς σφετέρας τέχνας ὕλαις εἶναι συμβέβηκεν, ὡς δὲ πρὸς τὴν φύσιν πολὺ πρότερον εἶδεσι τυγχάνειν· ἢ δὲ κίνησις ἢ κατὰ τὴν φωνὴν ἄνευ τε σωματικῆς διαφορᾶς ἐπινοεῖται καὶ ἐστὶ κατ' οὐσίαν, ὡς τὰ πρῶτα, ἀσώματος. ἀλλὰ καὶ τῆς ὕλης μυρίας ἀμφισβητήσεις παρεσχημένης πότερα συνεχῆς ἐστὶν ἢ διεχῆς, ἢ μουσικὴ κἂν τούτῳ τῆς ὕλης τὴν ἐναντιότητα δείκνυσιν· τὴν γὰρ αὐτῆς ὕλην, ἣτις ἐστὶ κίνησις φωνῆς, συνεχῇ τε καὶ διαστηματικὴν ἐπιδέδειχεν. ὥσπερ οὖν ἢ τοῦ παντὸς προνοουμένη δύναμις τό τε λίαν συνεχὲς εἰς

εἶδη διαιρεῖ τῆς ὕλης καὶ τὸ διεχὲς συνάγει συμμέτρως, οὕτως δὲ καὶ ἡ μουσικὴ τὴν μὲν πολλὴν συνέχειαν τῆς φωνῆς ὡς ἄχρηστον περιεφρόνησε, τὴν δὲ μείζω διέχειαν ὡς ἄπειρον ἀποδοκιμάσασα συμμέτρῳ διαστάσει τὴν μελωδίαν ὑπεστήσατο. καὶ μὴν ὅτι μὲν φθόγγος αὐτῆς ἡ ἀπλὴ κίνησις δῆλον ἡμῖν· τοῦτο δὲ κοινὸν μὲν καὶ ταῖς ἄλλαις τέχναις _πᾶσαι γὰρ ἐξ ἡμερῶν τῶν πρὸς ἑαυτὰς τὴν ἀρχὴν ἔχουσιν_, ἰδιαίτερον δὲ τὸ τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικὸν ὁμολόγως τῇ τοῦ παντὸς ὕλῃ· ὁξύτητος γοῦν ὁ αὐτὸς καὶ βαρύτητος μετείληφεν. ἀλλὰ καὶ τούτων οἱ μὲν ἐστᾶσιν, οἱ δὲ κινεῦνται· τὸ δ' αὐτὸ καπὶ τοῦ σύμπαντος ἔστι λέγειν· καὶ γὰρ τῶν ὄντων τὰ μὲν ἔστηκε, τὰ δὲ κινεῖται. καὶ δὴ τούτων ἑκατέρου διτταὶ διαφοραί· τὰ μὲν γὰρ κατὰ τόπον ἔστηκεν, ὡς ἡ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, οἷς ὁμολογοῦσιν οἱ βαρύπυκνοι φθόγγοι διὰ τὴν τοῦ στοιχείου βαρύτητα καὶ συνάφειαν πρὸς τὰ ἐφεξῆς, τὰ δὲ κατὰ δύναμιν, ὡς τὰ θεῖα, οἷς ἐοίκασιν οἱ ἄπυκνοι τὴν ἐκτὸς σωματικῆς συζυγίας αὐτῶν ὑπόστασιν ἐνδεικνύμενοι· ἀρχαί τε γὰρ εἰσι τῶν λοιπῶν φθόγγων, ὡς τῶν σωμάτων ἐκεῖνα, περιέχουσιν τε τοὺς ἐξῆς ἅπαντας ἐν μὲν χορδαῖς ταῖς τῶν ἀριθμῶν ἐλαττώσεσιν, ἐν δὲ αὐλοῖς τῇ τῶν μεγεθῶν ἀφαιρέσει. οὕτως δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ὅλων θεῖοι τε ἄνδρες καὶ σοφοὶ διηρεύνησαν ὑφέσει τὰ δεῦρο πάντα καὶ ὑποβάσει τὰ ἔσχατα τῶν πρώτων ἀρετῇ τε καὶ ζωῇ καὶ κινήσει λειπόμενα ἀγαθοῦ μὲν μειώσκει κακίαν δεῖξαι, ζωῆς δὲ ἐλαττώσκει ποιῆσαι φθοράν, κινήσεως δὲ τῆς κατὰ λόγον βραδυτῇτι καὶ ἐνδεία γίνεσθαι τοῦ μεσαιτάτου τὴν τελείαν ἀκινήσιαν. πάλιν ἐπεὶ τῆς φορᾶς εἶδη δύο _ἢ μὲν γὰρ γίνεται κατ' εὐθείαν, ἢ δὲ κατὰ κύκλον_, τῇ μὲν κατὰ κύκλον χρήται τὸ αἰθέριον σῶμα, ὃ δὴ καὶ ἐπίπεδον εἶναι πρὸς τινων εἴρηται, ὅπερ ὅμοιον ἂν εἴη τοῖς παρυπατοειδέσι _δύο γοῦν οὗτοι δηλοῦσι διαστήματα τὴν τε δίεσιν καὶ τὸ ἡμιτόνιον_· τὴν δὲ κατ' εὐθείαν ἣν φέρεται τὰ ὑπὸ σελήνην, ἃ βάθους τε ὁμολογουμένως μετέχει καὶ ἐστὶ τριχῇ διαστατά, οἷς ὁμοιοῦσιν οἱ λιχανοειδεῖς, τὰς τρεῖς δηλοῦντες διαστάσεις δίεσιν τε καὶ ἡμιτόνιον καὶ τόνον. τί δ'; οὐχὶ καὶ τούτων αὐτῶν ἐν ἀραιότητι καὶ πυκνότητι εἰσὶν αἱ διαφοραὶ τῶν ὑλικῶν σωμάτων ἐπιφαίνουσιν ιδιότητος, ἥ τὰ μὲν αὐτῶν ἀραιότητι κοῦφα καὶ ἀνωφερῇ, τὰ δὲ πυκνότητι βαρύτερα καὶ χαμαιπετῇ; καὶ μὴν τό γε τούτων αὐτῶν φύσει μὲν ἐς ἄπειρον προιέναι τὰς ὁξύτητας, τέχνη δὲ περιορίσθαι τὴν τε τοῦ δημιουργοῦ δηλοῖ δύναμιν καὶ τὴν ὑλικὴν φύσιν τὴν μὲν ἄπειρον οὔσαν καὶ ἄλογον, τὸν δὲ πέραν ὄντα καὶ λόγον· τούτῳ καὶ σωμάτων συνίσταται κάλλη καὶ ψυχῆς ἀρεταὶ καὶ ἀέρων συμμετρίαι οὔτε ἐς ἄπειρον προβαίνουσιν οὔτε ἀθρόως ἐπὶ τὸναντίον, δι' ἐλαχίστων δὲ ἐπιδόσεων τὰς μεταστάσεις ποιούμεναι, εὐκρασίας μὲν ἐν τῷ παντί, φυτοῖς δὲ εὐεστώ, ζώοις δὲ ὑγίειαν παρεχόμεναι.

Ἔτι γε μὴν τὸ τρία τυγχάνειν τὰ πρῶτα σύμφωνα συστήματα τὴν τριαδικὴν τοῦ παντὸς ὑποφαίνει φύσιν. τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν φάμεν ἀσώματα κατὰ τὸ διὰ πασῶν

τέλειον, τὰ δὲ σώματα κατὰ τὸ διὰ τεσσάρων, τὰ δὲ τὴν ἐν μέσῳ φύσιν κεκληρωμένα κατὰ τὸ διὰ πέντε. πάλιν τὰ μὲν τῶν ὄντων θεῖα καὶ ἀείζωα, τὰ δ' ἄψυχα διὰ παντός, τὰ δὲ μεταξὺ τούτων, ὡς τὰ θνητὰ ζῶα. δι' αὐτὰ δὲ καὶ τῶν μελωδικῶν γενῶν τριττὴ γέγονεν ἡ ἀνωτάτω διαφορά. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τῶν ἐν τοῖς σώμασι διαστημάτων τριττὴ τις ἡ φύσις, ἡ μὲν ἀρχηγέτις ἐφ' ἐν τεταγμένη κατὰ γραμμὴν, ἡ δ' ἐπὶ ταύτῃ διὰ δυεῖν κατ' ἐπίπεδον, ἡ δὲ τρίτη διὰ τριῶν αὐξήσεων ἐπὶ βάθος, τὸ μὲν ἐναρμόνιον τέτακται κατὰ γραμμὴν ἀπλοῦν τυγχάνον καὶ ἀδιάφορον, τὸ δὲ διάτονον ὡς στερεὸν ὑπάρχον καὶ βάθους μετεῖληφε, τὸ δὲ χρωματικὸν τετάσσεται κατ' ἐπίπεδον, ὅπου καὶ παρὰ τοῖς παλαιότεροις πᾶσαν τὴν ἐπίπεδον φύσιν χροῖαν κεκληῖσθαι συνέβαινε, τὸ γὰρ χρώματος εἶναι δηλωτικὴν πάσης ἐπιφανείας διεγνωσμένης. πάλιν δ' αὐτῶν τῶν γενῶν τῶν μελωδικῶν εἰς εἶδη μεμέρισται τινα. καὶ τοίνυν ἐπεὶ τὸ μὲν ἐναρμόνιον ἀδιαίρετόν ἐστι, τὸ δὲ χρῶμα ἐς τρία διαιρεῖται, τὸ δὲ διάτονον ἐς δύο, καὶ σύμπαντα πληροῖ τὴν ἐξάδα τοῦ τελείου συστήματος τοῖς τόνοις ἐξισουμένην, ἐν μὲν τῷ περὶ ἀνθρώπου λόγῳ τὸ μὲν ἐναρμόνιον ψυχικὴν οὐσίαν ἐμφαίνει μοναδικὴν τε οὖσαν καὶ ἀπλὴν, τὸ δὲ χρῶμα τὴν μεταξὺ ψυχῆς καὶ σώματος ὑπόστασιν, ἣν καλοῦμεν φύσιν· τριάδι γὰρ ἀναλογεῖ διὰ τὸ τέλειον διότι τινες τὴν καλουμένην ψυχὴν νοῦν θύραθεν προσειπόντες, τὸ δ' ὑφ' ἡμῶν λεγόμενον φύσιν ψυχὴν ὀνομάσαντες, ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῇ θεωρουμένης τελειότητος ἐντελέχειαν αὐτὴν προσειρήκασιν· τὸ δὲ διάτονον δηλοῖ τὸ αἰσθητὸν σῶμα· τουτὶ γὰρ στερεόν τ' ἐστὶ καὶ ἀντιτυπὲς ὡς κἀκεῖνο σκληρόν τε καὶ ἀπειθές, τὴν τε σύνθεσιν ὁμοίαν ἔχει· καὶ γὰρ τὸ σῶμα καθόλου τε καὶ κατὰ μέρη συνέστηκεν οὕτως τῇ δυοισισχίᾳ καὶ ἡμισέος συνθέσει, ὡς ἐκεῖνο δυεῖν τόνων καὶ ἡμιτονίου τάξει γεγεννημένον· τὸ δὲ χρῶμα ἐκ πάντων ἡμιτονίων σύγκειται τὴν φυσικὴν ὁμοιότητα τῆς ἐντελεχείας πρὸς ἑαυτὴν τὴν δὲ τελειότητα τῷ τριπλασιασμῷ τῆς ἡμιτονιαίας διαστάσεως ἐπιδεικνύον· τὸ δ' ἐναρμόνιον κατὰ δίσιν καὶ δίσιν καὶ δίτονον τοῖς μὲν διεσιαίοις διαστήμασι τὸ τῆς ψυχῆς δι' ἐλαχίστων ἡρμοσμένον καὶ οἷον ἄογκον καὶ ἀμερὲς ἐπιδηλοῖ, τῷ δὲ διτόνῳ τὴν σφοδρὰν αὐτῆς καὶ ἄθρουν αὐτοκινησίαν. ἐν γε μὴν τῷ παντὶ τὸ μὲν ἐναρμόνιον ἀπλοῦν τε ὄν καὶ ἀπαθὲς ὁμοίωται τῷ ποιητικῷ, τὸ δὲ χρῶμα τριχῇ διαιρούμενον ἐς ἀριθμὸν τέλειον τὸν ζωῆς αἴτιον τοῖς σώμασιν ὑποφαίνει τόπον, τὸ δὲ διάτονον, ἐς δύο, τὸ τῆς ὕλης διαιρετόν τε καὶ παθητικόν.

Ταῦτα δ' οὐκ ἂν μάχοιτο τοῖς περὶ τῶν διαστημάτων προειρημένοις· ὅπου γὰρ περὶ τὸ μέγεθος ἡ διαφορά, ὁ μὲν αἰθέριος διὰ δυάδος ἐμφαίνεται τόπος, ὁ δ' ὑλικὸς διὰ τριάδος. ὅπου δὲ δυνάμει ἐκθεσις, ὁ μὲν αἰθέριος ὡς τέλειος κατεῖληφε τὸν τρία, ὁ δ' ὑλικὸς ὡς ἀτελὴς καὶ παθητικὸς ἔστερξε τὴν δυάδα. ἀλλὰ καὶ τῆς τοιαύτης ἐναλλαγῆς οὐκ ἀνάρμοστος ἡ αἰτιολογία· ὡς γὰρ ἐκ τούτων τῶν ἀριθμῶν τὸν ἕξ τέλειον ὄντα καὶ πρῶτον τοῖς

αὐτοῦ μέρεσι συμπληρούμενον _διὸ καὶ γάμος εἶρητα_ι
γεννᾶσθαι συμβαίνει, οὕτως δὲ καὶ τούτων τῶν φύσεων
συνιουσῶν, αἰθερίου τε καὶ ὑλικῆς, ἅπαντα κατὰ σῶμα
ζωτικὴ συνίσταται φύσις. ἀλλὰ καὶ τριῶν τόπων ἡμῖν
ἀποδειχθέντων, ἐὰν καὶ τοὺς λόγους αὐτῶν οὕς ἔχουσι
πρὸς ἀλλήλους ἐξετάζωμεν, τοῦ μὲν πρώτου πρὸς τε τὸν
δεύτερον καὶ τὸν τρίτον, τοῦ δὲ δευτέρου πρὸς τὸν τρίτον,
ἢ τῆς ἐξάδος ἡμῖν ποσότης ἀναπληρωθήσεται.

Τῶν δὲ δὴ κατὰ μουσικὴν ἀριθμῶν ἅπαντες ἱεροὶ τε καὶ
τελεσιουργοί, ὁ μὲν ἐπόγδοος τὴν πάντων δηλῶν ἀρμο-
νίαν _ἐπτα_ γὰρ ὄντων τῶν πλανητῶν ὀγδοος μὲν ὁ ζωδια-
κός, ἐνάτη δὲ ἡ ἀναστρος καλουμένη σφαῖρ_α, ὁ δὲ ἐφ-
επτακαιδέκατος τρεῖς ἐφεξῆς ἀστειοτάτους παρατιθεῖς
ὅρους. ὁ μὲν _γα_ρ ἐκκαίδεκα καὶ ὀκτωκαίδεκα μόνοι
πάντων ἐπιπέδων ἀριθμῶν τὰς χώρας ἴσας ταῖς σφετέραις
περιμέτροις ἔχουσι τὴν συμμετρίαν περιέχοντός τε καὶ
περιεχομένου, ψυχῆς καὶ σώματος, δηλοῦντες· ὁ δὲ
ἐπτακαίδεκα μέσος ὢν τῶν προειρημένων ὅρος καὶ τὴν
ἀμφοῖν φυσικὴν μεσότητα δηλῶν τὴν πρώτην τῆς σελήνης
ἐς τὰ ἐπίγεια φυσικὴν τε μετάδοσιν καὶ ἀπόρροϊαν ἀνα-
διδάσκει· ὁ δὲ τριακονταεξ σαφηνίζων τὴν δίεσιν ἀνθρω-
πίνου ζώου τὴν πρώτην δείκνυσι δημιουργίαν.

Ἔτι μὴν ἐν τῇ τῶν τρόπων οὕς καὶ τόνους ἐκαλέ-
σαμεν ἐκθέσει ἕκαστος μὲν αὐτῶν, εἰ κατὰ τὰ τρία γένη
μεμιγμένως γράφοιτο, τὸν τῶν εἰκοσιοκτῶ πληρώσειεν
_ἄν_ ἀριθμὸν ἴσον ὄντα τοῖς σεληνιακοῖς φωσίν· ἕκαστου
γὰρ μηνὸς τοσαυτάκις αὐτὴν ὁρᾶσθαι συμβαίνει· πάλιν δὲ
κατ' ἰδίαν ἐκτιθέμενοι καὶ _μ_ ἢ μελωδουμένου τοῦ τῶν
συνημμένων συστήματος ἰσοδυναμοῦντος τῷ διεζευγ-
μένων τοὺς πάντας ἐκφωνουμένους φθόγγους ἔχουσι
πεντεκαίδεκα καὶ ἰσαρίθμους τῇ τῆς σελήνης αὐξήσει·
ὥς γὰρ αὕτη μέχρι πεντεκαίδεκα φώτων ἐπιδεδωκυῖα πάλιν
ἄρχεται τοῦ φθίνειν, οὕτως καὶ ἡ φωνὴ μέχρι πεντεκαί-
δεκα φθόγγων ἐπιτείνασα πάλιν ὑπέστρεψεν εἰς βαρύ-
τητα. καὶ ἀριθμὸς δὲ ἐπ' ἀμφοῖν ὁ αὐτὸς συμβαίνει _γίνε-
σθαι καὶ οὕτως· καὶ γὰρ ἐκεῖν_η ἄχρις εἴκοσι καὶ ἐννέα
πρόεισιν ἡμερῶν ἐνίοτε τὴν λοιπὴν ἡμέραν καὶ νέαν ἔχουσα,
καὶ οἱ φθόγγοι, κατ' ἐπίτασιν καὶ ἄνεσιν εἰ μελωδηθεῖεν,
τέλος μὲν ἐπιτάσεως, ἀρχὴν δὲ ἀnéσεως ὄντα τὸν πεντε-
καιδέκατον ἅπαξ ἠχῆσαντες τὸν ἴσον ἀριθμὸν πληροῦσιν.

Ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν ἐκάστῳ τετραχόρδων πέντε τυγ-
χανόντων ἕκαστον αὐτῶν τοῖς ἡμετέροις αἰσθητηρίοις ὁμοι-
ον δείκνυται. τὸ μὲν οὖν βαρύτατον ὅπερ ἐστὶν ὑπάτων
ἔοικεν ἀφῇ _πρωτίστης γὰρ αὐτῆς καὶ τὰ ἀρτίτοκα τῶν
βρεφῶν ἀντιλαμβάνεται ὑπὸ τῆς τοῦ περιέχοντος ψύξεως
ἐς ἐκβόησιν προαγόμενα, καὶ ἡ βαρυτάτη πέφυκε δι'
ὅλου χωροῦσα σῶμα_ς· τὸ δὲ δεύτερον _ὀ_ καλοῦμεν
μέσων πλησιαίτερον_ γεῦσει _χρεῖα_ τε γὰρ αὐτῆς διὰ
τὴν ζωὴν πρὸ τῶν λοιπῶν καὶ ὁμοιότης πρὸς τὴν ἀφήν·
ἀφῇ γὰρ γλώττης ἢ γεῦσι_ς. τὸ δὲ τρίτον ὀ καλεῖται
συνημμένων ὁσφρήσει συντακτέον· ἔπεται τε γὰρ τῇ
γεῦσει καὶ ἀμφοτέραις ἐστὶ πρὸς ἄλληλα κοινωνία· πολλοὶ

γούν καὶ ταῖς ὁσμαῖς ἀντὶ τροφῆς, ὥσπερ ἰατρῶν παῖδες, λειποθυμοῦντας περιέσωσαν. τὸ δὲ τέταρτον ὃ φαμεν διεζευγμένων ἀκοῇ παραβλητέον· πόρρω τε γὰρ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων ἀπώκισται καὶ οὐδὲ κατὰ ταὐτὸ μέρος ὥσπερ οἱ μυκτῆρες σύγκειται, ἀλλ' ἢ μὲν αὐτῶν ἐν δεξιᾷ, ἢ δ' ἐπὶ τάναντία χωρὶς οὔσαι καὶ σφῶν αὐτῶν διεζύγησαν. τὸ δὲ δὴ λοιπὸν ὅπερ ἐστὶν ὑπερβολαίων ὁράσει προσομοιωτέον· ὥς γὰρ ἐκεῖνο τῶν ἄλλων συστημάτων ὀξύτατον, οὕτως καὶ ἡδε πασῶν αἰσθήσεων, οὐ τῆς τῶν σωμάτων δεομένη πλησιότητος ὥσπερ αἱ λοιπαὶ ἀλλ' αὐτὴ παρ' αὐτῆς τοῖς ὑποκειμένοις ἐπιβάλλουσα. Ἀλλὰ γὰρ καὶ τὴν τῶν πρώτων στοιχείων πεντάδα τούτοις ἀναλογοῦσαν εὐρήσομεν, τῷ μὲν ὑπάτων γῆν ὡς βαρυτάτην, τῷ δὲ μέσων ὕδωρ ὡς γῆ πλησιαιέτατον, τῷ δὲ συνημμένων ἀέρα _διήκει γὰρ οὗτος ὑφίζανων καὶ καθελκόμενος ἐν τε θαλαττίοις βάθεσι καὶ φωλεοῖς γῆς τῆς ἐνταῦθα τῶν ζώων ἀναπνοῆς χάριν, ἥς ἄνευ οὐκ ἂν σφύζοιτο, ἐπιτήδειος ὢν_, πῦρ δὲ τῷ διεζευγμένων _τούτου γὰρ παρὰ φύσιν ἢ ἐπὶ τὰ κάτω φορὰ καὶ ἡ κατοχὴ βίαιος, φυσικὴ δὲ ἢ πρὸς τὸ ἄνω πορεία καὶ τῶν τῆδε κεχωρισμέν_η. τῷ δὲ ὑπερβολαίων τὸν αἰθέρα ὡς ἀκρότητα προσνεμητέον.

Καὶ γὰρ τούτων ἕκαστον τῶν στοιχείων τοῖς ἡμετέροις ἐστὶν εὐρεῖν ἀναλογοῦν αἰσθητηρίοις, γῆν μὲν ὡς ἀντίτυπον ἀφῆ σκληρῶν τε οὖση καὶ μαλακῶν ἀντιληπτικῇ, ὕδωρ δὲ γεῦσει _δι' ὑγρότητος γὰρ αὕτη τῶν ποιοτήτων αἰσθητικ_ῇ, ἀέρα δ' ὀσφρήσει _δι' ἀναπνοῆς γὰρ εὐωδίαὶ πᾶσαι δοκιμάζοντα_, πῦρ δὲ ἀκοῇ _θερμότητι γὰρ ἐνεργεῖ πολλῇ τουτὶ τὸ αἰσθητήριον, ψυχρότητι δὲ φθείρεται τε καὶ ἀπόλλυται, διὸ καὶ προβέβληται τὸ τῶν ὠτων ἀλεξάνεμον_, αἰθέρα δὲ ὁράσει _διὰ γὰρ αὐγοειδοῦς ταύτη σώματος ἢ ἐνέργει_α.

Τῶν δὲ διὰ πέντε τριῶν ὄντων πάλιν τὰ ὅμοια συναρμόττοντες ὁμοίοις τὸν πρέποντα περὶ ἐκάστων λόγον ποιησόμεθα· τὸ μὲν γὰρ δι' ὑπάτων καὶ μέσων ἐν μὲν ἀνθρώπου φύσει γεῦσιν καὶ ἀφὴν ἅμα δηλοῖ διὰ τὴν ἐν ἀντιτύποις αὐτῶν ἐνέργειαν, ἐν δὲ τῷ παντὶ γῆν καὶ ὕδωρ διὰ τὴν ἐπὶ τὸ μέσον ἐπίσης ῥοπήν· τὸ δὲ κατὰ συνημμένων _νέμομεν_ ὅπου μὲν ὀσφρήσει, ὅπου δὲ ἀέρι, δι' ὅς εἰρήκαμεν αἰτίας· τὸ δὲ κατὰ διεζευγμένων ὅπου μὲν ἀκοῇ τε καὶ ὁράσει _διὰ _γὰρ_ θερμότητος, ἦν χωρὶς αὐγῆς οὐκ ἔστιν ἰδεῖν, ἀμφοτέρων ἢ κοινωνί_α, ὅπου δὲ πυρὶ καὶ αἰθέρι τὸν ἄνω τόπον ἀμφοτέροις κατειληφόσιν. δυεῖν δὲ εἰδοῖν ὄντων τοῦ διὰ πασῶν τὸ μὲν πρότερον ἐν μὲν ἀνθρώπῳ τέτταρα δηλοῖ τῶν αἰσθητηρίων ἅμα, οἷς ἀπὸ τε τῶν ἐκτὸς πραγμάτων καὶ ἀπὸ τῶν ἡμετέρων δυνάμεων μόνον ἢ ἐνέργεια, τὸ δὲ δεύτερον ὅρασιν ὡς μείζονα, ἥτις οὐ δυεῖν συνεληλυθότιν ἀποτελεῖ τοῦργον ἀλλὰ καὶ τρίτου προσδεῖται τοῦ φωτὸς εἰς ἐπικουρίαν· ἐν δὲ τῷ παντὶ τὸ μὲν πρότερον σύστημα τὸν ὑλικὸν καὶ ἐπ' εὐθείας κινούμενον, θάτερον δὲ τὸν αἰθέριον καὶ κυκλοφορητικὸν δηλώσει τόπον.

Ἐν γε μὴν τῷ περὶ ψυχῆς τῆς ἀνθρωπίνης λόγῳ καὶ ταῖς ἀρεταῖς οὐκ ἀτόπως ἂν τις παραβάλλοι τὰ συστήματα. τὸ μὲν οὖν ὑπάτων καὶ μέσων σωφροσύνη προσνεμητέον· διπλῇ γὰρ ταύτης ἡ ἐνέργεια· τῆς γὰρ ἡδονῆς τὴν μὲν παράνομον εἶναι συμβέβηκεν, ἥς ἀποχὴν παντελῆ καὶ ἡσυχίαν ἐπαινοῦντες οὐκ ἀλόγως τῷ βαρυτάτῳ τῶν συστημάτων ὁμοιωσομεν, τὴν δὲ ἔννομον, ἥς περὶ συμμετρίαν ὁ ἔπαινος, ἦν οὐκ ἀτόπως τῷ μέσων ὑποτάζομεν. τό γε μὴν συνημμένων δικαιοσύνη προσνεμητέον· συνῆπται γὰρ ἡ ταύτης ὑπόστασις εἰς σωφροσύνην καὶ τὴν αὐτῆς δύναμιν ἐν πολιτικαῖς τε χρεῖαις καὶ ἰδιωτικαῖς εὐποιίαις διὰ κοινωνίας ποιεῖται συνάγουσα τὸ ἀνθρώπειον. τὸ δὲ διεzeugμένων ἀνδρία παρισωτέον· μάλιστα γὰρ αὕτη χωρίζει πάσης κακίας, τῆς ἐς τὸ σῶμα προσπαθείας τὴν ψυχὴν ἀπολύουσα. τὸ δ' ὑπερβολαίων φρονήσει πέφυκεν ἐφάμιλλον· τὸ μὲν γὰρ ὀξύτητος πέρας, τῆς δ' ἐν ἀκρότητι τάχαθόν. πάλιν ταῦτα τοῖς διὰ πέντε τρισὶν εἰ παρομοιωσομεν, τὸ μὲν πρῶτον δυσὶν ἀρεταῖς ἀποδώσομεν δικαιοσύνην τε καὶ σωφροσύνην ἅμα τάττοντες ὥς τοῦ τῆς ψυχῆς ἐπιθυμητικοῦ κόσμον οὔσας, τὸ δὲ δεύτερον ἀνδρία τὴν τοῦ θυμικοῦ δηλοῦν ἀρετὴν τε καὶ ὑπόστασιν καὶ πρὸς ἑκατέραν τῶν δυεῖν φύσεων παρὰ μέρος ῥοπήν, τὸ δὲ τρίτον φρονήσει τὴν λογικὴν οὐσίαν δηλοῦν. ἔτι μὴν καὶ τὴν δυάδα τοῦ διὰ πασῶν τῇ γενικῇ τῆς ψυχῆς δυάδι παραβλητέον, τὸ μὲν πρότερον τῷ πρακτικῷ καὶ ἀλόγῳ μέρει, τὸ δ' ἕτερον τῷ λογικῷ καθ' ὁμοιότητα παρατιθέντας.

Ὅρα δὴ ὅπως καὶ διττῆς κατὰ τὸν βίον οὔσης πράξεως ἡ μὲν γὰρ πρὸς ἀρετὴν, ἡ δὲ πρὸς κακίαν καταβάλλει καὶ ταύτας τὰς διαφορὰς τῶν βίων ὑπέδειξεν ἡ μουσική. τὸ μὲν γὰρ πρότερον τῶν τελείων συστημάτων τῇ νέᾳ πάσῃ, φασίν, ὅμοιον ἡλικία, καθ' ἣν ἅπαντες βιοῦμέν τε ὁμοίως καὶ παθῶν ἐπίσης ἡττώμεθα· τὸ δ' ἀπὸ μέσης τὰ μετὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν διπλᾶ διαδηλοῖ βίων εἶδη. τὸ μὲν γὰρ κατὰ συνημμένων τῷ μὲν βραχύτερον εἶναι τὴν εὐχέρειαν, τῷ δὲ διὰ τὴν ἡμιτονιαίαν συναφὴν ἔγγιον εἶναι καὶ ἥδιον κατὰ τὸν ἦχον τὴν τῆς κακίας εὐχερῇ καὶ ἡδεῖαν διαδηλοῖ φύσιν, ἐν ἣ τοῦ μὲν ἐν ἡλικία βίου μηδαμοῦ τις μετεβάλετο, πονηρίας δὲ ἐπίδοσιν εἴληφε μόνης· τὸ δὲ κατὰ διεzeugμένων μεῖζον μὲν ὄν τὸ δυσχερές, τονικὴν δὲ ποιούμενον μεταβολὴν περατούμενόν τε τῇ τῆς φωνῆς δυνάμει τὴν σφοδρὰν καὶ σύντονον ἐς τὸ βέλτιον βίου μετάστασιν δηλοῖ τὴν τε τῆς ἀρετῆς δύναμιν· ἐν ἀκρότητι γὰρ αὐτῆς ἡ ὑπόστασις, κακίας δὲ εἶδος ἅπαν ἀτελοῦς τε φύσεως ἔλεγχος καὶ παντελὴς ἀδυναμία. διὸ καὶ τινες τῶν σοφῶν τὸ μὲν τέλειον τῆς ἀρετῆς ὡς μέγιστον ἐκάστῳ κόσμον καὶ σωτήριον ἀποφαινόμενοι θεότητα προσειρήκασιν, τὸ δὲ τῆς κακίας μειωτικόν τε καὶ φθαρτικὸν πάσης φύσεως τε καὶ συστάσεως συνειδότες ὡς ἀπρεπὲς λογικῷ ζῳῳ θηριωδίαν ἐπωνόμασαν. λέγει δὲ πού καὶ Ἡσίοδος περὶ ἀμφοῖν οὕτως ἐναργῶς τοῖς ὀνόμασιν ἐπὶ τῶν ἔξεων ἐκα-

τέρων ὡς μουσικὸς ἂν τις ἐπὶ τῶν συστημάτων εἶπε
χρῶμενος·
τὴν μὲν γὰρ κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἐλέσθαι
ῥηϊδίως· λείη μὲν ὁδός, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει·
τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐς αὐτὴν
καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον· ἐπὶ δ' εἰς ἄκρον ἵκηται,
ῥηϊδίη δὴ ἔπειτα πέλει χαλεπή περ ἐοῦσα.
Φέρε δὴ καὶ τὰς τῶν λογικῶν ζώων γενέσεις
ὅπως ταῖς κατὰ μουσικὴν ἀναλογίαις συμπεπόνθασιν ἐπι-
δείξωμεν. τὴν μὲν οὖν καθ' ἑπταμήνους περιφορὰς τελε-
σιουργουμένην κατὰ τοὺς ἀρμονικοὺς θεωρήσομεν γινομέ-
νην λόγους. εἰ γὰρ λαβόντες τὸν ἕξ πρῶτον ὄντα γενέσεως
σύμβολον ἐφεξῆς συνθείημεν ἀριθμοὺς τοὺς τῶν ἀρμο-
νικῶν ἀναλογιῶν πρὸς αὐτὸν ἐπιδεικτικούς, ἐπιτρίτου τε
καὶ ἡμιολίου καὶ διπλασίου, ἔσονται μὲν ἡμῖν κείμενοι
κατὰ τὸ ἐξῆς ἀριθμοὶ οἷδε· ἕξ ὀκτὼ ἑννέα δώδεκα· τού-
τους δὲ συνθέντες καὶ ποιήσαντες τὸν τριακονταπέντε
καθ' ὃν φασὶ τὰ ἐπτάμηνα διαπλάττεσθαι, εἰ κατὰ τὸν
ἕξ πολυπλασιάσαιμεν αὐτόν, ποιήσαιμεν ἂν τὸν διακόσια
δέκα_α ἰσάριθμον ταῖς τῶν ἑπταμήνων περιόδοις ἡμερη-
σίαις. πάλιν δὲ εἰ τοῖς αὐτοῖς ὅροις τοὺς ῥυθμικοὺς προς-
θέντες λόγους ἴσον τε καὶ διπλασίονα καὶ ἡμιόλιον καὶ
ἐπίτριτον ἀπὸ μονάδος ἀρξόμεθα, συγκείσονται μὲν ἀριθ-
μοὶ οἷδε· εἰς δύο τρία τέσσαρα· ὧν ὁ μὲν εἰς οὐδένα προ-
τεταγμένον ἔχων ἀριθμὸν τὸν ἴσον πρὸς ἑαυτὸν ἔξει λόγον,
ὁ δὲ δύο πρὸς τὸν ἕνα τὸν διπλασίονα, ὁ δὲ τρία πρὸς τὸν
δύο τὸν ἡμιόλιον, ὁ δὲ τέσσαρα πρὸς τὸν τρία τὸν ἐπίτρι-
τον· οὗς ἀλλήλοις μὲν παραθέντες τὸν τῶν δέκα πληροῦμεν
ἀριθμόν, τοῦτον δὲ τῷ τριακονταπέντε συνθέντες ποιή-
σομεν τὸν τεσσαρακονταπέντε, καθ' ὃν φασὶ μορφοῦσθαι
τὰ ἑννεάμηνα. τῷ δὲ ἕξ πάλιν ὡς τελείῳ τὸν τεσσαρα-
κονταπέντε πολυπλασιάσαντες τὸν τῶν ἑννεαμήνων ἀριθ-
μὸν ἔξομεν διακόσια ἐβδομήκοντα· τοσαύταις γὰρ ἡμε-
ρῶν περιπολήσει ζωογονεῖσθαι συμβαίνει τοὺς προειρη-
μένους. τοὺς δ' ὀκταμηνιαίους ἰδεῖν ἔστι γεννωμένους μὲν
τῷ μετέχειν ἐλαχίστων λόγων, ὅτι δὲ μὴ πάντων, οὐδα-
μῶς ζωογονουμένους.
Ἀλλὰ γὰρ καὶ τοὺς λόγους τῶν διαστημάτων εἰ προς-
αγάγοιμεν τοῖς περὶ σωμάτων συμμετρίας λεγομένοις, εὐ-
ρήσομεν ὡς τοῖς μὲν συμφώνοις διαστήμασι τὰ κάλλους
μετέχοντα ἀναλογεῖ, τοῖς δ' ἀσυμφώνοις ὁμοίωται τὰ ἑναν-
τία. κάλλος δὲ σώματος οὐ τὸ τὴν ἄδοξον ἐπιφαῖνον θηλύ-
τητα νομιστέον, ἀλλὰ τὸ ψυχῆς ἐπιτηδειότητα δηλοῦν
πρὸς ἀνδραγαθίαν, ἥς οἱ τετυχηκότες ἐς ἀρετὴν παρα-
κλητέοι καὶ ἐς φιλίαν ἀξιόκνητοι· τοῦτο γὰρ δύναται καὶ
τὸ τῷ θεῷ Πλάτωνι ῥηθέν, σκοπὸν
εἶναι μουσικῆς τὰ τοῦ καλοῦ ἔρωτικά.
Ἄθρει δὴ ὡς καὶ τῶν τοῦ παντὸς σωμάτων ὥδι
συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι. πυρὶ μὲν γὰρ διὰ τὸ πυραμίδι παρα-
πλήσιον τὸν τέσσαρα νέμομεν ἀριθμὸν ἰσαριθμοῦντα ταῖς
τοῦ σχήματος γωνίαις, γῇ δὲ ὡς κύβῳ τὸν ἕξ ἰσάζοντα τοῖς

ἐπιπέδοις, ἀέρι δὲ ὡς ὀκταέδρῳ διὰ τὰ ἐπίπεδα τὸν ὀκτώ, ὕδατι δὲ ὡς εἰκοσαέδρῳ διὰ τὰς γωνίας τὸν δώδεκα. εἰλήφαμεν γὰρ τῆς τε ἀνωφεροῦς καὶ τῆς κατωφεροῦς δυ-
άδος τῶν μὲν ποιητικῶν τὰς γωνίας αἷς δρῶσι διὰ τὴν
ὀξύτητα, τῶν δὲ παθητικῶν τὰ ἐπίπεδα οἷς τέμνεται· ἤρ
μὲν γὰρ ὑπὸ πυρός, γῆ δὲ ὑπὸ ὕδατος συνάγεται καὶ δια-
χεῖται.

Τούτων οὕτως ἐχόντων δῆλον ὡς καὶ τῶν ἐνιαυσίων
ὥρων ἐκάστη τὸν τοῦ παραπλησίου τῶν στοιχείων ἀριθ-
μὸν λήπεται, ἔαρ μὲν τὸν ἀέρος, εἰκὸς αὐτῷ δι' ἀπαλό-
τητα, τὸν ὀκτώ, θέρος δὲ πυρός διὰ θερμότητα τὸν τέσσαρα,
μετόπωρον δὲ γῆς διὰ ξηρότητα τὸν ἕξ, χειμῶν δὲ ὕδατος
δι' ὑγρότητα τὸν δώδεκα. ἕξει τοίνυν τὸ ἔαρ, καθὰ καὶ
Πυθαγόραν ἔφασαν λέγειν, πρὸς μὲν μετόπωρον τὸ
διὰ τεσσάρων, πρὸς δὲ χειμῶνα τὸ διὰ πέντε, πρὸς δὲ
θέρος τὸ διὰ πασῶν, ὡς ὑπογέγραπται· ὧν καὶ ἡ ἀναλογία
μουσικὴ ποικίλως ἕξ ἐπιτρίτου καὶ ἡμιολίου καὶ ἐναλλάξ
τὸν διπλασίῳ πληροῦσα.

Ἔστιν οὖν κὰν τῷ τοῦ παντὸς σώματι παράδειγμα
μουσικῆς ἐναργές. πάλιν γὰρ τὸ μὲν διὰ τεσσάρων τὴν ὕλι-
κὴν ἐμφαίνει τετρακτύν, τὸ δὲ διὰ πέντε καὶ τὸ αἰθέριον
προσημαίνει σῶμα, τὸ δὲ διὰ πασῶν τὴν τῶν πλανητῶν
ἐμμελῆ κίνησιν, περὶ ἧς μικρὰ διαλάβωμεν. ποιηταὶ
μὲν γὰρ ταύτην πνοῇ κινούμενοι μουσικῇ διὰ παντὸς
ᾄδουσιν ἄστρον χορὸν ἐπονομάζοντες, σοφοὶ δὲ ἄνδρες
καὶ ἀληθείας ἰχνευταὶ δι' ἀποδείξεων τοιῶνδε ἐθήρασαν.
πᾶν φασὶ σῶμα τάχει πολλῷ φερόμενον καθ' ὁμοίου καὶ
ὑπείκοντος ἡρέμα κυμαινομένου τε ὑπὸ τῆς πληγῆς δίκην
τῶν ὑπὸ ψηφίδος ἐν ὕδασι κύκλων διαθεόντων ἦχον ποιὸν
ἀποτελεῖν· ὥσπερ δὲ τὸν ἀέρα τόνδε ἀπλοῦν τε ὄντα καὶ
τοῖς ἡμετέροις ὀργάνοις προσφυῶς ἔχοντα διαφόρως ἡχεῖν
συμβαίνει· τῆς γὰρ ὁμοίας πληγῆς ὑπὸ τε ἀνδρὸς καὶ γυ-
ναικὸς παιδὸς τε καὶ πρεσβύτου γινομένης ἀνόμοιον ἀπο-
δίδοσθαι τὸν ἦχον, οὕτως δὲ κάκεῖθι τὸν μὲν αἰθέρα
τυγχάνειν ἀπλοῦν, τὰ δ' ἐν αὐτῷ σώματα πολλὰ τε ὄντα
καὶ ποικίλα, ὡς δηλοῦται, μεγέθει τε καὶ χροιαῖς ἐνερ-
γείαις τε καὶ ἀπορροαῖς πλήττειν αὐτὸν κατὰ τὴν οἰκείαν
δύναμιν καὶ φύσιν. ἡμῖν μὲν οὖν ἀνεπαισθήτους γίνεσθαι
τοὺς ἦχους· οὐ γὰρ ἐπιτηδείως τὰς ἀκοὰς ἔχειν ἕκ τε
τῆς πολλῆς ἀποστάσεως καὶ τῆς πρὸς τὸ σῶμα κράσεως
θολερωτέρας, καθάπερ οἱ τὰ ὦτα κάκιον ἡμῶν διατέ-
θινται οὔτε τῆς ἡμετέρας ἐπαίουσι φωνῆς οὔτε, ὃ μέ-
γιστον, βροντῶν τε καὶ τοιούτων κτύπων, τοῖς δὲ βελτίοσι
τῶν μὴ φαύλως ἐν ἀνθρώποις βεβιωκότων ἐγγύς τε
ἐλάσαι· μετεῖνα· τῆς ἀκοῆς καὶ μηδαμῶς ἀμοίροις γε-
νέσθαι τῆς τοιαύτης εὐδαιμονίας· ὥσπερ γὰρ καὶ τῶν
κρειττόνων ἐπόπτας γενέσθαι φύσει μὲν ἡμῖν εἶναι δυσ-
χερές, τοῖς δ' ἀρετῆς ἐς ἄκρον ἐλθοῦσι καὶ ἐπιστήμης τῆς
ἐπιτηδείου δυνατῶς ἔχειν καὶ θείων μορφῶν ἀβλαβῶς
θεωρῆσαι παρουσίαν, οὕτω δὲ καὶ τῆς τοῦ παντὸς ἡχῆς
ἀκοῦσαι μὲν ἀπὸ ταῦτομάτου καὶ μάλιστα τοὺς ἀναξίους
ἀμηχανώτατον, τοὺς δὲ σπουδαίους καὶ ἐπιστήμονας

ἀφθόνως τῆς τοιαύτης τιμῆς τε καὶ εὐμοιρίας σπανίως μέν, ὅμως δ' οὖν μεταλαμβάνειν ὑπὸ τῶν κρειττόνων. τούτους δὴ τοὺς ἥχους προφέρεσθαι φασι κατὰ τὴν ὑποκειμένην τοῖς φθόγγοις τάξιν· τῶν δὲ φθόγγων ὧν μέν ἄρρενικῶν, ἐτέρων δὲ θηλυτέρων, ἄλλων δὲ ἐπικοίων ὄντων ἐκάστω δύνανται τῶν πλανητῶν καὶ ἐνέργειαν παρίσσωσαν.

Πρότερον οὖν διοριστέον τί τὸ ἄρρεν φύσει καὶ θῆλυ. τὸ μὲν οὖν ἄρρεν ἐν μὲν σώματι σκληρόν τε καὶ ξηρόν, ἐν δὲ ψυχᾷ πρακτικόν τε καὶ φιλόπονον, τὸ δὲ θῆλυ ὑγρὸν διειμένον ἡρεμαῖόν τε καὶ φυγόπονον. τούτων δὴ κατακρατούντων ἢ μιγνυμένων ἐπίσης τὰς τῶν ἐνεργειῶν διαφορὰς γίνεσθαι συμβαίνει. ὁ μὲν οὖν τῆς σελήνης κύκλος ὑγρὸς τε ὢν καὶ διειμένος, συμπάσης γενέσεως σωματικῆς αἰτιώτατος, τὸν διὰ τοῦ εἰ θῆλυν ἀφήσιν φθόγγον ἐπὶ μικρὸν ἡρρενωμένον· καὶ γὰρ αὕτη πλεῖστον μὲν θηλότητος ἐν τῷ δέχεσθαι τὰς παρὰ τῶν ἄλλων ἀπορροίας ἔχει, μετέχει γέ μὴν καὶ ἄρρενότητος προῖεῖσα καὶ παρ' αὐτῆς εἰς τὴν γῆν τὰς γεννητικὰς τε καὶ θρεπτικὰς δυνάμεις σωμάτων. δηλοῦσι δὲ τοῦτο καὶ οἱ ταύτης μυστιπόλοι τε καὶ ὀργισταί· ἄρρενόθηλυν τε γὰρ αὐτὴν προσειρήκασιν, πλεόν μετέχουσιν θηλότητος, καὶ τὸν κερασφόρον αὐλὸν ἀνῆψαν αὐτῇ τῷ τε μηνόειδε τοῦ σχήματος παραπλήσιον ὄντα καὶ βαρύτατον ἐπίσης προσλαμβάνομένῳ κατὰ τὴν ἐκφώνησιν. ὁ δὲ τοῦ Ἑρμοῦ κατὰ μὲν τὸ πλεῖστον ξηραντικὸς ὑπάρχων διὰ τὴν πρὸς τὸν ἥλιον κατὰ μέγεθος ἐγγύτητα, δι' ὀλίγου δὲ ὢν ὑγραντικὸς εἴ ποτε τούτου χωρισθεῖ καὶ νυκτεριναῖς σπανίως, ἡμεριναῖς δὲ ἐπὶ πλεόν γεγηθὼς φάσσει, τὸ ἄρρενόθηλυ καὶ αὐτὸς ἡχεῖ, πλεόν μὴν ἡρρενωμένον τῷ καὶ αὐτὸς τῇ τε ξηρότητι μᾶλλον καὶ τοῖς ἡμερινοῖς ὀκειῶσθαι σχήμασιν. ὁ δὲ δὴ τῆς Ἀφροδίτης φαιδρὸς τε ὢν κατὰ τὴν θεὰν καὶ ἡδὺς καὶ εὐφροσύνης ἀπεργαστικὸς καὶ ὑγρὸς τὸ πλεόν νυκτί τε χαίρων τὸν θῆλυν ἄκρως ἐπέχει φθόγγον. ὁ δὲ τοῦ ἡλίου ξηρότερος καὶ καυστικὸς διόλου τε θερμὸς καὶ δραστικὸς ἡχεῖ τὸν ἄρρενα. ὁ δὲ τοῦ Ἄρεος θερμὸς τε ὢν καὶ ὀρμητικὸς, ὑγροῖς τε καὶ νυκτερινοῖς γεγηθὼς σχήμασιν, τὸν ἐπαμφοτερίζοντα προΐησιν, πλεόν μὴν ἡρρενωμένον. ὁ δὲ τοῦ Διὸς ἡδὺς τε ἐν ἅπασιν ἐνεργήμασιν ὢν καὶ πάντα ὀλίγου δεῖν τῷ τῆς Ἀφροδίτης ἐφάμιλλος καὶ κατὰ ἄνεσιν πρὸς τοὺς παρ' ἐκάτερα θεωρούμενος καὶ τοῦ μὲν Ἄρεος τὸ θερμὸν ἐλαττωῶν, τοῦ δὲ Κρόνου τὸ ψυχρὸν παραμυθούμενος, εὐκρατόν τε ἐξ ἀμφοῖν ἔχων μίξιν καὶ κατὰ ταῦτα τῷ τῆς Ἀφροδίτης ἐν μὲν ἡμερίοις πνεύμασι γόνιμος ὢν, ἐν δὲ σωματῶν συναφαῖς τεκνοσπότης τε καὶ γαμήλιος, οὐκ ἂν ἀπεικότως ἡχοίη τὸν θηλυτέρον, τελευταῖος δὲ ὁ τοῦ Κρόνου σκληρὸς τε ὢν καὶ αὐχμηρὸς καὶ ἐπίπονός τὸν ἄρρενα.

Λειπομένης δὴ τῆς διὰ τессάρων ἀπὸ μέσης κατὰ συνημμένων συμφωνίας εὐροιμεν ἂν καὶ τὸν ζῳδιακὸν ἐν τέτταρσι τόποις καὶ μεγέθεσι θεωρούμενον. τούτων οὖν εἰ τὸ μὲν πρῶτον ἀποδοίημεν τῇ μέσῃ, τὸ δὲ δεύτερον τῇ μετὰ ταύτην, κάπιν τῶν λοιπῶν ὁμοίως, οὐκ ἂν ἀπὸ τρόπου λέγοι-

μεν. καὶ γὰρ τούτων ἕκαστοι φυσικῶς ἐκ τῆς πρὸς τοὺς πλανωμένους ὁμοιότητος καὶ τῶν ἐνεργειῶν ὁμοίως μετα-εὐλήφασιν· ἐν οἷς καὶ τοὺς ἐλάττω τῶν μεγεθῶν τῶν προειρημένων ἢ καὶ μείζω τόπον ἐκάστου κατέχοντας καὶ τῶν διαστημάτων τὰς ὑπεροχὰς ἢ ἐλλείψεις ἡγεῖν οὐκ ἀπεικός, ὥς συνεστάναι παρὰ σφίσι καὶ τὴν ἐναρμόνιον μελωδίαν, ὧν τὰ παμμήκη σώματα καὶ τὰ σμικρότατα τῶν διαστημάτων ἡγεῖν δύναται.

Πάλιν τοίνυν ἐτέρων ἐπτὰ λειπομένων φθόγγων τοῖς μὲν τοῦ ζωδιακοῦ τόποις διανεμόντες πεπαύμεθα ἀπλῇ γὰρ τούτων ἡ ἐνέργει α· τῶν δὲ πλανωμένων διττὴν ἐχόντων δύναμιν ἐτέρως γὰρ διὰ νυκτός, ἄλλως δὲ δι' ἡμέρας δύ-ναντα ι πάλιν αὐτοῖς ἓνα τῶν λοιπῶν κατ' ἐναντιότητα τῶν ἡμερινῶν δυνάμεων ἀποδώσομεν τοῖς μὲν δραστηρίοις αὐτῶν ἢ ἐπιπόνοις τὸ ἄρρεν ἢ τὸ κατὰ τὴν μίξιν ἀρρενό-τητι πλεονάζον ἀπονέμοντες, τοῖς δ' ἀδρανεστέροις ἢ ὑγροτέροις τὸ θῆλυ προσάγοντες ἢ τὸ θηλύτητι περι-τεῦον. μόνον δὲ τὸν προσλαμβανόμενον ἐπὶ τῶν πλανητῶν διὰ τοῦ ε λεγόμενον ἔστιν εὑρεῖν· τὸ γὰρ δὴ στοιχεῖον τοῦτο τῇ τῆς σελήνης ἀναλογοῦν φύσει γενέσεως εἶναι σύμβολον ἀνθρώποις ἀρέσκει λέγειν ἐξ ἀρτίου πρώτου καὶ περιττοῦ κατ' ἀριθμὸν συντεθειμένον.

Ἐκ δὴ τούτων συνιδεῖν δυνατὸν ὥς καὶ συστή-ματα καὶ τρόπους ἐκάστῳ τῶν θεῶν καὶ τοῖς τούτων ὁμοί-οις ἀποδώσομεν τοῖς ἰδίοις φθόγγοις ἀναλογοῦντα, σελήνη μὲν καὶ ταῖς ἀναλόγοις δυνάμεσι τὴν ἀπὸ προσλαμβανο-μένου νέμοντες ἀρμονίαν, Ἑρμῇ δὲ καὶ τοῖς ὁμοίοις τὸ δεύ-τερον σύστημα, τρίτον δὲ τῷ τρίτῳ καὶ τοῖς παραπλησίοις, τέταρτον τῷ τετάρτῳ καὶ τοῖς ἐμφερέσι, καὶ ἐπὶ τῶν ἐξῆς ὁμοίως. τῷ δὲ ζωδιακῷ πᾶν μὲν εἶδος ἀποδώσομεν ἅπαντι, τοῖς δὲ παρὰ μέρος αὐτοῦ μεγέθεσι τὰ τοῖς φθόγγοις ἀνα-λογοῦντα ἐπὶ τὸ βάρος χρώμενοι τῇ συμφωνίᾳ. πάλιν δὲ ἐπὶ τῶν λοιπῶν φθόγγων, οὓς ταῖς νυκτεριναῖς ἐνεργείαις ἀφωρίσαμεν, τῇ μὲν τάξει καθάπερ ἐδόθη χρῆσόμεθα, τὴν δὲ ἀρμονίαν ἐπὶ τὸ βάρος συστησόμεθα. λοιπὸν δὲ οὐκ ἄ-δηλον ὥς ἐκάστῳ καὶ ῥυθμοῦ καὶ ὀργάνων φύσιν τοῖς συ-στήμασι πρέπουσαν ἀποδώσομεν, ὅπου μὲν πλείονος ἐνερ-γείας χρεῖα, δι' ὁμοιότητος τὴν ἀκρότητα προσκαλούμενοι, ὅπου δὲ ὑφειμένης, διὰ τῆς τῶν ἀνομοίων μίξεως τὰς ὑπερβολὰς ἀνακεραννύντες.

Τούτων γὰρ δὴ τῶν ἐναιθερίων ἡχῶν καὶ πρὸς ἀλλήλους γίνονται λόγοι. τὸν γὰρ δὴ ζωδιακὸν μερισθῆναι μὲν συμβέβηκεν εἰς μέρη δώδεκα ἰσαρίθμως τοῖς τε ἐν μου-σικῇ τόνοις καὶ τῇ περιμέτρῳ τοῦ ὀρθογωνίου τριγώνου· - τοῦτο γὰρ ἐκ πασῶν ῥητῶν συνίσταμεν πρῶτον τὰ γὰρ ἐξ ἐλαττόνων αὐτοῦ πλευρῶν ὀρθογώνια τρίγωνα μίαν πάντως ἄρρητον ἔξει, εἴ γε μέλλοι τὴν ὑποτείνουσιν τὸ ἴσον δυναμένην δεῖξαι ταῖς τὴν ὀρθὴν περιεχούσαις· διὸ καὶ τὸν πέντε πρῶτόν φασι ῥητὴν ἐπιδεῖξαι διάμετρον, τὴν τοῦ παραλληλογράμμου διαγώνιον ὅ τὰς ὀρθὰς γωνίας ἐπιτρίτῳ περιέχει λόγῳ ῥητὴν διάμετρον προσειπόντε ς· τοῦ δὴ τοιούτου τριγώνου συνεστῶτος, ὥς ἔφην, ἐκ τριῶν

καὶ τεσσάρων καὶ πέντε, εἰ τὰς πλευρὰς ἀριθμητικῶς συνθεῖμεν, ἢ τῶν δώδεκα πληροῦται ποσότης. ἔτι γε μὴν τὸν μὲν τέσσαρα πρὸς ἐκάτερον τῶν λοιπῶν ἀριθμητικῶς συνθέντες, ὅτε μὲν τὸν τῶν ἑπταμήνων, ὅτε δὲ τὸν τῶν ἑννεαμήνων ἀριθμὸν δηλοῦμεν, ὧν ἐκατέρῳ τελεσιουργεῖται τὸ ἀνθρώπειον, ἐξ ἄρρενος καὶ θήλεος τὴν σύστασιν ἔχον, ὡς ἢ τῶν συντιθεμένων ἀριθμῶν δείκνυσι φύσις· εἰ δὲ τὸν τρία τῷ πέντε συνθεῖμεν, ἄμφω τυγχάνοντες ἄρρενες ἄτροφον γονὴν καὶ ἄζων τὴν τῶν ὀκταμήνων δηλοῦσιν. ἀλλ' εἰ καὶ τῶν πλευρῶν ἐκάστην κατὰ βάθος αὐξήσαιμεν _βάθος γὰρ ἡ σώματος φύσις_, ποιήσαιμεν ἂν τὸν διακόσια δεκαῆξ ἰσάριθμον ὄντα σύνεγγυς τῷ τῶν ἑπταμήνων. πάλιν δὲ τὰς τρεῖς ἐπ' ἀλλήλας κατὰ βάθος ποιήσαντες καὶ τῷ προειρημένῳ προσθέντες τὸν τῶν ἑννεαμήνων συντίθεμεν διακόσια ἑβδομηκονταῆξ. ἐν ἀμφοτέροις δὲ ὁ ἐξ περιττεύει γαμικὸς τυγχάνων διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν. ἀλλὰ καὶ τῶν τεττάρων ῥυθμικῶν λόγων ἐστὶ τὸ σχῆμα δεκτικόν· ἢ μὲν γὰρ ἐκ τριῶν εὐθεῖα διαιροῖτ' ἂν ἐς τὸν διπλασίῳ λόγον, ἢ δὲ ἐκ τεσσάρων εἰς τὸν ἴσον, ἢ δὲ ἐκ πέντε εἰς τὸν ἡμιόλιον· αἱ δὲ τὴν ὀρθὴν περιέχουσαι δηλοῦσι τὸν ἐπίτριτον. τούτου δὴ καὶ Πλάτων φησὶν ἐπίτριτον πυθμένα

πεντάδι συζυγέτα. - διὰ ταῦτα δὴ τὴν εἰς δώδεκα τοῦ παντὸς διαίρεσιν πεποιημένοι πρῶτῳ μὲν τελείῳ πολυπλασιάσαντες τὸν δώδεκα τῷ τρία, τὸν τῶν τριακονταῆξ, οὓς καὶ ὠρονόμους ἐπονομάζουσιν, ἀριθμὸν πεποιήκαμεν· τούτων δὲ κατὰ δεκάτην δύναμιν ἐχόντων πάλιν τῷ δέκα πολυπλασιάσαντες αὐτοὺς ἑτέρῳ τελείῳ τὸν τῶν τριακοσίων ἐξήκοντα ποιοῦμεν ὅρον ἰσάριθμον ὄντα ταῖς τοῦ κύκλου σύμπαντος μοίραις. τέσσαρες μὲν οὖν ὀρθαὶ περὶ τὸ κέντρον γίνονται μόναι γωνίαι· τούτων δὲ ἐκάστην ἀπὸ τῶν ἀγομένων διαμέτρων ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς περιφερείας σημείων τῶν τὴν δωδεκάδα διακρινόντων εἰς τρεῖς ὀξείας τέμνεσθαι συμβαίνει. ὧν αἱ μὲν δύο τὴν ἐξάγωνον ἔχουσαι φάσιν τὸν ἴσον δηλοῦσι λόγον, αἱ δὲ τρεῖς τοῦ τετραγώνου πρὸς τὰς τοῦ ἐξαγώνου τὸν ἡμιόλιον, αἱ δὲ τέσσαρες τοῦ τριγώνου πρὸς ἄμφω τὰς προειρημένας πῇ μὲν τὸν ἐπίτριτον, πῇ δὲ τὸν διπλασίῳ· αἱ δὲ πέντε οὐδένα τῶν ἀρμονικῶν πρὸς τὰς προτέρας ἔχουσαι λόγον ἀσύμφωνον καὶ ἀσύνδετον τοῦ κύκλου ποιοῦσιν εὐθεῖαν· αἱ δὲ ἐξ πρὸς τὰς προειρημένας πάσας συμφωνοῦσαι ποσότητος δηλοῦσι τὴν διάμετρον. λέγω δὲ ἀρμονικὸν μὲν λόγον τὸν καὶ δι' ἐνὸς ἀριθμοῦ μείζονος τὸν ἐλάττω δυνάμει καὶ ἀδιαιρέτως δηλοῦντα κατὰ συμφωνίαν _καὶ γὰρ ἐν ὀξυτέρῳ φωνῇ δυνάμει περιέχεσθαι συμβέβηκε τὴν βαρύτητα, ῥυθμικὸν δέ, ἥνικα διωρισμένως εἰς ἀριθμὸς παραλαμβάνεται τὸ μὲν εἰς θέσιν, τὸ δὲ εἰς ἄρσιν μεριζόμενος.

Ἐκ δὴ τῶν προειρημένων συμφωνιῶν καὶ τῶν παρελημμένων κατὰ τοὺς φθόγγους δυνάμεων εἴ γε ἐθέλοις καὶ γενέσεων ἀνιχνεύειν προτελέσεις, οὐκ ἀπὸ σκοποῦ βαλεῖς· ἀλλὰ κὰν σώματος κράσει καὶ ψυχῇ καὶ ἡθεσι πράξει τε καὶ βίῳ καὶ ζωῇ τό τε θῆλυ καὶ ἄρρεν καὶ

μικτὸν ἐπισκοπῶν τῶν φθόγγων καὶ τὸ τῶν σχημάτων σύμφωνον ἢ ἀσύμφωνον οὔτε ἄμουσον οὔτε ἀληθείας πόρρω ποιήσῃ τὴν κατάληψιν.

Καὶ μὴν οὐ τὸ σῶμα τοῦ παντὸς μόνον ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν δι' ἀριθμῶν συμφώνων συνεστάναι καὶ θεωρεῖσθαι παλαιοὶ τε ἄνδρες καὶ σοφοὶ δισχυρίζαντο. λέγει γάρ πως καὶ ὁ θεῖος Πλάτων ἐν Τιμαίῳ τάδε, ὥς τῆς ἀμερίστου καὶ μεριστῆς οὐσίας μέσῃν οὐσίαν λαβὼν καὶ ἐπὶ τῆς ταύτου καὶ θατέρου μεριστῆς τε καὶ ἀμερίστου φύσεως τὰς μεσότητας τῇ τῶν οὐσιῶν μεσότητι συνθεῖς καὶ τούτων τῶν τριῶν κρᾶσιν ποιησάμενος ὁ ψυχῆς δημιουργὸς πάλιν κατ' ἀριθμοὺς τούσδε τὸ σύμπαν κρᾶμα διεῖλεν ἄρτίους τε καὶ περιττούς· καὶ δῆτα τοὺς μὲν ἄρτίους ἄχρις ὀκτάδος αὖξει κατὰ τὸν διπλασίῳ λόγον, τοὺς δὲ περιττοὺς ἕως εἰκοσάδος καὶ ἐπτάδος κατὰ τὸν τριπλασίῳ. ταῦτα δὲ οἱ μὲν διὰ τὸ τὴν ψυχὴν ἀριθμοῖς ἐνεργεῖν τὴν μὲν καθ' ἕκαστον τὰ κατὰ τὰς τέχνας, τὴν δὲ τοῦ παντὸς τὰ κατὰ φύσιν, οὕτως εἰρησθαί φασιν, οἱ δὲ ἀκριβέστεροι τῆς τε δυνάμεως καὶ οὐσίας αὐτῆς παριστάναι φασὶ τὴν ιδιότητα. αἱ μὲν γὰρ ἐπ' ἀριθμῶν ἐκθέσεις, ὧν ἡ φύσις ἔξω σωμάτων, τὴν ἀσώματον αὐτῆς ἀρχὴν δεικνύσιν, αἱ δὲ διὰ τῶν λόγων καὶ ἀναλογιῶν αὐξήσεις τὴν ἐπὶ βάθος φορὰν, ἡ μὲν κατὰ δυάδα _κύβος γὰρ ἀπὸ δυάδος ὀκτ_ ὡ τὸ σωματικὸν βάθος ὃ καλοῦμεν φυσικόν _φθαρτὸν γὰρ τοῦτο καὶ διαιρετόν_, ἡ δὲ κατὰ τριάδα τὸ _κατὰ τὴν _ ἀσώματον καὶ τὸ ἀδιαίρετον καὶ τὸ ἐνεργητικόν _κύβος γὰρ ἀπὸ τριάδος ἐπτὰ καὶ εἴκοσ_ι· χρῆσθαι γὰρ αὐτὴν καὶ τῷ σωματικῷ βάθει συμβαθυνομένην αὐτῷ καὶ ἐναντιοπαθεῖν πολλάκις τῷ ψυχικῷ _τοῦτο γὰρ ἰσχυρότερον_ καὶ ὅτε μὲν ἐς τὰ βελτίῳ τρέπεσθαι, ἃ ἤρεσεν εἶναι πρὸς περιττοῦ διὰ τὸ ἀμέριστον, ὃ προσέεικε τὰ ἀσώματα, ὅτε δὲ πρὸς τὰναντία, ὧν ἄρτιος ἡ φύσις καὶ ὡς σωμάτων διαιρετή.

Ἀλλὰ καὶ τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν αὐτῆς τοῖς ἐκκειμένοις ὅροις παρόμοια προσειρήκασιν· τὰς γὰρ τέτταρας ἀρετὰς οὐκ ἄλλο τυγχάνειν ἢ πρὸς ἀριθμοὺς ὁμοιότητος, τὴν μὲν γε φρόνησιν ἀνάλογον μονάδι _μοναδικὴ γὰρ ἡ ἐκάστου καὶ ἀπλῆ γινῶσι_ς, δυάδι δὲ ἀνδρίαν καὶ δευτέρᾳ χώρα παραπλήσιον, ὁρμὴν ἀπὸ τινος ἐφ' ἕτερον καὶ μεταβάσιν ἐμφαίνουσιν, τριάδι δὲ σωφροσύνην, ἐνδεΐας ἐν μέσῳ καὶ ὑπερβολῆς συμμετρίαν κερασασμένην, τετράδι δὲ δικαιοσύνην _πρώτη γὰρ ἰσότης δείκνυσιν ἐξ ἰσάκις ἴσων πρώτη συνεστῶσ_α· τῆς δὲ σωματικῆς εὐποτμίας ἰσχὺν μὲν ἀναλογεῖν ἀνδρία _διὸ καὶ δυάδ_ι, κάλλος δὲ σωφροσύνη διὰ τὰς τῶν μερῶν καὶ χρωμάτων συμμετρίας _διὸ καὶ τριάδ_ι, ὑγίειαν δὲ δικαιοσύνη διὰ τὴν πρὸς ἄλληλα ὁμόνοιαν τούτων· φρονήσει δὲ οὐδεμίαν ὁρῶντες ἐν σώμασιν ὁμοιότητα εὐλόγως διὰ τῆς ἐπτάδος * * * ὁρῶμεν τὸν σοφὸν διχῶς τὸν περὶ ψυχῆς συνιστάντα λόγον· τὸ μὲν γὰρ κατὰ τὰς διπλασίους καὶ ἄρτίους χώρας τῷ παθητικῷ προσνέμει βάθει, τὸ δὲ κατὰ τὸ τριπλάσιον καὶ περιττὸν τῷ λογικῷ καὶ ἀσωμάτῳ, ἄμφω δὲ ἐκ μονάδος τῆς αὐτῆς ὡς

μιάς ἀρχῆς καὶ αἰτίας ἐξηρητημένα. σαφηνίσει δὲ καὶ τοῦτο τὸ διάγραμμα κατὰ τὴν διπλὴν τετρακτὺν πάσας ἀναλογίας γεωμετρικὰς καὶ μουσικὰς ἐπιδεχόμενον καὶ τοὺς μὲν περιττοὺς τῶν ἀριθμῶν ἐπ' εὐθείας ἔχον, τοὺς δὲ ἀρτίους κατὰ περιφέρειαν. ἐν μὲν γὰρ σώματι τὸ κυκλικὸν τιμιώτερον· τοῦτο γὰρ κουφότερόν τε καὶ καθαρώτερον, τὸ δ' εὐθύτερον βαρύτερον καὶ ὑλικώτερον· ἐν δὲ ψυχῇ τὸ μὲν εὐθὺ καὶ ἀκλινὲς τάγαθόν· τουτὶ γὰρ ἰσότητι καὶ ταυτότητι πρεσβεῦον, θάτερον δὲ ὑποβεβηκός, τὸ πολύτροπον τοῦ παθητικοῦ διὰ τοῦ σκολιοῦ τῆς γραμμῆς αἰνιττόμενον, ἢ τοῦτο κατὰ ταὐτὸ κοιλότητός τε ὁμοῦ καὶ κυρτότητος ἐμφαντικόν. διὸ καὶ τοὺς Ἑλλήνων λογίους οὐκ ἀπὸ τρόπου τῷ Πανὶ περιάπτειν τὸν καλαύροπα· τὸν γὰρ τῆς τοῦ παντός ἐμψυχίας ἐπώνυμον οὐκ ἀπαικὸς ὀργάνῳ ταύτης ἐνδεικτικῶ χρῆσθαί τε καὶ κοσμεῖσθαι.

Τῶν δὲ τοῦ ἐκκειμένου διαγράμματος ἀναλογιῶν αἱ μὲν ἀριθμητικαὶ ταυτότητι τῶν ὑπεροχῶν θεωρούμεναι τὸ τῆς ψυχῆς ὁμοιομερὲς ἐπιφαίνουσιν· αἱ δὲ γεωμετρικαὶ μεγέθεσι διαφέρουσιν τὴν σωματικὴν ἐπιφαίνουσι πηλικότητα· αἱ δ' ἀρμονικαὶ συμμετρίαι δι' ἀμφοῖν τυγχάνουσιν τὴν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἐπιδείκνυνται ζῶον σύστασιν. ἢ γε μὴν ἐχομένη τούτου θεωρία περὶ τῶν διακοσίων πεντηκονταεξ πρὸς διακόσια τεσσαρακοντατρία προεῖρηται. τὴν γοῦν συμφωνίαν τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς διὰ τοῦ πρώτου συμφώνου τοῦ ἐπιτρίτου συνίστησιν· ὁ δὲ δὴ περὶ τούτου λόγος τὴν κατὰ μῆκος καὶ πλάτος ἐμψύχωσιν σημαίνει, ἥπερ ἐν τῇ πρὸς πᾶν ἀποστάσει βάθους γίνεται συμπληρωτική. τῶν δὲ δύο κύκλων τὴν πρὸς τὸ ἡγεμονικὸν τῶν φαντασιῶν δηλούντων ἀνακύκλησιν ἀναλόγως ταῖς τῆς φωνῆς ἐπιτάσεσι καὶ ἀνέσεσιν ὁ μὲν ἐκ τῆς ἀρτιάκις τετρακτύος τὸ πρακτικὸν τῆς τοῦ παντός δηλοῖ ψυχῆς, ὃ καὶ συνεῖρκται τῷ σώματι, ὁ δ' ἐκ τῆς κατὰ τοὺς περιττοὺς τὸ θεωρητικὸν καὶ θειότατον καὶ ἐκτὸς ὁμιλοῦν τῷ βελτίονι. οὕτω δὲ τὸν μὲν ταυτότητος ἐπιφημίζει τῆς κατὰ τὴν φρόνησιν οὐσίας τὸ ἀμετάβλητον ἐμφαίνοντα, τὸν δὲ ὀνομάζει θατέρου τὸ τῆς παθητικῆς καὶ ἀλόγου φύσεως ἀβέβαιον διοριζόμενον. ταῦτα μὲν οὖν ταῦτη.

Μελωδίας δὲ ὁ λόγος ἀρχὴν φυσικωτάτην καὶ πρωτίστην τὸν ἐνθουσιασμὸν δείκνυσιν. τὴν γὰρ δὴ ψυχὴν ἐπὶ τάδε ῥέψασαν ἀποβολῇ φρονήσεως οὐδὲν ἄλλ' ἢ ἐν ἀγνωσίᾳ καὶ λήθῃ διὰ τὸν σωματικὸν γινομένην κάρον, τάραχον τε καὶ πτοίησεως ἐμπιπλάμενην, παράφορον τέως ἐν αὐτῷ τε τῷ τῆς γενέσεως καθίστασθαι χρόνῳ κἂν τῷ δεῦρο βίῳ κατὰ τινὰς περιόδους πλέον τε καὶ μείον * * * παραπολαύειν. ταύτην δὲ διὰ τὴν πολλὴν ἀγνωσίαν καὶ λήθην οὐδὲν μανίας ἀποδέουσιν κατασταλτέον φασὶν εἶναι τῇ μελωδίᾳ ἥτοι καὶ αὐτοὺς μιμήσει τινὶ τὸ τῆς φύσεως ἄλογον ἀπομειλιττομένους, οἷον ὅσοι τε ἄγριοι τὸ ἦθος καὶ ζωδέστεροι, ἢ καὶ δι' ἀκοῆς ὄψεώς τ' εὖ φόβον τὸν τοιόνδε ἀποτρεπομένους, οἷον ὅσοι πεπαιδευμένοι καὶ φύσει κοσμιώτεροι. διὸ καὶ τὰς βακχικὰς τελετὰς καὶ ὅσαι ταύταις

παραπλήσιοι λόγου τινὸς ἔχουσθαι φασιν, ὅπως ἂν ἡ τῶν
ἀμαθεστέρων ποιήσις διὰ βίον ἢ τύχην ὑπὸ τῶν ἐν ταύ-
ταις μελωδιῶν τε καὶ ὀρχήσεων ἅμα παιδιαῖς ἐκκαθαί-
ρηται. ὅτι δὲ πᾶν πάθος μανία, δηλοῖ μὲν καὶ ὁ ποιητὴς
ἐπὶ μὲν τῆς δι' ἐπιθυμίαν ἐπτοημένης εἰπὼν Ζ`
τῷ δὲ γυνὴ Προίτου ἐπεμήνατο,
ἐπὶ δὲ τοῦ διὰ τὸν φόνον τοῦ παιδὸς σχετλιάζοντος λέγων
Ο`

μαινόμενε φρένας ἡλέ·

δηλοῦσι δὲ καὶ ἄνδρες σοφοὶ πᾶν πάθος μικρὰν ἐπιληψίαν
ὀνομάσαντες· αἰρεῖ δὲ καὶ ὁ λόγος ἐκ τῶν ὑπερβολῶν· εἰ
γὰρ παντὸς πάθους ἀκρότης μανία, δῆλον ὥς καὶ τὰ λοι-
πὰ μεγέθη μανίαι μὲν εἰσι σμικραί, τῷ δὲ προσεῖναί τι
φρονήσεως ἢ μείζον ἢ ἔλαττον τὸ δυστύχημα ἐπισκιά-
ζεται.

Τῆς δὲ μελωδίας τῆς τε κατὰ μέρη συστηματικὰ καὶ
τῆς ἀπάσης κατὰ τὴν ὅλην μελοποιίαν ἢ μὲν ἐπ' εὐθείας,
ἢ δὲ κατὰ μεταβολὴν γίνεται τῆς τῶν στοιχείων τάξεως·
ὧν τὸ μὲν πρῶτον ὥς γενέσεως σύμβολον γῆ προσνεμη-
τέον, τὸ δὲ δευτέρον ὥς καὶ μετέχον ἀρρενότητος ὕδατι, δι'
οὗ τὰς περὶ τὴν γῆν ἐνεργεῖ γενέσεις ἢ φύσις, τὸ δὲ τρίτον
ἀέρι θῆλυ τυγχάνον, τὸ εὐτρεπτον τοῦ στοιχείου καὶ παθη-
τικώτατον ἐπιδεικνύον, τὸ δὲ τέταρτον πυρὶ τελέως
ἄρρεν τυγχάνον ἐνεργητικωτάτῳ στοιχείῳ, τὸ δὲ τούτοις
συνταττόμενον, λέγω δὲ τὸ ταῦ, αἰθέρι· πλήκτρῳ τε γάρ
ἐστι τὸ σχῆμα παραπλήσιον, ἱερόν τέ ἐστι θεοῦ ὃν τοῦ
παντὸς εἶναι πλήκτρον ὁ τῶν σοφωτέρων ἀποφαίνεται
λόγος· διὸ τοῖς ἅπασιν συντέτακται φωνήεσι κατὰ τοὺς
φθόγγους, ὥσπερ ὁ αἰθήρ τοῖς λοιποῖς ζωτικὴν δύναμιν
μεταδιδούς. διὸ κόσμος μὲν ὕλης ἢ ἐκείνων κίνησις, κό-
σμος δὲ ψυχῆς ἡνουςος μελωδία. καὶ μὴν καὶ τῶν
ῥυθμῶν, ὧν ἐν ἄρσει καὶ θέσει τὴν ὑπόστασιν ἴσμεν, ἢ μὲν
θέσις γενέσιν τὴν τῶν καθ' ἕκαστον, ἢ δὲ ἄρσις τὴν φθο-
ρὰν δηλοῖ ὥσπερ γὰρ τούτων οὐδέτερον δίχα τοῦ λοιποῦ
ῥυθμὸν ἐργάζεται, οὕτως οὐδὲ γενέσιν ἔστιν εὐρεῖν ἄνευ
φθορᾶς· ἀλλὰ γὰρ πάντως ἢ μὲν τινων φθορὰ γενέσεως
ἐτέροις ἀφορμή, ἢ δὲ γενέσις ἀπὸ τινων ἐφθαρμένων
λαμβάνει σύστασιν· καὶ τούτων δὲ οἱ μὲν ἀμετάβολοι
καθεστᾶσιν, οἱ δὲ μετάβολοι γίνονται.

Περὶ δὲ τῆς μεταβολῆς βραχέα εἰπόντες κατα-
παύσομεν τὸν λόγον. τῶν γὰρ δὴ τελείων μελῶν τὰ μὲν ἀκο-
λούθως ἔχει ταῖς πρώταις ἐπιβολαῖς, τὰ δὲ ἐναλλάττει κατὰ
τὸ ἐξῆς εἰς ἑτερότητα, ὥσπερ ἔστι κἂν τῷ παντὶ συνιδεῖν
ἐν τε ταῖς μακροτάταις περιόδοις βίων τε ἀλλαγὰς καὶ πο-
λιτειῶν μεταβολὰς εὐφορίας τε καὶ ἀφορίας ζῶων τε καὶ
φυτῶν, κἂν τοῖς καθ' ἕκαστον τὰ μὲν ταῖς τῆς πρώτης
γενέσεως αἰτίαις ἡρτηταί τε καὶ συνέπεται, τὰ δ' ἐκ τεχ-
νικῆς ἢ τυχηρᾶς ἐναλλαγῆς μετέστη τε καὶ μετεσχημα-
τίσθη. οὕτω δὲ καὶ βίων ἀρχαὶ καὶ πράξεων ὁρμαὶ καὶ
ἐπιτηδευμάτων μελέται καὶ τόπων μεταστάσεις μὴ κατὰ
τὰς πρώτας αἰτίας γινόμεναι τὴν σύμπασαν τῆς γενέσεως
μετέβαλον ἰδιοτροπίαν. ὅτι γὰρ ταῦθ' οὕτως ἔχει, μάρτυς

μὲν ἀξιόχρεως καὶ Ὅμηρος· ὅπου μὲν γάρ φησι Ζ `
μοῖραν δ' οὐτινὰ φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
ὅπου δέ Υ `
μὴ καὶ ὑπὲρ μοῖραν δόμον Ἄϊδος εἰσαφίκηαι,
ἢ τε ποιήσις αὐτῷ πᾶσα θρυλεῖ τὰ τοιάδε. ἐν μὲν γὰρ
Ἰλιάδος ἀρχῇ φησι Α `
πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς Ἄϊδι προΐαψεν,
ὥς τῆς μοιριδίου τῶν Ἀχαιῶν φθορᾶς διὰ τὴν ὀργὴν τοῦ
Ἀχιλλέως καινοτομηθείσης, ἐν δὲ Ὀδυσσεΐα α `
νήπιοι, οἱ κατὰ βοῦς Ὑπερίονος Ἡελίοιο
ἦσθιον· αὐτὰρ ὁ τοῖσιν ἀφείλετο νόστιμον ἦμαρ,
ὥς εἰ μὴ τοῦτο ἔδρασαν οὐκ ἂν τῆς οἴκαδε αὐτῶν ἀνα-
κομιδῆς ἔστερημένων. ἀλλὰ καὶ οἱ σοφοὶ διττὴν τοῦ μέλ-
λοντος εἶναι φασὶ τὴν ποιότητα, τὴν μὲν γε ἀναγκαίαν
καὶ ἄτρεπτον, ἣν καλεῖσθαι γενησόμενον, τὴν δ' ἄλλοιωτὴν
καὶ οὐ πάντως ἀφωρισμένην, ἣν φασὶ μέλλον· τὴν μὲν οὖν
ἀναγκαίαν τὰ ὑπὲρ σελήνην ἐπέχειν καὶ κατελιφέναι,
τὴν δ' ἀμφίβολον καὶ ἐνδεχομένην τὰ ἐπὶ τάδε· καὶ τὰ μὲν
καθόλου συμβαίνοντα ἄτρεπτά τε εἶναι καὶ ἀναγκαῖα,
τὰ δ' ἐπὶ μέρους εὐμετάβλητα διὰ παντός· καὶ μὴν ὅσα
γινόμενα μὲν τῇ τοῦ παντὸς συνεργεῖ σωτηρία τε καὶ
τάξει, μὴ γινόμενα δὲ ἐμποδίζει, ταῦτα τυγχάνειν ἀναγ-
καῖα· ὅσα δὲ οὔτε γινόμενα τῇ τῶν ὅλων διοικήσει συμ-
βάλλεται οὔτε μὴ γινόμενα βλάπτει τὴν σύστασιν, ταῦτα
δὲ ἐπαμφοτερίζειν κατὰ τὴν ἔκβασιν. μαρτυρεῖ δέ μοι
ταῦθ' οὕτως ἔχειν καὶ λόγιον παλαιὸν Πυθικῶν τριπόδων
ἐκφοιτῆσαν περὶ τῆς Μήδων Πλαταιᾶσιν ἐπὶ τοὺς Ἑλλη-
νας στρατιᾶς· φησὶ γάρ
τῇ πολλοὶ πείσονται ὑπὲρ Λάχεσιν τε μόρον τε
τοξοφόρων Μήδων, ὅταν αἴσιμον ἦμαρ ἐπέλθῃ.
δῆλον μὲν οὖν ὥς διὰ τοῦ προτέρου τῶν ἐπῶν πρὸ μοίρας
ἀπολέσθαι φησὶ τοὺς Μήδους· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ εἰ μὲν
αἴσιμον παρὰ τὴν ἐσομένην σημαίνειν μοῖραν ἐκδεξόμεθα
_ὥς πού φησι καὶ ὁ ποιητής θ `
αἴσα γὰρ ἦν ἀπολέσθαι, ἐπὶ πόλις ἀμφικαλύψῃ
δουράτεον μέγαν ἵππον_,
αὐτόθεν φανερόν τὸ τῶν λόγων διάφωρον· εἰ δ' ἐπὶ τοῦ
προσῆκοντος λάβοιμεν _ὥς ἀλλαχοῦ φησιν Γ `
Ἔκτορ, ἐπεὶ με κατ' αἴσαν ἐνείκεσα_,
ταῖς τῶν σημαινομένων ἐπόμενοι συμφωνίαις ἐς ταὐτὸν
καταντήσομεν· τὸ μὲν γὰρ θεία ψήφῳ προσῆκον ἀποφαν-
θὲν ὥς ἀκόλουθον νενομοθέτηται, τὸ δ' ἀκόλουθον θεῶν
ἐπικυρούντων ἀναγκαῖον· τοῦτο δ' ἐξ ἅπαντος εἰμαρ-
μένον, ὥστε ὁμοίως πάλιν εὔρηται _τ_ ὁ λόγιον ταὐτὸν
παρὰ τὴν εἰμαρμένην καὶ καθ' εἰμαρμένην πάθος τοῖς
Μήδοις προαγορευσαν. ἄρ' οὖν οὕτω περιφανῶς ἐν ἀκαρεῖ
χρόνου λόγους ἐναντίους αὐτοῖς ὁ τοῦ παντὸς ἐξηγεῖται
προφήτης; πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἀλλὰ γὰρ ἔοικεν ἡμῖν ὑπο-
δηλοῦν τὴν διδυμότητα τῆς πεπρωμένης· τὸ μὲν γὰρ ὑπὲρ
Λάχεσιν τε μόρον τε παρὰ τὴν πρώτην ἐκάστου φησὶ
τῆς γενέσεως αἰτίαν, τὸ δ' ὅταν αἴσιμον ἦμαρ ἐπέλθῃ
κατὰ τὴν ἀκολούθως τῇ προκειμένην πράξει συγκυρήσασαν

εἰμαρμένην.

Ἐνταῦθα δὴ μοι τοῦ λόγου γεγενημένῳ τοιόνδε
τι καταφαίνεται, ὥς ἔστι μὲν κακ τούτων ἀποφυγὴ τις ἐμ-
μέθοδος τῶν τὸν ἀσύμφορον τῆς φύσεως εἰρμὸν ἐτέραις
ἀναλύνοντων ἀκολουθίας· ὥσπερ γὰρ καὶ κατὰ μουσικὴν ἐκ
μικρᾶς ἀρχῆς τοῦ φθόγγου τὴν ἅπασαν ἁρμονίαν συμ-
βαίνει μεθίστασθαι, οὕτως δὲ καὶ ταῖς πράξεσιν ἐκ
μετρίας ἐπιβολῆς ὁ σύμπας βίος μετεσχηματίσθῃ· ἀλλ’
οὔτε βεβαίους τὰς τοιαύτας ἀποφυγὰς οὔτε ἐνδόξους ἀπο-
φαντέον· οὐδὲ γὰρ τελέως τὸν τῆς γενέσεως τάραχον
φεύγουσιν οἱ ῥαστώνης ἔνεκεν τὰς τῶν ἀλγεινῶν ἀπο-
φυγὰς μηχανώμενοι. μόνη δὴ τὰ ἢ θεία διὰ φιλοσοφίας
μετάστασις ἀτρεκῆς τε καὶ βέβαιος ἐς μεταβολήν, τῆς
μὲν πρὸς τὰ σώματα προσπαθείας ἀπολύουσα τὴν ψυχὴν,
τῇ δὲ μεθέξει τῆς ἀρετῆς ἄξιον τὸν τῶν τιμίων ἐπιστή-
μονα τῆς παρὰ τοῦ θείου καὶ ὁμοίου προνοίας ἀπεργαζο-
μένη· αὕτη γὰρ διαπέφυγεν ὄντως γενέσιν, εἰ μὲν τι τῶν
ἀτόπων συμβαίνοι φέρουσα πράως καὶ ἀνδρείως, κακὸν δὲ
οὐδὲν ἢ αἰσχρὸν πλὴν πονηρίας καὶ τοῦ κάκη δουλεύειν
διοριζομένη, πάντα δὲ ἐν ἀρετῇ λέγειν τε καὶ πράττειν
εἰθισμένη· ἣν ἀδέσποτον εἶναι καὶ ὁ τοῦ θείου Πλάτωνος
ἡμῖν κηρύττει προφήτης. ταύτης οὖν, λέγω
δὲ φιλοσοφίας, ὥς μεγίστην σύννομον καὶ ὁπαδὸν τὴν μου-
σικὴν ἀσκητέον τε καὶ παιδευτέον τελεώτατα, καὶ ὥς
περὶ μικρῶν πρὸς μείζω μυστηρίων περὶ ἀμφοῖν λογίζο-
μένους ἑκατέρω τὴν προσήκουσαν ἀξίαν καὶ τιμὴν ἀπο-
νεμητέον, καὶ τὴν συζυγίαν ὥς πρεπωδεστάτην καὶ γνη-
σιωτάτην συναπτέον· ἡ μὲν γὰρ γνώσεως ἀπάσης τελε-
σιουργός, ἡ δὲ προπαιδεῖα τυγχάνει, καὶ ἡ μὲν ἀκριβὴς τῷ
ὄντι τελετὴ τὸ διὰ τὴν ἐν γενέσει συμφορὰν ταῖς ψυχαῖς
ἀποβληθὲν δι’ ἀναμνήσεων ἀναπληροῦσα, ἡ δὲ μυσταγωγία
τις καὶ προτέλειον εὐμενὲς σμίκρ’ ἅττα προφέρουσα καὶ
προγεύουσα τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ τελεσιουργουμένων· καὶ μου-
σικὴ μὲν πάσης μαθήσεως τὰς ἀρχάς, φιλοσοφία δὲ τὰς
ἀκρότητας παραδίδωσιν.
Καὶ δὴ τουτὶ τέλος ἡμῖν οἱ περὶ μουσικῆς ἐχόντων λόγοι·
οὐς εἰ μὲν τελέως ἐκπεπονήκαμεν, πολλὴ χάρις μουση-
γέτῃ θεῷ τῷ τε ἐς τόδε τὴν ὁρμὴν προτρεψαμένῳ καὶ ἐς
τέλος ἀγαγόντι τὴν ἐπιχείρησιν· εἰ δέ τι τῶν ῥηθῆναι
προσηκόντων παραλελοίπαμεν, οὐδ’ οὕτω, φασί, κακῶς·
ὥδοποιῆται γὰρ ἱκανῶς τοῖς ὑστερόν ποτε δυνησομένοις
ἐντελῇ τ’ ἀ κατὰ μουσικὴν μιᾷ καταθέσθαι πραγματεία.